

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ):
إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ: كِتَابَ اللَّهِ، وَ عِترَتي
أَهْلَ بَيْتي، مَا إِنْ تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا لَنْ تَضِلُّوا أَبَدًا،
وَأَنْهُمَا لَنْ يَفْتَرَقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضَ.

(صحيح مسلم، ج ٧، ص ١٢٢، سنن دارمي، ج ٢، ص ٤٣٢، مسند
احمد، ج ٣، ص ١٤، ١٧، ٢٦، ٥٩، ج ٤، ص ٣٦٦، ٣٦٧، ج ٥، ص
١٨٢، مستدرک حاکم، ج ٣، ص ١٠٩، ١٤٨، ٥٣٣، و....)

Resulullah (s.a.a) şöyle
buyurmaktadır: “Ben sizin aranızda iki
paha biçilmez emanet bırakıyorum: -
Biri- Allah’ın kitabı ve -diğeri- itretim,
Ehl-i Beytim. Bu ikisine sımsıkı
sarıldığınız müddetçe asla sapmazsınız.
Bu ikisi Kevser havuzunun başında bana
varıncaya kadar birbirinden
ayrılmazlar.

(Sahih-i Müslim, c.7, s.122; Sünen-i
Daremî, c.2, s.432; Müsned-i Ahmed, c.4, s.14,
17, 26, 59, c.4, s.466, 471, c.5, s.182; Müstedrek-
i Hakim, c.4, s.109, 148, 533 vs...)

Hidayet Önderleri

Hiz. Muhammed Mustafa (s.a.a)

Hidayet Önderleri

HZ. MUHAMMED MUSTAFA (S.A.A)

Komisyon
(Dünya Ehl-i Beyt Kurultayı)

Tercüme:
Salih UÇAN

Dünya Ehlibeyt (a.s) Kurultayı

Hidayet Önderleri: Hz. Muhammed Mustafa (s.a.a)

Yazar: Komisyon (Dünya Ehlibeyt (a.s) Kurultayı)

Mütercim: Salih Uçan

Tashih - Tatbik: Abbas Akyüz, Musa Güneş

Gözden Geçiren: Murtaza Turabî

Hazırlayan: Kültürel Yardımcılık, Tercüme Bürosu

Dizgi ve Mizanpaj: Kevser

Baskı: Leyla

Baskı Sırası: 1. Baskı

Baskım Tarihi: 2006

Yayınlayan: Dünya Ehlibeyt (a.s) Kurultayı

Tiraj: 3000

ISBN: 975-6640-37-5

Site : www.ahl-ul-bayt.org

e-mail: info@ahl-ul-bayt.org

Baskı Hakları Yayıncıya Aittir

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	13
ÖNSÖZ	15
KUR'ÂN'IN TARİH VE HAYAT HİKÂYELERİNİ SUNMA YÖNTEMİ.....	25
HZ. PEYGAMBER'İN (S.A.A) HAYATINA KISA BİR BAKIŞ.....	33
YÜZYILLAR BOYUNCA İLAHİ MÜJDE GELENEĞİ	39
PEYGAMBERLERİN MUHAMMED B. ABDULLAH'IN (S.A.A) ELÇİLİĞİNİ	
MÜJDELEMELERİ	43
EHLİKİTAP SON PEYGAMBER'İ (S.A.A) BEKLİYOR.....	44
HZ. PEYGAMBER'İN BAZI ÖZELLİKLERİ	47
1- BİLGİN ÜMMİ	47
2- ALLAH'A KULLUK EDEN İLK MÜSLÜMAN	48
3- ALLAH'A MUTLAK GÜVEN	50
4- ÜSTÜN CESARET	51
5- BENZERSİZ ZÜHT.....	51
6- BÜYÜK CÖMERTLİK VE YUMUŞAK HUYLULUK.....	52
7- HZ. PEYGAMBER'İN HAYATI VE TEVAZUU	55
HZ. PEYGAMBER'İN DOĞUMU VE ÇOCUKLUĞU	59
1- PUTPEREST TOPLUMUN ÇÖKÜŞ BELİRTİLERİ.....	59
2- HZ. PEYGAMBER'İN (S.A.A) ATALARININ MÜMİN OLMASI	60
3- HZ. PEYGAMBER'İN (S.A.A) DOĞUMU.....	61
4- HZ. PEYGAMBER'İN SÜTANNESİNE VERİLMESİ.....	63
5- HZ. PEYGAMBER'İN (S.A.A) HÜRMETİNE YAĞMUR TALEBİNDE BULUNULMASI	65
6- ANNESİ ÂMİNE İLE	66
7- DEDESİ ABDULMUTTALİP İLE	67
GENÇLİK DÖNEMİ.....	69

1- EBU TALİB'İN HZ. PEYGAMBER'İN (S.A.A) GÖZETİMİNİ ÜSTLENMESİ	69
2- İLK ŞAM SEFERİ.....	70
3- KOYUN ÇOBANLIĞI	70
4- FİCAR SAVAŞLARI	71
5- HİLFU'L-FUDUL (ERDEMLİLER PAKTI)	72
6- HATİCE'NİN MALLARI İLE TİCARET	73
EVLİLİKTEN PEYGAMBERLİĞE KADAR.....	75
1- KUTSAL EVLİLİK	75
<i>Hz. Hatice'nin Hz. Peygamber'le (s.a.a) Evlenmeden Önceki Hayatı.....</i>	<i>76</i>
2- HACERÜ'L-ESVED'İN YERİNE KONMASI	77
3- HZ. ALİ'NİN (A.S) DOĞUMU VE HZ. PEYGAMBER (S.A.A) TARAFINDAN EĞİTİLMESİ.....	79
4- PEYGAMBERLİKTEN ÖNCEKİ KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ	81
PEYGAMBERLİK VE ÖN BELİRTİLERİ	85
PEYGAMBERLİK HAREKETİNİN MEKKE DÖNEMİNDEKİ AŞAMALARI.....	95
1- İLK İMAN HÜCRESİNİ OLUŞTURMAK	95
2- MEKKE DÖNEMİNİN AŞAMALARI	96
3- İLK ÜSSÜN HAZIRLANMASI AŞAMASI	96
4- İLK KARŞILAŞMA VE AKRABALARI UYARMA DÖNEMİ.....	97
5- YAYGIN MÜCADELE DÖNEMİ.....	99
HAŞİMOĞULLARI'NIN HZ. PEYGAMBER'E (S.A.A) KARŞI TUTUMU.101	
EBU TALİB'İN HZ. PEYGAMBER'İ VE RİSALETİ SAVUNMASI.....	101
KUREYŞ KABİLESİNİN HZ. PEYGAMBER'E VE RİSALETE KARŞI TUTUMU	104
KÜFÜR DÜNYASI AKLIN SESİNE UYMAYA YANAŞMIYOR	105
BÜYÜCÜLÜK İTHAMI	106
İŞKENCE, MÜMİNLERİ SİNDİRMENİN YOLU	107
HABEŞİSTAN'A HİCRET VE ORADA GÜVENLİ BİR ÜS OLUŞTURMAK	109
ZALİM KUŞATMA VE HAŞİMOĞULLARI'NIN TUTUMU	111
HÜZÜN YILI.....	113
İSRA VE MİRAC.....	113
HİCRET ÖNCESİ FERAHLAMA YILLARI	115
TAİF İSLÂM RİSALETİNİ REDDEDİYOR	115
MEKKE'DE RİSALETİN AÇILIMI VE ÖNÜNDEKİ ENGELLER	117
BİRİNCİ AKABE BİATİ.....	119
İKİNCİ AKABE BİATİ	120
YESRİB'E HİCRET HAZIRLIĞI	122
HİCRET ÖNCESİNDE KARDEŞLEŞTİRME	124
İLK İSLÂM DEVLETİNİN KURULUŞU	129

1- YESRİB'E HİCRET.....	129
2- MESCİDİN YAPIMI	132
3- MUHACİRLER İLE ENSARIN KARDEŞLEŞTİRİLMESİ	133
<i>Müslümanları Birbirine Kardeş Yapmanın Boyutları ve Sonuçları.....</i>	<i>134</i>
Ekonomik Boyut	134
Sosyal Boyut	134
Siyasî Boyut	134
4- MEDİNE ANLAŞMASI	135
5- MÜNAFİKLİK VE MEDİNE'DE İSTİKRARIN BAŞLANGICI	136
6- KIBLENİN DEĞİŞMESİ	137
7- ASKERİ ÇATIŞMANIN BAŞLAMASI	138
GENÇ DEVLETİN SAVUNULMASI	141
1- BÜYÜK BEDİR SAVAŞI.....	141
<i>Savaşın Sonuçları</i>	<i>144</i>
2- HZ. PEYGAMBER'İN HZ. FATİMA'NIN EVLENMESİNE ÖNEM VERMESİ	146
3- YAHUDİLER İLE SICAK ÇATIŞMA VE BENİ KAYNUKA'NIN SÜRGÜN EDİLMESİ	148
4- MÜSLÜMANLARIN ZAFERLERİNDEN SONRA KUREYŞLİLERİN TEPKİSİ	150
5- UHUD SAVAŞI.....	151
6- MÜSLÜMANLARA YÖNELİK İHANET GİRİŞİMLERİ	156
7- BENİ'N-NADİR SAVAŞI	157
8- UHUD'DAN SONRAKİ ASKERİ HAREKÂT	158
<i>İkinci Bedir</i>	<i>159</i>
9- BENİ'L-MUSTALAK SAVAŞI VE MÜNAFİKLİĞİN ROLÜ	160
10- CAHİLİYE GELENEKLERİNİN KALDIRILMASI.....	161
MÜŞRİKLERİN GÜÇ GÖSTERİSİ VE SERT İLÂHÎ CEZA	163
MÜŞRİK GÜÇLERİN İTTİFAKI VE HENDEK SAVAŞI	163
<i>Müslümanlara Yönelik Baskı.....</i>	<i>165</i>
<i>Düşmanın Hezimetini.....</i>	<i>165</i>
BENİ KURAYZA SAVAŞI VE MEDİNE YAHUDİLERİNİN TASFİYESİ	166
FETİH AŞAMASI	171
1- HUDEYBİYE BARIŞI	171
<i>Barış Şartları.....</i>	<i>174</i>
<i>Hudeybiye Barış Anlaşması'nın Sonuçları.....</i>	<i>176</i>
2- İSLÂMÎ RİSALETİN MEDİNE DIŞINA ADIM ATMASI.....	177
3- HAYBER SAVAŞI.....	177
4- HZ. PEYGAMBER'E (S.A.A) SUİKAST GİRİŞİMİ.....	179
5- FEDEK HALKININ TESLİM OLMASI	180
6- KAZA UMRESİ	180
İSLÂM YARIMADA DIŞINDA	183
1- MUTE SAVAŞI.....	183
2- MEKKE'NİN FETHİ	184
<i>İslâm Ordusunun Mekke'ye Hareket Etmesi</i>	<i>187</i>

<i>Ebu Süfyan'ın Teslim Olması</i>	187
<i>Mekke'ye Giriş</i>	189
3- HUNEYN SAVAŞI VE TAİF KUŞATMASI.....	192
<i>Ganimetlerin Bölüşürülmesi</i>	195
<i>Ensarın İtirazı</i>	196
4- TEBÜK SAVAŞI.....	197
<i>Hız. Ali'nin Hız. Peygamber (s.a.a) Yanındaki Konumu İle İlgili Açıklama</i>	198
<i>Zorluk Ordusu</i>	199
<i>Hız. Peygamber'e (s.a.a) Suikast Girişimi</i>	200
<i>Tebük Savaşı'nın Bazı Sonuçları</i>	201
5- ZİRAR MESCİDİ.....	201
6- HEYETLER YILI.....	202
<i>Sakıf Kabilesinin Müslüman Olması</i>	203
7- Hız. PEYGAMBER'İN (S.A.A) OĞLU İBRAHİM'İN VEFATI.....	203
PUTPERESTLİĞİN YARIMADA'DAN TASFİYESİ.....	205
1- MÜŞRİKLERLE İLİŞKİLERİN KESİLMESİNİN İLÂN EDİLMESİ.....	205
2- NECRAN HİRİSTİYANLARIYLA MÜBAHELE.....	206
3- VEDA HACCI.....	208
<i>Veda Hutbesi</i>	210
4- VASİ TAYİNİ.....	212
5- YALANCI PEYGAMBERLER.....	215
6- BİZANS SAVAŞI İÇİN GENEL SEFERBERLİK.....	217
RESULULLAH'IN (S.A.A) SON GÜNLERİ.....	221
1- VASIYET YAZIMINA ENGEL OLUNMASI.....	221
2- Hız. FATİMA'NIN (A.S), BABASINI ZİYARET ETMESİ.....	223
3- Hız. PEYGAMBER'İN (S.A.A) SON ANLARI.....	224
4- Hız. PEYGAMBER'İN (S.A.A) VEFATI VE DEFNEDİLMESİ.....	224
SON İSLÂM RİSALETİNİN BAZI ÖĞRETİLERİ.....	227
MUHAMMED PEYGAMBER (S.A.A) NE İLE GÖNDERİLDİ?.....	227
İSLÂM ŞERİATININ KOLAYLIĞI VE HOŞGÖRÜLÜĞÜ.....	227
İSLÂM İLKELERİNİN YÜCELİĞİ.....	228
KUR'ÂN-I KERİM.....	230
İSLÂM ŞERİATINDA FARZLAR VE YASAKLAR.....	231
SON PEYGAMBER'İN İLMİ MİRASI.....	233
RESULULLAH'IN (S.A.A) MİRASINDAN ÖRNEKLER.....	238
1- Akıl ve İlim.....	238
2- Şeriatın Kaynakları.....	240
Kur'ân ve Onun Benzersiz Fonksiyonu.....	241
Dinin Rüknu Ehl-i Beyt.....	242
3- İslâm İnancının Temel İlkeleri.....	243
Yaratıcı Nitelenemez.....	243
Tevhidin Şartları.....	244
Allah'ın Rahmeti.....	244

Ne Zorlama ve Ne Tam Serbestlik	244
Hız. Peygamber'in Ayrıcalıkları	245
Beni Allah Seçti	245
Ben Yağmura Benzerim	245
Resulullah'tan (s.a.a) Sonraki İmam	246
Hız. Ali'nin (a.s) Üstünlüğü.....	246
Resulullah'tan (s.a.a) Sonraki İmamlar	247
Hakk İmamları	247
Hız. Peygamber'in (s.a.a), Mehdi'nin (a.s) Geleceğini Müjdelemesi	248
4- Resulullah'ın (s.a.a) Mirasına Dayalı Şeriat Düzenlemelerinin Temel	249
a) İslâm'ın Karakteristik Özellikleri	249
b) İlim ve Âlimlerin Sorumluluğu	249
c) İslâmî Tutumun Genel Kuralları	250
d) Yargı İle İlgili Genel Hatlar	250
e) Ana Hatları İle İbadetler.....	251
f) Aile Düzeninin Bazı Temel İlkeleri.....	251
g) İslâmî Ekonomik Düzen Den Aydınlatıcı Noktalar	252
h) Sosyal Dayanışmanın Bazı Temel İlkeleri	253
5- Resulullah'ın (s.a.a) İlmi Mirasından Bazı Kapsamlı Geniş Sözler	253
6- Resulullah'ın (s.a.a) Dualarından Örnekler	256

GİRİŞ

Şüphesiz kültürlerin savaşta olduğu asrımızda etkili tebliğ metotlarından yararlanarak kendi ideallerini yayabilen her mektep bu alanda öncül olup dünya insanların düşüncesinde etki bırakacaktır.

İran’da İslam inkılabının zafere ulaşmasından sonra dünyanın gözü bir kez daha İslam dini, Şia kültürü ve Ehl-i Beyt (a.s) mektebine çevrilmiş. Düşmanlar bu fikrî ve manevî gücü ortadan kaldırmak, dostlar ve taraftarlar ise inkılabî ve kültürel örneklerden ilham alıp onları izleyebilmek için bu asil ve tarih yaratan kültürün merkezine göz dikmişlerdir

Dünya Ehl-i Beyt (a.s) Kurultayı Resulullah’ın (s.a.a) Ehl-i Beyt’inin izleyicileri arasında karşılıklı yardımlaşma, fikir alış-verişi, vahdet ve birliğin zaruretinin bilincinde olarak dünya Şiileri ile faal bir ilişki oluşturma amacıyla konferanslar düzenleme, kitap basma, telif eserlerini tercüme etme ve Şia düşüncesi alanında insanları bilgilendirme vasıtasıyla Ehl-i Beyt ve Muhammedî öz İslam kültürünü yaymak için Şia’nın iş bilir, büyük ve yaratıcı gücünden ve Caferî mektebi düşünürlerinden yararlanarak bu meydana ayak basmıştır. Rabbimize şükürler olsun ki, büyük rehberimiz Ayetullah Hameneî’nin (Allah sayesini başımızdan eksik etmesin) özel yönlendirmeleriyle bu hassas ve kültür yaratıcı meydana çok önemli adımlar atılmıştır. Gelecekte bu nurlu ve asil hareketin günden güne

hızlanıp büyümesini, günümüz dünyasının ve Kur'an ve Ehl-i Beyt'in berrak maarifine susuz insanların bu mektebî maneviyetin, irfanî mektebin ve velaî İslam'ın kaynağından daha fazla yararlanmasını ümit ederiz.

Biz Ehl-i Beyt (a.s) kültürü sağlam, mantıklı, üslubuna uygun ve doğru bir şekilde sunulması durumunda uyanış, hareket ve maneviyet sancaktarları olan Resulullah'ın Ehl-i Beyt'inin mirasının kalıcı cilvelerini dünya insanların gözleri önüne serebileceğine, zuhur asrının eşiğinde Hz. Mehdi'nin (a.f) evrensel hükümetine susamış olan yorgun dünyayı modern cehaletten ve dünyayı sömürenlerin başına buyruk hareketlerinden, ahlak ve insanlığa aykırı kültürlerden kurtarıp yapacağına inanıyoruz.

İşte bu nedenle, bu doğrultuda yazar ve araştırmacıların araştırma eserlerine ve ilmi faaliyetlerine kucak açıyor ve kendimizi bu yüce kültürün yayılma için çaba harcayan yazar ve mütercimlerin hizmetçisi biliyoruz.

* * *

Şimdi elinizdeki kitabı hazırlayan “Dünya Ehlibeyt Kurultayı”na ve eseri Türkçeye kazandıran değerli mütercim sayın “Salih UÇAN”a teşekkür ediyor ve çalışmalarında başarıları diliyoruz.

Yine, bu eserin hazırlanmasında zahmetleri geçen tercüme bürosundaki aziz kardeşlerimiz ve sadık arkadaşlarımıza tüm samimiyetimizle teşekkür ediyor, kültürel cihad meydanında bu küçük adımın mevlamızın rızasını kazanmasını temenni ediyoruz.

Dünya Ehlibeyt Kurultayı
Kültürel Yardımcılığı

ÖNSÖZ

Rahman ve Rahim Allah'ın Adıyla

Hamd, her şeyi yaratan ve ona yol gösteren Allah'a mahsustur. Salât ve selâm Allah'ın kulları için rehber olarak seçtiği önderler, özellikle peygamberlerin sonuncusu, elçilerin ve Allah'ın dostlarının efendisi Ebu'l-Kasım Muhammed Mustafa (s.a.a) ile onun mübarek ve tertemiz Ehl-i Beyti'nin üzerine olsun.

Yüce Allah insanı yarattı ve onu akıl ve irade unsurları ile donattı. İnsan akli ile gerçeği görüp ortaya çıkarır ve onu batıldan ayırt eder. İrade ile de yararına gördüğü, amaçlarını ve hedeflerini gerçekleştireceğini düşündüğü şeyi seçer.

Yüce Allah, bu ayırt edici akli kulları için hüccet kıldı. Bu akıllara hidayet pınarından feyiz sunarak onları destekledi. Çünkü insana bilmediklerini öğreten, onu lâıfı olduğu kemal yoluna yönlendiren, ona uğruna yaratıldığı ve gerçekleştirilmesi için dünyaya getirildiği amacı bildiren O'dur.

Kur'ân-ı Kerim bize ilâhî hidayet kriterlerini, ufuklarını, gereklerini ve yollarını açık nasları ile belirtti. Ayrıca bir yandan bu hidayet gerekçelerini ve sebeplerini açıklarken, öbür yandan onun meyvelerini ve sonuçlarını gözler önüne serdi.

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"De ki, asıl hidayet Allah'ın hidayetidir."¹

"Allah dilediği kimseleri doğru yola iletir."²

"Allah gerçeği söyler ve O doğru yola iletir."³

"Kim Allah'a sarılırsa, o kesinlikle doğru yola iletilmiştir."⁴

1- En'âm, 71

2- Bakara, 213

3- Ahzâb, 4

4- Âl-i İmrân, 101

"De ki, Allah hakka iletir. Hakka ileten mi uyulmaya daha lâyıktır, yoksa başkasının kılavuzluğundan yararlanmadıkça kendisi doğru yolu bulamayan mı?"¹

"Kendilerine bilgi verilenler, Rabbinden sana indirilen mesajın gerçek olduğunu, üstün iradeli ve hamde lâıyk Allah'ın yoluna ilettiğini görürler."²

"Allah'tan kaynaklanan bir yol gösterme olmaksızın keyfî arzusuna uyandan daha sapık kim olabilir?"³

Buna göre hidayetın kaynağı yüce Allah'tır ve gerçek hidayet O'nun hidayetidir. İnsanı elinden tutup doğru yola ve sağlam gerçeğe ileten O'dur.

Bunlar ilmin desteklediğı, bilginlerin idrak edip bütün varlıkları ile boyun eğdikleri gerçeklerdir.

Yüce Allah, insan fıtratını kemale ve cemale eğilimli bir yapıda yarattı. Sonra onu lâıyğı olduğı kemale yönlendirmekle ödüllendirdi ve ona kemale erdirecek yolu tanıma nimetini bağışladı. Bu yüzden yüce Allah; **"Ben cinleri ve insanları ancak bana ibadet etsinler diye yarattım."**⁴ buyuruyor. Nasıl ibadet edileceğı bilinmeden bu görev gerçekleştirilemeyeceğı için bilmek ile ibadet etmek kemal zirvesine erdirecek tek yol ve yegâne amaç olmuştur.

Öte yandan insanın kemale doğru hareketinde itici enerji olması için onu öfke ve hırs içgüdülerı ile donattığından dolayı, öfkenin ve hırsın ve bunlardan kaynaklanan ve bunların gerekleri olan arzu ve duyguların egemenliğinden kurtulmasından emin olunamaz. Bundan dolayı insan aklının ve diğır bilgi edinme yöntemlerinin yanı sıra sağlıklı algılamayı ve görmeyi garanti edecek araçlara da muhtaçtır. Bu araçlar sayesinde yüce Allah'ın ona yönelik hücceti tamamlanmış, hidayet nimeti kemale ermiş ve böylece serbest iradesiyle iyilik ya da kötülük yolunu seçmesini mümkün kılacak bütün sebeplere sahip olmuş olur.

Bundan dolayı ilâhî hidayet yasası, insan aklını desteklemeyi gerekli gördü. Bu destek ilâhî vahiy ve kulları doğru yola yöneltme sorumluluğunu üstlenmek üzere Allah tarafından seçilen hidayet

1- Yûnus, 35

2- Sebe', 6

3- Kasas, 50

4- Zâriyât, 56

önderleri aracılığı ile gerçekleşti. Bu desteklemenin izlediği yol, gerekli bilgileri ayrıntılı şekilde sunmak ve hayatın her alanında gerekli olan yönlendirmeleri yapmaktır.

Tarihin başlangıcından itibaren bütün çağlar ve yüzyıllar boyunca peygamberler ile onların vasileri ilâhî hidayet meşalesini elden ele taşımışlardır. Yüce Allah kullarını hiçbir yerde, hiçbir zaman hidayete iletici hüccetsiz, doğru yolu gösterici mürşitsiz ve aydınlatıcı ışıksız bırakmamıştır. Aklın delillerini destekler nitelikteki vahiy nasları açıkça belirtiyor ki, yeryüzü yüce Allah'ın kullara hitap edecek hüccetinden yana boş kalmaz. Çünkü böyle bir boşluk insanlar tarafından yüce Allah'a karşı bahane ve gerekçe olarak kullanılabilir. Buna göre hüccet kullardan önce, kullarla beraber ve kullardan sonra hep vardır. Öyle ki, eğer yeryüzünde sadece iki kişi kalsa, onlardan biri hüccet olur. Kur'ân-ı Kerim bu ilkeyi şüpheyi yer bırakmayacak şekilde şöyle vurguluyor: **"Sen sadece bir uyarıcısın ve her kavmin bir yol göstericisi vardır."**¹

Yüce Allah'ın nebileri, resulleri ve onların yol gösterici vasileri doğru yola yöneltme görevini bütün aşamaları ile üstlenirler. Bu aşamalar şu maddelerde özetlenebilir:

1- Vahiy tam bir şekilde almak ve ilâhî elçiliği en ince ayrıntısına kadar kapsamak. Bu aşama elçiliği üstlenmek için tam bir hazırlanmışlığı gerektirir. Bundan dolayı elçilerle ilgili seçim, tamamı ile Allah'a ait bir iştir. Kur'ân-ı Kerim'de bu gerçek şöyle ifade ediliyor: **"Allah elçilik görevini kime vereceğini daha iyi bilir."**², **"Allah elçilerinden dilediğini seçer."**³

2- İlâhî elçiliği insanlığa ve elçiliğin hitap ettiği kitleye ulaştırmak. Bu ulaştırma görevi, ulaştırma görevini, ulaştırmanın amaçlarını ve gereklerini bütün ayrıntıları ile kapsamada somutlaşan tam bir yeterliliğin yanı sıra yanlış yapmaktan ve sapmalardan korunmuş olmaya dayanır. Yüce Allah bu ilkeyi şöyle ifade ediyor: **"İnsanlar tek bir ümmet idi. Allah peygamberleri müjdeciler ve uyarıcılar olarak gönderdi. Onlarla beraber anlaşmazlığa düştükleri konularda insanlar arasında hüküm vermek üzere gerçeği içeren kitabı gönderdi."**⁴

1- R'âd, 7

2- En'âm, 124

3- Âl-i İmrân, 179

4- Bakara, 213

3- İlâhî risalete inanan bir ümmet oluşturmak ve bu ümmeti hidayete erdirici önderliği destekleyip güçlendirmeye hazırlamak. Bu hazırlığın amacı ilâhî risaletin amaçlarını gerçekleştirmek ve onun yasalarını hayata uygulamaktır. Kur'ân-ı Kerim'in ayetleri bu görevi açık bir dille vurgularken tezkiye (arındırma) ve talim (öğretim) terimlerini kullanarak şöyle diyor: **"Onları arındırıp yücelten, onlara kitabı ve hikmeti öğreten bir elçi gönderdi."**¹ Tezkiye, insana lâıyk kemal doğrultusundaki eğitimidir. Bu eğitim, kemalin bütün unsurları ile donanmış, elverişli bir örneğin varlığını gerektirir. Nitekim yüce Allah şöyle buyuruyor: **"Allah'ın Elçisi'nde sizin için güzel bir örnek vardır."**²

4- İlâhî risaleti, onun için belirlenen süre boyunca bozulmadan, değişmeye ve kayba uğratmadan korumak. Bu görev de ilmî ve ruhsal yeterliliği gerektirir ki, buna "ismet" (yanılığdan ve hatadan korunmuşluk) denir.

5- Manevî misyonun amaçlarını gerçekleştirmek, fertlerin vicdanlarında ve toplumların kurumlarında ahlâkî değerleri kökleştirmek için çalışmak. Bu da ancak ilâhî kriterleri yürürlüğe koymakla, ilâhî risaletin kriterleri uyarınca ümmetin işlerini yönetmeyi üstlenen siyasî bir yapı kurarak hanif dinin yasalarını topluma uygulamakla mümkündür. Bu yürütme görevi bilge bir yönetim kadrosu, üstün bir cesaret, büyük bir kararlılık, fertlerin psikolojileri ile toplumsal uygulamalarla, fikrî, siyasî ve sosyal akımlarla, yönetim, eğitim ve hayat tecrübeleri ile ilgili tam bir bilgiyi gerektirir. Bunların hepsini evrensel bir dinî devleti yönetmeyi sağlayacak ilmî yeterlilikle özetleyebiliriz. Bu ilmî yeterliliğe dinî yönetimi her türlü sapmadan ve yanlış uygulamadan koruyacak ruhsal yeterlilikte ifadesini bulan "ismet" (yanılmadan ve hatadan korunmuşluk) sıfatını da eklemek gerekir. Çünkü bu yönden bir yetersizlik hâlinde baş gösterebilecek olan sapmalar ve yanlışlıklar yönetimin uygulamaları ve ümmetin bu uygulamalara uyması ilâhî risaletin amaçları ile çelişen olumsuz etkiler meydana getirebilir.

Tarih boyunca gelen peygamberler ile arkalarından gelen seçkin önderler özveriyi gerektiren hidayet yolunu izlediler, meşakkatli eğitim yolunda yürüdüler, ilâhî elçilik görevini yerine getirme yolunda her türlü zorluğa katlandılar, ilâhî elçilik hedeflerinin gerçekleşmesi

1- Cuma, 2

2- Ahzâb, 21

yolunda kendini ilkelerine ve inançlarına adanmış bir insanın feda edebileceği her şeylerini feda ettiler. Bir an bile geri çekilmediler, göz açıp kapatacak bir süre kadar bile yerlerinde saymadılar.

Yüce Allah onların yüzyıllar boyu süren kesintisiz gayretlerini ve cihatlarını peygamberlerin sonuncusu olan Abdullah oğlu Muhammed'in (s.a.a) peygamberliği ile taçlandırdı, büyük emaneti ve bütün aşamaları ile hidayet sorumluluğunu ona yükledi, ondan bu emanetin hedeflerini gerçekleştirmesini istedi. Bu en büyük peygamber bu sarp ve dikenli yolda müthiş adımlar attı, köklü değişimlere yol açan davetler ve inkılapçı hareketler alanında son derece kısa sürede mümkün olan en büyük başarıyı gerçekleştirdi. Yirmi yıl kadar süren geceli gündüzlü çabalarının ve cihadının başlıca kazanımları şu maddelerde özetlenebilir:

1- İnsanlığa süreklilik ve kalıcılık unsurlarını içeren eksiksiz bir ilâhî mesaj sunmak.

2- Bu mesajı yozlaşmadan ve sapmadan koruyan unsurlarla donatmak.

3- İlke olarak İslâm'a, önder olarak Peygamberimize ve hayat yasası olarak şeriata inanan bir ümmet oluşturmak.

4- İslâm sancağını taşıyan ve ilâhî şeriatı uygulayan bir siyasî yapı, bir İslâm devleti kurmak.

5- Peygamberimizin önderliğinde örneğini bulan hikmetli ilâhî önderliğin aydınlık saçan yüzünü sunmak.

Bu ilâhî risalet ve görevin hedeflerini eksiksiz bir şekilde gerçekleştirmek için şunlar zarurîdir:

a) Bu ilâhî risaletin uygulamasını ve onu yozlaştırıp yıkmak için sürekli fırsat kollayan komplolardan korumayı garanti edecek yeterlilikte bir önderliğin devamlı şekilde varolması.

b) İlmî ve psikolojik bakımdan yeterli eğitimci eli ile verilecek sağlıklı bir eğitimin nesiller boyunca sürmesi, bu yeterli eğitimcinin ahlâkta ve davranışta Peygamberimiz gibi örnek olması, ilâhî risaleti bütün yönleri ile kapsayıp bütün davranışlarında ve tutumlarında somutlaştırması.

Bundan dolayı Peygamberimiz (s.a.a) ilâhî bir plân gereğince Ehl-i Beyti'ne mensup bazı seçkinleri hazırlamakla ve bu seçkinlerin isimlerini ve fonksiyonlarını açıkça belirtmekle yükümlü kılındı. Bu seçkin önderler, Peygamberimizin (s.a.a) başlattığı büyük hareketin ve

kıyamete kadar hüküm sürecektir olan ilâhî hidayetini dizginlerini yüce Allah'ın emri ile teslim alacaklar, yüce Allah'ın ebedîlik bahşettiği ilâhî risaleti cahillerin bozmalarından ve hainlerin tuzaklarından koruyacaklar, yüzyıllar boyunca ve dünya durdukça kriterlerini açıklamayı, sırlarını ve hazinelerini gözler önüne sermeyi üstlendikleri mübarek şeriatın değerleri ve kavramları uyarınca nesilleri eğiteceklerdi.

Bu ilâhî plân, Resulullah'ın (s.a.a) sözlerinde şöyle somutlaşıyor: *"Ben size iki değerli emanet bırakıyorum. Bunlara sarıldığınız takdirde kesinlikle sapıtmazsınız. Bunlar Allah'ın kitabı ile benim Ehl-i Beyt'imdir. Bunlar Havuz'da yanıma gelinceye kadar birbirlerinden asla ayrılmayacaklardır."*

Ehl-i Beyt İmamları (hepsine Allah'ın selâmı olsun) Peygamberimizin (s.a.a) Allah'ın emri ile kendinden sonra ümmetin önderliğini üstlenmek üzere tanıttığı en hayırlı kimselerdir. On iki Ehl-i Beyt imamının hayat çizgisi, Peygamber (s.a.a) döneminden sonraki İslâm'ın gerçek çizgisini yansıtır. Onların hayatlarını kapsamlı biçimde incelemek, köklü İslâm hareketinin kapsamlı bir portresini gözlerimiz önüne sürer. O İslâm hareketi ki, Peygamberimizin (s.a.a) vefatının arkasından ateşli enerjisi zayıflamaya yüz tuttukten sonra ümmetin derinliklerinde içten içe yol almaya başladı. Bu süreçte Masum İmamlar (s.a) ümmeti bilinçlendirmeye, ümmetin enerjisini Peygamberimizin (s.a.a) kutsal devrimini kavrama doğrultusunda harekete geçirmeye çalıştılar. Fakat yönetimin ve ümmetin tutumlarına egemen olan evrensel yasaların müsaade ettiği ölçüde ilerleyebildiler.

Bu râşid İmamların hayatlarında dikkat çeken ortak özellikler şunlar oldu: Peygamberimizin (s.a.a) açtığı çağırışı ısrarla izlediler. Ümmet, teveccühünü onlara yönelterek onlarla kaynaştı, onları **Hidayet Önderleri** ve müminlerin yolunu aydınlatan yıldızlar olarak benimsedi. Onlar Allah'a ve O'nun rızasına ulaştıran kılavuzlar, Allah'ın emrinin kararlı uygulayıcıları, Allah sevgisinde kemale erdirenler, Allah özleminin ateşinde eriyenler, imrenilen insanî kemalin zirvelerine yönelik tırmanışta birbirleri ile yarışanlardır.

Onların hayatı cihadın, sabırla Allah'a itaat etmenin, zalimlerden gelen cefanın çeşitli örnekleri ile doludur. Öyle ki, yüce Allah'ın hükümlerini yürürlüğe koyma uğrındaki kararlı direnişin en üstün örnekleri oldular. Bu direnişin arkasından onurlu şehitliği, onursuz

hayata tercih ederek yüce bir mücadelenin ve büyük bir cihadın arkasından Allah'a kavuşma başarısını elde ettiler. Tarihçiler ve yazarlar, bu İmamların hayatlarını her açıdan ele alıp tam anlamı ile incelediklerini iddia edemezler. Bundan dolayı bizim bu girişimimiz onların hayatlarından bazı kesitler, kişilikleri, davranışları ve tutumları hakkında tarihçilerin kaydettikleri ve araştırma kaynaklarında bulabildiğimiz bazı alıntıları sunmaktan ibarettir. Yüce Allah'ın bu çalışmamızı faydalı kılmasını umarız. Hiç şüphesiz başarının sahibi O'dur.

Ehl-i Beyt hareketi hakkındaki bu incelememiz, İslâm Peygamberi ve elçilerin sonuncusu Abdullah oğlu Muhammed Mustafa (s.a.a) ile başlayıp, vasilerin sonuncusu ve beklenen Mehdi Muhammed b. Hasan Askerî ile son buluyor. Yüce Allah onun ortaya çıkışını çabuklaştırsın ve yeryüzünü adaleti ile aydınlatsın.

Bu kitap, Peygamberimiz Abdullah oğlu Muhammed Mustafa'nın (s.a.a) hayatını incelemeye ayrıldı. O Peygamber ki, ferdî ve sosyal hayatının bütün alanlarında ve son derece çetin sosyal ve siyasî ortamlarda İslam'ı bütün yönleriyle somutlaştırdı. Düşünce ve inanç plânında, ahlâk ve davranış ufkunda İslâm'ın örnek değerlerinin temellerini attı. Çağlar boyunca bütün insanlığa iman, temizlik ve değerlilik ışınları saçan bir yıldız oldu.

Bu kutsal projenin gerçekleştirilip gün ışığına çıkarılması için yoğun gayretleri ile katkıda bulunan bütün kardeşlerimize, özellikle Seyyid Munzir Hakim'in (Allah onu belâlardan korusun) denetiminde çalışan yazarlar kurulunun üyelerine şükranlarımızı sunmalıyız.

Son sözümüz, bizi bu kutsal projeyi gerçekleştirmeye muvaffak eden yüce Allah'a dua ve şükürlerimizi sunmak olacaktır. O, kâfidir ve ne güzel yardımcıdır.

Dünya Ehl-i Beyt Kurultayı

1. BÖLÜM

- Giriş: Kur'ân'ın Tarih ve Hayat Hikâyelerini Sunma Yöntemi
- Hz. Peygamber'in (s.a.a) Hayatına Kısa Bir Bakış
- Yüzyıllar Boyunca Müjde Geleneği
- Son Peygamber'in (s.a.a) Kişiliğinden Tablolar

GİRİŞ

KUR'ÂN'IN TARİH VE HAYAT HİKÂYELERİNİ SUNMA YÖNTEMİ

Kur'ân-ı Kerim, hidayet peygamberlerinin hayatına büyük önem verir, onların hayat hikâyelerini sunarken özgün bir yöntem kullanır. Allah'ın salât ve selâmı hepsinin üzerine olsun.

Kur'ân'ın söz konusu yöntemi, bu hidayet önderlerinin hayat hikâyelerinin nasıl sunulacağı konusunda bir dizi ilmî esaslara ve kriterlere dayanır.

Kur'ân bu konuda ilk olarak hidayet unsurundan yola çıkar. Bu unsur, insanı kendisine lâıyk kemale doğru harekete yönlendirir. Böylece insan, fertlerin ve milletlerin hayatlarında önemli dönüm noktası oluşturan ve tekâmülü yönünde hareket etmesine yarayacak bilgilerin ve öğretilerin kapılarını açma yolunda bir anahtar konumunda olan bir dizi tarihî olaylar için pratik ve somut amaçlar seçer.

Kur'ân-ı Kerim, bu yüce hedeflere ulaştırmak için çeşitli araçları devreye sokar. O, akla ve akıl sahiplerine hitap ederek bu yolla insan düşüncesinin önüne yeni ufuklar açar. Meselâ şöyle buyuruyor:

"Bu hikâyeyi anlat. Ola ki, düşünürler."¹

"Onların kıssalarında akıl sahipleri için pek çok ibretler vardır."²

Bu iki ayetten elde edilen sonuca göre, tarihî olaylar ve hayat hikâyeleri üzerinde "düşünmek" ve "ibret almak" (milletlerin tarihleri ve hidayet önderlerinin hayat hikâyeleri üzerinde düşünüp bunlardan

1- A'râf, 176

2- Yûsuf, 111

dersler çıkarmak), Kur'ân'ın tarih alanındaki yönteminin iki temel hedefini oluştururlar.

Kur'ân'ın bu alandaki hedefleri sadece bu iki hedefle sınırlı değildir. Bunlar dışında ilâhî risaletle ilgili başka hedefler de gözetilir. Söz konusu hedeflerle ilgili olarak şöyle buyuruluyor:

"(Bu Kur'ân) uydurulabilecek bir söz değildir. Fakat o, kendinden öncekileri onaylayan, her şeyi açıklayan (bir kitaptır); iman eden toplum için bir hidayet ve bir rahmettir."¹

"Peygamberlerin haberlerinden senin kalbini (tatmin ve) teskin edeceğimiz her haberi sana anlatıyoruz. Bunda sana gerçeğin bilgisi, müminlere de bir öğüt ve bir uyarı vardır."²

Görüldüğü gibi bu iki ayetin her biri peygamberlerle ilgili haberleri verme ve onlar hakkındaki hikâyeleri anlatma konusunda ilâhî risaletle bağlantılı dört amaç içeriyor.

Kur'ân kendine özgü tarih yönteminde şu temel esaslara dayanır:

- 1- Gerçek
- 2- Bilgi
- 3- Olaylarla çağdaşlık
- 4- Olayları kapsamak

Dolayısıyla Kur'ân, anlattığı ve tasvir ettiği eski veya Kur'ân'la çağdaş olgu ve olaylarda hurafelere ve hayallere değil de gerçeğe ve ilme dayandığına göre şüpheye ve uydurma olma ihtimaline yer bırakmaz. Şu iki ayette bu iki temel esasa vurgu yapılıyor:

"İşte (İsa hakkında) gerçek kıssa budur."³

"Ve onlara (olup bitenleri) tam bir bilgi ile mutlaka anlatacağız. Biz, onlardan uzak değildik."⁴

Bu ayetlerin ikincisinde Kur'ân'ın anlattığı olaylarla çağdaşlık yani olayları yakından izleme unsurunun gözetildiği de vurgulanıyor.

Bütün bunlardan sonra Kur'ân-ı Kerim, tarihi olayları incelerken kimi zaman istidlâle ve kimi zaman istikraya dayanmasının yanında analizlerinde de kendine özgü bir ilmî yöntem kullanır.

1- Yûsuf, 111

2- Hûd, 120

3- Âl-i İmrân, 62

4- A'râf, 7

Kur'ân peygamberlerin hayatını genel olarak sunduğu zaman onları aynı safta, aynı kulvarda, aynı çizgide gösteren ana hatları dile getirir. Bu çizgi, **"Allah katında gerçek din İslâm'dır."**¹ Ayetinde açıklanan genel İslâm çizgisidir.

Bunun arkasından Kur'ân, ululazm peygamberlerin her birinin hayatının derinliklerine dalar. Maksat, okuyucunun veya dinleyicinin bu peygamberlerin hayatlarındaki ayrıntıların en önemlilerini algılamasını sağlamak, dünya durdukça varlığını sürdürecektir olan ilâhî risalet çizgisi ile ilgili eski ve yeni olaylarla, anlatılan olay arasında bağlantı kurmasını sağlamaktır.

Tarihî incelemenin tabiatından kaynaklanan şöyle bir problem var: Tarihte vuku bulan gerçekler çeşitli tahriflere uğrayabileceği gibi bazen de belirsizlik ve gizliliğin örtüsü altında kalır. Kimi zaman da üzerini koyu bulutlar örter. Fakat bir süre sonra yavaş yavaş gerçek ortaya çıkmaya başlar. Bu ortaya çıkış zamanla öyle bir noktaya varır ki, artık insan toplulukları o gerçeği görmezlik edemezler, ondaki gerçekleri yok sayamazlar.

Nitekim yukarıda aktardığımız Yûsuf Suresi'nin 111. ayeti, tarihî olaylarda uydurmacılığa ve onlarla oynamaya başvurulabileceğine veya onların abartılabileceklerine, bilgiye dayanmayan incelemeye konu olabileceklerine, günün birinde mutlaka ortaya çıkacak olan gerçeğin yüzüne perde çekilebileceğine işaret ediyor.

Bundan dolayı Kur'ân ekolünün, gerçeği araştıranları bu gerçeği tam olarak ortaya çıkarmaya muktedir kılacak pratik ve somut bir vesileyle donatması gerekiyor.

Kur'ân-ı Kerim, insan düşüncesinin hiçbir durumda göz ardı edemeyeceği sabitler, değişmezler nazariyesini gündeme getirmiş ve bu değişmezlere "Muhkemât" ve "Ümmü'l-Kitap" (Kitabın Anası) adlarını vermiştir. Bunlar insan düşüncesi için değişmez ve kalıcı gerçeklerdir; hiçbir durumda kuşkuyu, tereddüdü, şüpheyi kabul etmezler.

Bu değişmezler, sürekli olarak madde âleminin kapsamadıklarını kapsayan insan düşüncesinin ana hatlarını ve temel kriterlerini oluştururlar; böylece insan düşüncesi muğlak konular ve insanlar arasında tartışma konusu olan meseleler karşısında asla çıkmazda kalmaz.

1- Âl-i İmrân, 19

Kur'ân-ı Kerim, tartışmalı muğlak meseleler karşısında takınılacak tutumla ilgili olarak bilinçli okuyucuyu iki tutum ve iki üslûba doğru yönlendiriyor. Ardından da insanın düşüncesine ulaşan her haber hakkında tutum belirlenirken başvurulacak genel bir kural veya kriter oluşturacak açık bir sonuca varmak için bu iki üslûbu mahkemeye, incelemeye tâbi tutuyor.

Düşünce alanına giren haberlere karşı takınılan her tutum belirgin psikolojik köklere dayanır. Ki bu psikolojik kökler, takınılan tutum üzerine gölgesini düşürerek nasıl bir tavır sergilemesini belirler; insana iletilen ve insan düşüncesinden uygun bir tepki göstermesi istenilen her söz karşısındaki tavrına yansır.

Yüce Allah Kur'ân'ın, Peygamberi'ne (s.a.a) indirilen doğruyu eğriden ayırt edici bir kitap olduğunu belirttikten sonra şöyle buyuruyor:

"Sana kitabı indiren O'dur. Ondan bir kısım ayetler muhkemdir ki onlar kitabın anasıdır. Diğerleri ise müteşabihdir. Kalplerinde bir kayma olanlar, fitne çıkarmak ve yorumunu yapmak için ondan müteşabih olanına uyarlar. Oysa onun tevilini Allah ve ilimde derinleşenlerden başkası bilmez. Onlar (ilimde derinleşenler): "Biz ona inandık, tümü Rabbimizin katındandır" derler. Temiz akıl sahiplerinden başkası öğüt alıp-düşünmez. Rabbimiz, bizi doğru yola ilettikten sonra kalplerimizi kaydırma ve katından bize bir rahmet bağışla. Şüphesiz sen, en çok bağış yapansın."¹

İnsanın ruhi yönden eğrilikten uzak olması, fitne ardına düşmesini önler. Bu sağlıklı ruh hâli gerçeği arayan insanın birden çok anlamlı (müteşabih) ayetlere uymak bahanesiyle çeşitli tevillere başvurmına engel olur. Bunun yerine onları Allah'a havale eder.

Akıl insanın herhangi bir ilim dışı veya sağlam delile, değişmez gerçeklere dayanmayan yorumu kabul etmesini önler. Daha doğrusu akıl insanı kesin anlamlı (muhkem) ayetlere sarılmaya, kitabın anasına (ümmü'l-kitap) bağlanmaya yönlendirir. Çünkü bu muhkem ayetler asla dışına çıkılmayacak genel çerçeveyi ve değişmez çizgileri oluştururlar. Böyle olunca da artık diğer ayetleri doğal olarak bu değişmez gerçeklerin ve göz ardı edilmesi mümkün olmayan kriterlerin ışığı altında değerlendirmemiz gerekir.

1- Âl-i İmrân, 7-8

İşte bu noktada, insan, daha işin başında kesin veya açık anlamlı olmayan ayetler üzerinde düşünceye başvurmısl gerektiğini anlar. Böylece iman ve akıl sahibi olan kişi eğriliğe sapmamayı, karşısına çıkan müteşabih ayetleri yorumlama ve analiz etmekte acele etmemeyi garanti etmiş olur. Dahası, bu ayetler karşısında akli ve bilgece bir tutum takınır. Şöyle ki, eğer bu ayetlerin içerdigi gerçeği ortaya çıkarmayı başaramazsa onu inkâr etmez veya yadırgamaz. Bunun yerine işi kaynağına, bu ayetleri indirmiş olan Rabbine havale ederek O'ndan hidayet ve rahmetinin sürekliliğini ister.

Naslarla ilgili olgun ve mantıklı yaklaşımı yansıtan sağlıklı tutum işte budur. Çünkü akıllı kimse yorumlarında ve analizlerinde aceleci davranmaz.

Bu açıdan bakınca, Hûd Suresi'nin başındaki şu ayetin ne demek istediğini daha iyi anlıyoruz: **"Elif Lâm Râ. (Bu sana indirilen,) hikmet sahibi (ve) her şeyden haberdar olan (Allah) tarafından ayetleri sağlamlaştırılmış, sonra da açıklanmış bir kitaptır."**¹ Çünkü ayrıntılı açıklama, ancak verilmek istenen mesajı temellendirdikten (ihkâm), kitabın özünü (ümmü'l-kitap) oluşturan, esaslar ve değişmez ana hatlar sayılan ayetler belli olduktan sonra mümkün olabilir. Âl-i İmrân Suresi'nin, **"Ondan bir kısım ayetler muhkemdir ki onlar kitabın anasıdır."** şeklinde yedinci ayetinde açıkça dile getirilen gerçek de budur.

Ra'd Suresi'nin şu ayeti de bu noktaya ışık tutuyor: **"Allah dilediğini siler, dilediğini bırakır. Ana kitap O'nun katındadır."**² Buna göre silme ve değiştirme işlemine maruz kalmayan bölüm, ana kitaptır. Onun dışında kalan bölüm doğal olarak şartlara, durumlara ve beklenmedik gelişmelere bağlı olarak silinmeye ve değiştirilmeye uğrayabilir.

Okuduğumuz ayetler, Kur'ân'ın tarihî olaylara karşı takındığı tavra esas olan genel yöntemi belirlemekte yeterlidirler. Buna göre ayrıntılarda görülen farklılık aslı inkâr etmemize, onu göz ardı etmemize, varlığından emin olduğumuz gerçeği önemsemememize izin vermez.

Peygamberlerle ilgili siyer kitaplarında, İslâm tarihinde ve İslâm öncesi tarihte, peygamberler ve onların ümmetleri hakkında verilen

1- Hûd, 1-2

2- Ra'd, 39

bütün bilgiler bu ilkenin ışığı altında değerlendirilebilir. Çünkü tarihî değişmezler ışık saçan istasyonlardır. Onlar, göz ardı edilmeleri ve dışlarına çıkılması mümkün olmayan muhkemlerdir. Tarih kitaplarında karşımıza çıkan ve hem doğru, hem de yanlış bölümleri içeren bilgileri yorumlayıp kabul veya reddederken bu değişmezlerin hakemliğine başvururuz.

Çünkü gerçeklerle yanlışların bir karışımı olan tarih alanı, değişmez gerçeği bütünü ile ortaya çıkarmamıza yardımcı olacak araçlar kullanmamızı gerektirir. İşte tam bu bağlamda, aklın ve naklin muhkem esasları tarafından desteklenen tarihin değişmezleri herhangi bir yorumun, analizin, yargılamanın ve önemsizleştirmenin hareket noktası konumundadırlar.

Kur'ân-ı Kerim de bu yöntemi, bize bütün peygamberlerin ortak oldukları açık bir portre çizdiği zaman onların ve ümmetlerinin hayatına doğrudan uygulamış ve elçiliğe seçilmişliğin, her peygamberin kişiliğinde bulunan temel niteliklerden kaynaklandığını açıklayarak bunların, o önderin eli ile insanların hidayete erdirilmeleri için Allah tarafından seçilmeye ehil sayılmasının gerekçesi olduğu vurgulanmıştır. Bu nitelikler ise akılda, bilinçte, iyilikte ve sabırda mükemmellik ile Allah'a yönelik bilince ve basirete dayalı tam bir kulluktur. Nitekim yüce Allah Hz. Peygamber'e (s.a.a) şöyle buyuruyor: **"De ki: Ben Rabbimden gelen açık bir delil üzerindeyim..."¹, "De ki: İşte benim yolum budur, basiretle Allah'a çağırırım. Bana uyanlar da öyle yaparlar..."²**

İşte Kur'ân'ın, muhkemliği ve değişmezliği temsil eden mantığı budur... Yüce Allah tarafından seçildiğinin ve elçi olarak gönderildiğinin bilincinde ve idrakinde olmayan, görmüş olduğu Allah'ın ayetlerine ancak başkalarının güvencisi ile güvenebilen kimse nasıl Allah tarafından peygamber olarak gönderilebilir? Dolayısıyla, peygamber olarak insanlara gönderildiğini bilmeyen veya görevi konusunda şüphesi ya da tereddüdü olan, dahası doğru yola ileteceği beklenen kimselerden gerçeği öğrenmeyi tasavvur eden bir kimsenin seçilip peygamber olarak gönderilmesi akla sığmaz. Nitekim yüce Allah şöyle buyuruyor: **"De ki: ...İnsanları doğru yola ileten mi uyulmaya daha lâyıktır, yoksa başkasının kılavuzluğundan**

1- En'âm, 57

2- Yûsuf, 108

yararlanmadıkça doğru yolu kendi kendine bulamayan mı? O hâlde size ne oluyor da böyle yanlış hüküm veriyorsunuz?"¹

Peygamberlerin kişiliği ile ilgili olarak Kur'ân'ın çizdiği ve aklın muhkem prensipleri tarafından teyit edilen bu açık portre, Tevrat'tan ve İncil'den sızan ve "Sihah" diye adlandırılan eserler ile peygamberlerin bazı hikâyelerini içeren çeşitli tarih kitaplarında karşımıza çıkan her portreyi süzgeçten geçirmekte kullanacağımız muhkem dayanak ve değişmez kriterdir. Bu peygamber ister Hz. İbrahim (a.s), ister Hz. Musa (a.s), ister Hz. İsa (a.s), ister Hz. Muhammed (s.a.a) olsun. Ayrıca bu portreyi nakleden kimse ister önde gelen bir mümin, ister bir sahabî, ister Hz. Peygamber'in (s.a.a) uzak veya yakın bir akrabası olsun.

1- Yûnus, 35

HZ. PEYGAMBER'İN (S.A.A) HAYATINA KISA BİR BAKIŞ

Peygamberlerin sonuncusu ve ilâhî elçilerin efendisi Abdulmuttalib oğlu Abdullah oğlu Muhammed (s.a.a), Fil Yılı'nın rebiyülevvel ayının on yedinci gününde doğdu. Daha önce babasını kaybeden Hz. Peygamber'e Sa'doğulları kabilesinden bir kadın süt annesi oldu. Dört veya beş yaşına girdiğinde annesine geri verildi. Altı yaşındayken annesi vefat etti. Bunun üzerine bakımını tek başına dedesi üstlendi. Fakat iki yıl sonra o da öldü. Dedesi ölmeden önce onun bakımını müşfik amcası Ebu Talib'e havale etti. Evleninceye kadar da amcasının yanında kaldı.

On iki yaşındayken amcası ile birlikte Şam'a bir yolculuk yaptı. Yolda rahip Buhayra ile karşılaştı. Buhayra onu tanıdı. Onu gözden uzak tutmaması hususunda Ebu Talib'i uyardı ve onun aleyhinde komplolar kurmak için Yahudilerin fırsat kolladıklarını belirtti.

Hız. Peygamber (s.a.a) yirmi yaşlarında Hılful-Fudul adı ile bilinen bir mazlumları müdafaa için kurulan bir antlaşmaya katıldı. Sonraları bu katılımdan iftiharla söz etmiştir. Hatice'nin mallarıyla ticaret yapmak için Şam'a gitti. Gençliğinin parlak döneminde yirmi beş yaşındayken Hatice ile evlendi. Bundan önce "doğru ve güvenilir (emin)" kişi lakapları ile tanınmıştı. Hacerü'l-Esved'i yerine koymakta anlaşmazlığa düşen kabileler onun ara buluculuğuna başvurdular. O da bulduğu ilginç bir yöntemle çatışan tarafları uzlaştırdı.

Kırk yaşında peygamber olarak görevlendirildi. Görevinin bilincinde olarak insanları Allah'a çağırmaya başladı. Öncü müminlerden oluşan bağlılar ve destekçiler toplamaya girişti.

Çağrı görevine başlamasının üzerinden üç veya beş yıl geçtikten sonra yüce Allah ona yakın akrabalarını uyarmasını emretti.

Arkasından elçilik görevini ilân ederek İslâm'ı sevenlerin müminler safına katılması yolunda açık çağrı da bulunmakla emredildi.

O andan itibaren Kureyş kabilesi Hz. Peygamber'in (s.a.a) önüne çeşitli engeller çıkarmaya, çağrının yayılmasını önlemeye, böylece Allah yolunun önünü kesmeye başladı. Buna karşılık Hz. Peygamber (s.a.a), çağrısı için Mekke dışında yeni bir pencere açmaya yöneldi. Bu amaçla Habeşistan'a Müslümanlardan oluşan birkaç heyet gönderdi. Çünkü bu ülkenin hükümdarı daha önce ülkesine gelen Ebu Talip oğlu Cafer başkanlığındaki bazı Müslümanları iyi karşılamış ve onlar da oraya yerleşmişlerdi. Nitekim Cafer Hicrî yedinci yıla kadar bu ülkeden ayrılmamıştı.

Kureyşliler, Habeşistan hükümdarını Müslümanlara karşı kışkırtma gayretlerinin başarılı olmadığını görünce, yeni bir plân uygulamaya başladılar. Bu plân Müslümanlara ekonomik, sosyal ve siyasî ambargo ve kuşatma dayatmak oldu. Bu ambargo üç yıl devam etti. Kureyşliler bu ambargonun Hz. Peygamber'i (s.a.a), Ebu Talip ve Haşimî kabilesinin diğer mensuplarını dize getirmesinden ümit kesince kuşatmayı kaldırdılar. Ancak ambargo baskısından zaferle çıkan Hz. Peygamber (s.a.a) ile kabilesi, peygamberliğin onuncu yılında Ebu Talip ile Hatice'nin (her ikisine selâm olsun) vefatı ile sarsıldılar. Bu iki olayın Hz. Peygamber (s.a.a) üzerindeki etkisi ağır oldu. Çünkü aynı yıl içinde en güçlü iki destekleyicisini kaybetmişti.

Bazı tarihçiler "İsra" ve "Miraç" olayının gerçekleşmesini bu üzücü durumla ilişkilendiriyorlar. Bu görüşe göre, bu dönemde üzüntünün ve psikolojik baskının doruğunda yaşayan Hz. Peygamber (s.a.a) aynı zamanda Kureyşlilerin bütün ağırlıkları ile ilâhî çağrının önüne dikildiklerini, yolunu kestiklerini görüyordu. Böylece yüce Allah, bu ağır havayı dağıtmak için miraç esnasında ona gösterdiği büyük mucizelerle önüne geleceğin ufuklarını açtı. Gerçekten miraç mucizesinin Hz. Peygamber ve müminler üzerindeki şevk uyandırıcı etkisi çok büyük oldu.

Hz. Peygamber (s.a.a) yeni bir hareket merkezi bulabilmek ümidi ile Taif'e göç etti. Fakat Mekke'ye komşu olan ve bu şehrin atmosferinin etkisi altında kalan bu beldeden yeni bir açılım elde edemedi. Bunun üzerine Mekke'ye dönerek daha önce komşuluğunu seçtiği Mut'im b. Adiyy'in yakınına yerleşti. Hz. Peygamber (s.a.a) ilâhî risaleti yaymak için hac mevsimlerinde yeni bir hareket başlattı. Hac görevini yerine getirmek ve Ukkaz Çarşısı'nda ticaret yapmak

için Beytu'l-Haram'a gelen kabilelere kendini tanıtmaya başladı. Yesrib (Medine) halkı ile buluştuktan sonra, yüce Allah önüne başarı ve yardım kapılarını açtı. Böylece Allah'a çağrısı devamlılık kazanarak İslâm Medine'de yayılmaya başladı. Sonunda Kureyşlilerin kendisine yönelik tuzağından Allah tarafından haberdar edilmesi üzerine Medine'ye hicret etmeye karar verdi. Çünkü Kureyş kabilesi bu kabilenin bütün kollarından oluşan bir grup vasıtasıyla onu öldürüp kendisinden nihaî olarak kurtulma konusunda anlaşmışlardı. Bunun üzerine Hz. Ali'ye (a.s) bir gece kendi yatağında yatmasını emrettikten sonra kendisi bütün korunma tedbirlerini alarak Medine'ye doğru yola çıktı ve kendisi için tam bir karşılama hazırlığı yapmış olan bu şehrin halkı ile buluştu. Rebiyülevvel ayının başlarında Kuba'ya ulaştı. Hz. Peygamber'in (s.a.a) bu hicreti onun emri ile İslâm tarihinin başlangıcı oldu.

Hz. Peygamber (s.a.a) Medine'de ilk İslâm devletini kurdu. Hicretten sonraki ilk yıl zarfında bu devletin temellerini attı. İşe putları kırmakla ve Mescid-i Nebevî'nin inşası ile başladı. Bu mescidi hareketi, çağrısı ve hükümeti için merkez olarak hazırladı. Arkasından muhacirler ile ensar arasında birebir kardeşlik ilişkileri kurdu. Böylece yeni devletin üzerine oturacağı sağlam bir halk tabanı oluşturmayı amaç edindi. Bir yandan da kabileler arasındaki ilişkileri düzenleyen bir tür yönetmelik hazırlayarak bunu kabilelere ilettiler. Bu arada Yahudi oymakları ile bir anlaşma imzaladı. Bu yönetmelik ile bu anlaşma, ilk yönetim düzeninin ve İslâm devletinin genel hatlarını içeriyordu.

Genç İslâm devleti ve İslâm çağrısı Kureyşlilerin sert ve çirkin direnişi ile karşılaştı. Bu kabile, İslâm daveti ile bu yeni devleti ortadan kaldırmaya kesin karar vermişti. Bu amaçla Müslümanlara art arda savaşlar açtılar. Hz. Peygamber (s.a.a) ve Müslümanlar da bu savaş girişimleri karşısında kendilerini savunmak zorunda kaldılar.

Böylece bu genç devleti savunma yılları başladı. Hz. Peygamber bu dönemi Hicret'in yedinci ayında amcası Hz. Hazma komutasında sefere çıkardığı bir seriye ile başlattı. O yılın sonuna kadar üç seriye daha hazırlayıp sefere çıkardı. Bu yıl içinde Bakara Suresi'nin birçok ayeti indi. Bu ayetlerde, bir yandan yeni devlet ve ümmetle ilgili ölümsüz bazı hükümler belirlenirken, öte yandan münafıkların ve Yahudilerin Hz. Peygamber'e ve yeni cihanşümül devletine karşı hazırladıkları komplolar ve kurdukları tuzaklar ifşa ediliyordu.

Kureyşliler Hz. Peygamber (s.a.a) ile yeni devletini Medine dışından, Yahudiler ise bu devleti Medine içinden hedef almışlardı. Hz. Peygamber her iki grubun hareketini sıkı gözlem altına aldı. Hicret'in ikinci yılında iki seriye seferi ile sekiz savaş gerçekleşti. Bu savaşların biri ramazan ayında yapılan Büyük Bedir Savaşı oldu. Yine bu yıl içinde ramazan ayı orucu farz kılındı ve İslâm devleti ile Müslüman ümmetin bağımsızlığına yeni bir boyut kazandıran kible değişikliği gerçekleşti.

Hicret'in ikinci yılı bir yandan birçok askerî ve öte yandan siyasî ve sosyal hayatla ilgili ilâhî direktiflerin inişine sahne oldu. Kureyşliler ile Yahudiler ağır savaş yenilgilerine uğratıldılar. Medine'yi ilk yurt edinmiş Yahudi kabilesi olan Benî Kaynuka'nın, Hz. Peygamber'le (s.a.a) yapmış oldukları sözleşmeyi bozdukları gerekçesi ile Büyük Bedir zaferinden sonra Medine'den sürgün edildiler.

Hicreti izleyen üç yıl boyunca Kureyşlilerin İslâm'a ve Müslümanlara yönelik Medine dışından gelen askerî saldırıları ile Yahudi kabilelerin Hz. Peygamber'le imzaladıkları anlaşmaları bozma girişimleri devam etti. Bu üç yıl zarfında gerçekleşen beş savaş yani Uhud, Beni'n-Nazîr, Ahzâb, Benî Kureyza ve Beni'l-Mustalak Savaşları, Peygamber'e ve Müslümanlara çok ağır gelmiş, zorluk vermişti.

Hicret'in beşinci yılında Müslümanlar başarılı bir sınavdan sonra müşrik ittifakı ile Yahudilerin ortak bir komplosunu geri püskürttüler. Böylece yüce Allah, Kureyşlilerin Müslümanları dize getirmekten ümidi kesmelerinden sonra büyük fethin zeminini hazırlamış oldu. Hz. Peygamber (s.a.a) Hüdeybiye Barışı'ndan sonra çevredeki kabileler ile anlaşıp onları yanına çekmeye girişti. Maksudı şirk ve inkârcılık güçleri karşısında, Müslümanlar ile bu kabilelerden oluşan birleşik bir güç oluşturmaktı. Bütün bunların sonunda, yüce Allah Hicret'in sekizinci yılında Mekke'yi fethetmesini sağladı ve bu fetih sayesinde, Kureyş kabilesinin elebaşlarını İslâm devletine boyun eğdirdikten sonra Peygamber'i şirkin merkezlerini Arap Yarımadası'ndan tasfiye etmeye muktedir kıldı.

Bunun arkasından gelen Hicrî dokuzuncu yıl akın akın Allah'ın dinine girmeye başlayan kabilelerin temsilcilerinin karşılanıp uğurlandığı bir yıl oldu.

Hicret'in onuncu yılı Veda Haccı'nın yapıldığı ve Hz. Peygamber'in (s.a.a) diğer ümmetlere şahit olan ümmetini ve cihanşümül devletini geliştirme yolunda ümmeti arasında geçirdiği son yıl oldu.

Peygamber (s.a.a) yerini alacak ve adımlarını izleyecek olan masum imamların önderliğini belirleyerek İslâmî devletinin temellerini pekiştirdikten sonra Hicrî on birinci yılının safer ayının yirmi sekizinci günü vefat etti. Bu masum önderlik Ebu Talip oğlu Ali'nin (a.s) şahsında temsil edilecekti. O kâmil insan ki, Hz. Peygamber onu doğduğu günden itibaren kendi eli altında büyütüp eğitmiş ve hayatı boyunca onu güzel şekilde gözetmişti. İmam Ali (a.s), İslâm'ın bütün değerlerini düşüncesinde, davranışlarında ve ahlâkında somutlaştırmıştı. Hz. Peygamber'in (s.a.a) emirlerine ve yasaklarına uymada en yüksek örneği oluşturuyordu. O bu niteliği ile büyük velâyet, nebevî vasilik ve ilâhî halifelik payesine lâyıktı. Onun İslâmî risaletin ve nebevî devletin oluşum ve yapısındaki etkin varlığı ve rolü, Hz. Peygamber'in vefatından sonra Allah'ın emri üzere Resulullah'ın (s.a.a) ilk vekili olmasını sağladı.

Nihayet yüce Peygamber (s.a.a), içinde bulunduğu tüm zor şartlara rağmen İmam Ali'yi Müslümanlara hidayet rehberi ve önder tayin ederek risaletini duyurmayı tamamladıktan sonra Rabbinin çağrısının gereğine uydu. Hz. Peygamber (s.a.a) Allah'a itaatkârlığın ve O'nun emirlerine uymanın en üstün örneği idi. Çünkü Allah'ın emrini en güzel şekilde Müslümanlara ilettili ve Veda Haccı'nı en çarpıcı açıklamalarla noktaladı.

Bunlar peygamberlerin sonuncusu Abdullah oğlu Hz. Muhammed'in (s.a.a) hayatına ve kişiliğine yöneltilmiş hızlı bir bakıştır. Şimdi bu alandaki ayrıntılı incelemeye geçiyoruz.

YÜZYILLAR BOYUNCA İLAHİ MÜJDE GELENEĞİ

Kur'ân-ı Kerim, insanlığın tarih döneminin peygamberlerin gönderilmesi, ilâhî elçilerin görevlendirilmesi ile başladığını açıkça belirtiyor. O peygamberler ki, toplumları daha erdemli bir hayat tarzına, daha kâmil bir insanî varoluşa doğru yönlendirmeyi sürdüre gelmişlerdir. Bundan şu sonuç çıkarılabilir: İnsan topluluklarında peygamberlik güneşinin doğuşu, peygamberlerin ortaya çıkışı, insanlık tarihinin başlangıcı sayılır.

Yüce Allah şöyle buyuruyor: **"İnsanlar tek bir ümmetti. Allah, müjdeciler ve uyarıcılar olarak peygamberler gönderdi ve beraberlerinde, insanların anlaşmazlığa düştükleri şeyler konusunda, aralarında hüküm vermek üzere hak kitaplar indirdi. Oysa kendilerine apaçık ayetler geldikten sonra, birbirlerine karşı olan azgınlık ve kıskançlıkları yüzünden anlaşmazlığa düşenler, o kitap verilenlerden başkası değildir. Böylece Allah, iman edenleri hakkında ayrılığa düştükleri gerçeğe kendi izniyle erişti. Allah, dilediğini doğru yola iletir."**¹

Yüce Allah'ın hikmeti ve rahmeti insanlığı hidayet yoluna taşıyan peygamberlerin gönderilmesini gerekli kıldı. Öyle ki, bu peygamberlerin ilkelerini taşıdıkları hidayet yolu insanlığı içgüdü döneminden akıl dönemine, içgüdülere ve kaba-kuvvete dayanan çatışma mantığından dayanağı kanun olan düzen dönemine çıkardı... Böylece insanlık, peygamberlikler sayesinde biyolojik bir hayvanî yapıdan çıkarak aklî ve ruhî bir aşamaya yükseldi. Peygamberlikler, insan için kan bağına dayalı biyolojik birlikten daha üst düzeyli bir birlik projesi gerçekleştirdi. Bu proje inanç esasına dayalı birlik projesidir. Bu yolla insanlar arası ilişkiler maddî ilişkiler düzeyini aşarak manevî ilişkiler düzeyine yükseldi. Peygamberlik döneminin

1- Bakara, 213

güneşi doğduktan sonra, insan türü arasında çıkan anlaşmazlıklar mânâ nitelikli, din ve inanç kaynaklı anlaşmazlıklara dönüştü. Başka bir deyişle peygamberler vasıtasıyla getirilen dinin gelmesi ile insanlar arasındaki çatışma sebepleri ortadan kalkmadı. Tersine devam edip çeşitlendi. Fakat dinin gelmesinden sonra bu alandaki kaynak içgüdü olmaktan çıkıp onun yerini kanun aldı. Dinin içerdiği kanun ise insanlar arası birliğin, dayanışmanın ve gelişmenin değişmez nitelikli temelini oluşturur.¹

İmam Ali (s.a) Nehcül-Belâğa'daki hutbelerinin birincisinde âlemin ve Hz. Âdem'in yaratılışını ve yeryüzüne yerleştirilmesini gözden geçirdikten sonra, peygamberlik güneşinin doğuşunun yüzyıllar boyunca nur halkaları hâlinde insan tarihinde ve kemale doğru hareketinde eksen olduğunu belirtmiştir. Kur'ân-ı Kerim de tarihe bakış yöntemini açıklarken bu noktayı açıkça vurguluyor.

İmam Ali (s.a) sözünü ettiğimiz hutbesinde şöyle diyor: "...Sonra münezzeh olan Allah, Âdem'in çocuklarından nebiler seçti. Onlardan vahiy üzerine söz² ve risaletini tebliğ üzerine emanetlerini (emanete riayet edeceklerine dair taahhüt) aldı. İnsanların çoğu Allah'ın kendilerine şart koştuğu sözünü³ değiştirence, hakkını inkâr edince, Allah'a eşler koşunca,⁴ şeytanlar onları Allah'ı tanımaktan alıkoyunca⁵ ve Allah'a ibadetten ayrılınca, Allah da onlara elçiler gönderdi ve insanlardan fitrî sözlerini tutmalarını istemek,⁶ insanlara unuttukları nimetini hatırlatmak, davetle hücceti tamamlamak, aklın definelerini ortaya çıkarmak⁷ ve onlara kudret ayetlerini göstermek

1- İmam Ali'ye (s.a) Göre Tarih Hareketi, s.71-73

2- Yani, Allah peygamberlerden kendilerine indirilen vahyi tebliğ edeceklerine dair veya kendilerine vahyedilen esaslardan başka bir yasayı insanlara önermeyecekleri hususunda söz aldı.

3- Allah'ın insanlara sözü, fitratın sözü olarak ifade edilen mesajdır.

4- Allah'a koşulan eşlerden maksat, yüce Allah dışında tapılan putlardır.

5- Metnin orijinalinde geçen "ictâlethum" kelimesi, onları fitratlarında saklı olan hidayet aracılığı ile yönlendirildikleri amaçtan saptırınca, demektir.

6- Yüce Allah insanın yapısına sunduğu içgüdüler ve güçler, kendisine gösterdiği hidayet belgeleri ve kanıtları sayesinde, kendisine sunulan bu yetenekleri yaratılış amaçları doğrultusunda kullanacağı yolunda söz almış gibidir. Eğer nefsinin kışkırtmaları, dürtülerinin vesvesesi karşısına çıkmasa, insan vermiş olduğu bu söz doğrultusunda hareket edecekti. İşte Allah insanlardan bu sözlerini yerine getirmelerini istesinler diye onlara peygamberleri gönderdi.

7- Metnin orijinalinde geçen "defainu'l-ukul" (akılların defineleri) ifadesi, insana kâinatın sırlarını keşfettiren ve onu yaratıcıya kesin şekilde iman etme

için kesintisiz şekilde nebiler gönderdi. Üstlerinde yüksek bir tavan, altlarında serilmiş bir döşek, hayatlarını sağlayan rızık, öldüren ecel, ihtiyarlatan zorluklar¹ ve peşpeşe gelen olaylar bu kudret nişanelerindendir."

"Münezzeh olan Allah kullarını gönderilmiş elçilerden, indirilmiş kitaptan, gerekli bir hüccetten ve apaçık doğru yolu göstermekten mahrum bırakmamıştır."²

"Öylesine peygamberlerdir ki, sayılarının azlığı ve yalanlayıcılarının çokluğu onları (görevlerini yapmaktan) engellemiştir."

"Kimisi gelip geçmiştir; kendisinden sonra gelecek olanın adı ona bildirilmiştir. Kimisi çıkıp gelmiştir, kendisinden önceki onu tanıtmıştır."³

"Böylece asırlar birbiri ardınca geçti,⁴ zaman akıp gitti. Babalar gitti, yerine oğullar geçti."

"Ta ki münezzehe olan Allah vaadini yerine getirmek,⁵ nübüvvetini tamamlamak ve peygamberlere verdiği sözü tutmak için, alâmetleri meşhur ve doğumu yüce olan Allah'ın Resulü Muhammed'i (s.a.a) gönderdi."

seviyesine yükselten irfan nurları demektir. Vehim bulutları ve hayal perdeleri bu nurları örtebilir. O durumlarda peygamberler gelerek bu potansiyel bilgileri harekete geçirirler ve bu gizli sırları açığa çıkarırlar.

1- Metnin orijinalinde geçen "sakf-ı merfû" (yüksek tavan) gök; "mihadu'l-mevzu" (serilmiş döşek) yeryüzü; "evsab" zorluklar, sıkıntılar demektir.

2- Metnin orijinalinde geçen "mehacce" kelimesi, "açık ve doğru yol" demektir.

3- Metinde geçen "min-sabıkın" (gelip geçmiş) kelimesi, ifadenin başındaki "rusulun" kelimesini beyan etmekte, peygamberlere yönelik bir açıklama yapmaktadır. Daha önceki peygamberlerin çoğuna kendilerinden sonra gelecek peygamberlerin isimleri bildirilmiş ve onlar da bu peygamberlerin geleceğini müjdelemişlerdir. Nitekim bu, Tevrat'ta görülmektedir. Metinde geçen "gâbir" (sonra gelen) kelimesi, önceki peygamberlerin geleceğini haber vermesinden sonra gelen sonraki peygamber demektir. Bu peygamber daha önceki peygamber tarafından tanıtılmış olarak gelmiş oluyor.

4- Metnin orijinalinde geçen "neseleti'l-kurun", birbiri ardınca, peşpeşe geçti, demektir.

5- Metinde geçen "iddetihi" (vaadini) kelimesinin sonundaki zamir, yüce Allah'a racidir. Çünkü daha önceki peygamberlerin dilinden Hz. Muhammed'i elçi olarak göndereceğini vaadeden, yüce Allah'tır. "Nubuvvetihi" kelimesinin sonundaki zamir de öyle. Çünkü onu haber veren Allah olduğu gibi, peygamberlerine vahiy gönderecek olan da O'dur. Bu gayb haberi gerçekleşmeden önce nübüvvet adını alır. Haber vereni Allah olduğu için de nübüvvet O'na izafe edildi.

"Yeryüzü ehli o gün çeşitli dinler, dağınık istekler ve farklı yollara yönelmişlerdi. Kimisi Allah'ı yaratıklarına benzetmiş, kimisi isminde ilhada düşmüş (müsemmanın hakikatinde yanılğıya düşmüş), kimisi de başkasına işaret etmişti (şirk koşmuştu)."¹

"Derken Allah onun vasıtasıyla onları hidayete erdirdi ve konumu bereketiyle onları cehaletten kurtardı."

"Sonra Allah, Muhammed'e (s.a.a) kendine kavuşmayı seçti. Onun için katındakileri beğendi. Ona, dünya yurdundan ayırmakla ikramda bulundu ve onu imtihan diyarından çekip aldı. Sonunda saygıyla onun ruhunu kabzetti ve sizlere nebilerin ümmetlerine bıraktığı şeyleri bıraktı. Çünkü peygamberler, ümmetlerini başıboş bırakmadılar. Apaçık bir yol bırakmadan gitmediler. Bir bayrak dikmeden onları terk etmediler."²

Önceki peygamberlerin, kendilerinden sonraki peygamberlerin geleceğini müjdelemeleri, hem o çağda yaşayan nesiller için ve hem de daha sonraki nesiller için fayda sağlar. Çünkü böyle bir müjde gelecek nesillerin gözlerini açar ve onların geleceği müjdelenen peygamberi karşılamaya hazırlıklı olmalarını sağlar. Ayrıca bu müjde onların şüphelerini gidererek güvenlerini ve imanlarını artırır.

Üstelik durumun düzeleceğinden eğer ümitsiz olunup da kalbi yeis doldurursa, bu durum insanı kötülük ve hıyanet kapılarını çalmaya sevk eder. Oysa bozuklukları düzeltecek peygamberlerin geleceği yolundaki müjdelere, bozuklukların düzeltilmesini bekleyen vicdanlardaki ümitsizliği giderir ve onları hayatı sevmeye ve iyilik kapılarını çalmaya yöneltir.

Bunların yanı sıra bu müjdelemeler müminlerin, peygamberlerine imanlarını artırır ve kâfirleri inkârcılıklarından şüphe etmeye sevk eder. Bu şüphe onların peygamberin hakka çağrısı karşısındaki

1- Metinde geçen "el-mulhidu fi ismillah" ifadesi, müsemmadan (ismin gerçeğinden) sapan ve Allah'a, aslında tenzih edilmesi gereken bir sıfat yakıştıran kimse demektir. "el-Muşiru ilâ gayrihi" ise, tasarrufta Allah'a başka bir ilâhı ortak ederek o sözde ilâha tapan, ondan yardım dileyen kimse demektir.

2- Yani peygamberler, ölümlerinden sonra ümmetlerini hidayet edecek rehberden yoksun bırakmadılar. Hz. Muhammed (s.a.a) ile ilgili durum da budur. Hz. Peygamber ümmetine dinleri için ihtiyaç duydukları her şeyi içeren Allah'ın kitabını bıraktı. Ayrıca onlara masum Ehl-i Beyti'ni de bıraktı ve onları Allah'ın azametli kitabı ile eş tuttu. Nitekim bunu, Hz. Peygamber'den tevatür yolu ile nakledilen ve çok sayıda kimse tarafından rivayet edilen Sakaleyn Hadisi'nde açıkça belirtmiştir.

direnışlerini zayıflatır. Bu da onların çağrısı kabul etmelerine zemin hazırlar.

Bu müjdelemeler güvenin oluşmasına yol açtıkları takdirde gelecek peygamberlerden mucize istenmeyebilir. Ayrıca, müjde ile desteklenen peygamberlik kalplere daha kolay girer ve benimsenir. Üstelik böyle bir müjde insanları beklenmedik bir olay karşısındaki şokun etkisinden uzak tutar, peygamberin çağrısını insanların vicdanlarında garip ve yadırgatıcı bir durum olmaktan çıkarır.¹

Bunlara ek olarak şu noktayı da vurgulamalıyız ki, bütün peygamberler bir tek çizgi oluştururlar. Buna göre önceki peygamber sonraki peygamberi müjdelediği gibi, sonraki peygamber kendisinden önceki peygambere iman eder. Aşağıdaki incelemede gözden geçireceğimiz deliller ve uygulamalar bir yana, Âl-i İmrân Suresi'nin seksen birinci ayeti bu müjdeleme geleneğinin bütün peygamberler için zorunlu tutulduğunu açık bir dille belirtmiştir.

Peygamberlerin Muhammed B. Abdullah'ın (s.a.a) Elçiliğini Müjdelemeleri

1- Kur'ân-ı Kerim, Hz. İbrahim'in (a.s) Hz. Peygamber'in (s.a.a) geleceğini müjdelediğini açıkça bildiriyor. Kur'an, Mekke'deki Beytül-Haram'dan, Hz. İbrahim'in onun temellerini yükseltmesinden, kendisinin ve oğlu Hz. İsmail'in çabalarının kabul edilmesini dilemesinden ve soylarından olan Müslüman bir ümmetin oluşmasını temenni etmesinden söz ettikten sonra şöyle dediğini açıklıyor: **"Rabbimiz! Onlara içlerinden senin ayetlerini kendilerine okuyacak, onlara kitap ve hikmeti öğretecek ve onları arındıracak bir elçi gönder. Şüphesiz üstün güçlü ve hikmet sahibi ancak sensin."**²

2- Kur'ân-ı Kerim, ümmî olan Hz. Peygamber'in (s.a.a) geleceğine ilişkin müjdenin Ahdiatık ile Ahdicedit'te, yani hem Tevrat'ta, hem de İncil'de yer aldığını açık bir dille belirtiyor. Tevrat ile İncil, Hz. Peygamber'in (s.a.a) geldiği ve Kur'ân'ın indiği dönemde elde bulunuyordu. Eğer Hz. Peygamber'in geleceğine ilişkin müjde bu kutsal kitaplarda yer almasaydı, bu kitapların inananları Kur'ân'ın verdiği bu haberi açıkça yalanlardı.

1- Muhammed Fi'l-Kur'ân, s.36-37

2- Bakara, 129

Yüce Allah şöyle buyuruyor: **"Yanlarındaki Tevrat'ta ve İncil'de yazılı buldukları o elçiye, o ümmî Peygamber'e uyanlar (var ya), işte o peygamber onlara iyiliği emreder, onları kötülükten men eder, onlara temiz şeyleri helâl, pis şeyleri haram kılar, ağırlıklarını ve üzerlerindeki zincirleri indirir..."**¹

3- Saff Suresi'nin altıncı ayetinde açık bir dille belirtiliyor ki, Hz. İsa (a.s) Tevrat'ı açıkça onayladı ve kendisinden sonra Ahmed ismiyle bir peygamberin geleceğini müjdeledi. Bilindiği gibi Hz. İsa'nın (a.s) bu hitabı sadece havarîlere değil, İsrailoğulları'nın bütününe yönelik olmuştur.

Ehlikitap Son Peygamber'i (s.a.a) Bekliyor

Daha önceki peygamberler, müjdelenen peygamberin sadece genel niteliklerini zikretmekle yetinmediler. Bunun yerine müjdeyi alanların o peygamberi tam olarak tanımalarını sağlayacak belirtileri de zikrettiler. Geleceği müjdelenen peygamberin doğum yeri, hicret edeceği yer, gönderileceği zamanın özellikleri, kendisini tanıttak belli-başlı belirtiler, davranışlarındaki ve şariatındaki kendine özgü nitelikleri gibi. İşte bundan dolayı Kur'ân-ı Kerim İsrailoğulları'nın kendilerine, Tevrat'ta ve İncil'de geleceği müjdelenen İslâm Peygamberi'ni, çocuklarını tanıdıkları-bildikleri gibi tanıyıp bildiklerini söylüyor.²

Hatta İsrailoğulları (Yahudiler) bu tanımının pratik ve somut bir sonucu olarak Hz. Peygamber'in nereye hicret edeceğini, devletini nerede kuracağını öğrenerek oraya yerleştiler.³ Hz. Peygamber'in (s.a.a) peygamber olarak gelmesi ile inkârcılara ve Evs ve Hazrec kabilelerine karşı zafer kazanacakları ümidini taşıyorlardı.⁴ Hz. Peygamber'le ilgili bu haberler onların din adamları ve bilginleri yolu ile kendileri dışındaki toplumlara sızarak Medine'de yayıldı ve Mekke'ye kadar uzandı.⁵

1- A'râf, 157

2- En'âm, 20

3- Siret-u Resulillah, c.1, s.38-39

4- Bakara, 89

5- el-Ağani, c.16, s.75'ten naklen Eşi'atu'l-Beyti'n-Nebevî, c.1, s.70; Tarih-i Yakubî, c.2, s.12; Siret-u İbn-i Hişam'dan naklen Hayat-u Nebiyyi'l-İslâm, s.23 ve İlamu'l-Vera, s.26.

Hatta Hz. Peygamber, peygamberliğini ilân ettikten sonra Kureyş kabilesinden bir heyet Hz. Peygamber'in (s.a.a) peygamberlik iddiasının doğruluk derecesini araştırmak amacı ile Medine Yahudilerine gittiler. Orada elde ettikleri bilgiler ışığında Peygamber'i (s.a.a) değerlendirdiler. Bu değerlendirme sonucunda Hz. Peygamber'in iddiasının doğru olduğunu anladılar.¹

Ehlikıtap'tan ve başka inanışlardan birçok kişi bildikleri, tanıdıkları bu belirtilere dayanarak hiçbir özel mucize istemeden Peygamber'e inandılar.² Bu müjdelere Tevrat ve İncil'in bazı nüshalarında günümüzde bile rastlanmaktadır.³

Peygamberlerin sonuncusu olan Hz. Muhammed'in (s.a.a) peygamberliğine ilişkin müjdeler, gerek doğumundan önce, gerekse peygamberlik öncesi hayatı sırasında işte böyle biri birini izledi. Bunlar arasında, onun bereketli peygamberliğinin arifesinde rahip Bahira ile başkalarının verdikleri haberler yaygın şekilde bilinmektedir.⁴

Emirü'l-Müminin Hz. Ali (s.a) bir hutbesindeki şu sözleri ile bu tarihî gerçeğe tanıklık etmiştir: *"Ta ki münezzeh olan Allah vaadini yerine getirmek, nübüvvetini tamamlamak ve peygamberlere verdiği sözü tutmak için, alâmetleri meşhur ve doğumu yüce olan Allah'ın Resulü Muhammed'i (s.a.a) gönderdi."*⁵

Tabakat-ı İbn-i Sa'd adlı eserde Uteybe'nin kölesi Sehl'e dayanılarak şu bilgi veriliyor: "Sehl, annesinin ve amcasının gözetiminde büyüyen Hureysli öksüz bir Hıristiyan olduğunu, ve İncil okuduğunu anlattıktan sonra sözlerine şöyle devam ediyor: 'Amcama ait bir Mushaf'ı alıp okudum. Mushaf'ta ayrı bir kâğıda rastladım; görünce yazısını yadırgadım, ona elimle dokundum ve baktım. Bir de gördüm ki, kâğıdın kıvrımları yapışkanla yapıştırılmıştı. Yapıştırıcıyı açınca kâğıtta Muhammed'in (s.a.a) nitelikleri ile ilgili şu açıklamayı buldum: **O ne kısa ve ne uzun boyludur, ak tenlidir. İki saç örgüsü**

1- Kehf Suresi'nin inişi ile ilgili tefsir bilgilerine başvurulabilir.

2- Mâide, 83

3- Siret-u Resulillah ve Ehl-i Beytihi, c.1, s.39; Yuhanna İncili; Tevrat'tan naklen Eşi'atu'l-Beyti'n-Nebevî, c.1, s.70; Beşârât-u Ahdeyn; el-Beşârât ve'l-Mukarenat.

4- Peygamberimiz hakkındaki siyer kitapları ile tefsir eserlerine başvurulabilir. Bu müjdeleyici haberlerin bir bölümü bu kaynaklarda bulunabilir.

5- Nehcü'l-Belâğa, 1. hutbe.

vardır. İki omuzu arasında mühür vardır. Çok sadaka verir, fakat sadaka kabul etmez. Eşeğe ve deveye biner. Koyun sağlar. Yamalı gömlek giyer. Çünkü böyle yapan kibirlilikten arınmış olur. O da böyle yapar. O, İsmail'in soyundan olup ismi Ahmed'dir."

"Sehl devamla şöyle diyor: Muhammed'i (s.a.a) anlatan yazının bu noktasına geldiğimde amcam geldi. Kâğıdı elimde görünce beni dövdü ve 'Bu kâğıdı niçin açıp okudun?' dedi. Kendisine: 'Burada adı Ahmed olan bir peygamberin nitelikleri anlatılıyor.' dedim. Bana: 'O henüz gelmedi.' karşılığını verdi."¹

1- et-Tabakatu'l-Kübra, c.1, s.363

HZ. PEYGAMBERİN BAZI ÖZELLİKLERİ

1- Bilgin Ümmî

Hız. Peygamber'in ayrıcalıklarından biri insanlardan olan bir öğretmenin yanında okuma-yazma öğrenmemiş olmasıdır.¹ O bir bilgi ortamında değil, cahil bir toplumda yetişti. Kur'ân'ın açıkladığı bu gerçek² hiç kimse tarafından yalanlanmış değildir.

İçinde doğup büyüdüğü kavim en koyu cahillikte olan, ilimden ve eğitimden en uzak bir kavimdi. Hız. Peygamber'in kendisi o dönemi cahiliye dönemi olarak adlandırdı. Bu adlandırmayı ancak ilmin, cahilliğin, aklın ve aptallığın ne olduğunu iyi bilen bilgin biri yapabilir.

Bunun yanı sıra o ilme, kültüre, düşünceye ve akıl yürütmeye çağırın, bilginin ve ilmin bütün türlerini içeren bir kitap getirdi. Eşsiz ve çarpıcı bir yöntemle kitabı ve hikmeti öğretmeye koyuldu.³ Bu çabası sonunda, doğuyu ve batıyı ilim ve maarifi ile diriltin, aydınlığı her yana yayılan benzersiz bir uygarlık kurdu.

Evet, o ümmîdir; okuma-yazmasızdır. Fakat bilgisizlik, cahiliye saplantıları ve puta tapıcılıkla mücadele ederek her ihtiyaca cevap veren bir mektep, sapasağlam bir din ve tarih boyunca insanlığa yön veren bir şariat getirmiştir. Buna göre o ilminde, maarifinde, kapsayıcı sözlerinde, aklının başatlığında, kültüründe ve eğitim yöntemlerinde başlı başına bir mucizedir.

Yüce Allah onun hakkında şöyle buyuruyor: **"Ey insanlar, Allah'a ve ümmî peygamberi olan Resulü'ne -ki o, Allah'a ve onun sözlerine inanır- iman edin ve ona uyun ki, doğru yolu bulasınız."**⁴

1- Nahl, 103

2- Ankebût, 48

3- Cum'a, 2

4- A'râf, 158

Başka bir ayette ona şöyle buyuruyor: **"Allah sana kitabı (vahyi) ve hikmeti indirdi, sana bilemeyeceğin şeyleri öğretti. Allah'ın lütfu sana gerçekten büyüktür."**¹

Evet, yüce Allah Hz. Peygamber'e tüm bu ilimleri vahyetti, ona kitabı ve hikmeti öğretti. Onu ışık saçan bir چراغ apaçık delil, gözetici, açıklayıcı öğüt verici, hatırlatıcı, müjdeleyici ve uyarıcı bir peygamber kıldı.²

Yüce Allah onun göğsünü açarak kendisini vahyi algılamaya, cahilliğe özgü dar görüşlülüğün ve bencilliğin egemen olduğu bir toplumda doğru yola iletme görevini yürütmeye hazırladı. Böylece o; çağrı, eğitim ve öğretim alanında insanlığın tanıdığı en üstün önder oldu.

Bir cahiliye toplumunun birkaç yıl zarfında hidayet kitabının ve ilim meşalesinin güvenilir bir koruyucusu, güçlü bir savunucusu olması, yozlaştırma ve tahrif etme girişimleri karşısında durması büyük bir gelişme ve müthiş bir devrimdir. Bu devrim bu ölümsüz kitap ile bu okuma-yazmasız rehberin mucizesidir. Öyle bir önder ki, o cahiliye toplumunda hurafelerden ve masallardan en uzak insandı; ilâhî basiretin nuru varlığının bütün yanları ile onu çepeçevre kuşatmıştı.

2- Allah'a Kulluk Eden İlk Müslüman

Peygamberlik görevini üstlenmeye hazırlıklı olmak amacıyla, kâinatın yaratıcısı ve varlık âleminin yoktan var edicisi olan Allah'a mutlak boyun eğmek, O'nun ulu gücüne ve hikmetinin geçerliliğine tam teslimiyet, tek, ortaksız ve varlığı hiçbir şeye bağımlı olmayan (samed) ilâh karşısında tam ve gönüllü bir kulluk, Allah tarafından seçilen her insan tarafından aşılması gereken ilk zirvedir. Kur'ân-ı Kerim bu büyük Peygamber'in bu zirveyi aştığına tanıklık ederek şöyle diyor: **"De ki: Rabbim beni doğru yola iletti... Ben Müslümanların ilkiyim."**³

Bu seçilmişlik bu Müslüman kulun elde ettiği kemal madalyası oldu. Artık kullukta kendisi dışında kalan herkese üstünlük sağlamıştı.

1- Nisâ, 113

2- Mâide, 15; Ahzâb, 46; Nisâ, 174; Fetih, 8; Zuhurf, 29; A'râf, 68; Gâşiye, 21; İsrâ, 105; Mâide, 19

3- En'âm, 161-163

Bu örnek kulluk sözlerinde ve davranışlarında somutlaştı. Öyle ki: *"Benim göz aydınlığım namazdadır."* dedi.¹ Çünkü o sürekli namaz vaktini bekler, Allah'ın huzurunda durmak için şiddetli bir özlem besler ve müezzini Bilâl'a: *"Bizi rahatlat, ey Bilâl!"* derdi.² Ev halkı ile konuşur, onlar da onunla konuşurlardı. Fakat namaz vakti girince o ev halkını tanımaz gibi olurdu.³ Namaz kılarken göğsünden tarak dişlerinin çıtırtısına benzer çıtırtılar işitilirdi.⁴ Yine namaz sırasında Allah korkusu ile o kadar çok ağlardı ki, gözyaşları secde ettiği yeri ıslatırdı.⁵ Ayakları şişinceye kadar namaz için ayakta durardı. Bunu görenler kendisine: "Allah geçmiş ve gelecek bütün günahlarını affetmişken neden bu kadar ibadet için zahmete katlanıyorsun?" diyenlere de: *"Ben şükreden bir kul olmayayım mı?"* diye karşılık verirdi.⁶

Şaban ve ramazan aylarının tüm günleri ile her ayın üç gününde oruç tutardı. Ramazan ayı girince yüzünün rengi değişirdi, daha çok namaz kılar ve Allah'a yalvarıp yakarırdı.⁷ Ramazanın son günü gelince de kuşağını bağlar, kadınlardan uzaklaşır, geceleri ihya eder, kendini ibadete verirdi.⁸ Dua hakkında: *"Dua, ibadetin ilîğidir."* ve *"Dua müminin silâhı, dinin direği, göklerin ve yeryüzünün nurudur."* derdi.⁹ O sürekli biçimde Allah ile bağlantılı idi, küçük-büyük her işte, her davranışta yakarma ve dua ile hep Allah'a sığınırdu. Öyle ki, günde yetmiş kez Allah'tan mağfiret diler, günah işlemesi söz konusu olmaksızın günde yetmiş kez tövbe ederdi.¹⁰ Her uykudan uyanışında mutlaka secdeye kapanırdı.¹¹ Her gün üç yüz altmış kere: *"Elhamdu lillahi Rabbi'l-âlemîne kesiren alâ kulli hâl."* (*"Her durum için âlemlerin Rabbi olan Allah'a çok çok hamdolsun."*) diyerek Allah'a hamt ederdi.¹² Kur'ân okumaya çok istekli ve çok düşküdü.

1- el-Emali, Şeyh Tûsî, c.2, s.141

2- Biharul-Envar, c.83, s.16

3- Ahlâku'n-Nebiyy ve Âdâbuhu, s.251

4- Ahlâku'n-Nebiyy ve Âdâbuhu, s.201

5- Sünenü'n-Nebiyy, s.32

6- Ahlâku'n-Nebiyy ve Âdâbuhu, s.199; Sahih-i Buharî, c.1, s.381, hadis 1078.

7- Vesailu's-Şia, c.4, s.309; Sünenü'n-Nebiyy, s.300

8- el-Kâfî, c.4, s.155

9- el-Mehaccetu'l-Beyda, c.2, s.282-284

10- Biharul-Envar, c.16, s.217

11- Biharul-Envar, c.16, s.253

12- el-Kâfî, c.2, s.503

Kendini ibadetle çok yorduğu ve yıprattığı için ibadet temposunu hafifletsin diye Cebrail ona yüce Allah'ın şu mesajı ile inmişti: **"Tâ Hâ. Biz bu Kur'ân'ı sana sıkıntı çekesin diye indirmedik."**¹

3- Allah'a Mutlak Güven

Yüce Allah Hz. Peygamber'e (s.a.a) hitaben buyuruyor ki: **"Allah kuluna yetmez mi?"**²

Yine ona hitaben şöyle buyuruyor: **"Sen O mutlak galip ve engin merhamet sahibine güvenip dayan. O ki, (gece namaza) kalktığın zaman seni görüyor. Secde edenler arasında dolaşmanı da (görüyor)."**³

Yüce Allah'ın buyurduğu gibi Hz. Peygamber (s.a.a) Allah'a karşı kayıtsız şartsız güven hâlinde idi.

Cabir b. Abdullah şöyle diyor: "Bir defasında Resulullah (s.a.a) ile birlikte Zâtu'r-Rıka' denen yerde bulunuyorduk. Gölgeyi bir ağacın yanına varmıştık. Orayı Peygamber'e bıraktık. O sırada müşriklerden biri Hz. Peygamber'in (s.a.a) yanına geldi. Peygamber'in kılıcı ağaca asılı idi. Adam kılıcı alıp çekti ve Resulullah'a: 'Benden korkuyor musun?' dedi. Hz. Peygamber: 'Hayır.' dedi. Adam: 'Seni elimden kim kurtarır?' dedi. Peygamber: 'Allah.' dedi. Bunun üzerine kılıç adamın elinden düştü. Resulullah yere düşen kılıcı eline alarak: 'Seni benim elimden kim kurtarır?' dedi. Adam: 'Eline kılıç alanların en iyisi ol.' dedi. Hz. Peygamber: 'Allah'tan başka ilâh olmadığına ve benim Allah'ın resulü olduğuma şahadet eder misin?' dedi. Adam: 'Hayır, şahadet etmem. Fakat seninle hiç savaşmayacağıma ve seninle savaşan bir kavimle beraber olmayacağıma dair sana söz veriyorum.' dedi. Peygamber onu serbest bıraktı. Adam arkadaşlarının yanına dönünce: 'İnsanların en hayırlısının yanından size geldim.' dedi."⁴

1- Tâhâ, 1-2

2- Zümer, 36

3- Şuarâ, 217-219

4- Riyazu's-Salihin, Nevevî, c.5, h: 78; Sahih-i Müslim, c.4, s.465

4- Üstün Cesaret

Yüce Allah şöyle buyuruyor: **"O peygamberler Allah'ın buyruklarını duyururlar ve Allah'tan korkarlar; O'ndan başka hiç kimseden korkmazlar."**¹

Arap süvarilerinin önünde eğildikleri Ebu Talip oğlu İmam Ali'nin (a.s) de şöyle dediği nakledilir: *"Savaşın kızıştığı ve tarafların karşı karşıya geldikleri sıralarda, Resulullah'a sığınırız ve o içimizde düşmana en yakın kişi olurdu."*²

Sahabîlerden Mikdad, Uhud Savaşı'nda Müslüman ordusunun bozguna uğramasından ve Hz. Peygamber'i yalnız bırakmalarından sonraki Peygamber'in direnişini şöyle anlatıyor: "Onu hak üzere gönderen Allah'a yemin ederim ki, Hz. Peygamber'in (s.a.a) bir karış geriye çekildiğini görmedim. O düşmanla yüz yüze idi. Ashabından bir grubu bazen ona dönüyor, çevresinde toplanıyordu, bazen de çevresinden ayrılıyordu. Onu çatışma duruncaya kadar hep ayakta ya ok, ya taş atarken gördüm"³

5- Benzersiz Züht

Yüce Allah şöyle buyuruyor: **"Sakin, kendilerini denemek için onlardan bir kesimi faydalandırdığımız dünya hayatının çekiciliğine göz dikme! Rabbinin nimeti hem daha hayırlı, hem de daha sürekli."**⁴

Ebu Umame'nin bildirdiğine göre Hz. Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdu: *"Rabbim bana, Mekke vadisini benim için altın yapmayı teklif etti. Ben de dedim ki: Hayır, ya Rabbi. Bunun yerine bir gün karnım doysun, bir gün aç kalayım. Aç kaldığımda sana yalvarır, seni anarım. Karnım doyduğunda ise sana şükür ve hamt ederim."*⁵

Hz. Peygamber bir defasında hasır üzerinde uyumuştı. Kalktığında vücudunda hasırın izi çıkmıştı. Kendisine: "Sana bir döşek hazırlayalım." dediklerinde şu karşılığı verdi: *"Benim dünya ile*

1- Ahzâb, 39

2- Fezailu'l-Hamse Mine's-Sihahi's-Sitte, c.1, s.138

3- el-Meğazi, Vakıdî, c.1, s.239-240

4- Tâhâ, 131

5- Sünen-i Tirmizî, c.4, s.518, hadis: 2377

*ne işim var? Ben dünyada bir ağacın altında gölgelenmiş ve sonra kalkıp o gölgeyi terk etmiş, bir yolcu gibiyim."*¹

İbn-i Abbas diyor ki: "Resulullah (s.a.a) arka arkaya gecelerce aç karınla yatağa girerdi. Ev halkı da akşamları yiyecek bir şey bulamazdı. Çoğu kere ekmekleri arpa ekmeği olurdu."²

Ayşe diyor ki: "Âl-i Muhammed'in bir günde yedikleri iki öğün yemeğin biri mutlaka hurma olurdu."³

Yine Ayşe diyor ki: "Resulullah (s.a.a) vefat ettiğinde, savaşlarda giydiği zırh otuz sâ⁴ arpanın karşılığı olarak bir Yahudide rehin idi."⁵

Enes b. Malik'in verdiği bilgiye göre Hz. Peygamber'in (s.a.a) kızı Hz. Fatıma (a.s) bir defasında elinde bir parça ekmekle Resulullah'a geldi. Hz. Peygamber: *"Ey Fatıma, bu nedir?"* diye sordu. Fatıma: *"Bir ekmek parçasıdır. Bu ekmek parçasını sana getirmeden içim rahat etmedi."* dedi. Peygamber de: *"Bu ekmek parçası üç günden beri babanın ağzına giren ilk yiyecektir."* dedi.⁶

Kutade şöyle diyor: "Bir defasında Enes ile beraberdik. O sırada yanında bulunan ekmekçisi şöyle dedi: Peygamber Allah'a kavuşuncaya kadar ne ince öğütülmüş undan bir ekmek ve ne kızartılmış koyun eti yedi."⁷

6- Büyük Cömertlik ve Yumuşak Huyluluk

İbn-i Abbas diyor ki: "Resulullah (s.a.a) hayırda insanların en cömerti idi. En cömert olduğu dönem ramazan ayı idi... Cebrail her yıl ramazan ayında ona gelirdi... Cebrail ona geldiğinde yağmur getiren rüzgârdan daha cömert olurdu."⁸

Cabir diyor ki: "Peygamber efendimizden hiçbir şey istenmiş değil ki, 'Hayır.' demiş olsun."⁹

1- age.

2- Sünen-i Tirmizî, c.4, s.501, hadis: 2360

3- Sahih-i Buharî, c.5, s.2371, hadis: 6090

4- [Sa'; bir ölçek adı olup, 2.917 kg. (yani yaklaşık üç kilogram)dır. Genellikle buğday vs. ölçümünde kullanılır.]

5- Sahih-i Buharî, c.3, s.1068, hadis: 2759

6- et-Tabakatu'l-Kübra, İbn-i Sa'd, c.1, s.400

7- Müsned-i Ahmed, c.3, s.582, hadis: 11887

8- Sahih-i Müslim, c.4, s.481, hadis: 3308; Müsned-i Ahmed, c.1, s.598, hadis: 3415

9- Sünen-i Dâremî, c.1, s.34

Rivayete göre Hz. Peygamber (s.a.a) bir gün bir elbise tüccarına gidip dört dirhem karşılığında bir gömlek satın aldı. Tüccarın yanından gömleği giyerek çıktı. O sırada ensardan biri ile karşılaştı. Adam: "Ey Allah'ın Resulü, bana bir gömlek giydir, Allah sana bir cennet elbisesi giydirdi." dedi. Hz. Peygamber az önce giydiği gömleği üzerinden çıkararak adama giydirdi. Arkasından yine dükkân sahibinin yanına döndü ve ondan dört dirhem karşılığında bir gömlek satın aldı. Yanında iki dirhem parası kalmıştı. Yolda bir cariye (kadın köle) ile karşılaştı. Kadın ağlıyordu. Peygamber: "*Niye ağlıyorsun?*" diye sordu. Kadın: "Ey Allah'ın Resulü, dedi, efendimin ailesi, karşılığında un satın alayım diye bana iki dirhem verdi, verdikleri iki dirhem kayboldu." Hz. Peygamber (s.a.a) elinde kalan iki dirhemi kadına verdi. Kadın: "Efendimin ailesi beni döver diye korkuyorum." dedi. Bunun üzerine Resulullah kadın köle ile birlikte yürüyüp efendisinin oturduğu evin kapısına geldi. Selâm verdi. İçerdekiler sesini tanıdılar. Tekrar selâm verdi. Arkasından üçüncü kez selâm vermesi üzerine ancak selâmını aldılar. Hz. Peygamber: "*İlk selâmı duymadınız mı?*" diye sordu. Evdekiler: "Evet, duyduk. Fakat bize birkaç kez daha selâm vermeni istedik. Anamız, babamız sana feda olsun, sen mutluluk verici bir ziyaretçisin." dediler. Hz. Peygamber: "*Bu cariye kendisini döveceğinizden korktu.*" dedi. Cariyenin efendisi: "Sen onunla beraber geldiğin için o Allah rızası için artık özgürdür." dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.a) onları hayırla ve cennet ile müjdeledikten sonra şöyle dedi: "*Yüce Allah o on dirhemi bereketli kıldı. Peygamberine ve ensardan bir adama birer gömlek giydirdi ve geriye kalan para ile bir köle azat etti. Hamdolsun Allah'a. O ki, bunları bize kudreti ile nasip etti.*"¹

Hz. Peygamber ramazan ayı girdiğinde bütün esirleri serbest bırakır ve her dilenciye sadaka verirdi.²

Ayşe diyor ki: "Allah Resulü (s.a.a) kendisine yapılan hiçbir kötü hareketin intikamını almadı. Yalnız Allah'ın hükümlerinin çiğnenmesine sebep olan hareketler müstesna. Hiçbir şeyi asla eli ile dövmedi. Yalnız Allah yolundaki dövmeler hariç. Kendinden istenilen bir şeyi asla reddetmedi yalnız istenen şeyin günah olması durumu

1- el-Mu'cemu'l-Kebir, Taberanî, c.12, s.337, hadis: 13607

2- Hayatu'n-Nbiyy ve Siretuhi, c.3, s.311

müstesna. O, günah olan istekleri karşılamaktan en uzak olan kişi idi."¹

Ubeyd b. Umeyr diyor ki: "Resulullah (s.a.a) önüne getirilen bütün kötü hareketleri, had gerektirenleri dışında mutlaka affetmiştir."²

Enes diyor ki: "Peygamber'e (s.a.a) on yıl hizmet ettim. Bana hiç 'of' bile demedi. Yaptığım hiçbir işe: 'Bunu niçin yaptın?' demedi. Yapmadığım hiçbir iş için de: 'Bunu niçin yapmadın?' demedi."³

Bir defasında bir bedevî Hz. Peygamber'in (s.a.a) yanına gelerek abasının ucundan şiddetle çekti. Öyle ki, abanın astarı boynunda iz bıraktı. Arkasından Hz. Peygamber'e: "Ey Muhammed, yanında bulunan Allah'ın malından bana verilmesini emret." dedi. Hz. Peygamber bedevîye doğru döndü ve güldü, sonra ona bir bağışta bulunulmasını emretti.

Hz. Peygamber (s.a.a) hayatı boyunca affediciliği ve hoşgörüsü ile tanındı... Amcasını öldüren Vahşi'yi bile affetti... Kendisine zehirli koyun getiren Yahudi kadını affetti. Ebu Süfyan'ı affederek evine girmesini öldürülmemesi için yeterli sebep saydı. Rablerinin emrine karşı gelip ellerindeki bütün imkânlarla ona karşı savaşan Kureyşlileri güven ve iktidarın zirvesindeyken şöyle diyerek affetti: *"Allah'ım, kavmimi doğru yola ilet. Çünkü onlar bilmiyorlar... Gidin, serbestsiniz."*⁴

Hz. Peygamber'in (s.a.a) büyük yumuşak huyluluğu Kur'ân-ı Kerim'in şu ayetinde gayet veciz bir dille şöyle ifade ediliyor: **"Allah'tan gelen merhamet sayesinde onlara yumuşak davrandın. Eğer sert, katı kalpli biri olsaydın şüphesiz çevrenden uzaklaşırlardı. Onları bağışla, kendileri için Allah'tan af dile..."**⁵ Onun ne kadar müşfik ve merhametli olduğu ise şöyle anlatılıyor: **"Size kendi içinizden öyle bir peygamber geldi ki, sıkıntıya düşmeniz ağırına gider, size son derece düşkün, müminlere karşı şefkatli ve merhametlidir."**⁶

1- Hayatu'n-Nebiyy ve Siretuhi, c.3, s.306

2- Hayatu'n-Nebiyy ve Siretuhi, c.3, s.307

3- Sahih-i Buharî, c.5, s.2260, hadis: 5738

4- Muhammed Fi'l-Kur'ân, s.60-65

5- Âl-i İmrân, 159

6- Tevbe, 128

7- Hz. Peygamber'in Hayatı ve Tevazuu

Ebu Said-i Hudrî diyor ki: "Resulullah (s.a.a), evden dışarı çıkmamış utangaç bir kızıdan daha utangaçtı. Bir şeyden hoşlanmadığı zaman bu durum yüz ifadesinden anlaşılırdı."¹

İmam Ali (a.s) diyor ki: "*Peygamber'den (s.a.a) yapmak istediği bir şey istenince: 'Evet.' derdi. Fakat kendisinden yapmak istemediği istendiğinde ise susardı. Hiçbir şeye: 'Hayır.' demezdi.*"²

Yahya b. Ebu Kesir'in bildirdiğine göre Peygamber efendimiz şöyle buyurmuştur: "*Ben her kulun yemek yediği gibi yemek yer, her kulun oturduğu gibi otururum. Ben sadece bir kulum.*"³

Hakkında bize gelen çok yaygın rivayetlere göre o, küçük çocuklara selâm verirdi.⁴

Hz. Peygamber (s.a.a) bir defasında biri ile konuşurken adam titremeye başladı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) şöyle dedi: "*Sakin ol. Ben bir padişah değilim. Ben kıyılıp kurutulmuş et parçaları yiyen bir kadının oğluyum.*"⁵

Hz. Peygamber (s.a.a) sahabîleri ile şakalaşır ve kesinlikle doğru olanı söylerdi.⁶ Medine'deki mescidin yapımında sahabîleri ile birlikte çalıştı,⁷ bir savaş hazırlığı sırasında hendek kazdı.⁸ En üstün akla sahip olmasına rağmen sahabîleri ile sık sık görüş alışverişinde bulunurdu.⁹

O şöyle derdi: "*Allah'ım, beni yoksul olarak yaşat, yoksul olarak canımı al ve beni yoksullar arasında haşret. En bedbaht kişi, hem dünyada fakir, hem de ahirette azap çekecek olan kişidir.*"¹⁰

Bu anlatılanlar Hz. Peygamber'in (s.a.a) kişiliğinin bazı özellikleri, onun ferdî ve sosyal davranışları ile ilgili oldukça özetlenmiş bir tablodur. Onun idarî, siyasî, askerî, ekonomik ve ailevî hayatı ile ilgili çok sayıda çarpıcı tablolar vardır ki, bunlardan örnek ve ilham kaynağı olarak yararlanabilmek, bunları uygulayabilmek için

1- Sahih-i Buharî, c.3, s.1306, hadis: 3369

2- Mecmau'z-Zevaid, c.9, s.13

3- et-Tabakatu'l-Kübra, İbn-i Sa'd, c.1, s.37; Mecmu'z-Zevaid, c.9, s.19

4- İbn-i Sa'd'dan naklen Hayatu'n-Nebiyy ve Siretuhu, c.3, s.313

5- Sünen-i İbn-i Mace, c.2, s.1101, hadis: 3312

6- Sünen-i Tirmizî, c.4, s.304, hadis: 1990

7- Müsned-i Ahmed, c.3, s.80

8- et-Tabakatu'l-Kübra, İbn-i Sa'd, c.1, s.240

9- ed-Dürri'l-Mensûr, c.2, s.359; Mevahibu'l-Ledünniye, c.2, s.331

10- Sünen-i Tirmizî, c.4, s.499, hadis: 2352

derinliğine incelenmesi gerekir. Bu incelemeyi önümüzdeki fasıllara bırakıyoruz.

2. BÖLÜM

- Hz. Peygamber'in (s.a.a) Doğumu ve Çocukluğu
- Hz. Peygamber'in (s.a.a) Gençlik Dönemi
- Evliliğinden Peygamber Oluşuna Kadar

HZ. PEYGAMBER'İN DOĞUMU VE ÇOCUKLUĞU

1- Putperest Toplumun Çöküş Belirtileri

Hız. Peygamber'in (s.a.a) gönderilişi öncesindeki dönemde Arap Yarımadası toplumunda kargaşa ve zulüm kökleşmişti. Toplumda birlik diye bir şey yoktu. Çöldeki hayat karakterinin var ettiği sosyal ve kültürel özellikler, Arap Yarımadası toplumunda göstergeleri beliren çöküş sürecini durdurmak için yeterli değildi. Bu süreçte ortaya çıkan anlaşmalar ve ittifak (birliktelik) girişimleri, sözünü ettiğimiz sosyal çözülme karşısındaki direnişin sosyal göstergesi olmakla birlikte bu anlaşmaların sayıca çokluğu toplumda merkezî bir gücün olmadığına delili idi.

Toplumu ayağa kaldırıp erdemli hayata doğru geliştirmeye çalışacak bir düzeltme ve değiştirme hareketinin tarih tarafından zikredildiğine rastlamıyoruz. Sadece bu sosyal çürümeyi ve zulmü reddetme hâlini yansıtan bazı ferdî hareketler gözleniyor. Bu hareketler toplumu değiştirmeye yönelik etkin bir nazariye veya hareket düzeyine yükselen bir niteliğe sahip olmak yerine, ancak Arap Yarımadası evlâtlarından bazılarının gösterdiği suçluluktan arınma duygusunda somutlaşıyordu...¹ Kureyş toplumundaki çözülme ve ayrılıklar bu söylediklerimizin yeterli bir örneğidir. Bu durumu onların Kâbe'nin inşası üzerindeki anlaşmazlıkları konusunda da görürüz. Oysa Kureyş kabilesi Arap kabilelerinin en güçlüsüydü ve sosyal dayanışma bakımından en üst düzeyde idi. Arap Yarımadası'nda yaşayan Yahudilerin sürekli uyarıları ve korkutmaları ilâhî risaleti ile insanlığı kurtaracak olan bir ıslahatçının ortaya çıkışı ile Yarımada halkına karşı fetih ummaları ve her zaman: "Bir peygamber ortaya çıkacak ve putlarınızı kıracak"² demeleri, Arap

1- es-es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.225

2- Biharul-Envar, c.15, s.231; es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.211; Bakara, 89

toplumunda kök salan müzmin bir kargaşanın varlığının bir delili olarak zikredilebilir.

2- Hz. Peygamber'in (s.a.a) Atalarının Mümin Olması

Hz. Peygamber (s.a.a) doğumundan itibaren tevhid ilkesine inanan, üstün ahlâk ve yüce onur sahibi bir aile ortamında yetişti. Meselâ, dedesi Abdumuttalib'in imanlı bir kişi olduğunu Habeşistan'dan gelen Ebrehe'nin Kâbe'yi yıkma amaçlı saldırısı sırasındaki sözlerinden ve duasından anlıyoruz. Abdumuttalip bu duasında putlara sığınmadı, bunun yerine Kâbe'nin korunması için Allah'a tevekkül etti.¹ Hatta şöyle söylemek mümkündür: Abdumuttalip aldığı pekiştirici haberlere dayanarak Hz. Peygamber'in (s.a.a) konumunun ve ilâhî risaletle ilişkili geleceğinin farkında idi. Nitekim daha süt emme dönemini yaşayan Peygamber'le (s.a.a) bir yağmur duasına çıkması ve onun vasıtasıyla yağmur talebinde bulunması, ona verdiği olağan dışı önemin göstergesidir. Bunu yapmasının sebebi, onun Allah katındaki konumunu bildiğini gösterir.² Bunun bir başka kanıtı Abdumuttalib'in, henüz bebeklik dönemindeki Hz. Peygamber'i dikkatle gözetmesi, onu hiç gözden uzak tutmaması konusunda Ümmü Eymen'i uyarmasıdır.³

Hz. Peygamber'in (s.a.a) amcası Ebu Talib'in de aynı tutumda olduğunu görürüz. Bu zat, Peygamber'in (s.a.a) risaletini tebliğ etmesi ve aldığı ilâhî mesajı yüksek sesle duyurması için onu mübarek ömrünün son anlarına kadar korumuş ve desteklemiştir. Bu uğurda Kureyşlilerin eziyetlerine, ambargolarına ve dar vadideki kuşatmalarına katlanmıştır. Bu gerçeği, Ebu Talib'in bir dizi olayda takındığı ve Hz. Peygamber'in (s.a.a) hayatına zarar gelmemesine olağanüstü derecede özen gösteren tavrından anlıyoruz.⁴

Hz. Peygamber'in (s.a.a) babasına ve annesine gelince, rivayetler onların müşrikliği ve putlara tapmayı reddettiklerini kanıtlamaktadır.

1- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.43-62; el-Kâmil Fi't-Tarih, c.1, s.260; Biharul-Envar, c.5, s.130

2- es-Siretu'l-Halebiyye, c.1, s.182; el-Milel Ve'n-Nihal, Şehristanî, c.2, s.248

3- Siret-u Zeynî Dehlan, es-Siretu'l-Halebiyye hamışinde, c.1, s.64; Tarih-i Yakubî, c.2, s.10

4- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.979; Tarih-i İbn-i Asakir, c.1, s.69; Mecmau'l-Beyan, c.7, s.37; Müstedreku'l-Hâkim, c.2, s.623; et-Tabakatu'l-Kübra, c.1, s.168; es-Siretu'l-Halebiyye, c.1, s.189; Usul-i Kâfi, c.1, s.448; el-Gadir, c.7, s.345

Hz. Peygamber'in: *"Ben sürekli biçimde temiz erkeklerin sulplerinden temiz kadınların rahimlerine iletilegeldim."* şeklindeki açıklaması bu gerçeğin yeterli kanıtıdır. Bu sözde onun atalarının ve analarının her türlü pislikten ve müşriklikten arı olduğu yolunda ima vardır.¹

3- Hz. Peygamber'in (s.a.a) Doğumu

Hristiyanlık, insanlık topluluğuna yönelik amaçlarını gerçekleştirmeyip de hatırı sayılır bir etkinliği kalmadığı için şaşkınlık ve sapıklık görüntüleri tüm dünyayı sardı. Bütün insanlar toplumsal karışıklıkların ve şaşkınlığın tutsağı, cahiliyetin oyuncağı oldular. Bu açıdan Bizanslıların durumu rakipleri olan Perslerin durumundan daha az kötü değildi. Arap Yarımadası'nın durumu da bu ikisinden daha iyi değildi. Hepsi birden ateş kuyusunun kenarında idi.

Kur'ân-ı Kerim, o dönemdeki insanlığın hayatına ilişkin trajik bir tabloyu çarpıcı bir üslûp ile anlattığı gibi, Peygamber Ehl-i Beyti'nin ulu önderi Ebu Talip oğlu İmam Ali (s.a) de bu trajik durumu birkaç hutbesinde inceden inceye tanımlamıştır. Bu anlatımlarından biri Hz. Peygamber'in (s.a.a) gönderildiği toplumun durumunu anlatan şu sözlerdir:

*"Allah onu, elçilerin gönderilmesine bir süre ara verdikten sonra, ümmetlerin uykularının uzayıp gittiği, fitnelerin alıp yürüdüğü, işlerin darmadağın olduğu, savaşların yayıldığı bir çağda gönderdi. Dünyanın ışığı görünmez olmuştu. Aldatışlar açığa çıkmıştı. O çağda dünyanın yaprağı sararmıştı, meyvesinden ümit kesilmişti. Suyu çekilmiş, hidayet meşaleleri yipranmıştı. Azgınlık bayrakları dalgalanmaktaydı. Dünya, ehline karşı yüzünü ekşitmiş, kendisini isteyen yüzüne suratını asmıştı. Meyvesi fitne idi, yemeği leşti, pisti. İçi korku idi, dışı ise kılıçtı."*²

İnsanlığın içinden geçtiği bu zor ortamda ebedî mutluluk ve onurlu bir hayat müjdeleyen ilâhî bir nur parıldayarak kulları ve ülkeleri aydınlattı. Bu nurun parıldayışı, Hicaz topraklarının üstün keremli Peygamberi Abdullah oğlu Muhammed'in (s.a.a) doğumu ile şereflendiği sırada gerçekleşti. Bu doğum miladî 570 yılına denk gelen

1- Siret-u Zeynî Dehlan, es-Siretu'l-Halebiyye hamışinde, c.1, s.58; Evailu'l-Makalât, Şeyh Müfid, 12-13

2- Nehcü'l-Belâğa, hutbe: 89

Fil Yılı'nda meydana geldi. Hadisçilerin ve tarihçilerin çoğunluğunun kabullerine göre bu mutlu olay rebiyülevvel ayına rastlar.

Doğduğu güne gelince; bunu en doğru bilecek olan Ehl-i Beyti (hepsine selâm olsun) bugünün kesin olarak rebiyülevvel ayının on yedisinin cuma günü, şafağın sökmekten sonra olduğunu söylüyor. İmamiye Mezhebi'nde yaygın şekilde benimsenen görüş budur. Başka görüşlere göre Hz. Peygamber (s.a.a) yine rebiyülevvel ayının on ikisine rastlayan bir pazartesi günü dünyaya geldi.¹

Bazı tarih ve hadis kaynaklarının verdikleri bilgilere göre Hz. Peygamber'in (s.a.a) doğduğu gün birçok olağandışı ve şaşırtıcı olay meydana geldi. Meselâ: Pers diyarında tapınma amaçlı olarak yanan ateş söndü. İnsanlar bir dizi değişikliklere şahit oldular. Öyle ki, bir takım kiliseler, manastırlar yıkıldı ve yüce Allah dışında tapılan her şey yerinden oynadı. Kâbe'de dikilen putlar, yüzüstü düştü; büyücüler ve kâhinler ne diyeceklerini, ne yapacaklarını şaşırdılar, işleri konusunda hepsi kör edildiler. Gökte daha önce hiç görünmemiş olan yıldızlar doğdu. Bütün bunlardan daha şaşırtıcısı Hz. Peygamber (s.a.a) dünyaya geldiğin an: *"Allahu ekber ve'l-hamdu lillahi kesiren ve subhanellahi bukreten ve asilen* (Allah en büyüktür. Allah'a çokça hamdolsun, sabah-akşam Allah'ı noksanlıklardan tenzih ederim)."² diyordu.²

Hz. Peygamber (s.a.a) iki isimle tanınmıştır. Bu isimler "Muhammed" ve "Ahmed"dir. Bu isimlerin her ikisi de Kur'ân'da geçmektedir. Tarihçilerin verdikleri bilgiye göre Hz. Peygamber'e "Muhammed" adını dedesi Abdulmuttalip verdi. Bu ismi torununa niçin verdiğine ilişkin soruya: "Onun gökte ve yeryüzünde övülmesini istedim." cevabını verdi.³ Annesi Âmine ise dedesinin isimlendirmesi öncesinde oğluna Ahmed ismini vermişti.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) geleceği, İncil'de Hz. İsa'nın (s.a) dilinden müjdelendiği. Kur'ân'ın haber verdiği bu müjdelemeyi Ehlikitap mensubu âlimler de onaylamışlardır. Yüce Allah bu konuda şöyle buyuruyor: **"Hatırla ki, Meryem oğlu İsa: 'Ey İsrailoğulları! Ben size Allah'ın elçisiyim. Benden önce gelen Tevrat'ı doğrulayıcı ve benden sonra gelecek olan Ahmed adında bir peygamberi**

1- İmtau'l-Esma, s.3. Bu kitapta, Hz. Peygamber'in (s.a.a) doğum günüyle ilgili bütün görüşlere yer verilmiştir.

2- Tarih-i Yakubî, c.2, s.8; es-Siretu'l-Halebiyye, c.1, s.92

3- es-Siretu'l-Halebiyye, c.1, s.128

müjdeleyici olarak geldim.' demişti."¹ Gerek Arap Yarımadası'nın ve gerekse başka yörelerin geleneklerinde bir kişinin iki isimle, iki lakapla ve iki künye ile anılmasının önünde hiçbir engel yoktur.

4- Hz. Peygamber'in Sütannesine Verilmesi

Hz. Peygamber (s.a.a), en çok sevdiği oğlu Abdullah'ı çok genç yaşta kaybetmiş olan dedesi Abdulmuttalib'in en öncelikli meşguliyet konusu olmuştu. Bu yüzden emzirilmesi işinin çözüme bağlanmasını Ebu Leheb'in cariyesi olan Süveybe adlı kadına havale etti. Ondan Hz. Peygamber'i çölde yaşayan Benî Sa'd kabilesine göndermeyi sağlamasını istedi. Bununla, Hz. Peygamber'in (s.a.a) orada bir sütanneden süt emerek Mekke'nin çocukları tehdit eden olumsuz ortamının uzağında temiz bir ortamda kırsal kesimin çocukları arasında yetişmesini amaçlıyordu. Mekke eşrafının âdeti böyle idi. Yeni doğan çocuklarını sütannelerine verirlerdi. Benî Sa'd kabilesinin sütanneleri ise bu işte şöhret kazanmışlardı. Mekke yakınlarında, Harem-i Şerif civarında yaşayan bu kabilenin kadınları her yılın belirli bir döneminde Mekke'ye gelerek emzirilecek çocuk ararlardı. Özellikle Hz. Peygamber'in (s.a.a) doğduğu yılda bu arayışları daha ısrarlı bir nitelik kazandı. Çünkü yaşanan yıl bir kuraklık ve kıtlık yılı olduğu için bu kabilenin kadınları Mekke eşrafının yardımına her zamankinden daha çok muhtaç bir durumda idi.

Bazı tarihçiler şöyle bir iddia ileri sürerler: Muhammed yetim olduğu için Benî Sa'd kabilesinin hiçbir sütanesi onu emzirmeye almayı kabul etmiyordu. Sütannelerinden oluşan kafile geri dönmek üzere idi. Her birinin yanında birer süt çocuğu vardı. Süt çocuğu bulamayan tek kadın Ebu Zueyb es-Sa'diyye kızı Halime idi. Bu kadın da diğer sütanesi adayları gibi ilk başta Hz. Peygamber'i (s.a.a) emzirmeye almak istememişti. Fakat emzirecek çocuk bulamayınca kocasına: "Vallahi o yetime gidip onu emzirmeye alacağım." dedi. Kocasının da kabul etmesi üzerine Halime, bu yetim çocuk sebebi ile hayrı ve bereketi bulacağını ümit ederek Hz. Peygamber'e dönüp onu bağrına bastı, bakımını üstlendi.²

Ama ne var ki, Haşimî ailesinin yüksek konumu ve cömertliği, iyilikseverliği, ihtiyaçlılara ve yoksullara yaptığı yardımlarla ün

1- Saff, 6. Bu hususta bk. es-Siretu'l-Halebiyye, c.1, s.79

2- es-Siretu'l-Halebiyye, c.1, s.146

kazanmış olan dedesinin kişiliği, bu rivayetin doğru olmadığını ortaya koyar.

Üstelik bazı tarihçiler, Hz. Peygamber'in (s.a.a) babasının onun doğumundan birkaç ay sonra öldüğünü kaydederekler.¹

Ayrıca bir rivayette Hz. Peygamber'in (s.a.a) Halime'den başka hiçbir kadının göğsünü emmeyi kabul etmediği belirtiliyor.²

Halime diyor ki: "Abdumuttalib beni karşıladı ve bana: 'Kimsin?' diye sordu. 'Benî Sa'd kabilesinden bir kadın.' karşılığını verdim. Bana: 'Adın nedir?' diye sordu. 'Halime.' dir dedim. Bunun üzerine: 'Ne güzel, ne güzel; saadet ve hilim! Bu iki karakterde bütün zamanların iyiliği ve ebedî onur vardır.' dedi."³

Abdumuttalib'in yetimini emzirmeye almakla berekete ve hayır artışına kavuşacağını uman Halime'nin bu beklentisi boşa çıkmadı. Rivayet edildiğine göre göğsü boştu, süt akıtmıyorlardı. Fakat Hz. Peygamber'i (s.a.a) emzirir emzirmez göğsü doldu ve süt akıtmaya başladı.

Halime diyor ki: "Resulullah'ı (s.a.a) yanımıza alınca geçimimizde ve malımızda bolluk ve hayır bulduk. Öyle ki, kıtlıktan ve geçim sıkıntısından sonra varlıklı hâle geldik."⁴

Abdumuttalib'in torunu, Halime'nin ve kocasının himayesinde Benî Sa'd kabilesinin kırlarında yaklaşık beş yıl geçirdi. Bu beş yıl içinde iki yılının dolması ile süten kesilmesi sırasında ailesinin yanına döndü. Bu çocukta iyiliği ve hayrı bulan sütannesi onun dönüşüne razı değildi. Hz. Peygamber'in annesi de onun Mekke'den uzak bir yere bir an önce geri dönmesini istiyordu. Çünkü Mekke'de hastalıklara yakalanabileceğinden korkuyordu. Dolayısıyla sütannesi sevinç içinde tekrar ona kavuştu.

Rivayet edildiğine göre, sütannesi bir takım düşmanlardan korktuğu için onu ikinci kez Mekke'ye getirdi. Çünkü Habeşistan'dan Hicaz bölgesine gelen bir grup Hristiyan ısrarla onu yanlarına alıp Habeşistan'a götürmek istemişlerdi. Zira onda geleceği vaat edilen

1- es-Sahih Min Sireti'n-Nebiyyi'l-Âzam, c.1, s.81; es-Siretu'l-Halebiyye, c.1, s.81

2- Biharul-Envar, c.15, s.342

3- es-Siretu'l-Halebiyye, c.1, s.147

4- Biharul-Envar, c.15, s.345; el-Menakıb, İbn-i Şehraşub, c.1, s.24; es-Siretu'l-Halebiyye, c.1, s.149

peygamberin belirtilerini bulmuşlardı. Böylece onu himaye etmenin şerefine ve ona uymanın itibarına kavuşmayı düşünüyorlardı.¹

5- Hz. Peygamber'in (s.a.a) Hürmetine Yağmur Talebinde Bulunulması

Tarihçiler Hz. Peygamber'i (s.a.a) vesile kılarak yapılan yağmur dualarına işaret ederler. Bu gelişme Hz. Peygamber'in hayatında birkaç kez görüldü. Bu uygulamalara dedesi Abdulmuttalib'in ve amcası Ebu Talib'in hayatlarında onun çocukluğu ve delikanlılık dönemlerinde başvuruldu. Birinci uygulama şöyle oldu: Mekke şehri büyük bir kuraklıkla karşılaşmıştı. Şehrin semaları iki yıl boyunca bulut görmemişti. İşte o günlerin birinde Abdulmuttalip, oğlu Ebu Talib'e torunu Muhammed'i (s.a.a) getirmesini emretti. Ebu Talip de bu emir üzerine beşikte olan Muhammed'i Abdulmuttalib'in bulunduğu yere getirdi. Dede Abdulmuttalip küçük çocuğu elleri üzerine alıp yüzünü Kâbe'ye döndü. Torununu göğsü doğru tutarak: "Ey Rab, bu çocuğun hakkı için" diye duaya başladı. Bu sözü birkaç kez tekrarladıktan sonra: "Bizi bol, sürekli ve gürül gürül bir yağmurla suya kandır." diyerek duasına devam etti. Aradan az bir süre geçer geçmez gökyüzünü bulutlar sardı ve bardaktan boşalır gibi bir yağmur başladı. Yağmur o kadar şiddetli oldu ki, insanlar Kâbe'nin yıkılacağından korktular.²

Hz. Peygamber'e (s.a.a) dayanılarak yapılan yağmur duası bir süre sonra ikinci kez tekrarlandı. Bu defa Hz. Peygamber (s.a.a) küçük bir çocuk idi. Dedesi Abdulmuttalip onu alıp Ebu Kubeys tepesine çıkardı. Hz. Peygamber (s.a.a) hürmetine yapılan duanın kabul edilmesini temenni eden Kureyş ileri gelenleri de vardı. Ebu Talip şu beyitlerle başlayan bir kasidesi ile bu olaya işaret etmişti:

"Babamız insanların şefaatchisiydi, onunla kandıkları zaman / yağmura. O kavmine gürleyip erken yağın bulut gibiydi.

Biz -kurak senelerdeydik- şefaatchimiz kalktı / Mekke'de duaya ve sular coşarak akmaya başladı."³

1- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.167; Biharu'l-Envar, c.15, s.401; es-Siretu'l-Halebiyye, c.1, s.155

2- el-Milel Ve'n-Nihal, c.2, s.248; es-Siretu'l-Halebiyye, c.1, s.182-183

3- es-Siretu'l-Halebiyye, c.1, s.331

Tarihçilerin kaydettiklerine göre Kureyşliler bir defasında Ebu Talip'ten kendileri için yağmur duası yapmasını istediler. Ebu Talip bu istek üzerine Hz. Peygamber'in (s.a.a) elinden tutarak Mescidü'l-Haram'a çıktı. Hz. Peygamber henüz genç bir delikanlı idi. O, bulut arkasında çıkan bir güneş gibi idi. Ebu Talip Hz. Peygamber'i (s.a.a) vesile ederek Allah'a dua edince, gökyüzünü bulutlar kapladı ve gürül gürül yağmur yağmaya başladı. Vadiler sel gibi aktı ve herkes sevince boğuldu. Ebu Talip, daha sonra Kureyşlilerin Hz. Peygamber'e (s.a.a) ve onun kutsal ilâhî çağrısına yönelik ısrarlı düşmanlıkları doruğa çıkınca bu kerameti şöyle hatırlattı:

"Beyaz yüzlüdür, yüzü suyu hürmetine bulutlardan yağmur istenir. / Yetimlerin baharı, dulların sığınağıdır.

Benî Haşim'in çaresizleri ona sığınır. / Onun gölgesinde, saadet ve nimet içindedirler."¹

Bütün bunlar Hz. Peygamber'in (s.a.a) iki önemli koruyucuları olan dedesi ile amcasının şirkten uzak tevhid ilkesine bağlı ve yüce Allah'a iman etmiş kimseler olduklarını ifade eder. Başka hiçbir şey olmasa bile bu iki tavır ve tutum onlar için övünç ve onurlanma sebebi olarak yeterlidir. Bunlar şunu da kanıtlar ki, Hz. Peygamber (s.a.a) İbrahim Peygamber'den gelen haniflik ilkesinin ve Allah'ı bir bilmenin inanç olarak egemen olduğu bir aile içinde doğup büyümüştür.

6- Annesi Âmine İle

Hz. Peygamber (s.a.a), babasının ölümünden sonra hayatta kalan müşfik annesinin gözetiminin tadını uzun süre tadamadı. Annesi, sevgili kocasını kaybetmişliğin tesellisi olacak olan Abdullah'ın bu yetimini büyötmeyi bekliyordu. Fakat ölüm ona bu fırsatı vermedi. Rivayet edildiğine göre sütannesi Halime, beş yaşındayken Hz. Peygamber'i (s.a.a) ailesinin yanına getirdi. Annesi Âmine o sırada Peygamber'i yanına alıp sevgili eşinin mezarını ziyarete gitmek istedi. Bu vesile ile Hz. Peygamber de Yesribli (Medineli) Benî Neccar kabilesinden olan dayılarını görebilecek, bu yolculuk sırasında onlarla tanışabilecekti. Fakat bu yolculuk Hz. Peygamber (s.a.a) için başka bir üzüntü kaynağı oldu. Çünkü babasının ölüp defnedildiği evi ziyaret ettikten sonra geri dönüş yolunda Ebvâ denen yerde annesini kaybetti.

1- es-Siretu'l-Halebiyye, c.1, s.190; el-Bidaye Ve'n-Nihaye, c.3, s.52; Biharu'l-Envar, c.8, s.2

Denebilir ki, Hz. Peygamber'in (s.a.a) küçük yaşta üst üste acı olaylar yaşaması, yüce nefsinin gelişimi ve tekâmülü için Allah'ın takdiri ile atılmış hazırlayıcı adımlar olmuşlardı.

Âmine'nin ölümünden sonra Ümmü Eymen, geriye kalan mallarını ve devesini de yanına alarak Hz. Peygamber (s.a.a) ile birlikte Mekke'ye doğru yolculuğuna devam etti. Amacı onu, torununa çok düşkün olan dedesi Abdulmuttalib'e teslim etmekti.¹

7- Dedesi Abdulmuttalip İle

Hz. Peygamber (s.a.a) dedesi Abdulmuttalib'in kalbinde hepsi de Mekke vadisinin ileri gelenleri olan oğullarından ve torunlarından hiçbirinin sahip olmadığı öncelikte bir yere sahipti. Rivayet edildiğine göre Abdulmuttalip Kâbe'nin avlusunda kendisi için özel olarak seçilen yaygı üzerinde otururdu. Kureyş'ın ileri gelenleri, eşrafı ve oğulları çevresini sarardı. O sırada gözü torunu Muhammed'e (s.a.a) ilişkin yanına gelmesi için ona yol açılmasını emreder ve gelince onu kendisi için özel olarak seçilmiş olan o yaygı üzerinde yanı başında oturturdu.² Kureyş kabilesinin büyüğü tarafından gösterilen bu ilgi, kendini bildiği günden itibaren dikkatleri çeken yüksek ahlâkına ek olarak onun Kureyşlilerin gönüllerindeki değerini yükseltmişti.

Kur'ân-ı Kerim, Hz. Peygamber'in (s.a.a), Rabbinin gözetimi altında geçirdiği bu yetimlik dönemine işaret ederek şöyle diyor: **"O, seni yetim bulup barındırmadı mı?"**³ Yetimlik dönemi normal olarak insanın kişilik yapısını geliştirir, onu olgunluğa ve kendine güvenli olmaya hazırlar, karşılaşılabilecek sıkıntılara ve nâhoş olaylara karşı tahammüllü ve sabırlı olmayı sağlar. İşte yüce Allah seçeceği peygamberini gelecekteki görevini taşıyacak güce sahip olmak için böyle hazırladı, ona olgun ve kâmil olmasını gerekli kılan büyük risaleti omuzlayacak yeterlikte olmayı bağışladı. Hz. Peygamber'in (s.a.a) kendisi bu gerçeği şöyle ifade ediyor: *"Rabbim beni eğitti ve o eğitimimi çok güzel yaptı."*⁴

Hz. Peygamber (s.a.a) sekiz yaşına bastığında üçüncü bir acı ile sarsıldı. Bu acı, büyük dedesi Abdulmuttalib'in ölümü idi. Dedesinin

1- es-Siretu'n-Halebiyye, c.1, s.105

2- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.168

3- Duhâ, 6

4- Mecmau'l-Beyan, c.5, s.333, Kalem Suresi'nin baş kısmının tefsiri

ölümü üzerine duyduğu üzüntü, annesinin ölümü üzerine duymuş olduğu üzüntüden daha az olmamıştı. Öyle ki, dedesinin cenazesini son istirahatgâhı olan mezarına kadar izlerken hüngür hüngür ağlamıştı. Dedesinin hatırası hiçbir zaman aklından çıkmadı. Çünkü kendisine çok güzel bakmıştı ve onun peygamber olacağını biliyordu. Nitekim rivayet edildiğine göre, henüz emekleme çağında bir bebek iken Peygamber'i yanından uzaklaştırmak isteyen birine: "Oğlumu bırak, ona mülk gelmiştir." dedi.¹

1- Tarih-i Yakubî, c.2, s.10

GENÇLİK DÖNEMİ

1- Ebu Talib'in Hz. Peygamber'in (s.a.a) Gözetimini Üstlenmesi

Abdulmuttalip, torunu Muhammed'in (s.a.a) bakımını oğlu Ebu Talib'e havale etmesi onun torununa yönelik ilgisinin bir belirtisidir. Çünkü Ebu Talib'in, yeğeninin bakımını en iyi şekilde yerine getireceğini biliyordu. Ebu Talip gerçi fakir idi; fakat Kureyşliler arasında, kardeşleri içinde en saygın ve ayrıcalıklı konuma sahipti. Üstelik Ebu Talip Hz. Peygamber'in babası Abdullah'ın ana-babası bir kardeşi idi. Bu da onunla Hz. Peygamber (s.a.a) arasındaki bütünlük, şefkat ve sevgi bağlarını güçlendiren bir unsurdu.

Ebu Talip, babası tarafından uhdesine verilen bu sorumluluğu iftiharla ve şerefle kabul etti. Bu sorumluluğunda saygın eşi Esed kızı Fatıma onun yardımcısı idi. Karı-koca, ikisi birlikte Muhammed'in beslenmesini ve giyimini kendilerinin ve öz evlâtlarının aynı türden ihtiyaçlarının karşılanmasına tercih ediyorlardı. Hz. Peygamber de amcasının bu eşinin ölümü üzerine: "*Bugün annem öldü!*" derken bu gerçeği ifade etmek istemiştir. Ardından Resulullah (s.a.a) ona kendi gömleğini kefen olarak sarmış ve defninden önce lahdine uzanıp yatmıştı.

Abdulmuttalib'in ölümünden itibaren Ebu Talib'in Hz. Peygamber'i (s.a.a) korumakla ilgili zor görevi başladı. O, onu çocukluğundan başlayarak malı ile, canı ile, itibarı ile koruyor, yaşadığı süre boyunca onu eli ve dili ile destekliyordu. Böylece Muhammed (s.a.a) büyüdü ve peygamberlik görevini alarak risaletini yüksek sesle ilân etti.¹

1- Menakıb-u Âl-i Ebi Talip, c.1, s.35; Tarih-i Yakubî, c.2, s.14

2- İlk Şam Seferi

Kureyşlilerin âdetlerinden biri her yıl Şam'a ticaret maksadlı bir yolculuk düzenlemektir. Çünkü ticaret kazanç elde etmenin başta gelen kaynağı idi. Ebu Talip de bu yolculuklarından birine çıkmaya karar verdi. Karar verirken Hz. Peygamber'i (s.a.a) yanında götürmeyi düşünmemişti. Çünkü onun adına yolculuğun zorluklarından ve çölü aşmanın tehlikelerinden korkuyordu. Fakat yola çıkacağı sırada kararını değiştirdi. Çünkü yeğeninde kendisi ile beraber gitme yönünde büyük bir ısrar gördü. Amcasından ayrılacağı için yüzünü ekşitmiş ve gözlerinden yaş dökülmeye başlamıştı. Hz. Peygamber'in (s.a.a), amcası ile birlikte çıktığı bu yolculuk Şam'a yaptığı ilk yolculuktu. Hz. Peygamber bu yolculuk sırasında çöl boyunca yolculuk yapmanın nasıl bir şey olduğunu ve kervanların güzergâhlarını, hangi yollardan yolculuk yaptıklarını öğrendi.

Bu yolculuk sırasında ünlü rahip Buheyra, Hz. Peygamber'i (s.a.a) görüp onunla buluştu. Rahip, Peygamber'de Hz. İsa (a.s) tarafından geleceği müjdelenen son peygamberin belirtilerini tespit etti. Zira bu rahip Tevrat'ın, İncil'in ve son peygamberin geleceğini müjdeleyen diğer kaynakların içeriklerinden haberdardı. Bu tespit üzerine Hz. Peygamber'i Mekke'ye geri götürmesini ve onu Yahudilerin suikastından korumasını Ebu Talib'e tavsiye etti.¹ Ebu Talip de rahibin sözlerini dikkate alarak tam bir tedbir içerisinde yeğeni Muhammed'le (s.a.a) birlikte Mekke'ye döndü.

3- Koyun Çobanlığı

Ehl-i Beyt İmamlarından (hepsine selâm olsun), Hz. Peygamber'in (s.a.a) çocukluğunda koyun çobanlığı yaptığına dair bir bilgi bize ulaşmamıştır. Fakat İmam Cafer Sadık'tan (a.s) nakledilen bir hadiste genel olarak bütün peygamberlerin bir süre çobanlık yaptıkları bildirilmekte ve bunun hikmeti açıklanmaktadır. Söz konusu hadiste şöyle deniyor: *"Yüce Allah'ın gönderdiği hiçbir peygamber yok ki, onu koyun gütmeye ile görevlendirmemiş olsun. Bu yolla ona insanları idare etmeyi öğretiyor."*

Peygamberlerin bir dönem çiftçilik ve çobanlık yapmaları konusunda İmam Sadık'ın (s.a) ayrıca şu sözleri de rivayet edilmiştir:

1- Siret-u İbn-i Hişam, c.1, s.194; es-Sahih Min Sireti'n-Nebiyi'l-Âzam, c.1, s.91-94

*"Peygamberlerin gökten gelen hiçbir şeyi hoşnutsuzlukla karşılamamaları için yüce Allah onların çiftçilik ve çobanlık yapmalarını yararlı görmüştür."*¹

Başka bir rivayete göre ise İmam (a.s): *"Resulullah (s.a.a), kesinlikle hiç kimsenin ücretli işçisi olmamıştır."*² buyurmuştur.

Bu rivayet, Hz. Peygamber'in ücret karşılığında Mekkelilerin koyunlarının çobanlığını yapmadığının kanıtıdır. Oysa bazı tarihçiler Sahih-i Buharî'de yer alan bir hadise dayanarak Hz. Peygamber'in (s.a.a) [ücret karşılığında] Mekkelilerin koyunlarının çobanlığını yaptığını ileri sürmüşlerdir.³

Hz. Peygamber'in (s.a.a) çocukluğunda veya gençliğinin başlarında koyun çobanlığı yaptığı kesinlik kazanırsa şayet, bunu İmam Sadık'tan (a.s) gelen hadiste belirtilen gerekçe ile açıklayabiliriz. İmam'ın belirttiği gerekçe, Hz. Peygamber'i yüce mertebeye çıkmasında etkili faaliyetlerle meşgul etmek sûretiyle Kur'ân'daki: **"Sen kesinlikle yüce bir ahlâk üzeresin."**⁴ nitelemesinde kastedilen yüce kemale hazırlamaktır. O yüce kemal mertebesi ki, sahibinin halkı gözetmesini, onları eğitmesini, onlara doğru yolu göstermesini ve o yola yöneltmenin zorluklarına katlanmasını gerektiren ilâhî risaletin yükünü taşımaya hazırlanmasını sağlar.

4- Ficar Savaşları

Araplar arasında kan dökmenin yasak olduğu aylarla ilgili savaşıma yasağının çiğnendiği birkaç savaş meydana geldi. Bu savaşlara Ficar Savaşları adı verildi.⁵

Bazı tarihçilerin iddiasına göre Hz. Peygamber (s.a.a) bu savaşların bazılarında hazır bulundu ve o savaşlara şu veya bu şekilde katıldı. Fakat araştırmacı bir ilim adamı bu iddiayı şüphe ile karşılıyor ve şüphesini şu sebeplere bağlıyor:

1- Hz. Peygamber'in yaşı ilerledikçe kişiliğinin parlaklığı artıyordu. O diğer Haşimoğulları gibi üstün yiğitliği ile tanınmıştı.

1- İlelu's-Şerayi, s.23; Sefinetu'l-Bihar, Nebe' maddesi

2- Tarih-i Yakubî, c.2, s.21; el-Bidaye Ve'n-Nihaye, c.2, s.296

3- Sahih-i Buharî, Kitabu'l-İcare, bap: 303, h: 449

4- Kalem, 4

5- el-Eğânî, c.19, s.74-80'den naklen Mevsuatut-Tarihi'l-İslâmî, c.1, s.301-305;

Fakat bütün bunlar onların zulüm, fesat ve iç karışıklık içeren bir savaşa katıldıkları anlamına gelmez. Nitekim rivayete göre Haşimoğulları'nın hiçbir mensubu bu savaflara katılmadı. Ebu Talip, kabilesinden herhangi bir kimsenin bu savaflarda yer almasını, "Bu savaflar zulüm, saldırganlık, akrabalık bağlarını çiğnemek, haram ayı helâl saymaktır. Ben ve ailemin herhangi bir ferdi bu savaflara katılmayacak." diyerek yasaklamıştır.¹ Ayrıca Abdullah b. Cud'an ile o sırada Kureyş ve Kenane kabilelerinin önderi olan Harb b. Umeyye: "Haşimoğulları'nın katılmadığı bir işte biz de yokuz!" diyerek bu savaflardan çekilmişlerdir.²

2- Hz. Peygamber'in (s.a.a) bu savaflarla ilgili fonksiyonu hakkında farklı rivayetler vardır. Bir rivayete göre onun bu savaflardaki rolü sadece amcalarına, karşı tarafa atılacak taşlar sağlamaktan, düşmanlarının attığı taşlara karşılık vermekten ve amcalarının kumanyalarına bekçilik etmekten ibaretti.³ Başka bir rivayette onun bu savaflarda karşı tarafa birkaç ok attığı ileri sürülmüştür. Üçüncü bir rivayete göre Hz. Peygamber çocuk yaşta bir delikanlı olmasına rağmen meşhur okçu Ebu'l-Bera'ı mızrakla attan yere düşürdü.⁴ Oysa, Arapların genç bir delikanlının çatışmalara, savaflara girmesine izin verip vermediklerini de bilmiyoruz.⁵

5- Hilfu'l-Fudul (Erdemliler Paktı)

Kureyş kabilesi Ficar Savafları'ndan sonra zayıflığının ve bünyesinde beliren görüş ayrılıklarının farkına vardı. Bunun sonucunda artık eskisi gibi güçlü ve saldırılmaz olarak algılanmadığı için Arapların saldırgan arzularının hedefi olmaktan korkmaya başladı. Bu düşünce ile Zübeyr b. Abdulmuttalip, Hilfu'l-Fudul adlı bir pakt oluşturma çağrısı yaptı. Bu çağrı üzerine Haşimoğulları, Zuhreoğulları, Temimoğulları ve Esedoğulları Abdullah b. Cud'an'ın evinde toplandı. Toplantıya katılanlar ellerini Zemzem Suyu'na daldırarak zulme uğrayanlara yardım edeceklerine, geçim sıkıntısı çekenlere el uzatacaklarına, kötülükten sakındıracaklarına dair

1- Tarih-i Yakubî, c.2, s.15

2- Tarih-i Yakubî, c.2, s.15

3- Mevsuatu't-Tarih-i'l-İslâmî, c.1, s.304

4- es-Siretu'n-Nebeviyye, Zeynî Dehlan, c.1, s.251; es-Siretu'l-Halebiyye, c.1, s.127; Tarih-i Yakubî, c.2, s.16

5- es-Sahih Fi's-Siret, c.1, s.95

anlaştılar.¹ Bu anlaşma cahiliye döneminin en şerefli anlaşması idi. Hz. Peygamber (s.a.a) de bu anlaşmanın yapıldığı toplantıya katıldı. O sırada yirmi yaş civarında idi.² Öyle ki, peygamber olduktan sonra bile bu anlaşmayı övdü ve onu şu sözlerle onayladığını belirtti: *"İbn-i Cud'an'ın evinde katıldığım anlaşma benim için kırmızı develerden daha sevgili ve değerlidir. Eğer İslâm döneminde böyle bir anlaşma toplantısına çağrılısam, o çağrıyı kabul ederdim."*³

Bir görüşe göre bu anlaşmaya Hılfu'l-Fudul adının verilmesinin sebebi bu toplantıya katılanlar içindeki üç kişinin adlarının ("fudul" kelimesinin mastarı olan) "fadl" kökünden türemiş kelimeler olmasıdır. Rivayet edildiğine göre bu anlaşmanın yapılmasına şu olay sebep oldu: Zubeyd veya Benî Esed b. Huzeyme kabilesinden bir kişi zilkade ayında Mekke'ye bir ticaret malı getirdi. Bu malı ondan As b. Vail es-Sehmî satın aldı. Fakat aldığı malın bedelini adama ödemedi. Bunun üzerine adam, müşteriye Kureyş kabilesine şikâyet ederek malının geri verilmesinin sağlanmasını istedi. Fakat Kureyşli müttefikler As b. Vail'e karşı Zubeyd kabilesine mensup olan mal sahibine yardım etmeye yanaşmadıkları gibi onu azarladılar. Zubeyd kabilesinden olan adam gördüğü bu kötü muamele üzerine Ebu Kubeys Dağı'na çıkarak yardım isteme çağrısı attı. Bu çağrısı işiten Zübeyr b. Abdulmuttalip harekete geçerek sözü edilen anlaşmanın yapılması yolunda çağrı yaptı ve böylece bu anlaşma yapıldı. Anlaşma yapıldıktan sonra toplantıya katılanlar hep birlikte As b. Vail'e giderek dâva konusu ticaret malını geri alıp sahibine verdiler.⁴

6- Hatice'nin Malları ile Ticaret

Hz. Peygamber'in (s.a.a) kişiliği Mekke toplumunda parlamaya başlamıştı. Çünkü sahip olduğu yüksek ahlâk, yüce ciddiyet ve gayret, güvenilirlik ve doğru sözlülük gibi erdemleri herkesin dikkatini çekmişti. Dolayısıyla insanların kalbinde büyük bir sevgi eksenini durumuna gelmişti. Kaldı ki o, temiz bir ailenin evlâdı idi. Fakat yoksulluk Ebu Talib'in yakasını bırakmıyordu. Bu yüzden Hz. Peygamber'in (s.a.a) de içinde yaşadığı bu ailenin sorumlusu sıfatı ile

1- el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.3, s.293; Şerh-u Nehci'l-Belâga, İbn-i Ebi'l-Hadid, c.14, s.129, 283

2- Tarih-i Yakubî, c.1, s.17

3- Siret-u İbn-i Hişam, c.1, s.142

4- es-Siret-u'l-Halebiyye, c.1, s.132; el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.2, s.291

Ebu Talip, yirmi beş yaşına giren bu saygın yeğenine Hatice b. Huveylid'in mallarını ortak sıfatı ile satma girişiminde bulunmayı teklif etti. Ebu Talip, Hatice'ye koşarak bu meseleyi açınca kadın büyük bir sevinç içinde teklifi hemen kabul etti. Çünkü Hz. Peygamber (s.a.a) hakkında olumlu bir izlenime sahipti. O nedenle de Hz. Peygamber'e, mallarının ticareti için yolculuk yapan diğer insanlara verdiğinin iki katını verdi.¹

Hz. Peygamber (s.a.a) böylece Şam'a doğru yola çıktı. Yolculuğunda Hatice'nin kölesi Meysere yardımcısı idi. Güzel huyu ve ince duyguları sayesinde Meysere'nin sevgisini ve saygısını kazanmayı başardı. Ayrıca güvenirliliği ve zekâsı sayesinde yaptığı alışverişten en büyük kârı elde etmeyi becerdi. Yine bu yolculuğu sırasında bazı çarpıcı kerametleri görüldü. Kervan Mekke'ye dönünce Meysere, gördüklerini ve işittiklerini Hatice'ye anlattı.² Kölenin anlattıkları Hatice'nin Hz. Peygamber'e (s.a.a) daha fazla önem vermesini, ilgi duymasını sağladı ve onu Hz. Peygamber'le (s.a.a) evlenmeye teşvik etti.

Bazı tarihçiler Hz. Hatice'nin Resulullah'ı mallarının ticaretini yapması için ücret karşılığında tuttuğunu ileri sürmüştür. Oysa Yakubî, en eski ve güvenilir kaynaklardan biri olan tarih kitabında bu konuda şöyle diyor: "Hz. Hatice'nin Hz. Peygamber'i (s.a.a) ücretle tuttuğu şeklindeki insanların sözlerinin aslı yoktur. O asla hiç kimsenin ücretlisi olarak çalışmadı."³

Nitekim İmam Hasan Askerî'nin (s.a) verdiği bilgiye göre babası İmam Hadi (s.a) şöyle buyurmuştur: "*Resulullah, Huveylid kızı Hatice'nin kâr ortağı olarak ticaret amacı ile Şam'a giderdi.*"⁴

1- Biharul-Envar, c.16, s.22; Keşfu'l-Gumme, c.2, s.134 Cenabizî'nin Maalimu'l-İtre adlı eserinden naklen; es-Siretu'l-Halebiyye, c.1, s.132

2- el-Bidaye ve'n-Nihaye, c.2, s.296; es-Siretu'l-Halebiyye, c.1, s.136

3- Tarih-i Yakubî, c.2, s.21

4- Biharul-Envar, c.17, s.308

EVİLİLİK TEN PEYGAMBERLİĞE KADAR

1- Kutsal Evlilik

Hız. Peygamber (s.a.a) gibi kişiliğı ile herkesten üstün olan bir kişinin büyük amaçları ve değerleri ile uyum sağlayacak olan, kendisi ile beraber cihat yolculuğunu ve sıkıntılarla dolu çabasını sürdüreceğ, zorluklarına ve meşakkatlerine sabredecək bir kadın ile evlenmesi gerekirdi. O günlerde Hız. Peygamber'e (s.a.a) ve sözünü ettiğimiz göreve uygun düşecek Hatice'den başka bir kadın yoktu. Bu birlikteliğı yüce Allah'ın dilemesi sonucunda, Hız. Hatice'nin kalbi bütün duyguları ile Hız. Peygamber'e yöneldi ve onun yüce şahsına bağlandı. Hız. Hatice (r.a) Kureyş kabilesinin en şerefli, en zengin ve en güzel kadınlarından biri idi. Cahiliye döneminde "temiz hanım" ve "Kureyş'in hanımefendisi" gibi nitelemeler ile anılırdı. Kabilesinin bütün erkekleri onunla evlenmek için güçlü bir arzu içinde idiler.

Hız. Hatice'ye Kureyş kabilesinin önde gelen erkekleri talip oldu. Tekliflerini kabul etmesi için ona maddî vaatler sundular. Fakat o bu tekliflerin hepsini reddetti.¹ Çünkü meseleleri ölçüp tartan üstün bir akla sahipti. Fakat Hız. Peygamber'i (s.a.a) seçti. Çünkü onda asalet, üstün seçkinlik ve yüce ahlâk, ve değerlerin toplu olduğunu gördü. Bu yüzden onun yücelik alanına girmeyi isteyerek ona eş olmak istedi.

Tarihî kaynakların ağırlıkla verdikleri bilgiye göre evlenme arzusunu ilk ortaya koyan taraf Hız. Hatice oldu. Bu arzu üzerine Ebu Talip, ailesini ve birkaç Kureyşliyi yanına alarak Hız. Hatice'yi o sırada velisi olan büyüğünden istemeye gitti. Bu veli, Hatice'nin amcası Amr b. Esed idi.² Ağırlıkla kabul edilen görüşe göre bu olay Resulullah'ın (s.a.a) peygamber olmasından on beş yıl önce gerçekleşti.

1- Biharul-Envar, c.16, s.22

2- es-Siretu'l-Halebiyye, c.1, s.137

Ebu Talip bu evlenme teklifi dolayısıyla yaptığı konuşmanın bir bölümünde şöyle dedi: "Şu Beytullah'ın Rabbine hamdolsun. O Rab ki, bizi İbrahim'in çocuklarından kıldı ve İsmail'in soyundan türetti ve bizi güvenli bir hareme yerleştirdi. Bizi insanlar üzerine hükümdar kıldı. Bize içinde yaşadığımız bu beldeyi bereketli ve kutsal yaptı... Görmüş olduğun bu kardeşimin oğlu, kendisi ile ölçüleceği her Kureyşli erkekten mutlaka daha değerli, karşılaştırılacağı başka her erkekten mutlaka üstündür. Her ne kadar malı-mülkü az ise de ahlâk yönünden hiç kimse ona denk gelemez. Mal-mülk gelip geçici bir nasip, kaybolmaya mahkum bir gölgedir. Bu yeğenimde Hatice'ye karşı bir arzu olduğu gibi, Hatice'nin de ona karşı bir arzusu vardır. Hatice'nin rızası ve emri ile onu senden istemeye geldik. Mihir malı, hemen verilecek olanı ile sonraya kalacak olanı dahil olmak üzere benim yükümlülüğümdedir... Şu Beytullah'a yemin ederim ki, bu yeğenimde büyük bir nasip, yaygın bir inanç ve olgun bir görüş vardır."¹

Fakat Hatice daha sonra belirlenen mihri kendi malından tazmin etti. Bazı kimselerin: "Ne acayip şey! Mihir erkeklerin kadınlara karşı bir yükümlülüğüdür." demeleri üzerine kızan Ebu Talip şöyle dedi: "Benim bu yeğenim gibi oldukları takdirde erkekler en yüklü paralar ve en büyük mihirlerle talip olunurlar. Ama eğer evlenecek erkekler sizin gibi olurlarsa ancak pahalı mihirlerle evlenebilirler."

Bazı kaynaklarda, Hz. Hatice'nin mihrinin Hz. Peygamber'in (s.a.a) kendisi tarafından karşılandığı kaydedilir. Bu görüşü kabul etmenin bir sakıncası yoktur. Çünkü Hz. Peygamber'in (s.a.a) Hatice'ye verilen mihri Ebu Talip aracılığı ile karşılaması mümkündür. Hz. Peygamber (s.a.a) insanların kalplerinde ne kadar yüksek bir konumu olduğunu ve Haşimoğulları'nın ne kadar şerefli ve üstün bir derecenin sahibi olduklarını Ebu Talib'in evlenme teklifi sırasındaki konuşmasından anlamamız mümkündür.

Hz. Hatice'nin Hz. Peygamber'le (s.a.a) Evlenmeden Önceki Hayatı

Hz. Hatice, şeceresi çok eski tarihlere varan, güzel anıya, üstün ahlâka sahip ve Halil İbrahim'in (a.s) dini olan Hanif dine eğilimli bir

1- el-Kâfi, c.5, s.374; el-Keşşaf ve Rabi'u'l-Ebrar'dan naklen Biharu'l-Envar, c.16, s.5, ; es-Siretu'l-Halebiyye, c.1, s.139; Tarih-i Yakubî, c.2, s.20; el-Evail, Ebu Hilal, c.1, s.162

aile ortamında doğdu. Babası Huveylid, Hacerü'l-Esved'i Yemen'e taşımak isteyen Yemen hükümdarına karşı çıktı. İnancını ve dinî sembollerini savunmakta kararlı bir kimse olduğu için hükümdarın çok sayıda destekleyicisinin olması onu yıldırmadı. Hz. Hatice'nin dedesi Esed b. Abduluzza, haksızlığa uğrayanları destekleme temeline dayanan Hılfu'l-Fudul Antlaşması'nın önde gelen katılımcılarından. Bilindiği gibi Hz. Peygamber (s.a.a) bu antlaşmanın önemini vurgulamış ve dayanağını oluşturan değerleri desteklemişti.¹ Hz. Hatice'nin amcasının oğlu Vereka b. Nevfel ise, Hristiyanlar ve Yahudilerle yakın ilişkiler kurmuş, onların kutsal kitaplarını incelemişti.

Hz. Hatice'nin Hz. Peygamber (s.a.a) ile evlenmeden önceki hayatı hakkında tarihî kaynaklar bize güvenilir ve ayrıntılı bilgiler vermiyor. Bir rivayete göre Hz. Hatice Hz. Peygamber'den (s.a.a) önce iki evlilik yapmış, önceki eşleri Atık b. Âid el-Mahzumî ve Ebu Hale et-Temimî'dir. ve bu evliliklerden birkaç çocuğu olmuştu.² Oysa başka kaynaklara göre o, Hz. Peygamber'le (s.a.a) evlendiğinde bakire idi. Bu duruma göre Zeynep ve Rukiye Hz. Hatice'nin Hale adındaki kız kardeşinin kızları idi ve annelerinin ölümü üzerine teyzeleri Hz. Hatice tarafından evlât edinilmişlerdi.³

Hz. Peygamber (s.a.a) ile evlendiğinde Hz. Hatice'nin (r.a) kaç yaşında olduğu konusunda da tarihçiler arasında ihtilâf vardır. Bu rivayetlerin kimine göre Hz. Hatice o sırada yirmi beş, kimine göre yirmi sekiz, kimine göre otuz, kimine göre otuz beş ve kimine göre kırk yaşında idi.⁴

2- Hacerü'l-Esved'in Yerine Konması

Kâbe'nin Araplar arasında saygın bir konumu vardı. Çünkü cahiliye döneminde ona özen gösteriyorlar, orayı düzenli bir şekilde ziyaret ediyorlardı. Hz. Peygamber'in peygamber olmasından beş yıl

1- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.141

2- Rivayetlerin farklılığı ile ilgili olarak bkz: el-İsabe, c.3, s.611; es-Siretu'l-Halebiyye, c.1, s.140; Usdu'l-Gabe, c.5, s.71 ve 121

3- Menakıb-ı Âl-i Ebi Talip, c.1, s.159; A'lamu'l-Hidaye, Cüz: 3; es-Sahih Min Sireti'n-Nebiyyi'l-Âzam, c.1, s.121-126

4- es-Siretu'l-Halebiyye, c.1, s.140; el-Bidaye Ve'n-Nihaye, c.2, s.295; Biharul-Envar, c.16, s.12; Siret-u Moğoltay, s.12; es-Sahih Min Sireti'n-Nebiyyi'l-Âzam, c.1, s.126

önce meydana gelen bir sel Kâbe'yi yıkmıştı. Bunun üzerine toplanan Kureyşliler Kâbe'yi genişleterek yeniden inşa etmeyi kararlaştırdılar ve bu karar üzerine Kureyş ve Mekke ileri gelenleri hemen işe başladılar. Fakat bina yükselip de Hacerü'l-Esved'in konulacağı yere sıra gelince, bu taşı kimin yerine koyacağı üzerinde anlaşmazlığa düştüler. Her kabile bu şerefin sırf kendisinin olmasını istiyordu. Anlaşma olmayınca savaş hazırlığına giriştiler. Her kabile, yandaşı ve müttefiki olan kabile ile bir araya gelerek gruplaştılar. Bu arada Kâbe'nin inşası işini bir yana bıraktılar. Sonra mescide toplanarak meseleyi müzakere ettiler. Uzun müzakereler sonunda, o andan itibaren o toplantıya ilk gelen kimsenin aralarında hakem olmasına ortak karar verdiler ve o hakemin göstereceği çözüme uyacakları yolunda birbirlerine söz verdiler. Tam bu sırada Abdullah oğlu Muhammed'in (s.a.a) yanlarına ilk gelen olduğunu gördüklerinde: "Bu, (Muhammed) Emin'dir; onun vereceği karara razıyız." dediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.a) anlaşmazlığı çözmeye koyuldu. Bunun için Hacerü'l-Esved'i yere serdiği bir elbise üzerine koydu ve her kabilenin elbisenin bir ucundan tutmasını söyledi. Arkasından: "*Şimdi hep birlikte taşı kaldırm.*" dedi. Kabile temsilcileri onun dediğini yapıp da taşı konacağı yerin hizasına kadar kaldırdıklarında, Hz. Peygamber kendi mübarek elleri ile taşı alıp onu konması gereken yere yerleştirdi. Arkasından kabileler çalışmaya devam ederek Kâbe'nin inşası işini tamamladılar.¹

Bazı tarihçilerin verdiği bilgiye göre Araplar cahiliye döneminde Hz. Peygamber'in (s.a.a) hakemliğine başvururlardı. Çünkü o karar verirken aldatmacadan ve karşısındakilerle tartışmaktan kesinlikle uzak dururdu.²

Onun gösterdiği bu ciddî tutum, o kabilelerin vicdanlarında büyük bir etki bırakmış, Hz. Peygamber'in (s.a.a) sosyal konumunu pekiştirmede yeni bir boyut oluşturmuş, dikkatleri onun liderlik yeteneğine ve idarecilik maharetine çevirmişti. Böylece onun yüce bilgeliğine, üstün zekâsına ve benzersiz güvenilirliğine duyulan güven yoğunluk kazanmıştı.

1- Tarih-i Yakubî, c.2, s.19; Siret-u İbn-i Hişam, c.1, s.204; el-Bidaye Ve'n-Nihaye, c.2, s.300; Tarih-i Taberî, c.2, s.37, el-İstikame basımı.

2- es-Siret-u'l-Halebiyye, c.1, s.145

3- Hz. Ali'nin (a.s) Doğumu ve Hz. Peygamber (s.a.a) Tarafından Eğitilmesi

Hz. Peygamber (s.a.a) ile Ebu Talip oğlu Hz. Ali (a.s) arasındaki ilişki yakın akrabalık bağı ile sınırlı değildir. Bu ilişki son derece derin fikrî ve duygusal bir ilişki olarak kendisini gösterir. Hz. Ali'nin annesi Fatıma bint-i Esed, Kâbe'nin içinde doğurduğu oğlunu kucağına alarak Kâbe'den çıktığında karşılaştığı ilk kişi Hz. Peygamber (s.a.a) oldu.¹ Hz. Peygamber bu karşılama sırasında Hz. Ali'yi annesinin kucağından alarak bağrına bastı.² Bu olay Peygamber'in ona yönelik ilgisinin ve ona dönük özel yetiştirme sürecinin başlangıcı idi.

Bu yeni doğan bebek, anne-babası ile amcasının oğlu olan Hz. Peygamber'in (s.a.a) kucaklarında büyüdü. Hz. Peygamber sık sık amcasının evine giderdi. Hz. Hatice (r.a) ile evlendikten sonra bile bu gidip gelmeler aynı sıklıkta devam etti. Hz. Peygamber ona, başka hiç kimseye göstermediği üstün bir duygu ve özen ile yaklaşıyordu. Uyanıkken ona okşayıcı sözler söyler, onu göğsünde taşır ve uyutmak için beşiğini sallardı. Uzun yıllar boyunca devam eden bu ilgi, herkesin dikkatini çeken bu büyük şefkat Hz. Ali'nin davranışlarında ve zihnî yapısında etkilerini göstermekten geri kalmadı. Hatta onun diline ve sözlerine bariz belirtilerle yansdı. Nitekim Hz. Ali (a.s), Hz. Peygamber (s.a.a) ile arasındaki sıkı yakınlığı şöyle ifade ediyor:

*"Resulullah'a (s.a.a) ne kadar yakın olduğumu, onun katında nasıl bir mertebeye ulaştığımı bilirsiniz. Çocuktum henüz, o beni bağrına basardı. Yatağma alırdı. Vücudunu bana sürer, beni koklardı. Lokmayı çiğner, ağzıma verir, yedirirdi. Ne bir yalan söylediğimi duymuştum, ne bir kötülük ettiğimi görmüştür... Ben her an deve yavrusu nasıl annesinin ardından giderse onun ardından öyle giderdim. O her gün bana huylarından birini belletir, ona uymamı buyururdu."*³

Kureyş kabilesi bir dönem şiddetli bir ekonomik sıkıntıya düşmüştü. Bu bunalım sırasında Hz. Peygamber (s.a.a) hemen amcaları Abbas'a ve Hamza'ya Ebu Talib'e bu sıkıntılı döneminde

1- Hâkim Nişaburî şöyle der: "Fatıma bint-i Esed'in Emirü'l-Müminin Ali b. Ebu Talib'i Kâbe'nin içinde doğurdunu ifade eden rivayetlerin sayısı oldukça fazladır." el-Müstedrek Ala's-Sahihayn, c.3, s.483

2- el-Fusulu'l-Muhimme, İbn-i Sabbağ, s.13

3- Nehcü'l-Belâğa, 192. hutbe, Kasıa hutbesi.

yardım ve destek olmalarını önerdi. Bu öneri üzerine Abbas Talib'i, Hamza Cafer'i yanına alırken, Ebu Talip Akil'in kendi yanında kalmasını istedi. Hz. Peygamber (s.a.a) de yanına Ali'yi (a.s) aldı ve onlara şöyle dedi: *"Ben yüce Allah'ın size vermeyip benim için seçtiği kişiyi seçtim."*¹

Böylece Hz. Ali (a.s), amcasının oğlu Muhammed'in (s.a.a) evine taşınarak onun gözetimine girdi. Kişiliği bu evde keskin hatlarıyla belirmeye başladı. Ömrünün son anlarına kadar da Peygamber'den hiç ayrılmadı. Hz. Peygamber'in (s.a.a) Hz. Ali'ye (a.s) verdiği önem ekonomik bunalım dönemi ile sınırlı kalmadı. Bu da bize Hz. Peygamber'in başka bir şeyi amaçladığını gösterir. Hz. Peygamber (s.a.a) onu kendi gözetiminde eğiterek özel yükümlülükleri için hazırlamak istiyordu. Bu yetişmişlik sayesinde Hz. Ali (a.s) Son Peygamber'in şeriatını korumaya ilişkin büyük bir ilâhî fonksiyonu gerçekleştirme imkânını elde edecekti. O ilâhî fonksiyon ki, yüce Allah onun için yaratıklarının en hayırlısı ve kullarının en seçkinini görevlendirmişti.

İşte böylece yüce Allah, Hz. Ali'nin (a.s) çocukluğunun ilk döneminden itibaren Hz. Peygamber'in (s.a.a) kanatları altında yaşamasının ortamını hazırladı. Bu ortamda, o Hz. Peygamber'in sevgisinden, şefkatinden nasiplenecek, güzel ahlâkının ve yüksek meziyetlerinin örneklerini kişiliğine aktaracaktı. O, Hz. Peygamber'in (s.a.a) etrafında cereyan eden bütün gaybî gelişmeleri onunla birlikte yaşıyordu. Çünkü gün boyu tüm hallerinde ondan hiç ayrılmıyordu.²

Hz. Ali'nin (a.s) hayatı ile ilgili olarak tarihin önümüze koyduğu bilgiler, Hz. Peygamber'den gerek peygamberliği öncesinde, gerek peygamberliği döneminde aldığı ilâhî misyona hazırlık eğitiminin, psikolojik ve duygusal olgunlaştırma temrininin çapını güçlü bir şekilde gözümüz önünde canlandırmakta ve onun Hz. Peygamber'den (s.a.a) sonra siyasî merciyyete lâayık olmanın ötesinde fikrî ve ilmî merciyyete lâayık konumda olduğunu ispatlamaktadır.

1- Mekatilu't-Talibiyyin, s.36; el-Kâmil Fi't-Tarih, c.1, s.37

2- Nehcü'l-Belâğa, 192. hutbe; Şerh-u Nehci'l-Belâğa, İbn-i Ebi'l-Hadid, c.4, s.315

4- Peygamberlikten Önceki Kişilik Özellikleri

Arap Yarımadası toplumunun bütün kesimlerinde toplumsal bağlara ilişkin gevşeme ve kopma belirtilerinin açıkça ortaya çıktığı bir dönemde Hz. Peygamber'in (s.a.a) adı bir yıldız gibi parladı. Bu toplumsal çöküşün tersine Muhammed b. Abdullah'ın (s.a.a) kişiliği günden güne parlaklığını ve yüceliğini arttırıyordu.

Onun tutarlı ve sapmaz kişiliği, davranışlarının ve ahlâkî mükemmelliğinin bütün yönlerinde görülmeye başladı. Bunun yanı sıra bariz cömertliğinde ve soy temizliğinde somutlaşan ailevî asaletin şerefi ile donanmıştı. Bütün bunların üzerinde gaybî yardımın, onu her türlü günahattan ve kötülükten koruyan ilâhî doğrultma gücünün avantajını, desteğini de hesaba katmalıyız.

Hız. Ali (a.s), insanlar içinde Hız. Peygamber'e (s.a.a) en yakın, onu en iyi tanıyan kişi idi. Buna göre onun Peygamber hakkındaki sözü bu konudaki en doğru sözdür. O şöyle diyor: *"O süttten kesildiği andan itibaren Allah, meleklerinden pek büyük bir meleği ona eş etmişti. O melek gece-gündüz ona yücelikler yolunu gösterir, âlem ehlinin en güzel huylarını belletirdi."*¹

Rivayetlerde onun çocukluğundan beri putlardan ne kadar nefret ettiği vurgulanır. Nitekim amcası Ebu Talip ile birlikte yaptığı Şam yolculuğunun hikâyesinde onun putlara değer vermeyi reddettiğini görüyoruz.²

Hız. Peygamber kendisi ve kişiliğinin inşası için maneviyat ve yüksek değerler açısından zengin ve kendine özgü bir hayat yöntemi seçti. Bunun sonucu olarak hayatının hiçbir döneminde bir kimseye yük olmadı ve çalışmaktan uzak durmadı. Henüz taze bir delikanlı iken ailesinin koyunlarına çobanlık yaptı³ ve gençliğinin baharında ticaret maksadı ile Şam'a yolculuk yaptı.⁴ Benzersiz kişiliğinin başka bir yanında mükemmel merhametinde, zayıflara ve fakirlere yönelik titiz ilgisinde somutlaşan insanî güzelliğini görürüz. Bu tarafının en çarpıcı örneği, Zeyd b. Harise'ye karşı tutumudur. Zeyd babasının

1- Nehcü'l-Belâğa, hutbe: 192

2- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.182; et-Tabakatu'l-Kübra, c.1, s.154

3- es-Siretu'l-Halebiyye, c.1, s.125; Sefinetu'l-Bihar, "Nebee" maddesi; es-Siretu'n-Nebeviyye, İbn-i Hişam, c.1, s.166

4- Biharu'l-Envar, c.16, s.22; Keşfu'l-Gumme, c.2, s.13; el-Kâmil Fi't-Tarih, c.2, s.24

yanına dönmeyi reddederek Hz. Peygamber'in (s.a.a) yanında yaşayacağı onurlu hayatı tercih etmişti¹

Böylece öğreniyoruz ki Hz. Peygamber (s.a.a), peygamberliğinden önce zekî, erdemli, olgun bir kişi idi. İnsanî ve toplumsal ilişkilerin gerektirdiği en yüce dayanaklara sahip olarak Arap Yarımadası'nın cahiliye toplumunda gençlik yıllarını geçirdi. Örnek kişiliği ile o günün toplumlarında yaşayan kendisi dışındaki herkese karşı üstünlük sağladı. Bu konuda Kur'ân-ı Kerim onun için şöyle tanıklık ediyor: "**Hiç şüphesiz sen yüce bir ahlâk üzeresin.**"²

1- el-İsabe, c.1, s.545; Usdu'l-Gabe, c.2, s.225

2- Kalem, 4

3. BÖLÜM

- Peygamberlik ve Ön Belirtileri
- Peygamberlik Hareketinin Mekke Dönemindeki Aşamaları
- Haşimoğulları İle Ebu Talib'in Tutumu
- Hicret Öncesi Ferahlama Yılları

PEYGAMBERLİK VE ÖN BELİRTİLERİ

Kur'ân-ı Kerim'in nasları İslâm risaleti döneminin olayları ile birliktelik özelliğine sahip en sağlam ve dakik bir kaynaktır. Bilimsel metodun gerektirdiğine göre de Hz. Peygamber'in (s.a.a), peygamber olarak görevlendirildiğinde ayetlerin inmeye başladığı ve vefat edinceye kadar inmeye devam ettiği döneminin olayları ile ilgili olarak Kur'ân-ı Kerim'in naslarını aşmamamız gerekir.

Çünkü hadis ve siyer kitaplarında yer alan tarihî rivayetlerin derlenip yazıya geçilmeleri, anlattıkları olayların meydana geldikleri tarihten daha sonra olduğunu, ayrıca bu rivayetlerin çarpıtılmaya ve tahrif edilmeye açık olduğunu hepimiz bilmekteyiz. Hâl böyleyken o rivayetleri Kur'ân'ın, sünnetin ve aklın kesin anlamlı açıklamalarına sunarak onlara uyanları alıp, ters düşenleri reddetmemiz, şüphesiz daha doğal ve daha mantıklı bir tutum olacaktır.

Gözden kaçırmamalıyız ki, peygamberlik bir rabbanî elçilik, bir ilâhî görevdir. İnsanlığı hayat boyunca gerekli hidayet/yönlendirme ile desteklemek amacı ile yüce Allah tarafından belirlenir. Yüce Allah bu göreve kulları arasından üstün niteliklere sahip kişiyi seçer. Öyle üstün nitelikler ki, o, seçilen kişiyi kendisinden istenen büyük görevi yerine getirmeye ve onu lâayık olduğu şekilde gerçekleştirmeye lâayık kılmaktadır.

O hâlde yüce Allah tarafından gönderilen elçinin, ilâhî risaleti ve onun hedeflerini tümü ile kavraması; algılama, insanlara iletme, açıklama, uygulama, savunma ve koruma düzeylerinde kendisinden istenen fonksiyonu yerine getirmeye muktedir olması gerekir. Sayılan bütün sorumluluk düzeyleri ise sürekli olarak bilgi, basiret, marifet, nefis sağlığı, batın temizliği, sabır, doğruluk, yiğitlik, huy yumuşaklığı, Allah'a bağlılık, Allah'a kulluk, Allah korkusu, masumluk (rabbanî destek ve doğrultma) ister. Peygamberlerin sonuncusu olan Resul-i Ekrem (s.a.a), peygamberler zincirinden kopuk bir halka değildi. O onların en kâmilî ve en büyüğü idi.

Dolayısıyla o, onların kemal sıfatlarını en yüksek oranda bir araya getirendir. Allah da elçilik görevini kime vereceğini herkesten iyi bilir.

En büyük ilâhî göreve aday olan kişinin bu görevi üstlenmeden veya onu yerine getirmeye aday olmadan önce o görevi kabullenip uygulamaya tam anlamı ile hazır olması gerekir. Bu gereklilik tartışılmaz açıklıkta bir gerçek ve bu görevin tabiatının gerektirdiği bir zorunluluktur. Buna göre son peygamber olan Hz. Peygamber'in, peygamber olmadan önce bu ilâhî sorumluluğu yüklenmenin istediği bütün birikimlere sahip olması, bu rabbanî fonksiyonu gerçekleştirmek için gereken bütün özelliklerle donanmış olması gerekir. Kur'ân-ı Kerim'in aşağıdaki ayetleri, işte bu gerçeği teyit ediyor. Yüce Allah buyuruyor ki:

"Aziz ve hakîm olan Allah, sana ve senden öncekilere işte böyle vahyeder."¹

"Senden önce de, şehirler halkından kendilerine vahyettiğimiz erkeklerden başkasını peygamber göndermedik."²

"Senden önce hiçbir resul göndermedik ki ona: 'Benden başka ilâh yoktur; şu hâlde bana kulluk edin.' diye vahyetmiş olmayalım."³

"Onları, emrimiz uyarınca doğru yola ileten önderler yaptık ve kendilerine hayırlı işler yapmayı, namaz kılmayı, zekât vermeyi vahyettik. Onlar, daima bize ibadet eden kimselerdi."⁴

O hâlde vahyin kaynağı yüce Allah'tır ve peygamberler de yüce Allah'ın kendilerine O'nu bir bilmelerinin, O'na kulluk etmelerinin kriterlerini vahyettiği, O'nun emri uyarınca doğru yola ileten önderler yaptığı kişilerdir. Bunların yanı sıra yüce Allah onlara şeriatın yararlı işler yapmak, namaz kılmak, zekât vermek gibi ayrıntılarını da vahyeder. Onlar kullukta ve yüce Allah'a gerçek anlamı ile teslim olmanın canlı örneği olmakta başkaları için öncüdürler.

Bu konuda yüce Allah'ın özellikle Hz. Peygamber'e yönelik direktifleri Kur'ân-ı Kerim'de şöyle ifade ediliyor:

1- Şûrâ, 3

2- Yûsuf, 109

3- Enbiyâ, 25

4- Enbiyâ, 73

1- "Şehirlerin anası (olan Mekke'de) ve onun çevresinde bulunanları uyarman ve asla şüphe olmayan toplanma günüyle onları korkutman için, sana böyle Arapça bir Kur'ân vahyettik."¹

2- "Dini ayakta tutun ve onda ayrılığa düşmeyin, diye Nuh'a tavsiye ettiğini, sana vahyettiğimizi, İbrahim'e, Musa'ya ve İsa'ya tavsiye ettiğimizi Allah size de din olarak yasallaştırdı. Fakat kendilerini çağırdığın bu (din), Allah'a ortak koşanlara ağır geldi. Allah dilediğini kendine (peygamber) seçer ve kendisine yöneleni doğru yola iletir...² İşte onun için sen (tevhide) davet et ve emrolunduğun gibi dosdoğru ol. Onların heveslerine uyma ve de ki: Ben Allah'ın indirdiği kitapların hepsine inandım ve aranızda adaleti gerçekleştirmekle emrolundum. Allah bizim de Rabbimiz, sizin de Rabbinizdir. Bizim işlediklerimiz bize, sizin işledikleriniz de sizedir. Aramızda tartışılabilecek bir konu yoktur. Allah hepimizi bir araya toplar, dönüş de O'nadır."³

3- "Kitabı ve mizanı hak olarak indiren Allah'tır."⁴

4- "Yoksa onlar (senin için); 'Allah'a karşı yalan uydurdu mu derler?' Allah dilerse senin kalbini de mühürler. Ve Allah batılı yok eder; sözleriyle hakkı ortaya koyar. Şüphesiz O, kalplerde olanları bilir."⁵

5- "Allah bir insanla ancak vahiy yolu ile veya perde arkasından konuşur, yahut bir elçi gönderip izniyle ona dilediğini vahyeder. Şüphesiz O, yücedir, hikmet sahibidir. İşte böylece sana da emrimizle Kur'ân'ı vahyettik. Sen, kitap nedir, iman nedir bilmezdin. Fakat biz onu kullarımızdan dilediğimizi kendisiyle doğru yola ilettiğimiz bir nur kıldık. Şüphesiz ki sen doğru yola iletmektesin."⁶

Hz. Peygamber'in (s.a.a) peygamber oluşundan vefatına kadar onunla aynı dönemde yaşayanlar Hz. Peygamber'in peygamber olmasından önce ve peygamber olduğu sıradaki hayatı hakkında bize sağlıklı ve net bir portre sunmamışlardır. Herhâlde bu konudaki en eski ve güvenilir belgeler Hz. Peygamber'in peygamberliği öncesinde

1- Şûrâ, 7

2- Şûrâ, 13

3- Şûrâ, 15

4- Şûrâ, 17

5- Şûrâ, 24

6- Şûrâ, 51-52

onun yanından hiç ayrılmamış olan ve hayatı boyunca onunla hep birlikte olan amcası oğlu, vasisi ve kendi eliyle besleyip eğittiği Hz. Ali'den (a.s) gelen belgelerdir. Üstelik Hz. Ali'nin nakletmedeki güvenilirlik ve bu örnek şahsiyeti tanıtmadaki titizlik yönü de inkâr edilemez bir gerçektir. Hz. Ali (a.s) Hz. Peygamber'i (s.a.a) anlatırken onun peygamberlik öncesi dönemi hakkında şöyle diyor:

*"O süttten kesildiği andan itibaren Allah, meleklerinden pek büyük bir meleği ona eş etmişti. O melek gece-gündüz ona yücelikler yolunu gösterdi. Âlem ehlinin en güzel huylarını belletirdi. Ben de her an devenin yavrusu nasıl anasının ardından giderse onun ardından giderdim. O her gün bana huylarından birini belletir, ona uymamı buyururdu. Her yıl Hira Dağı'na çekilir, kulluğa koyulurdu. Onu sadece ben görürdüm, başkası görmezdi."*¹

Bu belge yüce Allah'ın: **"Hiç şüphesiz sen yüce bir ahlâk üzeresin."**² ayeti ile uyuyor. Bu ayet peygamberlik döneminin başlarında indi. Bilindiği gibi ahlâk, ruhun derinliklerine kök salan nefsanî bir melekedir. Birkaç günde kazanılacak bir nitelik değildir. Buna göre Hz. Peygamber'in yüce ahlâk sahibi olmakla nitelenmesi, onun bu sıfatı peygamber olmadan önce taşıdığını ortaya koyar.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) peygamberlikten önceki kişiliğinin bazı göstergeleri onun torunlarından İmam Cafer Sadık'ın (a.s) şu ifadelerinden açıkça anlaşılır: *"Aziz ve celil olan Allah, Peygamberi'ni edeplendirdi ve bu edeplendirmeyi en güzel şekilde yaptı. Onun edeplendirmesini kemale erdirince: 'Şüphesiz sen yüce bir ahlâk üzeresin.' dedi. Sonra kullarını yönetsin diye ona din ve ümmet işini teslim etti."*³

Şunu da unutmamak gerekir ki, yüce ahlâk tanımlaması, Hz. Peygamber'den (s.a.a) gelen: *"Ben ahlâkî erdemleri tamama erdirmek üzere peygamber olarak gönderildim."* şeklindeki hadisın kastettiği erdemlerin bütünüdür. Eğer Hz. Peygamber'in kendisi henüz ahlâkî erdemleri kişiliğinde taşımasaydı, bu erdemleri tamama erdirmesi ondan nasıl beklenebilirdi? O hâlde Hz. Peygamber'in (s.a.a) peygamber olmadan önce bütün erdemlere sahip olduğunu söylemek gerekir. Çünkü ancak o takdirde yüce ahlâk sahibi olmakla nitelendirilmesi doğru ve mantıklı bir niteleme olabilir.

1- Nehcü'l-Belâğa, 192. hutbe

2- Kalem, 4

3- el-Kâfî, c.1, s.66, h: 4

Demek ki, Hz. Peygamber (s.a.a) peygamber olmadan önce dengeli, ölçülü, bilinçli, mutekâmil, ahlâkî erdemleri bütünü ile içeren, yüce sıfatları ve övülmüş fiilleri bir arada bulunduran bir kişiliğin örneği idi.

İlâhî vahyin görüntülerine ve Hz. Peygamber'in (s.a.a) bu vahyi nasıl algıladığına işaret eden ayetler, Hz. Peygamber'in (s.a.a) sergilediği güveni, sebatı ve yüce kalbinin algılamış olduğu ilâhî emirlere ve yasaklara tam anlamı ile olumlu karşılık verişini tereddüt kabul etmeyecek bir kesinlikte açıklarlar. Bunu anlamak için Şûrâ Suresi'nin yukarıda sunduğumuz ayetleri üzerinde tekrar düşündükten sonra bu konudaki diğer ayetleri ve bu arada aşağıdaki ayetleri okuyup irdelemek yeterlidir:

1- **"Battığı zaman yıldıza andolsun ki, arkadaşımız (Muhammed) sapmadı ve azmadı. O arzusuna göre konuşmaz. Söyledikleri vahyedilenden başkası değildir. Bu vahyi, güçlü kuvvetli ve üstün yaratılışlı biri (Cebrail) öğretti. Sonra en yüksek ufukta doğruldu. Sonra (Muhammed'e) yaklaştı, derken daha da yaklaştı. O kadar ki (birleştirilmiş) iki yay arası kadar, hatta daha da yakın oldu. Bunun üzerine Allah, kuluna vahyini bildirdi. (Gözleriyle) gördüğünü kalbi yalanlamadı."**¹

2- **"De ki: Ben, Rabbimden gelen apaçık bir delile dayanıyorum."**²

3- **"De ki: Ben de tıpkı sizin gibi bir insanım. Yalnız bana... vahyolunuyor."**³

4- **"De ki: Ben, sadece vahiy ile sizi uyarıyorum."**⁴

5- **"De ki: Bana sadece, sizin ilâhınızın ancak bir tek Allah olduğu vahyedildi."**⁵

6- **"Sana onun vahyi tamamlanmazdan önce Kur'ân'ı (okumakta) acele etme ve 'Rabbim, benim ilmimi artır.' de!"**⁶

7- **"De ki: Eğer doğru yolu bulursam, bu da Rabbimin bana vahyettiği (Kur'ân) sayesinde."'**⁷

1- Necm, 1-11

2- En'âm, 57

3- Kehf, 110

4- Enbiyâ, 45

5- Enbiyâ, 108

6- Tâhâ, 114

7- Sebe', 50

8- "De ki: İşte bu, benim yolumdur. Ben Allah'a çağırıyorum, ben ve bana uyanlar bir basiret üzereyiz."¹

İnsan bu ayetlerde verilen mesajları iyice akıl süzgecinden geçirdikten sonra, artık hadis ve tarih kaynaklarına dönüp onların muhkemlerini ve müteşabihlerini irdeleyip değerlendirebilir.

Ahmed b. Hanbel şöyle diyor: Abdurrezzak'ın Muammer'den, onun Zührî'den, onun Urve'den naklettiğine göre Ayşe şöyle dedi: "Peygamber'e (s.a.a) gelen vahyin ilk başlangıcı uykuda gördüğü sadık rüya idi. Onun gördüğü her rüya sabah aydınlığı gibi doğru çıkıyordu. Sonra yalnızlığı sever oldu. Tek başına Hira Mağarası'na kapanır, orada ibadete daldı. Sonra Hatice'ye döner ve başka bir mağaraya dönmenin azık hazırlığını yapardı. Sonunda Hira Mağarası'ndayken ona hak geldi."

Bu sözlerde yadırganacak bir husus yok. Tek tuhaflık Ayşe'nin vahyin başlangıcına tanık olmamasıdır. Bu rivayette Ayşe'nin bu bilgiyi kimden aldığı da belirtilmiyor. Çünkü o bu anlattıklarını doğrudan Hz. Peygamber'den nakletmiyordur. Fakat yukarıdaki sözlerin devamında doğal olarak yadırganmaya, tuhaf görülmeye yol açacak unsurlarla karşılaşırız. Şöyle ki:

Ayşe diyor ki: "Sonra Hatice, Hz. Peygamber'i (s.a.a) yanına alıp Varaka b. Nevfel b. Esed b. Abduluzza b. Kusayy'a götürdü. Bu zat Hatice'nin amcasının, oğlu idi. Cahiliye döneminde Hristiyan olmuştu. Arap dilinde yazı yazan biri idi. Bu niteliği ile İncil'den - Allah dilediği miktarda- Arapça bazı parçalar yazıya aktardı. İleri yaşlarında idi ve gözleri kördü. Hatice: 'Ey amca oğlu, kardeşinin oğlunun söyleyeceklerini dinle.' dedi. Varaka: 'Ey kardeşimin oğlu, neler gördün?' dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.a) ona gördüklerini anlattı. Arkasından Varaka: 'Bu, Musa'ya (a.s) indirilen sırdır. Keşke o sırada genç olsaydım! Keşke kavminin seni sürgün edecekleri, buradan çıkaracakları sırada sağ olsam!' dedi. Hz. Peygamber: '*Onlar beni buradan çıkaracaklar mı?*' dedi. Varaka: 'Evet, senin getireceğin mesajı getiren herkes mutlaka düşmanlıkla karşılaşır. Eğer gününe erişirsem, seni kararlı bir şekilde desteklerim.' dedi. Fakat aradan çok zaman geçmeden Varaka öldü."²

1- Yûsuf, 108

2- Müsned-i Ahmed, hadis: 24681

Bu rivayete göre henüz Müslüman olmayan Varaka, Hz. Peygamber'in başına ileride neler geleceğini, hatta onun peygamber olacağını biliyor! İlâhî risaletin ve çağrının sahibi olan Hz. Peygamber ise henüz olup biteceklerden habersiz! Sanki Varaka adındaki bu zat ona güven ve moral aşıyor! Oysa Kur'ân-ı Kerim Hz. Peygamber'in (s.a.a) Rabbinden gelen açık bir delile dayandığını açıkça belirtmiştir. Nitekim bu gerçeği, peygamberlerin insanları doğru yola iletmenin kaynağı olduklarını, onların açık delillerin sahipleri olduklarını, bunun tersinin doğru olmadığını ısrarla vurgulayan daha önce zikrettiğimiz çok sayıdaki ayetler de bildirmektedir. Hâlbuki bu rivayet, Varaka'nın Hz. Peygamber'in peygamber olacağını ondan önce bildiğine ve ona bu yolda güven aşıladığına işaret ediyor.

İşte bu rivayetin içeriği, Ehlikıtab'ın Hz. Peygamber'in (s.a.a) peygamberliğine gölge düşürme kampanyalarına kapı açan bahane olmuştur. Onlar dediler ki: "Sizin bu rivayetiniz gereğince Peygamberiniz, Allah tarafından gönderilen bir peygamber olduğundan emin değildi. Ancak Hıristiyan bir kişi olan Varaka'nın güven aşılayıcı telkininden sonra bu konuda güvene kavuşabildi." Hatta onlardan bazıları daha ileri giderek, Hz. Peygamber'in (s.a.a) Varaka tarafından eğitilip yetiştirilen Hıristiyan rahiplerinden biri olduğunu iddia ettiler. Bu iddiayı ileri sürerken de hadis kitaplarında nakledilen ve tarihçilerin birbirlerine aktardıkları bu rivayeti dayanak olarak gösterdiler. Bu tür iddiaların ortaya çıkmasına aklın muhkemlerinden, Kur'ân ve hadisten uzaklaşma sebep olmuştur.

Kur'ân mantığını kavrayan, peygamberlerin kişilik özelliklerini öğrenmiş akli başında bir kimse bu rivayete inanabilir mi? Sırf bu rivayet Hz. Peygamber'in (s.a.a) eşine dayandırılıyor, ondan kaynaklandığı iddia ediliyor diye bu rivayetin içeriğinin doğru olduğuna inanmak nasıl mümkün olabilir?

Taberî tarihinin kaydettiği bir başka rivayet var ki, bundan da daha feci ve daha çok şüphe uyandırıcıdır. O rivayette anlatıldığına göre, Hz. Peygamber (s.a.a) bir defasında uykudayken bir melek geldi ve ona Alak Suresi'nin başlangıç bölümünü öğretti. Rivayet bundan sonra güya Hz. Peygamber'in ağzından şöyle devam ediyor:

"Bunun üzerine uykumdan uyanıp sıçradım, kalktım. Sanki kalbime yazı yazılmıştı. Allah'ın yaratıkları arasında en çok nefret ettiklerim, şairler ve deliler idi. Onların yüzlerine bile bakamazdım. Dedim ki: 'Bu en uzak kişi, -kendini kastediyor- ya şair veya delidir.

*Sakın Kureyşliler benim hakkımda bu durumdan söz etmesin. Dağın bir tepesine çıkarak oradan kendimi aşağıya atacağım, böylece kendimi öldürüp huzura kavuşacağım.' Bunu yapmak isteği ile yola çıktım. Dağın ortalarına vardığımda gökten gelen şöyle bir ses işittim: Ey Muhammed, sen Allah'ın Resulü'sün ve ben de Cebrail'im."*¹

Hız. Peygamber'in geçirdiği sarsıntı ve korku intihar etmeyi istemesine varacak kadar yüksek bir noktaya ulaşıyor. Oysa yüce Allah onu peygamberliğe, insanları doğru yola iletmeye ve hakka çağırmaya seçmek istiyor. Acaba bu rivayetin içeriği ondan çok çok yükseklerde olduğu apaçık olan bu ilahi makamın taşıdığı ufukla uyuşabilir mi?

Böylece tarihî belgeleri aklın, Kur'an'ın ve sünnetin kesin bilgilerinin ölçüleriyle değerlendirerek açık sonuçlar çıkarabilir ve bu yolla yapıcı bilimsel eleştiri karşısında duramayan iddiaları bir yana atabiliriz.

Kur'an'da yer alan açık nasları inceledikten sonra Hız. Peygamber'in vahiy ile ilk karşılaşmasına ilişkin olan bazı hadis ve siyer belgelerini incelediğimizde, söz konusu hadis ve siyer kaynaklarına İsrail kaynaklı uydurmaların sızdığından emin olabiliriz.

Sözünü ettiğimiz uydurma kokan rivayetler ile Biharu'l-Envar adlı eserde yer alan Allame Meclisî'ye (r.a) ait başka bir belgeyi karşılaştırmamız yerinde olur. Dikkatlere sunacağımız bu belge ilâhî vahyin belirtileri ile bunun Hız. Peygamber'in (s.a.a) ruh dünyasında, kişiliğinde ve davranışlarında görülen sonuçları ile ilgilidir.

İmam Ali b. Muhammed Naki'den (s.a) şöyle rivayet edilir:

Resulullah (s.a.a) Şam'a gidip gelerek yaptığı ticareti bırakıp bu ticaretlerden Allah'ın kendisine nasip ettiği kazancı tümü ile sadaka olarak dağıtınca, her gün sabahları Hira Dağı'na giderdi. Bu dağa çıkarak onun tepelerinden yüce Allah'ın rahmetinin eserlerine, O'nun rahmetinin şaşırtıcı görüntülerine, hikmetinin emsalsiz güzelliklerine, göklerin derinliklerine, yeryüzünün köşe-bucaklarına, denizlere, çöllere, derelere bakardı ve bu yaratılış eserlerinden ibret alırdı. Yüce Allah'ın kâinata yansıyan bu varlık belirtileri üzerinde düşünceye daldardı ve Allah'a gerçek anlamı ile ibadet ederdi.

1- Tarih-i Taberî, c.2, s.201, Muhammed Ebulfazl İbrahim tahkikiyle, Süveydan Yayınevi, Beyrut basımı

Resulullah (s.a.a) kırk yaşını doldurunca ve yüce Allah kalbine bakıp da onu kalplerin en erdemlisi, en yücesi, en itaatkârı, en korkanı, en boyun eğeni olarak bulunca gök kapılarına izin verdi de açıldılar ve Peygamber göğe baktı. Meleklerle izin verdi de indiler ve Peygamber onları gördü. Rahmete emretti de arşın sütunu tarafından Peygamber'in başına ve yüzüne indirildi. Nuru ile taçlanmış meleklerin tavusu Ruhu'l-Emin lakaplı Cebrail'e baktı da o yanına inerek kolundan tutup onu sarstı ve şöyle dedi:

"Ey Muhammed, oku!" Peygamber'in: "Ne okuyayım?" demesi üzerine Cebrail sözlerine şöyle devam etti: **"Yaratan Rabbinin adı ile oku! O, insanı bir aşılınmış yumurtadan yarattı. Oku! Rabbin en büyük kerem sahibidir. O ki insana kalemle (yazmayı) öğretti. İnsana bilmediğini öğretti."**¹

Sonra Allah'ın kendisine vahyettiğini ona vahyedip arkasından yükseklere çıktı.

Muhammed (s.a.a) dağdan indi; ama Allah'a karşı beslediği ululaştırma duygusu benliğini kuşatmış, yüce Allah'ın şânının büyüklüğünün etkisi ile vücudunu ateş ve titreme basmıştı... Sonra Kureyşlilerin, vereceği haberi yalanlayacakları ve kendisine delilik ve şeytanların çarpmasına uğradığı isnadında bulunacakları korkusunu şiddetle hissetti. Başından beri, o insanların en akıllısı ve yaratılmışların en değerlisi idi. En nefret ettiği şey şeytanlar, delilerin hareketleri ve sözleri idi. O nedenle yüce Allah onun göğsünü açmayı ve kalbini cesaretlendirmeyi istedi. Bunun üzerine dağları, taşları ve toprağı konuşturdu. O bunların hangisinin yanına varsa ona şöyle sesleniyordu: "Selâm sana, ey Muhammed. Selâm sana, ey Allah'ın dostu. Selâm sana, ey Allah'ın Resulü. Müjdeler olsun sana! Çünkü yüce Allah seni üstün kıldı, seni güzel kıldı, alımlı yaptı, seni öncesi ve sonrası ile bütün yaratıkların üzerinde kerem sahibi kıldı. Kureyşliler sana, delisin ve dinden çıkmışsın diyecekler diye üzülme! Çünkü sadece alemlerin Rabbinin fazilet bağışladığı kimse faziletlidir. Sadece bütün yaratıkların yaratıcısının değerlendirdiği kimse değerlidir."

Kureyşlilerin yalanlamalarından ve Arapların sana karşı haddi aşan edepsizliklerinden dolayı sakın gönlün daralmasın! Çünkü Rabbin seni keramatlerin en son noktasına ulaştıracak, derecelerinin en

1- Alak, 1-5

yükseğine çıkaracaktır. Ve yakın zamanda vasin Ebu Talip oğlu Ali ile senin dostlarını nimetlendirip ferahlandıracak, anahtarın ve hikmet şehrinin kapısı Ebu Talip oğlu Ali ile ilimlerini kullarının arasına ve beldelere yayacaktır. Kızın Fatıma ile senin gözünü aydın kılacak. Onunla Ali'den cennetlik gençlerin efendileri Hasan ve Hüseyin meydana gelecektir. Senin dinin beldelere yayılacaktır. Seni ve kardeşini sevenlerin ödülleri yüksek olacak, hamt sancağı senin ellerine verilecek ve sen de onu kardeşin Ali'nin eline vereceksin. Bütün nebiler, sıddıklar ve şehitler onun altında olacak, naîm cennetlerine giderken o onların hepsinin rehberi olacaktır.¹

Bu rivayet belgesi ile Taberî tarihinde yer alan daha önce sözünü ettiğimiz rivayet belgesini karşılaştırdığımızda, ikisinin yansıttığı peygamberliğin başlangıcı ve Hz. Peygamber'in (s.a.a) kişiliği ile ilgili tasvirler arasında büyük bir fark ve uzak bir mesafe olduğunu görürüz. Birinci rivayet belgesi Hz. Peygamber'i kuşkulu, kendisi ile ilgili olarak neler olacağını bilmemekten dolayı şaşkın bir kişi olarak tasvir ederken, ikinci rivayet belgesi onu yolun başından itibaren ilâhî misyonunun geleceği hakkında bilgi, güven ve iyimserlik sahibi olarak tasvir ediyor ki, Kur'ân'ın, sünnetin ve tarihin muhkem bilgileri ile bağdaşan tasvir bu ikinci tasvirdir.

1- Biharul-Envar, c.18, s.207-208

PEYGAMBERLİK HAREKETİNİN MEKKE DÖNEMİNDEKİ AŞAMALARI

1- İlk İman Hüccresini Oluşturmak

Hız. Peygamber'e inen ilk ayetler ile Kur'ân ayetlerinin iniş süreci başladı. Hız. Peygamber (s.a.a) Muzzemmil Suresi'nin ilk ayetlerinin inmesinden sonra İslâmî risaleti yayma ve bir İslâm toplumu oluşturma yolunda aşağıdaki adımları atmaya hazırlanmaya girişti. Bu adımlara paralel olarak çok sayıdaki güçlüğü ve sıkıntıyı göğüslemek için de hazırlık yapmak, plan ve işi hususundaki üslûbunu sağlamlaştırmak durumunda idi.

Risaleti doğrultusunda attığı ilk adım ev halkını, ailesini yeni dine çağırarak oldu. Eşi Hız. Hatice'nin (r.a) ona inanması doğaldı. Çünkü Hatice uzun bir ömrü onunla paylaşmış, onda zirve derecesine varmış bir ahlâk yüceliğı, bir ruh temizliğı ve gök âlemi ile ilişki bulmuştu.

Hız. Peygamber (s.a.a), göğsünde asla putlara tapmanın kirletmediğı temiz bir kalp taşıyan amcası oğlu ve himayesinde yetişip büyüyen Hız. Ali'yi (a.s) yeni dine çağırmada zorluğa katlanmadı. O hemen Peygamber'e inandı ve kavminin ilk Müslüman olanı oldu.¹

Hız. Peygamber'in (s.a.a) Hız. Ali'yi (a.s) seçmesi isabetli ve uygun bir tercihti. Çünkü Hız. Ali (a.s)Hız. Peygamber'in (s.a.a) yardım edene ve destekleyene çok ihtiyaç duyduğu zaman güçlü ve öne atılmaya yatkın bir karaktere sahipti. Hız. Ali (a.s) İslâmî davetin ortaya çıktığı ilk andan itibaren bu misyonun tebliğ sürecinde peygamberliğin güçlü bileğı, gören gözü ve bu dinin sözcülüğünü yapan dili oldu.

Buna göre ilk iman eden kişi, Hira Dağı'ndaki yalnızlık dönemlerinde Peygamber'e (s.a.a) arkadaşlık eden Hız. Ali (a.s) idi.

1- es-Siretu'n-Nebeviyye, İbn-i Hişam, Erkeklerden İlk İslâm Getirenin Ali b. Ebu Talip (a.s) Olduğı Bab, c.1, s.245

Onun arkasından Hz. Hatice geliyordu. Bu ikisi Hz. Peygamber (s.a.a) gibi tevhid ilkesini kabul edip şirk ve sapıklık güçlerine karşı çıkmalarının arkasından Peygamber'le (s.a.a) birlikte namaz kılan ilk kişiler oldular.¹ Bir süre sonra bunlara Zeyd b. Harise katıldı. Bunlar İslâm toplumuna kaynak olan ilk hayırlı çekirdeği oluşturmuşlardı.

2- Mekke Döneminin Aşamaları

İlk İslâm devletinin kurulmasına müsait ortamı hazırlamak için Hz. Peygamber'in denetiminde gerçekleşen İslâm misyonunun tebliğ süreci en az üç aşamadan geçti. Bu aşamalar şöyle sıralanabilir:

a- İslâm misyonunun ilk üssünü hazırlama aşaması. Bazı İslâm tarihçileri bu dönemi gizlilik veya özel çağrı aşaması olarak adlandırırlar.

b- Yakın akrabalara yönelik sınırlı çağrı ve putperestlikle sınırlı mücadele aşaması.

c- Yaygın mücadele aşaması.

3- İlk Üssün Hazırlanması Aşaması

Müddessir Suresi'nin başında belirtildiği gibi yüce Allah'tan ayağa kalkıp uyarma emrini aldıktan sonra Hz. Peygamber (s.a.a) İslâm'a çağırma önderi olarak harekete geçti ve toplumun doğru yola yönlendirilmesi sürecinde ışık kaynağı ve meşale olacak bir iman kitlesi oluşturmak amacıyla elinden gelen çabayı gösterdi. Gaybî yardımla desteklenen, hata ve ayak kaymalarından korunan bu çalışma, üç yıl kadar devam etti. İslâmî hareketin bu aşaması tehlikeler ile, zorluklarla çevrili idi; ama özenli ve yüksek düzeyli idi.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) çağrının bu aşamasında uyguladığı yöntemlerden biri bağlılarının seçimini kabile, coğrafi yer ve yaş bakımından çeşitlendirmektir. Böylece ilâhî risaletin yaygın karakterini gözler önüne sermeyi ve toplumun mümkün olan en uç noktasına kadar çağrısının yayılmasını garanti etmek istiyordu. Peygamberliğin başlangıcında çağrısına toplumun mustazaf/zayıf bırakılmış unsurları ile yoksul insanlar olumlu karşılık verdi. Çünkü İslâm misyonu gelişmeye, onurlu hayata ve güvene yönelik bir hareket idi. Zayıfların

1- Usdu'l-Gabe, c.4, s.18; Hilyetu'l-Evliya, c.1, s.66; Şerh-u Nehci'l-Belâga, İbn-i Ebi'l-Hadid, c.3, s.256; Müstedreku'l-Hâkim, c.3, s.112

ve yoksulların yanı sıra eşraf arasındaki temiz vicdanlılar, açık akıllılar ve temiz davranış isteklileri de bu çağrıya olumlu karşılık veriyorlardı.

Kureyş kabilesinin zorba şefleri bu ilâhî misyonun önemini ve kendilerine yönelik tehlikesini hissetmediler. Bu işin birtakım öteden beri görülen, eskimiş kehanetleri ve köhnemiş düşünceleri aşmayacağını sandılar. Bu hafife alma yaklaşımın sonucu olarak, bu çağrıya karşı şiddetli bir mücadeleye girişip ona beşiğinde son vermeyi düşünmediler.

Bu kısa süre zarfında Hz. Peygamber (s.a.a) çağrısına inananlardan aktif unsurlar oluşturmayı başardı. Bu unsurlar çağrının değerlerini insanlara aktarmak üzere üzerlerinde taşıyorlardı. Bunlar İslâmlarına son derece düşkün ve imanları son derece kesin kimselerdi. Bu nitelikleri ile atalarının benimsedikleri şirk ve sapık ahlâk gibi gelenekleri şiddetle reddediyorlardı. Bu yaklaşımlarının sonucu olarak ilâhî misyonu açığa vurmanın sonuçlarına katlanma yatkınlıkları artmıştı.

Rivayete göre Hz. Peygamber ve sahabîleri bu dönemde ikinci namazının vakti geldiği zaman kenar mahallelere dağılırlar ve birer veya ikişer kişi hâlinde namaz kılarlardı. Günlerden bir gün iki Müslüman, Mekke'nin bir kenar mahallesinde namaz kılarken yanlarına müşriklerden iki kaba tavırlı adam geldi. Bu kaba adamlar, Müslümanları yadırgadılar ve ibadetleri yüzünden onları ayıpladılar. Sonunda kavgaya tutuştular ve arkasından orayı terk ettiler.¹

Anlaşılan, bu türden müşriklerle karşılaşma olayları tekerrür etti.² Bu yüzden Hz. Peygamber (s.a.a) rahatça ibadet yapabilmek ve Kureyşlilerin gözlerinden uzak bir şekilde kendisi ile düzenli ilişki kurulabilmesini sağlamak için bazı gizli evlerden yararlanmaya yöneldi. Erkam b. Ebu Erkam'ın evi o sıralarda Müslümanlar için en yararlı sığınak oldu.³

4- İlk Karşılaşma ve Akrabaları Uyarma Dönemi

İslâm'ın haberinin Arap Yarımadası'nın her tarafına yayıldığı ve iman eden grubun mücadeleye girecek bir moral yüksekliğine

1- Ensabu'l-Eşraf, c.1, s.117; es-Siretu'l-Halebiyye, c.1, 456

2- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.263, 282

3- es-Siretu'l-Halebiyye, c.1, s.283; Usdu'l-Gabe, c.4, s.44

eriştiği zaman gelince, genel ilân aşamasına geçilmesi gerekmişti. Bu aşamanın ilk adımı, kabile bağıllığının egemen olduğu bu toplumda yakın akrabaları uyarmaktı. Bütün insanları uyarmadan önce onları uyarmanın önceliği vardı. Nitekim yüce Allah'tan: **"(Önce) en yakın akrabaları uyar."** emri gelmişti.¹ Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.a) en yakın akrabalarını bir toplantıya çağırarak onlara peygamberlik görevini, bu misyonun amacını ve geleceğini açıkladı. Yakın akrabalar arasında kendilerinden hayır umulan ve iman etmesi ümit edilen kimseler vardı. Karşıtlığını ve isteksizliğini açıkça ilân ederek baş kaldıran bir Ebu Lehep oldu ise de, Hz. Peygamber'i (s.a.a) desteklemeyi ve risaletini korumayı kabul eden bir Ebu Talip (s.a) de oldu.

Rivayet edildiğine göre yakın akrabaları uyarma direktifini içeren ayet inince, Hz. Peygamber (s.a.a) Hz. Ali'ye yemekli bir toplantı hazırlamasını emretti ve aşiretini toplantıya çağırdı. Çağrılanlar kırk kişi idi. Hz. Peygamber (s.a.a) konuşmaya başlayacağı sırada Ebu Lehep lakabı ile tanınan amcası Abduluzza sözünü kesti, tebliğe ve uyarmaya devam etmekten kaçınmasını istedi. Böylece Hz. Peygamber'in bu toplantıyı düzenlemekteki amacını gerçekleştirmesini engelledi ve toplantı dağıldı. Ertesi gün Hz. Peygamber (s.a.a) Hz. Ali'ye verdiği emri ve aşiretine yönelik toplantı çağrısını yineledi. Yemekten sonra Hz. Peygamber (s.a.a) hemen söze başlayarak şu konuşmayı yaptı:

"Ey Abdulmuttalip oğulları! Allah'a yemin ederim ki, ben Arap gençleri arasında benim size getirdiğim bu mesajdan daha hayırlısını getiren birini bilmiyorum. Ben size dünyanın ve ahiretin hayrını getirdim. Yüce Allah bana sizleri O'na çağırmamı emretti. Aranızdan hanginiz bu konuda bana iman edecek ve beni destekleyecek olursa o benim kardeşim, vasım ve aranızdaki halifem olacaktır."

Hepsi sustu, Hz. Ali hariç. O hemen ayağa fırladı ve: *"Ey Allah'ın Resulü, Allah'ın sana gönderdiği mesaj konusunda ben senin vezirin, destekleyicin olurum."* dedi. Hz. Peygamber (s.a.a) ona oturmasını emretti ve çağrısını tekrarladı. Yine Hz. Ali'den başka ona cevap veren olmadı. Hz. Ali, onun çağrısını bir kere daha olumlu karşılayarak desteğini ve yardım vaadini ilân etti. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.a) toplantıda bulunan akrabalarına dönerek şöyle dedi: *"Bu, benim*

kardeşim, vasım ve aranızdaki halifemdir. Sözüünü dinleyin ve ona itaat edin." Hz. Peygamber böyle deyince toplantıya katılanlar hemen ayağa kalkarak toplantı yerini terk ettiler. Dağılırken Ebu Talib'e: "Yeğenin sana oğlunun sözünü dinleyip ona itaat etmeni emretti." diyerek onu alaya aldılar.¹

5- Yaygın Mücadele Dönemi

Bir önceki aşamada Hz. Peygamber'in (s.a.a) ihtiyatlı davranmasına, müşrik ve putperest güçlerle kendisinin ve herhangi bir Müslümanın doğrudan karşı karşıya gelmesinden kaçınmasına rağmen bu aşama sırasında kendisine ve diğer Müslümanlara yönelik kırıcı eleştirilere ve hakaretlere maruz kalıyordu.

Haşimoğulları'na yapılan yeni dine girmeleri ile ilgili çağrı, Arap kabileleri üzerinde derin bir etki meydana getirmiş, geniş çaplı tartışmalara yol açmıştı. Hz. Peygamber'in ilân ettiği ve bazılarının iman ettiği peygamberlik hareketinin doğruluğunu ve ciddiyetini iyice anlamışlardı.

Çağrının başlangıcından itibaren üç -veya beş- yıl geçince ilâhî risaleti açıkça ilân etmesi ve genel uyarı kampanyası başlatması yolunda Hz. Peygamber'e ilâhî bir emir geldi. Böylece mesele gözlerden uzak şekilde gerçekleştirilen ferdî ilişki biçiminden çıkacak ve Hz. Peygamber herkesi İslâm risaletine ve tek Allah'a iman etmeye çağıracaktı. Yüce Allah bu direktifi içeren ayetinde Hz. Peygamber'e (s.a.a), hakaret edenlere ve inatçılara yönelik mücadelesi sırasında atacağı adımlarını destekleyeceğini vaat ediyordu. İnen ayetlerde şöyle buyuruluyordu: **"O hâlde sen emrolunduğun şeyi açıkça söyle ve müşriklere aldırış etme! Şüphesiz, alay edenlere karşı biz sana yeteriz."**²

Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.a) mutlak bir güven ve köklü bir azim içinde bütün şer ve şirk güçlerine meydan okuyarak Allah'ın emrini haykırmak için harekete geçti. Safa tepesine çıkarak her tarafa yaptığı yüksek sesli bir çağrı ile Kureyşlilere seslendi. Hepsî etrafında

1- Bu hadis birçok kaynakta rivayet edilmiştir. Nitekim birbirine yakın ifadelerle şu eserlerde de mevcuttur: Tarih-i Taberî, c.2, s.404; es-Siretu'l-Halebiyye, c.1, s.460; Şerh-u Nehci'l-Belâğa, İbn-i Ebi'l-Hadid, c.13, s.210; Hayat-u Muhammed, Muhammed Hasan Heykel, s.104, 1. baskı.

2- Hicr, 94-95

toplandı. Arkasından onlara dedi ki: *"Eğer size: 'Bu sabah veya akşam düşman size saldırarak.' deseydim bana inanır mıydınız?"* Kureyşliler bu soruya: "Evet." cevabını verdiler. Bu cevap üzerine Hz. Peygamber: *"Öyleyse (bilin ki) ben, sizleri önünüzde bekleyen şiddetli bir azap konusunda uyaran biriyim."* deyince Ebu Leheb hemen ayağa fırlayarak Hz. Peygamber'e: "Bugün sana hüsranlı bir gün olsun, bunun için mi topladın bizi?" karşılığını verdi. Bunun üzerine yüce Allah: **"Ebu Leheb'in elleri kurusun, kurudu da."** diye başlayan Leheb Suresi'ni indirdi.¹

Hz. Peygamber'in bu haykırışı, Kureyşlileri ürküten bir uyarı idi. Çünkü bütün inançlarına yönelik bir tehdit ve Peygamber'in (s.a.a) emrine karşı çıkmalarının akıbetine dönük bir uyarı ve sakındırma niteliği taşıyordu... Böylece bu yeni dinin mahiyeti Mekkeliler için, hatta Yarımada'nın her tarafı için açıklık kazanmış oldu. Çünkü yeni bir devrimin insanlığın hayat akışına gireceğini ve kaçınılmaz olarak değerlerin, kültürün düzeyini gök kaynaklı kriterler uyarınca yükselteceğini ve kötülüklerin kökünü kurutacağını anladılar. Bu yüzden şirkin ve azgınlığın önderleri ile bu yeni din arasında kopan çatışma, bir uzlaşma noktasında noktalanması mümkün olmayan gerçek bir çatışma oldu.

Bu dönem zarfında Arap olan ve olmayan epeyce sayıda kişi İslâm'a girdi. Bunların toplamı kırk kişiye ulaştı. Kureyş kabilesi bu genç devrimin belini kıramadı. Çünkü bu yeni dinin müminleri değişik kabilelere mensuptular. Bundan dolayı Kureyşliler ilk başta barışçı yöntemlerle bu dinin önünü kesmeyi denemek istediler. Fakat Ebu Talip onların bu teklifini güzel bir şekilde reddetti. Ret cevabını alan Kureyşliler Hz. Peygamber'in (s.a.a) yanından ayrılıp gittiler.²

1- Menakıb, c.1, s.46; Tarih-i Taberî, c.2, s.403

2- Siret-u İbn-i Hişam, c.1, s.264-265; Tarih-i Taberî, c.2, s.406

HAŞİMOĞULLARI'NIN HZ. PEYGAMBER'E (S.A.A) KARŞI TUTUMU

Ebu Talib'in Hz. Peygamber'i ve Risaleti Savunması

Hız. Peygamber (s.a.a) hiç duraksamadan İslâm risaletini yaymaya devam etti. Duraksamak şöyle dursun, temposunu artırdı, çalışmalarını çoğalttı. Onunla birlikte kendisine bağılı müminlerin çalışmaları da arttı. Bu gayretlerin sonucu olarak yeni dinin, insanların gözündeki cazibesi de arttı. Bunu gören Kureyşlilerin öfkesi kabarmaya başladı. Bu yeni akımı, yani İslâm'ı durdurmanın, hatta ona son vermenin yollarını bulmaya çalıştılar. Gayretlerini Ebu Talip üzerinde yoğunlaştırmayı sürdürdüler. Bu uğurda ellerindeki bütün kozları kullandılar. Kimi zaman Hız. Peygamber'i çağrısından vazgeçmeye, dininden dönmeye ikna etmesini istediler. Kimi zaman da tehdit ve korkutma silâhına başvurdular ve şöyle dediler: "Ey Ebu Talip, sen bizim büyüğümüzün, bize göre şerefli ve itibarlı birisin. Senden, amcanın oğlunun bize karşı yaptıklarına engel olmanı istedik. Fakat onun yaptıklarına engel olmadın. Vallahi biz bu yaptıklarına artık sabredebeyiz. Atalarımıza hakaret ediyor, ideallerimizi aptallıkla damgalıyor, ilâhlarımızı kötülüyor. Ya onu başımızdan savarsın veya onunla ve seninle iki taraftan biri öbürünü yok edinceye kadar sürecek bir çatışmaya gireriz."

Bu şartlar altında Haşimoğulları'nın önderi olan Ebu Talip, Kureyş kabilesinin kesin kararını ve amcasının oğlu ile genç risaletini yok etmek için her yola başvurmaktan çekinmeyeceklerini anlayınca, ikinci defa ortamı yumuşatmayı ve Kureyşlilerin öfkesini dindirmeyi denedi. Bu amaçla amcasının oğlu ile birlikte bu gerginliği giderecek bir tutum arayışına girdi. Fakat Hız. Peygamber (s.a.a) şartlar ve sonuçlar ne olursa olsun, yüce Allah'ın emirlerini uygulamak için İslâm risaletini tebliğ etmeyi sürdürmekte ısrarlı olduğunu dile

getirerek şöyle dedi: "Amca, bu adamlar bu davadan vazgeçmem için sağ elime güneşi ve sol elime ayı bile koysalar bu işten vazgeçmem. Ya bu davayı Allah zafere ulaştıracak veya ben onun uğrunda yok olacağım." Bu sözlerin sonunda Hz. Peygamber'in mübarek gözleri doldu ve gözlerinden yaş akmaya başladı. Arkasından da gitmek üzere ayağa kalktı. Amcasının oğlunun dâvasının doğru olduğunu bilen ve ona inanmış olan Ebu Talip bu manzaradan çok etkilendi ve şöyle dedi: "Git, ey amcam oğlu, istediğini söyle. Vallahi seni asla hiçbir şey için teslim etmem."

Kureyşliler azgınlıklarından hiç geri durmuyorlardı. Bir defa daha Ebu Talib'e koştular. Maksat vaatlerle onu Hz. Peygamber'i (s.a.a) yüzüstü bırakmak için ayartmaktı. Ona amcasının oğlunun kendilerine teslim edilmesi karşılığında Mekke delikanlılarının en yakışıklısını vermeyi teklif ettiler. Şöyle dediler: "Ey Ebu Talip, bu Ammare b. Velid adındaki delikanlıdır. Kureyş kabilesi içinde en göze batan, en yakışıklı genç olarak tanınıyor. Onun aklı da, desteği de sana ait olsun. Onu evlât olarak al, senin olsun. Karşılığında bize şu amcanın oğlunu teslim et. O ki, kavminin birliğini parçaladı ve onların ideallerini aptallıkla damgaladı. Onu bize ver de öldürelim. Bu teklifimiz bir adama karşılık bir adam vermektir."

Ebu Talip bu zalim pazarlığı tiksinererek reddetti. Onlara şöyle dedi: "Vallahi, bana çok kötü bir pazarlık teklif ediyorsunuz. Bana oğlunuzu vereceksiniz, ben onu sizin için besleyeceğim. Karşılığında ben size oğlumu vereceğim ve siz onu öldüreceksiniz. Vallahi, bu asla olmayacak bir iştir!" Bunun üzerine Mut'im b. Adiy b. Nevfel: "Ey Ebu Talip, kavmin sana insafli bir teklif yaptı. Fakat senin onlardan gelecek hiçbir teklifi kabul etmek istemediğini görüyorum." dedi. Ebu Talip ona şu cevabı verdi: "Vallahi bana yaptıkları teklif insafli bir teklif değildir. Fakat sen beni yüzüstü bırakmak ile o grubu desteklemeyi kararlaştırmışsın. Ne istiyorsan onu yap."¹

Kureyşliler bu teklifleri dolayısıyla anladılar ki, Ebu Talib'in Hz. Peygamber'i (s.a.a) yüzüstü ve yalnız bırakmaya razı edilmesinin yolu yoktur. Bu arada Ebu Talip kardeşinin güvenliğini teminat altına almak ve ilâhî risaleti yaymaya devam etmesini sağlamak için hemen koruma amaçlı tedbirler aldı. Çünkü Kureyşlilerin onun hakkında kötülük düşündüklerini gördü. Bu maksatla Hz. Peygamber'e (s.a.a)

1- Tarih-i Taberî, c.2, s.409; es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.286

yönelik tehlikeleri önlemek, onu korumak ve arkasında durmak için Haşimoğulları ile Abdulmuttalipoğulları'na çağrı yaptı. Onlar da Ebu Leheb dışında bu çağrıya olumlu karşılık verdiler. Ebu Talip Haşimoğulları'nın konumunu yüceltti, onları cesaretlendirdi ve Hz. Peygamber'i (s.a.a) korumaya devam etmeleri hususunda onlara azim aşıladı.¹

1- Tarih-i Taberî, c.2, s.410; es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.269

KUREYŞ KABİLESİNİN HZ. PEYGAMBER'E VE RİSALETE KARŞI TUTUMU

İlâhî risalet hareketinin ilk dört senesi zarfında, tevhid ilkesinin ve ona yönelik çağrının yüceliğini, belâgat yönünden mucizeliği ve tevhit ilkesi karşıtlarına yönelik uyarı ve tehditleri içeren çok sayıda Kur'ân ayeti indi. Bu ayetler dilden dile dolaştı, müminlerin kalpleri bunları topladı, bu ayetler onları işitmek ve kavramak amacıyla uzaktan yakından gelenler için cazibe odağı oluşturdu.

Belâgatın insanlar üzerindeki etkisi çok büyük olduğu için çeşitli yollardan Hz. Peygamber'in (s.a.a) hareketini durdurmaya girişen Kureyşliler, Hz. Peygamber'in (s.a.a) insan toplulukları ile ilişkiye geçip onlara çağrısını sunmasını engellemek istediler. Bu maksatla Mekke'ye gelenlerin Kur'ân'ın inen ayetlerini işitmelerini önleme gayretine başvurdular. Bütün bunlar, o güne kadar denedikleri Hz. Peygamber'i (s.a.a) mülk, saltanat, yüklü mallar, şeref ve şeflik vaatleri ile yolundan döndürme girişimlerinin başarısızlıkla sonuçlanmasından sonra uygulamaya konulan plânlardı. Bunlara ek olarak Mekke'ye gelenleri Hz. Peygamber'in (s.a.a) çağrısının doğruluğu konusunda şüpheyi düşürmeyi devreye soktular. Bu amaçla Hz. Peygamber'in (s.a.a) başına gelen hâlin aslında bir hastalık durumu olduğunu ve onu tedavi etmeye çalıştıklarını ileri sürdüler. Hz. Peygamber (s.a.a) ise onlara hayrı, şerefi ve kurtuluşu bütünü ile içeren şöyle bir karşılık verdi: *"Bir cümle var. Eğer onu söylerseniz, onun sayesinde bütün Araplar size bağlılık sunar ve yine onun sayesinde bütün acemler (Arap olmayanlar) size cizye öder..."* Kureyşliler Hz. Peygamber'in (s.a.a) bu sözü üzerine heyecana kapıldılar ve bu teklifin son çözüme götüreceği hesabı ile: *"Baban hakkı için, on kere evet."* karşılığını verdiler. Hz. Peygamber (s.a.a), *"Söyleyeceğiniz cümle, lâ ilâhe illallah'tır."* dedi. Hz. Peygamber'in (s.a.a) bu karşılığı onlar için güçlü bir sürpriz oldu. Ne yapacaklarını şaşırdılar. Fakat burun kıvrarak ayağa kalktılar ve dağılırken

birbirlerine şöyle dediler: **"Tanrılar, tek tanrı mı yaptı? Doğrusu bu, tuhaf bir şeydir!"**¹

Bunun üzerine Kureyşliler Hz. Peygamber'e (s.a.a) ve günden güne sayıları artmakta ve Hz. Peygamber'in çağrısı kalplerinde derinlik kazanmakta olan bağlılarına hakaret etmeye, onlar ile alay etmeye başvurdular. Bu tür davranışlardan biri Ebu Leheb ile eşi Ümmü Cemil'in, komşuları olan Hz. Peygamber'in (s.a.a) evinin kapısı önüne diken atmaları idi.² Ayrıca Ebu Cehil, Hz. Peygamber'e (s.a.a) sataşmaya, onu çirkin sözler ile rahatsız etmeye başladı. Fakat yüce Allah sürekli zalimleri gözetlemede idi. Nitekim Hz. Peygamber'in (s.a.a) amcası Hamza, bu yapılanları öğrenince kalabalık bir Kureyşli topluluk önünde Ebu Cehil'in hakaretlerine karşılık vererek Müslümanlığı kabul ettiğini ilân etti. Bunun yanı sıra kendisine karşılık vermeleri veya Allah'ın Resülü'ne (s.a.a) ikinci bir sefer sataşmaları ile ilgili olarak Kureyş topluluğuna meydan okudu.³

Küfür Dünyası Aklın Sesine Uymaya Yanaşmıyor

Kureyşliler, beceri ve zekâları ile Hz. Peygamber'i ilâhî risaletinden vazgeçirebileceklerini sanıyorlardı. Ama diğer taraftan da insanların onun kutsal çağrısına olumlu karşılık verdiklerini açıkça görüyorlardı. Bu yüzden Utbe b. Rabia, Kureyş ileri gelenlerinin düzenledikleri bir toplantıda, Hz. Peygamber'e (s.a.a) gidip kendisi ile bu çağrısından ne zaman vazgeçeceği konusunu konuşmaya gitti. O sırada Hz. Peygamber tek başına mescitte oturuyordu. Utbe söze başlayarak Peygamber'i (s.a.a) övdü, Kureyş kabilesi içinde itibarlı bir konuma sahip olduğunu söyledi. Arkasından ona sunmayı düşündüğü vaatlerini ve önerilerini sıraladı. Hz. Peygamber (s.a.a) de onu sessizce dinliyordu. Dedikleri şunlardı:

"Ey kardeşimin oğlu, eğer bu getirdiğin din aracılığı ile istediğin mal ise, senin için mallarımızdan toplarız. Böylece aramızda en çok malı olan kişi olursun. Yok, eğer bu din aracılığı ile istediğin şan, şeref ise seni kendimize efendi yaparız. Böylece sensiz hiçbir konuda kesin karar vermeyiz. Yok, eğer bu din aracılığı ile istediğin egemenlik ise seni başımıza hükümdar yaparız. Yok, eğer sana gelen

1- Sâd, 5; es-Siretu'l-Halebiyye, c.1, s.303; Tarih-i Taberî, c.2, s.409

2- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.380

3- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.313; Tarih-i Taberî, c.2, s.416

gözlerinin önüne dikilen bir cin ise ve sen de onu kendinden uzaklaştıramıyorsan, senin için tıbbî tedavi ararız ve bu hastalıktan kurtulmanı sağlamak için mallarımızı harcarız..."

Utbe konuşmasını tamamlayınca Hz. Peygamber (s.a.a): "*Ey Ebu Velid, söyleyeceklerin bitti mi?*" diye sordu. Utbe'nin: "Evet." cevabını vermesi üzerine: "*Şimdi beni dinle.*" dedikten sonra şu ayetleri okumaya başladı: "**Hâ, Mîm. (Kur'ân) rahman ve rahim olan Allah katından indirilmiştir. (Bu,) bilen bir topluluk için, ayetleri Arapça okunarak açıklanmış bir kitaptır. (Bu kitap) müjdeleyici ve uyarıcıdır. Fakat onların çoğu yüz çevirdi. Artık dinlemezler. Ve dediler ki: Bizi çağırdığın şeye karşı kalplerimiz kapalıdır. Bizimle senin aranda bir perde bulunmaktadır..."¹**

Hz. Peygamber okumaya devam etti. Onu dinleyen Utbe, işittikleri karşısında donakaldı. Ellerini arkasına atıp onlara dayandı. Hz. Peygamber (s.a.a) bu suredeki secde ayetine varıp secdeye kapandı ve secdeden sonra: "*Ey Ebu Velid!*" dedi, "*İşiteceğini işittin, seni o işittiklerinle baş başa bırakıyorum.*"

Utbe, Hz. Peygamber'e verecek bir cevap bulamadı. Ayağa kalktı ve kavminin yanına döndü. Bir yere oturduktan sonra şunları söyledi: "Vallahi, ben benzerini asla işitmediğim sözler işittim. Vallahi, bu sözler ne şiir, ne büyü ve ne de kehanet idi. Ey Kureyşliler, beni dinleyin ve bunu benim için yapın. Bu adamı tuttuğu yolla baş başa bırakın, kendisi ile tuttuğu yol arasına girmeyin, onu kendi hâline bırakın."

Fakat ölü kalpler için bu teklife olumlu karşılık vermek nerede? Utbe'ye: "Ey Ebu Velid, Allah'a ant olsun ki, Muhammed seni dili ile büyüledi." karşılığını verdiler. Bu karşılığı alan Utbe onlara: "Bu, benim onunla ilgili görüşümdür. Siz neyi uygun görüyorsanız öyle yapın." cevabını verdi.²

Büyücülük İthamı

Kureyş kabilesi, İslâmî risalete yönelik mücadelesinde söz birliği hâlinde olmayı, her kafadan bir ses çıkmamasını ve itibarını kaybetmemeyi istiyordu. Bunun yanı sıra hac mevsimi sırasında bu risaletin insanların kalplerine sirayet etmesini durdurma gayesinde idi.

1- Fussilet, 1-5

2- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.293

Bunun için putperest konumunu korumayı ve Hz. Peygamber'in (s.a.a) rolünü ve itibarını zayıflatmayı açıkça ortaya koyacak bir yöntem edinme peşine düştü. Bu maksatla toplu hâlde Velid b. Muğire'ye gittiler. Çünkü Velid geniş bilgiye sahip ileri yaşta bir kişi idi. Maksatları, yürütecekleri mücadelenin yöntemi üzerinde ortak bir karara varmaktır. Fakat ileri sürdükleri görüşler birbirlerinden farklı idi. Kimisi Hz. Peygamber'in kâhin, kimisi deli, kimisi şair, kimisi kuruntuların tutsağı olan bir hasta ve kimisi de büyücü olduğunun iddia edilmesini öneriyordu. Sonra sözü Velid'e verdiler. O da şöyle dedi: "Vallahi, Muhammed'in sözünde tat vardır. Kökü bereketli ve dalları meyve yüklüdür. Bu konuda her ne söylerseniz, asılsız olduğu ortaya çıkacaktır. Bu husustaki en akla yakın söz: 'Bu adam bir büyücüdür, aslında büyüden ibaret olan birtakım sözler ortaya koydu; bu sözler kişi ile babasının, kişi ile kardeşinin, kişi ile eşinin arasını açıyor.' demenizdir." Velid'in bu konuşması bitince Kureyşliler halk arasına sızarak kirli söylentilerini yaymak üzere dağıldılar.¹

İşkence, Müminleri Sindirmenin Yolu

Kâfir ve müşrik güçler tevhit ilkesini ve imanı idrak etmekte âciz kaldıkları gibi Hz. Peygamber'i (s.a.a) ve hak taraftarlarını İslâmî risaleti yaymaya devam etmekten alıkoymakta âciz ve başarısız kaldılar. Öyle ki, İslâm risaletini durdurmayı ve gözden düşürmeyi amaçlayan bütün gayretleri boşa gitti. Bu yüzden yeni inanç sahiplerine karşı verdikleri mücadelede şiddeti, baskıyı ve işkenceyi yöntem olarak devreye sokmaktan başka çare bulamadılar. Bu amaçla her kabile, bünyesinde bulunan Müslümanlar üzerine çullandı. Onları hapse atmaya, döverek, aç ve susuz bırakarak işkenceden geçirmeye başladılar. Böylece aralarındaki Müslümanları dinlerinden ve Rablerinin risaletini benimsemekten vazgeçirmeyi amaçlıyorlardı.

İşte Umeyye b. Halef, Bilal-i Habeşî'yi yakıcı öğle sıcağında Mekke civarındaki kızgın çöle çıkararak en acımasız işkenceye tâbi tutuyor. İşte Ömer b. Hattab, Müslüman oldu diye cariyesini döverek işkenceden geçiriyor ve âciz kalınca: "Senden özür dilerim, seni dövmeyi bırakmamın tek sebebi yorgun düşmemdir." diye alay ediyor. İşte Mahzumoğulları; Ammar'ı, babasını ve annesini Mekke civarındaki kızgın çöllere çıkararak işkenceye tâbi tutuyorlar. İşkence

1- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.289

sırasında Resulullah (s.a.a) yanlarından geçerken: "*Ey Yasiroğulları, sabredin, buluşma yeriniz cennettir!*" diyor. Yapılan işkencenin şiddeti öyle bir noktaya varıyor ki, Ammar'ın annesi şehit oluyor.¹ Böylece Sümeyye, ilk İslâm şehidi oluyor.

Kureyşlilerin risalete, Resul'e ve ashabına yönelik mücadelelerinde kullandıkları yöntemlerin genel tablosunu çizmeye giriştiğimizde, bu mücadelenin aşamalarını aşağıdaki maddeler bağlamında özetleyebiliriz:

1- Kullanılan yöntemlerin en yaygın olanı, Hz. Peygamber'in (s.a.a) şahsiyetini ve insanların kalplerindeki konumunu alay ve aşağılama konusu yapmaktır. Bu rolü oynayanların başında Velid b. Muğire'nin (Halid'in babası), Ukbe b. Ebu Muayt'ın, Hakem b. As b. Umeyye'nin ve Ebu Cehil'in geldiğini görüyoruz.

Fakat ilâhî yönlendirme ve destek, onların bütün gayretlerini boşa çıkardı. Yüce Allah şöyle buyuruyor: "**Şüphesiz, alay edenlere (karşı) biz sana yeteriz.**"² "**Senden önceki peygamberlerle de alay edilmiş, bu yüzden onlarla alay edenleri alay ettikleri şey (azap) kuşatıvermişti.**"³

2- Hz. Peygamber'i (s.a.a) zayıflatmak için onun şahsına hakaret etmek. Rivayetlere göre Kureyşliler Hz. Peygamber'in (s.a.a) üzerine hayvan pisliği ve çürümüş işkembe ve barsak tomarı attılar. Ebu Talip bu durumu öğrenince bu hakaretlere sert tepki gösterdi. Ayrıca Ebu Cehil'in bu nitelikteki bir küstahlığı ile Abdulmuttalip oğlu Hamza'nın buna verdiği karşılık bu yöntemin kullanıldığını kanıtlayan bir başka kanıttır.

3- Hükümdarlık, reislik ve büyük servetler teklif ederek caydırma ve vazgeçirme girişimlerini devreye sokmak.

4- Yalancılık, büyücülük, delilik, şairlik ve kâhinlik gibi asılsız suçlamalarda bulunmak. Kur'ân-ı Kerim bunların her birinden ayrı ayrı söz etmektedir.

5- Kur'ân-ı Kerim'e dil uzatmak. Kureyşliler Hz. Peygamber'i (s.a.a) Kur'ân-ı Kerim'i uydurmakla ve onu asılsız şekilde Allah'a isnat etmekle suçladılar. Kur'ân-ı Kerim, bu ayetlerinin bir benzerini ortaya koymaya çağırarak bu iddiayı ileri sürenlere meydan okumuştur.

1- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.317-320

2- Hicr, 95

3- En'âm, 10

Üstelik Kureyşliler arasında uzun yıllardır yaşayan Hz. Peygamber'in (s.a.a) bu suçlamanın içeriği türünden bir davranışı hiç görülmemiştir.

6- İşkence ve Hz. Peygamber'in risaletine inananlara yönelik öldürme eylemlerine başvurmak.

7- Yaygın biçimde kuşatma ve boykot eylemi devreye sokmak.

8- Risaletin sahibi olan Hz. Peygamber'e (s.a.a) yönelik suikast plânları yapmak.¹

Hz. Peygamber (s.a.a) bu yöntemlerin her birine risaletinin amaçlarını gerçekleştirecek tedbirlerle karşı koydu. Ki bu karşı koyuş sürecinde Hz. Peygamber (s.a.a), onun hareketini sıkı bir şekilde gözetim ve koruma altında tutan ilâhî vahiy tarafından yönlendirilip desteklenmiştir.

Habeşistan'a Hicret ve Orada Güvenli Bir Üs Oluşturmak

Resul-i Ekram (s.a.a) risaletini açıkça ilân etmesinden itibaren geçen iki yılın sonunda, Müslümanları Kureyşli zorbalardan ve putperest şeflerden çektikleri sıkıntılardan korumaya gücünün yetmeyeceğini anlamıştı.

Özellikle güçsüz Müslümanların müşriklerin şeflerinden gördükleri zulüm doruk noktasına çıkacak oranda şiddetlenince, Hz. Peygamber (s.a.a) baskı altında kıvranan ezilmiş Müslümanları Habeşistan'a göç etmeye teşvik etti. Böylece bu baskı altındaki Müslümanlar bir rahatlama dönemine kavuşarak tekrar geri dönüp İslâmî risalet sürecinin gerektirdiği çalışmalarına devam edebilmek için hareket enerjilerini yenileyeceklerdi. Bir başka beklenti de Kureyş mevzileri üzerine Arap Yarımadası dışında bir baskı merkezi oluşturarak Kureyş kabilesine karşı yeni bir cephe açmaları idi. Belki de bu arada yüce Allah olacağını vaat ettiği şeyi de meydana getirirdi. İşte böyle bir ortamda Hz. Peygamber (s.a.a) ezilen Müslümanlara, *"Habeşistan'da egemenlik sınırları içinde hiç kimsenin zulüm görmediği bir hükümdar vardır."* haberini verdi. Müslümanlar, Hz. Peygamber'in (s.a.a) bu teşvikini olumlu karşıladılar. Aralarından bir grup gizlice sahile inerek denizi aşp karşı tarafa geçtiler. Yalnız Kureyşliler peşlerine düştüler, fakat yetişip onları yakalayamadılar. Bu göç hareketi bireysel olarak veya aileler hâlinde devam etti. Sonunda Habeşistan'da küçük çocuklar dışında seksen küsur kişilik bir

1- Enfâl, 30

göçmen Müslüman topluluğu oluştu. Hz. Peygamber (s.a.a) onların başına Ebu Talip oğlu Cafer'i emir tayin etti.¹

Hz. Peygamber'in yukarıdaki hadisinde Habeşistan kralı için kullandığı sıfat ve bu ülkeye gemilerle gitmenin kolay ve mümkün olması göz önüne alınınca, bu ülkenin göç yeri olarak seçilmesinin Hz. Peygamber'in (s.a.a) başarılı liderlik adımlarından biri olduğu görülür. Üstelik bu olay, İslâm'ın Hristiyanlık ile arasında kurulmasını istediği iyi ilişkilerin kapısını açan bir gelişme olmuştur.

Müslümanların Habeşistan'a göç etmeleri Kureyşlileri kaygılandırmakta gecikmedi. Bu işin sonucundan korkuya kapıldılar. İslâmî risaletin taşıyıcılarının orada emniyete kavuşmalarından tedirgin oldular. Nitekim hemen Amr b. As ile Ammare b. Velid'i yüklü hediyelerle Habeşistan'a Necaşî'nin yanına gönderdiler. Bu iki Kureyşlinin bu hediye destekli seyahatinin amacı, Habeşistan kralı Necaşî'yi Müslümanları yakınına almaktan vazgeçirip kendilerine geri vermeye ikna etmektir. Bunlar kralın patriklerine kadar nüfuz ederek onları Müslümanların geri verilmesinin zorunlu olduğuna ikna etmeyi başardılar. Fakat kral buna yanaşmadı. Müslümanların geri verilmeleri için öncelikle onların kendi kafalarından yeni bir din uydurdukları yolunda kendilerine yöneltilen suçlama hakkındaki düşüncelerini kendi ağızlarından dinlemesi gerektiğini bildirdi.

Bu buluşmaya ilâhî desteğe mazhar oldu. Ebu Talip oğlu Cafer, imparator Necaşî'nin kalbine nüfuz eden çarpıcı bir konuşma yaptı. Bu ateşli konuşmasında yeni dinin mahiyeti hakkında öne sürülen her soruya cevap vererek kralın, kendilerini himaye etme yönünde ikna edilmişliğini pekiştirdi. Ebu Talip oğlu Cafer'in sözleri Kureyşli delegelerin başlarına düşen bir şimşek gibi oldu. Şeytanî plânlarını başarıya ulaştırmak için imparatora verdikleri hediyeler işlerine yaramamıştı. Bu karşılaşmada Müslümanların yıldızı parlar ve delillerinin sağlamlılığı ortaya çıkarken, Kureyşli delegeler kralın huzurunda zavallı bir duruma düştüler. Bu sonucun alınmasında Resulullah'ın (s.a.a) düşünce, inanç ve davranışta insanı yüksek seviyelere çıkaran eğitim sisteminin rolü büyüktü. Kureyşli delegelerin ikinci bir fitne çıkarma denemesi oldu. Kur'ân-ı Kerim'in Hz. İsa (s.a) ile ilgili açıklamalarının kralda hoşnutsuzluk meydana getirebileceğini düşündüler. Fakat bu ikinci fitne girişimi de

1- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.321; Tarih-i Yakubî, c.2, s.29; Biharu'l-Envar, c.18, s.412

Müslümanları sarsmadı. Nitekim kral, Ebu Talip oğlu Cafer'in bu yoldaki soruya cevap olarak okuduğu Kur'ân ayetlerini dinledikten sonra Müslümanlara: "Gidin, siz güven içindesiniz." dedi.¹

Delegeleri Habeşistan'dan hayal kırıklığı ile dönünce, Kureyşliler Müslümanları geri almayı amaçlayan çabalarının başarısızlığa uğradığını kesinlikle anladılar. Bunun üzerine bu kabilenin şefleri, çevrelerinde yaşayan Müslümanlara yönelik baskıyı çeşitlendirmeye giriştiler. Bunun için Müslümanların yiyeceksiz ve içeceksiz bırakılmalarına, onlarla her türlü sosyal ilişkinin kurulmasının yasaklanmasına yöneldiler. Çünkü Ebu Talip ile Haşimoğulları Hz. Peygamber'i (s.a.a) yaygın biçimde desteklemekten, ona her türlü yardımı yapmaktan vazgeçirilememişti.

Zalim Kuşatma ve Haşimoğulları'nın Tutumu

Ebu Talip, Kureyşlilerin teklifini reddedip ne pahasına olursa olsun Hz. Peygamber'i (s.a.a) korumakta ısrar edince, Kureyş kabilesi Müslümanlarla alışveriş yapmayı, sosyal ilişki kurmayı ve evlenmeyi boykot etmeyi içeren zalim bir belge tasarısı hazırladı.² Bu boykot belgesi Kureyşli şeflerin kırk tanesi tarafından imzalanarak yürürlüğe sokuldu.

Ebu Talip, amcasının oğlu, Haşimoğulları ve Muttalipoğulları ile birlikte Mekke'nin yanı başındaki dar bir vadiye sığındı. Hepsinin durumu ve kararı aynı idi. Ebu Talip bu ortak kararı: "Son ferdimize kadar ölünceye dek Allah Resulü'ne ulaşılmasına fırsat vermeyiz." şeklinde açıkladı. Ebu Leheb, Kureyşlilerin yanına giderek onları Muttalipoğulları'na karşı desteklediğini ilân etti. Muttalipoğulları'nın kâfirleri de, müminleri ile birlikte söz konusu vadiye taşındı.³

Bu kuşatma sırasında Müslümanlara hiçbir şey ulaşmıyordu. Ulaşabilen maddeler gizlice vadiye girebilenlerden ibaretti. Bu kaçak maddeleri hemşerilik, onurluluk veya acıma duygusunun etkisi ile Müslümanlara yardım etmek isteyen bazı Kureyşliler onlara götürüyordu.

1- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.335; Tarih-i Yakubî, c.2, s.29

2- Â'yanu's-Şia adlı eserde şöyle geçer: "Bu zalim belge, peygamberliğin yedinci yılının muharrem ayının başlarında kaleme alındı."

3- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.350; Â'yanu's-Şia, c.1, s.235

Müslümanlara ve Resul-i Ekrem'e (s.a.a) açlık, izole edilmişlik ve psikolojik savaş biçiminde katlanılması zor birçok acıları çektiren bu boykotun üzerinden üç yıl geçmesi üzerine yüce Allah'ın gönderdiği bir ağaç kurdu, Kâbe'nin iç duvarına asılmış olan boykot belgesi üzerine kondu ve "Senin adın ile Allah'ım" kelimeleri dışındaki bütün yazılı yerlerini kemirerek yedi.

Yüce Allah olup biteni Peygamberi'ne (s.a.a) bildirdi. Hz. Peygamber de hemen durumdan Ebu Talib'i haberdar etti. Bunun üzerine Ebu Talip, Hz. Peygamber'i (s.a.a) yanına alarak Mescidü'l-Haram'a gitti. Kureyş ileri gelenleri Ebu Talib'i karşıladılar. Çünkü Müslümanların teslim olup ilâhî risalet ile ilgili tutumlarından vazgeçmek istediklerini sandılar. Ebu Talip onlara şöyle dedi: "Amcamın oğlunun bana verdiği habere göre yüce Allah boykot belgeniz üzerine bir ağaç kurdu saldı ve bu kurt Allah'ın adı dışında belgenizi kemirip yedi. Eğer bu haber doğru ise amcamın oğluna karşı beslediğiniz olumsuz görüşünüzden vazgeçersiniz. Yok, eğer yalan söylüyorsa onu size teslim ederim..." Kureyş şefleri Ebu Talib'in bu teklifine: "Bize karşı insafa geldin!" şeklinde karşılık verdiler ve hemen boykot belgesinin muhafazasını açtılar. Fakat işin Hz. Peygamber'in (s.a.a) dediği gibi olduğunu görünce, karşılaştıkları utandırıcı ve rezil edici durum yüzünden başlarını öne eğdiler.¹

Başka bir rivayete göre, Müslümanlara uygulanan bu boykot ve o dar vadide Haşimoğulları'nın çektikleri sıkıntılar ve acılar Kureyşli bazı erkeklerin ve gençlerin ağırına gitmişti. Bunlar kabilelerindeki aşırı unsurlara karşı çıkmak üzere aralarında bir toplantı düzenlediler ve bu toplantıda boykot belgesini yırtarak bu zalim uygulamaya son vermeyi kararlaştırdılar. Fakat belgenin muhafazasını açtıklarında bir toprak kurdunun onu kemirip yediğini gördüler.²

Bu sonuç nasıl meydana gelmiş olursa olsun, yüce Allah bir kere daha Kureyşlileri rezil etti. Fakat onlar Hz. Peygamber'e ve onun risaletine karşı güttükleri düşmanlıktan vazgeçmediler.

1- Tarih-i Yakubî, c.2, s.21; Tabakat-ı İbn-i Sa'd, c.1, s.173; es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.377

2- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.375; Tarih-i Taberî, c.2, s.423

Hüzün Yılı

Bi'setin onuncu yılında Müslümanlar kuşatmadan çıkmışlardı. Artık eskiden daha başları dik, daha tecrübeli ve hedefleri doğrultusunda hareket etme hususunda daha güçlü idiler. O hedef ki, her türlü zorluğa rağmen ondan vazgeçmeyecekleri yolunda yemin etmişlerdi. Kureyşlilerin uyguladıkları boykotun sonuçlarından biri, İslâm'dan ve Müslümanlardan yaygın şekilde söz edilmesi, varlıklarından Arap Yarımadası'nın her tarafında bilinmesi oldu. Diğer taraftan Allah Resulü'nün (s.a.a) önünde birçok zor görev vardı. Bunlardan biri Mekke dışında daha geniş alanlara açılmak, İslâm risaleti için hareket ve sıçrama merkezi olacak çok sayıda güvenli yer oluşturmaya girişmekti.

Fakat İslâm risaleti, Mekke dönemindeki en önemli sıkıntısı ile karşılaşmıştı. Çünkü Hz. Peygamber'in ve İslâm risaletinin bir numaralı sosyal dayanağı ve en güçlü savunucusu olan Ebu Talip vefat etti. Birkaç gün sonra da Resul-i Ekrem'in (s.a.a) ikinci dayanağı olan Hz. Hatice vefat etti. Bu iki olayın İslâm risaletinin gidişatı üzerindeki şiddetli etkisi dolayısıyla Hz. Peygamber (s.a.a) bu yılı "Hüzün Yılı" olarak adlandırdı ve: *"Ebu Talib'in ölümüne kadar Kureyş kabilesi karşımda hep korkak ve çekingen kaldı."* şeklinde bir açıklama yaptı.¹

Bu iki ölüm olayı Kureyşlilerin Hz. Peygamber'e (s.a.a) karşı cür'etlerini artırmıştı. Nitekim bir defasında Hz. Peygamber (s.a.a) evine giderken bir Kureyşli karşısına dikilerek mübarek başına toprak attı. Bunu gören kızı Hz. Fatıma (a.s) gözyaşları dökerek babasının başına dökülen toprağı silkelemeye koştu. Hz. Peygamber ona: *"Kızım ağlama; çünkü babanın koruyucusu Allah'tır."* dedi.²

İsra ve Miraç

Bu dönemde meydana gelen İsra ve Miraç olayı, Hz Peygamber (s.a.a) için uzun çaba ve cihadı yolunda bir takviye olmanın yanı sıra direnme yılları arkasından gelen bir onurlandırma, şirk ve sapıklık güçlerinin çektirdikleri bu acılar ve ıstıraplar karşısında gelen ilâhî bir taçlandırma sayılırdı. Bu olayda yüce Allah onu göklerin kalbine yükselterek kendisine engin kâinatı üzerindeki çarpıcı egemenlik ve

1- Keşfu'l-Gumme, c.1, s.61; el-Müstedrek, Hâkim, c.2, s.622

2- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.416; Tarih-i Taberî, c.2, s.426

yüceliğinin bazı yönlerini gösterdi, ona yaratılışın sırları ile iyi ve kötü insanın akıbetini bildirdi.

Bu olay aynı zamanda Hz. Peygamber'in sahabîlerinin tasavvur kapasitelerini ölçmeye yönelik bir sınav mesabesinde idi. Bu sınav onların ilâhî risaleti insanlara iletmek ve salih insan oluşturmak amacı ile Peygamberleri ve başkomutanları ile uğrunda mücadele ettikleri dâvanın geniş çerçevesini ne oranda algıladıklarını belli edecek ve zayıf vicdan sahipleri için zor geçiş testi olacaktı.

Müşrik Kureyşliler İsrâ olayındaki yüce anlamları kavrayamadılar. Bu yüzden Hz. Peygamber (s.a.a) onlara olaydan söz edince, hemen İsrâ olayının maddî biçimi, gerçekleşme imkânı ve bununla ilgili deliller hakkında sorular sormaya koyuldular. İçlerinden biri: "Vallahi, bir kervan Mekke'den Şam'a ancak bir ayda gidebilir ve yine ancak bir ayda Şam'dan Mekke'ye dönebilir. Nasıl oldu da Muhammed bir gecede oraya gidip geri gelebildi?" dedi. Hz. Peygamber (s.a.a), Mescid-i Aksa'yı onlara ayrıntılı niteliklerine kadar tarif etti. Ayrıca yolda kaybolmuş develerini arayan bir kervan ile karşılaştığını, bu kafilenin yükleri arasında bulunan su dolu bir kırbanın ağzının açık olduğunu görünce kapağını üzerine kapatıp onu eski hâline getirdiğini anlattı.

Müşrikler Hz. Peygamber'e başka bir kervanı sorunca, o kervan ile Ten'im denen yerde karşılaştığını söyledi. Onlara kervanın yükleri ve kimlerden oluştuğu hakkında bilgi verdikten sonra: *"Kervanın başını şöyle bir deve çekiyor, güneş doğunca onu karşınızda göreceksiniz."* dedi. Sabah olunca Hz. Peygamber'in (s.a.a) bütün söyledikleri tıpkı anlattığı gibi doğru çıktı.¹

1- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.396

HİCRET ÖNCESİ FERAHLAMA YILLARI

Taif İslâm Risaletini Reddediyor¹

Resul-i Ekrem (s.a.a) Kureyş kabilesinin uyguladığı eziyetlerin artarak devam edeceğini ve müşriklerin ilâhî risaleti ortadan kaldırmaya yönelik plânlarının ve çabalarının sona ermeyeceğini anladı. Bunun yanı sıra üzerindeki güvenlik şemsiyesi Ebu Talib'in vefatı ile yok olmuştu. Buna göre İslâm risaletinin daha geniş bir cepheye açılması gerekiyordu. Hz. Peygamber o güne kadar ilâhî risaleti özümsemiş bir topluluk yetiştirmeyi başarmıştı. Şimdi sıra bir üs oluşturmak için verilecek çabaya gelmişti. Bu, öyle bir üs olmalıydı ki, fertlerin hayatlarını, Rableri ile insanlarla ilişkilerini istikrar ve düzen içinde sürdürmelerine zemin sağlamalı idi. Ayrıca bu üs ilâhî direktiflere uygun ve insana yönelik bir İslâm uygarlığının yapılandırılmasına ortam hazırlamalıydı.

Hız. Peygamber'in bu amaçlara uygun seçimi Taif üzerinde odaklaştı. Orada Kureyş kabilesinden sonraki en büyük Arap kabilesi olan Sakıf kabilesi yaşıyordu. Hız. Peygamber oraya tek başına veya Zeyd b. Haris'e ile birlikte ya da Zeyd ve Ali ile beraber gitti.² Oraya varır varmaz Sakıf kabilesinden birkaç kişiyi görmeye gitti. Bu kimseler o sırada kabilelerinin eşrafı ve yöneticileri idiler. Yanlarına varıp oturduktan sonra onları Allah'a çağırdı ve ne için geldiğini kendilerine açıkladı. İsteddiği şey Sakıflıların, çağrısında kendisini desteklemeleri ve kavminden korumaları idi.

Sakıf şefleri çağrısını ciddiye almadılar, hatta ona alaycı karşılıklar verdiler. Meselâ içlerinden biri: "Eğer Allah seni elçi olarak gönderdi ise Kâbe'nin örtüsünü parçalarım." dedi. Bir ikincisi:

1- Hız. Peygamber'in (s.a.a) Taif'e gidişi, bi'setin onuncu yılının şevval ayının son günlerinde gerçekleşmiştir.

2- Şerh-u Nehci'l-Belâğa, İbn-i Ebi'l-Hadid, c.4, s.127 ve c.14, s.97

"Vallahi, seninle her hâlükârda konuşmam. Çünkü eğer söylediğin gibi Allah'ın gönderdiği bir peygamber isen benim gözümden sözüne karşılık verilmeyecek derecede bir büyüksün. Yok, eğer Allah adına yalan söylüyorsan, seninle konuşmam yakışsızsız olur." dedi. Bir üçüncüsü ise: "Allah, senden başka birini peygamber olarak göndermekten âciz miydi?"¹

Hız. Peygamber (s.a.a) bu sert ve kaba retten sonra ayağa kalkarak şeflerin yanından ayrıldı. Ayrılırken aralarında geçenleri gizli tutmalarını istedi. Çünkü bu olayın Kureyşlilerin kulağına gitmesini ve bu yüzden kendisine karşı cür'etlerinin artmasını istemiyordu. Fakat Sakif kabilesinin şefleri bu isteğine de olumlu karşılık vermeye yanaşmadılar. Bunun yerine kabilelerindeki aklından zoru olanları ve kölelerini üzerine kışkırttılar. Bunlar Hız. Peygamber'e küfretmeye, bağırıp çağırmaya ve taş atmaya başladılar. Öyle ki, attığı her adımda mübarek ayaklarını taşların üzerine basıyordu. Bu gürültüler üzerine halk çevresini sardı ve onu Rabiaoğulları Utbe ve Şeybe'nin bahçesine sığınmaya mecbur ettiler. Bahçenin sahipleri olan iki kardeş oradaydı. Bahçeye girince peşinden gelen ayak takımının kovalamasından kurtuldu. Ayaklarından kan akıyordu. Bir üzüm kütüğünün gölgesinde yere oturarak Rabbine şöyle seslendi:

"Allah'ım, gücümün zayıflığını, çaremin azlığını ve insanlar karşısında küçük düşmemi sana şikâyet ediyorum. Ey merhametlilerin en merhametlisi, sensin ezilmişlerin Rabbi ve benim Rabbim. Beni kime havale ediyorsun? Beni çirkin, soğuk ve asık suratla karşılayan bir uzağa (yabancıya), yoksa kaderimi eline vereceğin bir düşmanıma mı? Eğer bana karşı bir kızmışlığı yoksa olup bitenlere önem vermem. Fakat bana yönelik afiyet bağışın, benim için daha geniş kapsamlıdır."

Hız. Peygamber'in (s.a.a) bu yolculukta gördüğü tek yakınlık kendi hâlindeki bir Hıristiyanın gösterdiği şefkat içerikli tavır oldu. Adam, Hız. Peygamber'de bazı peygamberlik belirtileri görmüştü.²

Resulullah, Sakifoğulları'ndan beklediği destekten ümidini kestikten sonra Mekke'ye dönmek üzere Taif'ten ayrıldığı sırada üzgündü. Çünkü hiç kimseden olumlu cevap alamamıştı. Taif ile

1- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.420; Biharu'l-Envar, c.19, s.6, 7, 22; İlamu'l-Verâ, c.1, s.133

2- Tarih-i Taberî, c.2, s.426; Ensabu'l-Eşraf, c.1, s.227; Tarih-i Yakubî, c.2, s.36; es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.420

Mekke arasındaki yolda bir hurma ağacının yanında mola verdi. Vakit gecenin ilerlemiş bir saati idi. Namaza durmuştu. Bu sırada cin kökenli bir grup yanına geldi ve o farkında olmadan okuduğu Kur'ân ayetlerini dinlediler. Hz. Peygamber namazını tamamlayınca kendisini dinleyen cinler soydaşlarının yanına döndüler. Hz. Peygamber'e iman eden ve dinledikleri ayetlere olumlu karşılık veren bu cinler soydaşlarını uyarmaya koyuldular. Yüce Allah cinler ile ilgili bu haberi Hz. Peygamber'e şöyle anlatıyor:

"Hani cinlerden bir grubu, Kur'ân'ı dinlemeleri için sana yöneltmiştik. Kur'ân'ı dinlemeye hazır olunca (birbirlerine): 'Susun.' demişler, Kur'ân'ın okunması bitince uyarıcılar olarak kavimlerine dönmüşlerdi. Ey kavmimiz! dediler, doğrusu biz Musa'dan sonra indirilen, kendinden öncekini doğrulayan, hakka ve doğru yola ileten bir kitap dinledik. Ey kavmimiz! Allah'ın davetçisine uyun. Ona iman edin ki, Allah bazı günahlarınızı bağışlasın ve sizi acı bir azaptan korusun."¹

Mekke'de Risaletin Açılımı ve Önündeki Engeller

Hz. Peygamber'in (s.a.a) hareketi üst düzeyde mükemmel bir risalet cihadı idi. Onun mantığı ve davranışları sağlıklı fıtrata ve yüce ahlâkı yansıtıyordu. Vicdanların derinliklerindeki hak duygusuna hayat kazandırmaya ve insanların yararlanabileceği erdeme çağırıyordu. Bundan dolayı Kureyşlilerin baskılarına ve sertliklerine, Taiflilerin engellemelerine ve kabalıklarına rağmen Hz. Peygamber (s.a.a) ümitsizliğe düşmüyordu. O, insanlar arasında dolaşıyor ve herkesi Allah'ın dinine çağırıyordu. Özellikle umre ve hac mevsimlerinde bu tebliğ kampanyasına daha da hız veriyordu. Çünkü bu dönemler tebliğ için büyük fırsatlar oluşturuyordu. Bu münasebetle bazı Arap kabilelerinin konaklama yerlerinde durup insanlara şöyle sesleniyordu:

"Ey falanca oğulları, ben size Allah tarafından gönderilmiş bir peygamberim. Allah size kendisine kulluk etmenizi, hiçbir şeyi O'na ortak koşmamanızı, bana inanmanızı, söylediklerimi onaylamanızı,

1- Ahkaf, 29-31; Tarih-i Taberî, c.2, s.346; Siret-u İbn-i Hişam, c.2, s.63; et-Tabakat, c.1, s.312

Allah'ın benimle gönderdiği mesajları açıklayabilmem için beni korumanızı emrediyor."¹

Hız. Peygamber (s.a.a) muhtelif kabilelere gidip gelme faaliyetini sık sık tekrarladı. Bu ziyaretler sırasında karşılaştığı kaba retlere veya nazik mazeret beyan etmelere aldırış etmezdi. Şu da var ki, bazı kimseler Müslüman olmayı iktidar koltuğuna kavuşmaya hizmet eden bir siyasî proje olarak görüyor ve bu amaçla pazarlığa girişiyordu. Fakat Hız. Peygamber (s.a.a) ilkeleri doğrultusunda doğan fırsatlardan yararlanmayı reddetmemekle birlikte bu tür teklifleri, pazarlığı ve tavizi asla tanımayan bir dille reddediyor ve bu tür teklifler ile karşılaştığında: "Yetki Allah'a aittir, onu dilediğine verir." diyordu.²

Bu çalışmalar sırasında Ebu Leheb sık sık Hız. Peygamber'in (s.a.a) arkasından giderek insanları ona uymaktan caydırmak için şöyle sözler söylerdi: "Ey falanca oğulları, bu adam sizi Lat ve Uzza'yı boyunlarınızdan çıkararak ortaya koyduğu bidate ve sapıklığa uymaya çağırıyor. Ona uymayın, onun söylediklerini dinlemeyin."³

Öte yandan Ebu Cehil'in eşi Ümmü Cemil, kadınların Peygamber'e (s.a.a) uymasını önlemek için kadınlar arasında ayağa kalkarak Peygamber'in mübarek çağrısını alaya alıyordu.

Arap kabilelerini İslâm risaletini kabul etmeye ikna etmek Hız. Peygamber (s.a.a) için kolay bir iş değildi. Çünkü Kureyş kabilesi, Kâbe'nin bakım ve gözetim yetkisini uhdesinde bulundurduğu için diğer Arap kabileleri arasında itibarlı bir dinî konuma sahipti. Bunun yanı sıra bu kabile Arap Yarımadası'nda önemli bir ticarî ve ekonomik merkez olma rolünü oynuyordu. Bütün bunlara ek olarak Kureyş kabilesinin, Hız. Peygamber'in (s.a.a) çağrısını yönelttiği çevredeki diğer kabilelerle sıkı ilişkileri ve ittifak anlaşmaları vardı. Bu yüzden bütün bu bağları keserek Kureyş kabilesinin hegemonyasını ortadan kaldırmak zordu. Dolayısıyla insanların İslâm risaletini kabul etmekte niçin tereddüt ettikleri açıktı. Bütün bunlara rağmen Kureyşliler Hız. Peygamber'in (s.a.a) çaba ve çağrısının gücünden korktular. Bu korkunun etkisi ile putperest akılların kabul edebilecekleri programlanmış bir üslûba başvurdular. Üzerinde sözbirliğine vardıkları bir propagandayı insanlar arasında yaymak üzere şöyle

1- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.423; Tarih-i Taberî, c.2, s.429; Ensabu'l-Eşraf, c.1, s.237

2- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.424; Tarih-i Taberî, c.2, s.431

3- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.423; Tarih-i Taberî, c.2, s.430

diyorlardı: "Bu adamın açıklamaları büyü içeriklidir. Bu büyüleyici sözleri ile kişi ile eşini, kişi ile kardeşini birbirinden ayırıyor." Fakat Kureyşlilerin bu çabaları başarılı olamadı. Çünkü Hz. Peygamber'in (s.a.a) ve ilâhî risaletin yüceliği onunla karşılaşan herkes tarafından açıkça görülüyordu.¹

Birinci Akabe Biati

Resul-i Ekrem (s.a.a) İslâmî risaleti yayma yolunda var gücüyle çalışıyor, hiçbir fırsatı kaçırmıyor, hiçbir gayretten geri kalmıyordu. Kendisinde ümit ve hayır gördüğü her gruba, herhangi bir ihtiyacı için Mekke'ye gelenlerden etki ve nüfuz sahibi olabileceğini düşündüğü herkese çağrısını yöneltiyordu. O sıralarda Yesrib Şehri [İlerisinin Medine'si] iki zıt kutup arasında siyasî ve askerî bir çatışma yaşıyordu. Bu zıt kutuplar Evs ve Hazrec kabileleri idi. Bu şehirde yaşayan bazı Yahudi unsurlar, ilâhî yasaların mevcut olmadığı bir ortamda bu çatışmayı kirli oyunları ve desiseleri ile alevlendiriyorlardı.

Hız. Peygamber (s.a.a) gücünü arttıracak bir ittifak arayışı ile Mekke'ye gelen bazı Yesribliler ile buluştu. Çok zaman geçmeden ilâhî risaletin etkisi ve Hız. Peygamber'in (s.a.a) verdiği mesajın doğruluğu bu kişilerin vicdanlarında yer tutmaya başladı. Bu buluşmaların birinde Hız. Peygamber (s.a.a) Hazrec kabilesinin bir kolunu oluşturan Afraoğulları ile yaptığı sohbetle onlara İslâm'ı sundu ve kendilerine Kur'ân'dan bazı ayetler okudu. Onların gözlerinde olumlu bir yaklaşım ve kalplerinde daha çok sayıda ayet dinleme arzusu hissetti... Adamlar Hız. Peygamber'in (s.a.a) konuşmasından onun, Yahudilerin Yesrib müşriklerine yönelik tehditlerinde kastettikleri peygamber olduğu yolunda kesin kanaate vardılar. Çünkü Medineli Yahudiler, Yesribli müşriklerle aralarında her kötü olay meydana geldiğinde müşriklere şöyle diyorlardı: "Şimdi bir peygamber gönderiliyor. Geleceği zaman iyice yaklaştı. O gelince ona uyacak ve sizi Ad ve İrem kavimlerinin öldürüldüğü gibi öldüreceğiz."²

Bu buluşmada yer alan Yesribliler, Müslümanlığı kabul ettiklerini açıkladılar. Bunlar altı kişi idiler. Hız. Peygamber'e (s.a.a) şöyle

1- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.270

2- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.428; Biharu'l-Envar, c.19, s.25

dediler: "Biz kavmimizin yanından ayrılırken onları, başka hiçbir kavimde görülmeven iç karışıklıklar ve kötölükler içinde bırakıp geldik. Umulur ki, Allah onları senin sayende birleştirir. Biz onların yanına dönünce kendilerini senin anlattığın ilkelere ve bizim kabul ettiğimiz yeni dine çağıracağız."

Sonra yola çıkıp Yesrib'e döndüler. Döner dönmez Hz. Peygamber (s.a.a) ve ilâhî risaleti, güvenin ve mutluluğun egemen olacağı bir hayat ortamı kurmaya dönük müstakbel ümit hakkında çeşitli konuşmalar yapmaya giriştiler. Bu konuşmaların sonucu olarak İslâm risaleti konusu Yesribliler arasında yaygınlık kazandı. Öyle ki, Yesrib'de Resul-i Ekrem'den (s.a.a) söz edilmeyen tek bir ev bile kalmadı.¹

Günler çabuk geçti. Peygamberliğin on birinci yılındaki hac mevsimi geldiğinde, Evs ve Hazreç kabilelerinden oluşan ortak bir Yesribli heyet Hz. Peygamber'in yanına geldi. Bunlar on iki kişi idi ve daha önce İslâmiyet'i kabul etmiş olan altı kişi de aralarında idi. Heyeti oluşturanlar Hz. Peygamber (s.a.a) ile gizlice buluştular. Buluşma yeri, Yesrib'den kalkıp Mekke'ye gidenlerin yolu üzerinde bulunan Akabe adlı bir geçit idi. Yesribliler bu gizli buluşmada Hz. Peygamber'e (s.a.a) biat ettiler, bağlılık sözü verdiler. Bu biat uyarınca Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmayacaklar, hırsızlık yapmayacaklar, zina etmeyecekler, çocuklarını öldürmeyecekler [cinsiyetleri kızdır diye diri diri toprağa gömmeyecekler], hiç kimseye kendilerince uydurdukları bir iftira atmayacaklar ve Hz. Peygamber'in maruf ile ilgili emirlerine karşı gelmeyeceklerdi.²

Hız. Peygamber (s.a.a) onlara bu saydıklarımızdan daha fazla bir yük yüklemeyi uygun görmedi. Yanlarına Müslüman gençlerden biri olan Mus'ab b. Umeyr'i verdi. Bu genç Yesrib'de tebliğ görevini üstlenecek, o şehrin arasında yeni inanç sisteminin kültürel eğitimini yürütecekti. Böylece birinci Akabe biati tamamlanmış oldu.

İkinci Akabe Biati

Mus'ab b. Umeyr, Yesrib sokaklarını ve topluluklarını dolaşarak halka Allah'ın ayetlerini okudu ve Kur'ân etkisi ile gönülleri harekete

1- Tarih-i Taberî, c.2, 37-38; es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.429; Biharu'l-Envar, c.19, s.23

2- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.433; Tarih-i Taberî, c.2, 436

geçirdi. Bu çabaların sonucu olarak çok sayıda kişi İslâm risaletine iman etti.

İslâmiyet'in heyecanı kalplerde Hz. Peygamber (s.a.a) ile buluşmaya, onun engin feyzinden pay almaya ve onun şehirlerine göç etmesine yönelik büyük bir arzu uyandırdı.

Bi'setin on ikinci yılının hac mevsimi yaklaştığında, Yesribli hacı kabileleri Mekke'ye doğru yola çıktı. O güne kadar Müslüman olan yetmiş üç erkek ile iki kadın da bu kabileler arasında idi. Hz. Peygamber (s.a.a) Yesribli Müslümanlara Akabe'de buluşacağını vaat etti. Bu buluşma teşrik günlerinin ortalarında bir gece yarısı gerçekleşecekti. Yesribli Müslümanlar bu buluşmayı gizli tuttular.

Gecenin üçte birlik bölümü geçince, gözlerden uzak bir gizlilik içinde Müslümanlar saklandıkları yerlerden çıkarak bir yerde toplandılar ve Resulullah'ı (s.a.a) beklemeye koyuldular. Bir süre sonra Hz. Peygamber (s.a.a) yanına aldığı akrabasından birkaç kişi ile birlikte çıkageldi. Onun gelişi ile toplantı başladı. Önce Yesribliler konuştu. Arkasından Hz. Peygamber (s.a.a) bir konuşma yaptı. Kur'ân'dan birkaç ayet okuduktan sonra dinleyenleri Allah'a çağırdı ve İslâm'a teşvik etti.

Bu defadaki biat daha net, daha açık ve daha üst düzeyli mükemmellikte oldu. İslâm'ın bütün yönleri, bütün hükümleri, savaşta ve barışta nasıl davranılacağı, neler yapılacağı ayrıntılı olarak ele alındı. Daha sonra Hz. Peygamber (s.a.a) Yesribli Müslümanlara: *"Kadınlarınızı ve çocuklarınızı koruduğunuz bütün tehlikelerden beni de koruyacağınıza dair bana biat etmenizi istiyorum."* dedi. Onlar da ayağa kalkarak Resulullah'a (s.a.a) biat ettiler.

Bu buluşma sonunda Yesribli Müslümanlar tarafında bir endişe şuuru belirdi. Ebu Heysem b. Teyyihan bu kaygıyı şöyle dile getirdi: "Ey Allah'ın Resulü, bizimle şu adamlar arasında (Yahudileri kastediyor) birtakım ipler (ilişkiler) var. Şimdi biz bunları keseceğiz. Fakat eğer biz böyle yaparsak ve ardından Allah, bizi bırakıp kavmine dönmeni sana tercih ettirirse nasıl olur?" Bu sözler üzerine Hz. Peygamber (s.a.a) gülümsedi ve şöyle dedi: *"Kanın karşılığı kan ve yıkımın karşılığı yıkımdır. Sizinle savaşanlar ile ben de savaşır ve sizinle barış yapanlar ile ben de barışık olurum."*¹

1- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.438; Tarih-i Taberî, c.2, s.441; Menakıb-u Âl-i Ebi Talip, c.1, 181

Arkasından Hz. Peygamber (s.a.a): *"Aranızdan on kişi başkan seçip çıkarın. Bunlar kavimleri içinde olup biten her şeyi gözetmekle görevli olacaklar."* dedi. Hz. Peygamber'in bu emri üzerine Yesribli Müslümanlar dokuzu Hazreç kabilesinden ve üçü Evs kabilesinden olmak üzere aralarından on iki kişiyi seçtiler. Hz. Peygamber (s.a.a) bu on iki kişiye şunları söyledi: *"Sizler kavminiz arasında olup bitecek her şey konusunda kefilsiniz. Tıpkı havarilerin, Meryem oğlu İsa karşısında kefil olmaları gibi. Ben ise kavmim üzere kefilim."*¹

Hikmetli bir yönlendirme, bütün imkânları isabetli şekilde kullanma ve derin siyasî bilinç sayesinde Resulullah (s.a.a), ilâhî risaletle ileriye yönelik adımlar atıyordu ve bütün bu adımlarında ilâhî vahiy ona doğruyu gösteriyor, onu sürekli yönlendiriyordu. Biat töreni sona erince, Hz. Peygamber (s.a.a) kendisine biat eden Yesriblilere kaldıkları yere dönmelerine izin verdi. Giderlerken onlara müşriklere karşı güç kullanmaya kalkışmamaları talimatını verdi. Çünkü yüce Allah henüz savaşma izni vermemişti.

Kureyşliler Yesribli Müslümanların Hz. Peygamber'e (s.a.a) sağladıkları desteğin yol açacağı kuşatıcı tehlikenin kötü sonuçlarını anlamakta gecikmediler. Kapıldıkları öfkenin ve kötülük yapma dürtüsünün etkisi altında Hz. Peygamber (s.a.a) ile Yesribli Müslümanlar arasına girmeye kalkıştılar. Fakat Hz. Hamza ile Hz. Ali (üzerlerine selâm olsun), Akabe toplantısının yapıldığı yerin kapısında güvenlik bekçileri idiler. Bunu gören Kureyşliler ümitsizlik ve hayıflanma duyguları içinde geri döndüler.²

Yesrib'e Hicret Hazırlığı

Kureyşliler gaflet uykularından uyanarak kendilerini bekleyen tehlikenin farkına vardılar. Çünkü Müslümanların önünde galip gelme ümidini uyandıran kapı açılmıştı. Bu yüzden Müslümanlara yönelik sertliğin, baskının ve şiddetin dozunu artırmaya yöneldiler. Amaçları iş işten geçmeden Müslümanları yok etmektir. Müslümanlar bu konudaki şikâyetlerini Hz. Peygamber'e (s.a.a) arz ettiler ve ondan Mekke'den çıkmaya izin vermesini istediler. Resul-i Ekrem (s.a.a) Müslümanlardan birkaç gün mühlet istedi ve sonra şöyle dedi:

1- Tarih-i Taberî, c.2, s.442; es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.443; el-Menakıb, c.1, s.182

2- Tefsiru'l-Kummî, c.1, s.272

*"Nereye göç edeceğiniz bana bildirildi. Gideceğiniz yer Yesrib'dir. Kim Mekke'den çıkmak istiyorsa Yesrib'e gitsin."*¹ Başka bir rivayete göre Hz. Peygamber'in bu konu ile ilgili sözleri şunlardır: *"Yüce Allah size güvenlik bulacağımız bir yurt ve kardeşler hazırladı."*²

Hz. Peygamber'in (s.a.a) bu izni üzerine bazı Müslümanlar Yesrib'e gitmek üzere Mekke'yi terk etmeye başladılar. Kureyşlilerin tepkilerini tetiklememek için bu çıkışları gizlice yapıyorlardı. Mekke'nin sokakları, evleri ve toplantı yerleri günden güne Resulullah'ın (s.a.a) sahabîlerinin gözden kaybolmalarına şahit olmaya başlamıştı artık. Fakat o bir yandan Allah'tan gelecek hicret emrini bekliyor ve öte yandan hicret eden Müslümanların esenliğini ve problemsiz olarak şehirden çıkmasını garanti etmeye çalışıyordu. Bu arada Kureyşliler Hz. Peygamber'in (s.a.a) plânının ve maksadının farkına vardılar. Bunun üzerine Müslümanların Mekke'yi terk etmelerine engel olmaya çalıştılar. Bu amaçla, muhacirlere ulaşarak onları Mekke'ye döndürmek için teşvikten işkenceye kadar değişen çeşitli caydırma yollarına başvurdular.

Kureyşliler, Mekke'nin güvenli bir şehir olarak kalmasına çok özen gösteriyorlardı. Bu yüzden Yesrib'e göç eden Müslümanları öldürmenin doğuracağı sonuçlardan korkuyorlardı. Çünkü o takdirde Müslümanlar ile aralarında savaş çıkabilirdi. Bu düşünce ile Müslümanlara işkence etmekle, onları hapsedmekle yetindiler.

Evet, Kureyşliler Resulullah'ın (s.a.a) Mekke'den çıkıp Yesrib'e gitmesi ile ilgili olarak bin bir hesap yapıyorlardı. Çünkü Müslümanların Yesrib'de elleri güçlenmişti. Şimdi eğer sebatı, isabetli görüşlülüğü, tedbirliliği, güçlülüğü ve yiğitliği ile tanınan Hz. Peygamber (s.a.a) Yesrib'e hicret eden Müslümanlara katılırsa, genelde bütün müşriklerin ve özellikle Kureyşlilerin başına büyük bir felâket çökecekti.

Kureyş kabilesinin şefleri Dâru'n-Nedve diye anılan toplantı evinde hemen bir toplantı düzenlemeyi kararlaştırdılar. Toplantının müzakere konusu, karşı karşıya kaldıkları çok yönlü tehlikeye çözüm aramaktı. İleri sürülen görüşler birbirinden farklı ve çelişkili oldu. Teklif edilen görüşler arasında Hz. Peygamber'i hapsedmek, zincirlerle bir yere bağlamak ve Mekke'den uzak bir çöl bölgesine sürmek gibi

1- et-Tabakatu'l-Kübra, c.1, s.226

2- Menakıb-u Âl-i Ebi Talip, c.1, s.182; es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.468

özmler vardı. Fakat toplantıya katılanların ortak onayını ve beğenisini kazanan görüş, Hz. Peygamber'i öldürmek ve Haşimoğulları'nın kan bedeli ile ilgili isteklerinin önünü kesmek için kanını kabileler arasında dağıtmak şeklindeki öneri oldu.¹ Çünkü eğer Peygamber'i (s.a.a) öldürürlerse, henüz beşiklik dönemini yaşayan İslâm risaletini yok edeceklerini düşünüyordlardı.

Bu sırada ilâhî emir geldi. Hz. Peygamber'e (s.a.a) hemen harekete geçip Yesrib'e hicret etmesi direktifi veriliyordu. Bu direktif Resulullah'ın (s.a.a) büyük bir özlemle beklediği bir işaretti. Çünkü takva temellerine ve ilâhî ilkelere dayalı bir devlet kurup salih bir insan topluluğu oluşturma imkânı bulabileceği bir toprağa ayak basacaktı.

Müşrikler plânlarını tasarlayıp sağlamlaştırdıktan sonra vahyin görevli meleği Cebrail Resulullah'ın (s.a.a) yanına inerek müşrikler tarafından aleyhinde düzenlenen komployu ona haber verdi. Kendisine bu kanlı komployu anlatan şu ayeti okudu: **"Hani kâfirler seni tutup bağlamaları veya öldürmeleri yahut (yurdundan) çıkarmaları için tuzak kurmuşlardı. Onlar (sana) tuzak kurarlarken Allah da (onlara) tuzak kuruyordu. Hiç şüphesiz Allah tuzak kuranların en iyisidir."**²

Hz. Peygamber (s.a.a), gaybî yardım elinin kendisini koruduğunu ve atacağı adımları doğrulttuğunu kesin olarak bildiği için hareket etmek için aceleci davranmadı, adımlarını rastgele atmadı. Tersine hareketlerini plâna bağladı, yapacağı her şeyi basiretle, akıllıca ve tam bir gizliliğe riayet ederek tasarladı.

Hicret Öncesinde Kardeşleştirme

Resulullah (s.a.a), dayanışmalı bir İslâm toplumuna yönelik bir hareket noktası olarak muhacirleri birbirine kardeş yaptı. Böylece, hedef alınan İslam toplumun mensupları İslâm'ın yararı ve Allah'ın sözünün yüceltilmesi için tek bir vücut gibi çalışacaklardı. Çünkü Müslümanlar sayısız zorluklarla karşılaşacaklardı ve bu zorlukları aşmak, en yüksek düzeyde bir yardımlaşma ve dayanışma gerektiriyordu.

1- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.480; et-Tabakatu'l-Kübra, c.1, s.227; Tefsiru'l-Ayyâşî, c.2, s.54

2- Enfâl, 3; el-Menakıb, c.1, s.182

Bu nedenle Resul-i Ekrem (s.a.a), hicret yolunda atılmış ilk adım olarak muhacirleri birbirine kardeş yaptı. Bu kardeşliğin birleştirici bağı hakka ve hoşgörüye yönelik bir ilâhî iman bağı idi. Bu kardeşlik, Müslümanlar arası ilişkilere kazandıracağı insicam, direniş ve nefsanî sürtüşmelerden uzak kalma refleksinde etkisini gösterecekti. Bu süreçte Hz. Peygamber (s.a.a) Ebu Bekir'i Ömer ile, Hamza'yı Zeyd b. Harise ile, Zübeyr'i İbn-i Mes'ud ile ve Ubeyde b. Haris'i Bilal ile kardeş ilân etti.

Bu uygulama bağlamında Hz. Ali'yi (a.s) de kendine kardeş seçti. Bunun için Hz. Ali'ye: *"Senin kardeşin olmamı istemez misin?"* diye sordu. Hz. Ali'nin: *"Evet; isterim, ey Allah'ın Resulü!"* karşılığını vermesi üzerine: *"Sen dünyada ve ahirette benim kardeşimsin."* dedi.¹

1- es-Siretu'l-Halebiyye, c.2, s.20; el-Müstedrek, Hâkim, c.3, s.14

4. BÖLÜM

- İlk İslâm Devletinin Kuruluşu
- Genç Devletin Savunulması
- Müşriklerin Güç Gösterisi ve Sert İlâhî Ceza

İLK İSLÂM DEVLETİNİN KURULUŞU

1- Yesrib'e Hicret

Risalet hareketinin kemale ermesi ve peygamberlik misyonunun özlenen ilâhî hedeflerini gerçekleştirebilmesi için risaletin inanç sistemine kesin bir inançla bağlanmış, varlığını bu inanç sistemine adanmış, sapmalardan koruyacak niteliklerle donanmış olmanın yanı sıra sürekli fedakârlığa hazır, iyilik yanlısı güçlerle ve unsurlarla desteklenmesi gerekiyordu.

İşte Ebu Talip oğlu Ali (a.s), sözünü ettiğimiz unsurun emsalsiz örneği idi. Resulullah (s.a.a) o tarihî günlerin birinde ona şöyle dedi: *"Ey Ali, Kureyşliler bana tuzak kurmak ve beni öldürmek için bir araya geldiler. Rabbim ise bana kavmimin yurdunu terk etmemi vahyetti. Benim Hadramî hırkama bürünerek benim yatağında uyu. Böylece benim yatağında uyumanla izimi onlardan saklamış olacaksın. Buna karşı sen ne diyeceksin ve ne yapacaksın?"*

Hız. Ali (a.s): *"Eğer ben geceyi senin yatağında geçirirsem sen selâmete erecek misin?"* diye sordu. Hız. Peygamber'in (s.a.a): *"Evet."* demesi üzerine sevinçle gülümsedi ve secdeye varmak üzere yere kapanarak Hız. Peygamber'den (s.a.a) aldığı selâmeti ile ilgili haberden dolayı yüce Allah'a şükrederek şöyle dedi: *"Aldığım emri yerine getir; gözüm, kulağım ve kalbimin özü sana feda olsun."*¹

1- İhkaku'l-Hakk, c.3, s.23-45. Bu kaynakta Ayetullah Mer'aşî Necefi'nin açıklamaları da yer alıyor. Bu yorumlarda bu tarihî olayın kaynakları ve Ehl-i Sünnet bilginlerinin Hız. Ali'nin bu olaydaki ilâhî tutumu ile ilgili görüşleri hakkında bilgi veriliyor. Yine bkz. Müsned, Ahmed b. Hanbel, c.1, s.331, Mısır basımı, birinci baskı; Tefsir-i Taberî, c.9, s.140, el-Meymeniyye-Mısır basımı; el-Müstedrek, Hâkim, c.3, s.4, Haydarabat Deken basımı.

Hız. Peygamber (s.a.a) gece yarısından sonra Hız. Ali'yi yatağında bırakarak ve çevresini saran ilâhî desteğın himayesi ile evini saran müşrik güçlerin çemberini yararak evinden çıktı.

Allah'ın düşmanlarının sabahleyin Hız. Peygamber'in (s.a.a) evini basınca hayal kırıklıkları ne kadar da büyüktü! Ölüm kokusu saçan kılıçlarını sıyırmışlardı. Yüzleri kin saçıyordu. Başlarında Halid b. Velid vardı. İçeri girdiklerinde Hız. Ali (a.s) üstün bir şecaatle yattığı yerden ayağa fırladı. Bunu gören müşrik güçler geri dönüp kaçmaya başladı. Dehşete ve şaşkınlığa kapılmışlardı. Çünkü yüce Allah'ın onların çabalarını nasıl boşa çıkarıp Peygamberi'ni (s.a.a) kurtardığını gözleri ile görüyorlardı.

Kureyş kabilesi bütün azgınlığı ile kaybolan prestijini ve heybetini geri kazanmak için her türlü çareye başvurdu. Tek amacı Muhammed'i (s.a.a) yakalamaktı. Bu amaçla deneyimli gözcüleri yola çıkardı. Hız. Peygamber'i yakalamak için her türlü yola baş vurmayı göze aldı. Öyle ki, onu diri veya ölü olarak getirene ödül olarak yüz deve vereceğini açıkladı. Peşine düşenlere usta biri rehberlik ediyordu. Adam, Hız. Peygamber'in (s.a.a) ayak izlerini sürerek Sevr Mağarası'nın kapısına vardı. Hız. Peygamber Ebu Bekir ile birlikte bu mağarada saklanmıştı. Usta rehber, mağaranın kapısında Hız. Peygamber'in izini kaybetti. Bunun üzerine: "Muhammed ve arkadaşı burayı geçmedi. Bu ikisi ya göğre çıktılar veya yere girdiler." dedi.

Mağaranın içinde Ebu Bekir büyük bir korkuya kapılmıştı. Çünkü dışarıdaki Kureyşlilerin: "Çık dışarıya, ey Muhammed!" diye bağırın seslerini duyduğu gibi, mağaranın kapısına yaklaşan ayaklarını da görüyordu. Resulullah (s.a.a) ise ona: "*Üzülme, Allah bizimle beraberdir!*" diyordu.

Kureyşli izciler, eli boş geri döndüler. Çünkü Hız. Peygamber'in (s.a.a) mağarada olduğunun farkına varmadılar. Zira bir örümcek mağaranın kapısı üzerinde ağın örmüştü ve bir güvercin kapının yanında yuvasını kurarak içinde yumurtlamıştı.

Gece olunca Hız. Peygamber'in (s.a.a) saklandığı yeri öğrenen Hız. Ali (a.s) ile Ebu Hale oğlu Hind onunla buluştular. Resul-i Ekrem (s.a.a), zimmetini koruması ve emanetlerini yerlerine vermesi hususundaki tavsiyelerini Hız. Ali'ye iletti. Zira o, Arapların emanetlerini kendisine teslim ettikleri bir kişi idi. Ayrıca Hız. Ali'ye kendisi ve Fatıma'lar için binek hayvanları satın alarak kendisine katılması yolunda emir verdi ve güven vermek amacıyla ona şöyle

dedi: *"Ey Ali, onlar şu andan itibaren benim yanıma gelinceye kadar sana kötü bir şey yapamayacaklar. Herkesin gözü önünde açık bir şekilde emanetlerimi yerlerine ver. Sonra seni kızım Fatıma üzerine vekil ediyorum. Rabbimin de her ikinizin üzerine vekil ve koruyucunuz olmasını isterim."*¹

Mağaraya sığınmasının üzerinden üç gün geçtikten sonra Kureyşlilerin kendisini aramayı durduklarını öğrenince, hiçbir sıkıntıya aldırış etmeksizin, Allah'ın yardımına sığınarak ve O'nun desteğine güvenerek hızlı bir şekilde Yesrib'e doğru yola çıktı.

Hız. Peygamber (s.a.a) Yesrib yakınlarındaki Kuba deneni yere varınca, Yesrib'e hep birlikte girmek için, amcasının oğlu Ali b. Ebu Talip ile Fatıma'ları beklemek üzere orada birkaç gün mola verdi. O Yesrib ki, Hız. Peygamber gelecek diye sevinç ve neşe ile dalgalanıyordu. Bu arada Hız. Peygamber'in (s.a.a) yanındaki ve yol arkadaşı Peygamber'i Kuba'da bırakarak Yesrib'e girmişti.

Hız. Ali (a.s) yol yorgunluğundan ve yolculuğun tehlikelerinden bitkin durumda Hız. Peygamber'in (s.a.a) yanına vardı. Çünkü Kureyşliler Fatıma'lar ile birlikte Mekke'yi terk ettiğini öğrenince, peşlerine düşmüşlerdi. Resulullah yanına gelen Hız. Ali'yi kucakladı ve başına gelenler karşısında duyduğu üzüntüden dolayı gözleri yaşardı.²

Resulullah (s.a.a) birkaç gün Kuba'da kaldı. Oradayken yaptığı ilk iş putları kırmak oldu.³ Arkasından buranın adı ile anılan Müslümanların ilk mescidinin temelini attı. Sonra cumaya rastlayan bir gün Kuba'dan yola çıktı. Öğle namazı vakti Ranuna deneni yere vardı. Burada İslâm tarihindeki ilk Cuma Namazı'nı kıldı. Yesribli Müslümanlar süslenmiş ve silâhlarını kuşanmış olarak Resulullah'ı (s.a.a) karşılamaya çıktılar ve binek hayvanının etrafını sardılar. Herkes onu yakından görmek ve inanıp sevdiği bu adama doyasıya bakmak istiyordu.⁴

Önünden geçtiği her Müslüman evinin sahibi devesinin yularından tutuyor ve ondan yanında kalmasını rica ediyordu. Resulullah (s.a.a) ise onlara güler yüzle karşılık veriyor ve herhangi birinin hatırını kırmaktan çekinerek onlara: *"Deveyi bırakın; o, emre göre hareket ediyor."* diyordu.

1- A'yanu's-Şia, c.1, s.237

2- el-Kâmil Fi't-Tarih, c.2, s.106

3- el-Bed'u ve't-Tarih, c.4, s.176-177

4- Hız. Peygamber (s.a.a) rebiyülevvel ayının on ikinci günü Yesrib'e vardı.

Sonunda deve Neccaroğulları'ndan iki yetim gence ait ve Ebu Eyyub el-Ensari'nin evi önünde bulunan ağılın yanında durdu. Ebu Eyyub el-Ensari'nin eşi koşarak geldi ve Hz. Peygamber'in (s.a.a) devesini içeriye aldı. Böylece Resulullah (s.a.a) Mescid-i Nebevî'nin ve kendi evinin yapımı tamamlanıncaya kadar bu ailenin yanında misafir kaldı.¹

Hız. Peygamber (s.a.a) Yesrib şehrinin adını Tayyibe olarak değıştirdi.² Resulullah'ın (s.a.a) Yesrib'e hicreti İslâm tarihinin başlangıcı sayıldı.³

2- Mescidin Yapımı

Hız. Peygamber (s.a.a), Müslümanları ferdi yetiştirme aşamasından geçirdikten sonra Yesrib'e varması ile ilâhî yasaların ve hoşgörüye dayalı İslâm şeriatının hükümlerine olduğı bir devlet oluşturmayı plânlamaya başladı. Bunu İslâm uygarlığı oluşturma aşaması izleyecek ve bu İslâm uygarlığı devlet kurma aşaması sonrasında bütün insanlığı kapsamına alacaktı.

Bir İslâm devleti kurmanın önündeki başlıca engellerden biri, Arap Yarımadası toplumunda öteden beri egemen olan kabile düzeni idi. Bunun yanı sıra Müslümanların zayıflığı da mutlaka gerçekçi bir tedavi ile giderilmeli idi. Bu doğrultudaki ilk adım bir mescit yapmaktır. Bu mescit, çeşitli görevlerin gerçekleştirilme yeri ve devlet işlerini çekip çevirecek merkezî otoritenin üssü olacaktı.

Mescidin yeri belirlendi ve Müslümanlar mescidin inşa edilmesi ve gerektirdiğı donanımın sağlanması için gayret ve özlem dolu ciddi bir çalışmaya giriştiler. Resulullah (s.a.a) bu çalışmalarda öncü, örnek ve Müslümanları harekete geçiren enerji kaynağı oldu. Bizzat kendisi taş ve kerpiç taşıma işine katıldı. Bir defasında karnı üzerinde taş taşırken Useyd b. Huzeyr karşısına çıktı ve: "Ey Allah'ın Resulü, o taşı ver, onu senin yerine ben taşıyayım." dedi. Fakat Hız. Peygamber (s.a.a) ona: "*Hayır, sen git başka bir taş getir.*" dedi.

Resulullah (s.a.a) ve ailesi için de bir ev yapıldı. Bu ev büyük külfet gerektirmiş bir ev değildi. Onun ve ailesinin hayat tarzı gibi sade idi. Bu arada Hız. Peygamber (s.a.a) sığınacakları bir konut

1- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.494

2- Mukaddime, İbn-i Haldun, s.283; Tâcu'l-Arus, c.2, s.85

3- Tarih-i Taberî, c.2, s.110-114

bulamayan yoksulları da unutmamıştı. Mescidin bitişiğinde onlar için bir barınak yaptırmıştı.¹

Yapılan bu mescit, Müslümanların ibadet ve sosyal hayatlarında bir üs ve fert ve toplumun eğitilme ve oluşturulma sürecinde aktif bir merkez oldu.

3- Muhacirler ile Ensarın Kardeşleştirilmesi

Daha sonra Hz. Peygamber (s.a.a) yeni devlet kurma ve kabilenin kendisine dokunmadan kabile düzeninin bazı değerlerine son verme yolunda başka bir adım attı. Sözünü ettiğimiz kabile düzeninin bazı değerlerini ortadan kaldırmak için Müslümanlarda ortaya çıkan iman hararetinden ve karşılıklı sevgiden yararlandı. Bunun için kan ve akrabalık taraftarlığı bağını aşarak inanç ve din bağını fertler arası ilişkilerin temeli yaptı. Bu bağlamda: *"Allah için ikişer ikişer kardeş olun."* dedi. Arkasından Hz. Ali'nin elini tutarak: *"Bu da benim kardeşimdir."* dedi.²

Bunu gören Müslümanlar harekete geçerek ensardan olan her kişi muhacirlerden olan bir kişiyi hayatına ortak ettiği kardeşi olarak seçti. Böylece Yesrib şehri tarihinin kanlı sayfalarından birini geride bıraktı. Çünkü bu şehrin üzerinden geçen hiçbir gün olmuyordu ki, Evs ve Hazreç kabileleri arasında Yahudilerin entrikaları ve desiseleri ile körükledikleri acı bir çatışma meydana gelmemiş olsun. Böylece dünyanın önünde gelişmiş insanî hayat açısından yeni bir dönem açıldı. Çünkü Resulullah (s.a.a) bu kardeşleştirme ve inanca dayalı kişiler arası ilişkiler oluşturma uygulaması ile bu ümmetin sürekliliğinin ve imana dayalı aktifliğinin temelini attı.

Müslümanları Birbirine Kardeş Yapmanın Boyutları ve Sonuçları

Ekonomik Boyut

1) Muhacirleri barındırmak ve ekonomik durumlarının iyileşmesini sağlayarak yeniden normal hayatlarını sürdürmelerinin yolunu açmak.

1- Biharul-Envar, c.19, s.112; es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.496

2- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.504

2) Yoksulluğu ortadan kaldırma girişimi bağlamında sınıflar arasındaki farklılıkları gidermek.

3) Gayri meşru servet birikiminden uzak bir yaklaşımla ekonomik bağımsızlığı gerçekleştirmek ve Yahudilerin faizci-rantiyeci ellerini kesmek.

4) Ticarî hareketi canlandırmanın yanı sıra tarımsal gelişmeyi geliştirmek. Bu amaçla muhacirler ile ensarın faaliyetlerini ve düşüncelerini kaynaştırmak, çalışmalarını bağlantılandırmak ve şehirde varolan bütün fırsatlardan yararlanmak.

Sosyal Boyut

1) Toplumun bünyesinde kök salmış sosyal hastalıkları ve kabile çatışmalarının tortularını ortadan kaldırmak; sevgi, sempati ve bir arada yaşama ruhunu yaygınlaştırarak İslâm'a karşı komplo kurmaya hazırlananların kullanabilecekleri gedikleri kapatmak, insanî emekleri ve enerjileri daha sonraki aşamalarda İslâm'ın hizmetine sunmak üzere çoğaltmak.

2) Gündelik ilişkilerde kabile düzenini kaldırıp onun yerine İslâmî düzen ve değerleri koymak.

3) Müslümanları fedakârlığa ve başkalarını kendi nefesine tercih etme doğrultusunda eğitmek suretiyle İslâmî risaleti yaymak için onları dünyaya açılmaya psikolojik yönden hazırlamak. Çünkü İslâm'ı yayma faaliyeti, bu yayma kampanyasında görev alacak olanlarda yüksek bir esnekliğin, hilmin ve yüce değerlerin bulunmasını gerektirir.

Siyasî Boyut

1) Düşmanların çeşitli yönlerden saldırdıkları ve desiselerini hiç durdurmadıkları bir ortamda bir tek kişi gibi Resulullah'ın (s.a.a) ve ilâhî risaletin emirleri doğrultusunda hareket edecek Müslümanlardan oluşmuş, birbirine sıkı bağla bağlı bir toplumsal doku oluşturmak.

2) Muhacirler ile ensarın taktik deneyimlerini, direnme ve ayakta durma yöntemlerini, imanî tecrübelerini ve hareket yollarını birbirine aktarmaları. Çünkü ensar, muhacirlerin yaşadıkları tecrübeleri ve sıkıntıları yaşamış değildi.

3) Devleti ve yönetim iskeletini kurmanın adımlarından biri olarak örnek kişiler yetiştirmek.

4) Müslümanları İslâm değerleri uyarınca, kabilecilik ve ırkçılık ruhundan uzak bir şekilde kendilerini savunma konusunda güçlü bir biçimde bilinçlendirmek.

4- Medine Anlaşması

Hz. Peygamber'in (s.a.a), Müslümanları çatışma ve direnme şartlarında yapıcılık ve İslâm şeriatını uygulama aşamasına intikal ettirebilmesi için nispî de olsa güven ve istikrar ortamını sağlaması gerekiyordu. Çünkü çatışma ortamı, İslâm şeriatının halk kitleleri arasına yayılmasına engel olabilirdi.

Yesrib şehrinde Müslümanlara karşı varoluş mücadelesi veren rakip güçler vardı. Meselâ Yahudiler ekonomik güçleri ve bilinen siyasî entrikaları ile ve bunların yanı sıra asla azımsanmayacak silâh, teçhizat ve insan sayıları ile büyük bir yük ve potansiyel bir tehlike oluşturuyorlardı. Müşrikler de bir başka güç odağı idi. Gerçi Hz. Peygamber'in (s.a.a) ve muhacirlerin gelişi ile fonksiyonları zayıfladı, ama büsbütün yok olmadı. Hz. Peygamber (s.a.a) onlara karşı güzel davrandı ve iyilikle mukabele bulundu.

Hz. Peygamber (s.a.a) bunların yanı sıra münafıkların da muhtemel varlığını mutlaka hesaba katmalıydı.

Öte yandan Yesrib şehri dışında Kureyşliler ile diğer müşrik kabileler vardı ki, bunlar genç İslâm devletinin varlığı için gerçek bir tehdidi temsil ediyorlardı. Resulullah (s.a.a) bunlara karşı koymak ve tehlikelerini savmak için hazırlık yapmak zorunda idi.

İşte bu noktada Resulullah'ın (s.a.a) büyüklüğü ve çeşitli güçlere yönelik ilişkilerdeki siyasî ustalığı ortaya çıktı. Başkalarına karşı iyi ve temiz niyetler göstermek ve bu güçlerin hepsini barışa ve güvene çağırarak bu ustaca ilişkinin esasını oluşturmuştur.

Müslümanlar ile Yahudiler arasında barış ve işbirliği anlaşması imzalandı. Bu anlaşmaya göre merkezinde Hz. Peygamber'in (s.a.a) yer alacağı ve bünyesinde yaşayan herkesin insan haklarından eşit bir şekilde yararlanacağı bir devlet kurulacaktı.

Bu anlaşma belgesinin Yesrib toplumunda kurulacak ilk uygar İslâm devletinin anayasa taslağı niteliğini taşıdığını söylemek mümkündür. Bu devlet önce Arap toplumunun tümünü kapsayacak, arkasından evrensel insan toplumunun tümüne doğru gelişerek yeni İslâmî düzeni kabul ettirecekti.

Söz konusu belgenin içerdiği ilkelerin en önemlileri şunlardır:

1) Müslüman bir toplumun varolduğunu açıkça ortaya koymak ve Müslüman ferde bu topluma bağlı olduğu duygusunu güçlü bir şekilde hissettirmek.

2) Kabileleri bazı sosyal faaliyetlere iştirak ettirerek ve problemlerin bir bölümünün çözümünde onlardan yararlanarak, fonksiyonu ve yetkisi genişletilerek kabile düzeninin özünü korumak, böylece devletin omuzlarındaki yükü hafifletmek.

3) Yahudilerin, dinlerine bağlılıklarını sürdürmelerine ve dinî geleneklerini, ayinlerini uygulamalarına hoşgörü göstermek ve onları yeni İslâm devletinin vatandaşları saymak suretiyle inanç özgürlüğünü vurgulamak.

4) Yesrib şehrini, savaşmanın caiz olmadığı güvenli bir yasak bölge yaparak bu şehrin güvenliğinin dayanaklarını sağlamlaştırmak.

5) Devletin egemenliğini ve İslâm düzenini kabullenmek ve anlaşmazlıkların çözümünü sağlayacak kararları Resulullah'ın (s.a.a) şahsında temsil edilen İslâm önderliğine havale etmek.

6) Müslümanlar ile Yahudilerin tek bir siyasî düzen içinde yaşayıp o düzeni dış tehlikelere karşı savunmaları itibarı ile siyasî toplum çerçevesini genişletmek.

7) Müslüman toplumun karşılaştığı bunalımları aşmak için bu toplumun fertleri arasında yardımlaşma ruhunun yaygınlaşmasını teşvik etmek.

5- Münafıklık ve Medine'de İstikrarın Başlangıcı

Hız. Peygamber (s.a.a), Müslüman bir toplum oluşturmaya büyük önem veriyordu. Bu gerekçe ile mazereti olanların dışında kalan bütün Müslümanlara Medine'ye hicret etmeyi farz kıldı . Böylece bütün enerjilerin, bütün yeteneklerin bir araya getirilmesini ve bunların Medine'ye çekilmesini amaçlamıştı.

Medine şehri bu yeni dönemde güvenli ve istikrarlı bir hayata kavuştu. Bu durum başlangıçta Hız. Peygamber'in (s.a.a) çağrısını reddeden, bu çağrıda kendi inançlarını tehdit eden bir yön gören diğer güçlerin canını sıktı. Oysa şimdi Müslüman toplumu, insanı ahlâkî erdemlere doğru yükselten bir yapı, sürekli gelişen ve hiç kimsenin, risaletini yaymasını engelleyemediği düzenli bir güç hâline gelmişti. Bu yüzden sözünü ettiğimiz güçlere mensup birçok kişi Müslüman

olurken, diğer bölümü ya bu toplumdan uzak durmayı veya onunla ittifak ilişkisine girmeyi plânlıyordu.

Öte yandan Hz. Peygamber (s.a.a) münafıklık hareketi ile genç İslâm'ı yıkmayı amaçlayan, Müslümanlar arasında ayrılık tohumları ekerek saflarını parçalamaya uğraşan ve içinde kin tutup fırsat gözetken Yahudi çabalarını da gözlem altında tutuyordu.

Uzun bir süre geçmeden İslâmiyet Medine şehrinin her evine girmeyi başardı.¹ Genele yayılmış toplumsal düzen, İslâm'ın hâkimiyeti ve Resulullah'ın (s.a.a) önderliği altında düzene girip toplumun bünyesine oturdu.

Bu dönemde zekât, oruç hükümleri ile had cezalarını uygulamaya ilişkin hükümler yasallaştırıldı. Ayrıca namaza çağırmak için ezan okuma uygulaması da bu dönemde yürürlüğe girdi. Bundan önce Hz. Peygamber (s.a.a) namaz vakti girince birini vaktin geldiğini yüksek sesle duyurmakla görevlendirmişti. Şimdi ise ilâhî vahiy inerek Resulullah'a (s.a.a) ezanın içeriğini ve şeklini bildirdi.² Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) bizzat Bilal'i çağırarak ona ezanın şeklini öğretti.

6- Kiblenin Değişmesi

Hz. Peygamber (s.a.a) Mekke'de kaldığı süre boyunca namazlarında yönünü Beytu'l-Mukaddes'e doğru dönerdi. Medine'ye hicret edişinin on yedinci ayına kadar namazlarında yöneldiği bu yönü değiştirmede. Sonra yüce Allah ona namazlarını Kâbe'ye yönelerek kılmasını emretti.

Yahudiler İslâm dinine yönelik düşmanlıklarında, Resulullah'ı ve ilâhî risaleti alaya almalarında o kadar ileri gittiler ki, Müslümanların Yahudilerin kiblesine uymalarını onlara karşı övünme konusu olarak kullandılar. Bu durum Hz. Peygamber'i (s.a.a) üzüyordu ve bir an önce kible değişimi ile ilgili ilâhî vahyin inmesini bekliyordu. Bu sırada bir gecenin hayli ilerlemiş bir saatinde dışarı çıktı ve uzun süre gökyüzüne bakarak geceyi sabahladı. Aynı gün öğle namazının vakti gelince, Salimoğulları'nın mescidinde bulunuyordu. Öğle namazının ilk iki rekâtını kılmıştı ki, ansızın inen Cebrail (a.s) kolundan tutup yüzünü Kâbe'ye doğru çevirdi. Bu konuda ona şu ayet indi: **"Biz senin yüzünün göğe doğru çevrilip durduğunu görüyoruz. Elbette**

1- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.500

2- el-Kâfî, c.1, s.83; Tehzibu'l-Ahkam, c.1, s.215

seni, hoşlanacağın bir kibleye döndüreceğiz. Artık yüzünü Mescid-i Haram tarafına çevir..."¹

Kiblenin değiştirilmesi olayı, Müslümanların Resulullah'ın (s.a.a) emirlerine ne derecede boyun eğdiklerini, ona ne oranda itaatkâr olduklarını belirleyen bir sınav, Yahudilerin inatçılıklarına, alaycı tavırlarına karşı bir meydan okuma ve onların komplolarına verilmiş bir karşılık mesabesinde idi. Ayrıca Müslüman kimliğini oluşturma yönünde atılmış yeni bir adım niteliği taşıyordu.²

7- Askerî Çatışmanın Başlaması

İnsanlara hükmeden, onlar üzerinde üstünlük kuran faktör, güçtü. Hz. Peygamber (s.a.a) ve Müslümanlar bu ortamda Medine'de meydana gelen nisbî istikrardan sonra Arap Yarımadası'nda, hatta Bizans ve Fars gibi yarımada dışında etkili olan güçlere karşı İslâm risaletini yayma ve ilâhî direktiflere uygun bir uygarlık oluşturma konusundaki ısrarını pekiştirmek için harekete geçti. Müslümanların elinde başkalarının sahip olmadıkları uygarlık geliştirme araçları vardı. Onlar kendilerine özgü bir inancın ve düşünce sisteminin sahipleri, hakkın ve adaletin isteklileri, barışın ve güvenin yasallaştırıcıları, kılıcın ve savaşın ustaları idiler.

Resulullah'ın (s.a.a) beklentisine göre, Kureyş kabilesi ve Peygamber'e düşmanlık besleyen diğer güçlerin belli bir süre sonra bile olsa Müslümanları kökten yok etme girişimine başvuracaklardı. Bilindiği gibi daha önce ensar Müslümanlarından İkinci Akabe Biati'nde destek ve hak uğruna savaşma isteğinde bulunmuştu. Ayrıca Kureyşlilerin kendisi saldırılarına ve zulümlerine devam ediyorlardı. Hatta Mekke'den göç eden Hz. Peygamber'i (s.a.a) ve Müslümanları yok etmek amacı ile onların peşlerine düşmüşlerdi. Bunun yanı sıra Mekke Müslümanlarının mallarına el koyuyor ve evlerini yakıyorlardı. Hz. Peygamber ve özellikle muhacir Müslümanları şunu arzu ediyorlardı: Kureyş kabilesi ya kendi isteği ile Müslümanlığı kabul etsin veya hiç değilse azgınlığına devam etmesin.

İşte bu gerekçe ile Hz. Peygamber (s.a.a) seriyeleri görevlendirmeyi başlattı. Bunlar Müslümanların varlıklarını ve teslim olmadıklarını ilân etmek için hareket eden küçük birliklerdi.

1- Bakara, 144

2- Mecmau'l-Beyan, c.1, s.413

Silâhlarının ve teçhizatlarının basit ve sayılarının sınırlı olduğunu, sayılarının altmış kişiyi geçmediğini, savaşacakları ve destekleyecekleri yolunda Hz. Peygamber'e biat etmiş olan ensardan aralarında hiç kimsenin bulunmadığını ve hepsinin muhacirlerden oluştuğunu nazar-ı itibara aldığımız zaman şu gerçeği görürüz: Bu birlikler savaşmak için tertiplenmiş güçler değildi. Sadece Kureyşliler üzerinde ekonomik baskı oluşturmaları amaçlanıyordu.¹ Ayrıca Kureyşlilerin ya duyarlı bir kulakla ve açık bir kalp ile hakkın sesini işitmeleri veya Müslümanlar ile barış yaparak İslâm'ın diğer yörelere yayılması yolundaki faaliyetleri sırasında onlara sataşmamaları bekleniyordu. Bütün bunlara ek olarak Yahudilere ve münafıklara İslâm'ın gücünün ve Müslümanların heybetinin, azametinin hissettirilmesi gerekiyordu.

Böylece hicretin üzerinden yedi ay geçtikten sonra ilk seriye sefere çıktı. Otuz kişiden oluşan bu birliğin komutanı Hz. Peygamber'in (s.a.a) amcası Hamza idi. Bunu Ubeyde b. Haris'in komutasında sefere çıkan ikinci ve arkasından Sa'd b. Ebu Vakkas'ın başında bulunduğu üçüncü bir seriye izledi.

Hz. Peygamber (s.a.a) de hicretin ikinci yılının safer ayında bağlılarından oluşan bir birliğin başında Kureyş kervanlarının maksada ulaşmasını engellemek amacıyla yola çıktı. Fakat Ebva ve Bevad adları ile bilinen yerlere doğru yapılan bu seferinde iki taraf arasında çatışma meydana gelmedi. Zu'l-Uşeyre'ye yönelik seferi sırasında ise Mudliçoğulları ile onların Zamureoğulları'ndan olan müttefikleriyle anlaşıp sulh yaptı.

Kurz b. Cabir el-Fehrî'nin Medine civarında yağmacılığa girişerek deve ve küçük baş hayvanı hırsızlığına girişmesi üzerine Hz. Peygamber (s.a.a) yeni devletin itibarını geri getirmek ve saldırganı cezalandırmak için harekete geçerek onu kovalamaya girişti. Giderken Medine'de Zeyd b. Harise'yi yerine bıraktı.²

Hz. Peygamber (s.a.a) bu askerî hareketlerinde akrabacılık ve intikam alma kavramı ile değil, cihat ve din uğruna fedakârlık kavramı ile yola çıktı. Ayrıca barış, sözleşme ve yasak aylarda savaşılmaması geleneklerine de saygı gösterdi.

1- Çünkü malî kaynaklarını Mekke, Şam ve Yemen arasında gidip gelen ticaret kervanları oluşturuordu.

2- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.598; el-Meğazî, c.1, s.11-12

GENÇ DEVLETİN SAVUNULMASI

1- Büyük Bedir Savaşı

Savaşmaya ilişkin ilâhî emrin inmesi ile, İslâm risaletinin şirk ve sapıklık güçleri arasındaki çatışma yeni bir aşamaya girdi. Muhacirlerin gönüllerinde, daha önce kendilerinden gasp edilmiş haklarının geri alınması konusunda ciddi bir arzu uyandı. Kureyşliler onların bu haklarını sadece tek Allah'a inandılar diye gasp etmişlerdi.

Hız. Peygamber (s.a.a) Zatu'l-Uşeyre Gazvesi'nde gözden kaybettikleri Kureyşlilerin Şam'a giden kervanlarını gözetim altına aldı. O, bu gözetmeye hafif teçhizatlı ve az sayıda kişiden oluşan bir birlikle çıktı. Beklediği şey, Mekkelilerin çoğunluğunun büyük ticarî hisselerini taşıyan kervanla karşılaşmaktı. Hız. Peygamber'in (s.a.a) bu hareketi gizli kalmadı. Haberi Mekke'ye ve söz konusu kervanın komutanı olan Ebu Süfyan'a ulaştı. Ebu Süfyan bu haberi alınca, kafilenin yolunu Müslümanlara yakalanmaktan kurtulacak şekilde başka bir yöne çevirdi... Haberi alan Kureyşliler paniğe kapılmış hâlde mallarını almak için harekete geçtiler. Müslümanlara yönelik kin ve kıskançlık duygularının ateşi ile tutuşmuşlardı. Bu arada Kureyş kabilesinin birkaç ileri geleni meseleye daha temkinli ve serinkanlı bir şekilde bakarak özellikle Ebu Süfyan'ın kervanla birlikte yakalanmaktan kurtulduğunun haberi gelince, yola çıkmamayı Müslümanlar ile karşılaşmamaya tercih ettiler.

Kureyş kabilesi bu sefere, ağır silâh ve teçhizatla donanmış bin kişiye yakın bir birlikle çıktı. Temel dürtüsü, zorbalığı ve Araplar arasındaki itibarından kaynaklanan gururu idi. Başka kabilelerden gelen birlikler de yardımına koşmuştu. Ya Müslümanlar ile karşılaşmakta veya kervanlarını korumasız bırakmayacağını kanıtlamakta ısrarlı idi. Böylece Müslümanların ikinci bir sataşmasına uğramayı önleyeceğini hesap ediyordu. Çünkü Kureyş kabilesi,

üstünlük kurduğundan beri hiç alçalma yüzü görmemişti. Nitekim Resulullah (s.a.a) ilk defa Kureyş kabilesi ile karşılaşmak isteyince, bazı sahabîleri bu hususu ona ifade etmişlerdi.¹

Kureyşliler Bedir suyu yakınlarına inerek savaşmak üzere saflarını düzenlediler. Üç yüz on üç kişiden oluşan Müslümanlar ise Kureyşlilerden önce savaş yerine gelmişlerdi. Yüce Allah, Resulullah (s.a.a) ve Müslümanlar için zaferin ön imkânlarını ve sebeplerini hazırladı. Onların savaş yerine kolayca ulaşmalarını sağladı. Gönüllerine güven ve sükûnet duygusu doldurdu. Onlara düşmanlarına karşı zafer ve hak dini üstün getirmeyi vaat etti.²

Gerçi Müslümanlar Kureyşlilerin kendileri ile karşılaşmak için sefere çıkacaklarını beklemiyorlardı; fakat kervan ellerinden çıkıp hedef savaşa dönüşünce, Peygamber efendimiz (s.a.a) muhacirlerin ve ensarın niyetlerini öğrenmek istedi. Bu maksatla ayağa kalktı ve *"Ey insanlar, bana görüşünüzü söyleyin!"* dedi.

Muhacirlerden biri ayağa kalktı ve düşmanla karşılaşmaktan çekinmeyi ve korkmayı ifade eden bir konuşma yaptı. Arkasından Mikdad b. Amr ayağa kalktı ve şunları söyledi: "Ey Allah'ın Resülü, Allah'ın emri uyarınca hareket et. Vallahi, biz İsrailoğulları'nın peygamberlerine: **'Sen ve Rabbin gidin savaşın; biz burada oturacağız.'**³ şeklinde söyledikleri sözün benzerini sana söylemeyiz. Biz: 'Sen ve Rabbin gidin savaşın; biz de sizinle birlikte savaşmaya hazırız!' diyoruz. Seni hak üzere peygamber gönderen Allah adına yemin ederim ki, eğer bizi Birkul-Gimad'a götürsen seninle birlikte geliriz."⁴

Resulullah (s.a.a) Mikdad'a: *"İyi, güzel."* dedi ve az önceki: *"Ey insanlar, bana görüşünüzü söyleyin!"* sözünü tekrarladı. Bu tekrarlamadaki maksadı, ensar Müslümanlarının görüşünü işitmektir. Çünkü onlar hicretten önce Akabe'de canları ve malları ile Peygamber'i desteleyeceklerine, savunacaklarına dair ona biat etmişlerdi.

Bunun üzerine Sa'd b. Muaz ayağa kalkarak: "Ensar adına ben cevap vereceğim. Ey Allah'ın Resülü, bizi kastediyor gibisin." dedi.

1- el-Meğazî, Vakıdî, c.1, s.48; es-Siretu'l-Halebiyye, c.2, 160; Biharu'l-Envar, c.19, s.217

2- Enfâl, 7-16

3- Mâide, 24

4- Birkul-Gimad, Mekke'nin uzaklarında deniz kenarında bir yerin adıdır.

Hız. Peygamber'in (s.a.a): *"Evet."* demesi üzerine Sa'd sözlerine şöyle devam etti: "Biz sana inandık, senin söylediklerini onayladık. Bize getirip duyurduğun her mesajın doğru olduğuna tanıklık ettik. Sözünü dinleyeceğimize ve emirlerine uyacağımıza dair sana söz verdik ve taahhütte bulunduk. Ey Allah'ın peygamberi, yoluna devam et. Seni hak üzere peygamber gönderen Allah adı üzerine yemin ederim ki, eğer şu denizin karşısına insan de oraya dalsan, seninle birlikte biz de oraya dalarız ve bir tek kişimiz bile geri kalmaz. Yarın düşmanımızın bizimle karşılaşmasından hoşnutsuz değiliz. Biz savaşta sabırlı ve düşmanla karşılaşma sırasında sözünde duran kişileriz. Umuyorum ki, yüce Allah bizden yana sana gözünü aydınlatan bir sonuç gösterir."

Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) şöyle dedi: *"Allah'ın bereketi üzerine yürüyün. Zira Allah bana iki topluluktan (kervan veya Kureyş ordusundan) birisinin bizim olacağını vaat etti. Vallahi, ben Kureyşlilerin yere serilmiş ölümlerini görür gibiyim."*¹

Müslümanlar, savaşmak için uygun olan yeri seçmekle, su hazırlamakla ve düşmanla karşılaşmak ile ilgili koruyucu tedbirleri almakla işe başlayarak savaşa hazırlanıp gerekli hazırlıkları tamamladılar. Resulullah (s.a.a) da her durumda ve her vesile ile dua ediyor, Allah'tan zafer istiyordu. Önder Peygamber (s.a.a), Müslümanların gönüllerine daima sabır, yiğitlik ve güven aşıl原因an coşturucu bir güç idi. Ayrıca onlara cesaret veriyor ve ilâhî desteğin geleceğini bildiriyordu.²

Müslümanlar, Hız. Peygamber'in etrafını sardılar. Onlar inanç uğruna fedakârlığa hazır olmanın en çarpıcı tablosunu ortaya koyuyorlardı. Ayrıca savaşın istemedikleri şekilde gelişmesi ihtimaline karşı alternatif plân üzerine düşünüyorlardı. Hız. Peygamber'e (s.a.a) komuta merkezi olarak bir gölgelik hazırladılar. Peygamber savaşı buradan gözetleyecekti. Kureyşlilerin durumu hakkında bilgi almak için bir haber alma birliği çıktı. Bu birlik Hız. Peygamber'e (s.a.a) getirdiği gerekli haberler ile döndü. Kureyşli savaşçıların sayısı dokuz yüz elli ile bin kişi arasında tahmin edildi.³

Resulullah (s.a.a) ayağa kalkarak Müslümanların saflarını düzenleyerek savaşta nasıl dizileceklerini belirledi. Büyük sancağı Hız. Ali'ye (a.s) verdi. Kureyşlilere birini göndererek geri dönmelerini

1- el-Meğazî, c.1, s.48-49

2- Enfâl, 65

3- el-Meğazî, c.1, s.50

teklif etti. Çünkü savaştan hoşlanmıyordu. Bu teklif müşrikler arasında görüş ayrılığına yol açtı. Kimi barış isteklisi olurken, kimi de saldırganlığın ısrarlısı oldu.¹

Resul-i Ekrem (s.a.a) Müslümanlara savaşın başlatıcıları olmamalarını emretti ve dua etmeye koyuldu. Şöyle diyordu: *"Allah'ım, eğer bu cemaat yok olursa, artık sana hiçbir kulluk eden kalmayacak."*

Eski savaşlarda âdet olduğu üzere müşriklerden Utbe b. Rabia, kardeşi Şeybe ve oğlu Velid ileri atılarak Kureyşli Müslümanlardan kendileri ile teke tek dövüşecek dengeleri olan rakipler istediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber Ubeyde b. Haris'e, Hamza b. Abdulmuttalib'e ve Ali b. Ebu Talib'e şöyle dedi: *"Ey Haşimoğulları, kalkın Peygamberinizin getirdiği hakkınızla savaşın. Çünkü onlar Allah'ın nurunu söndürmek için batılları ile geldiler."*²

Teke tek dövüşmek için öne çıkan Kureyşlilerin her üçü de öldürüldü. Arkasından iki ordu savaşa tutuştu. Resulullah (s.a.a) sürekli olarak Müslümanların gönüllerine cesaret ve kahramanlık aşıliyordu. Bir süre sonra Hz. Peygamber (s.a.a) avucuna kum tanecikleri doldurdu ve: *"Yüzleri çirkinleşsin!"* diyerek Kureyşlilerin yüzlerine doğru attı. Bütün Kureyşliler savaşmayı bırakarak gözlerini ovmaya mecbur kaldılar.³ Bu olay Kureyşlilerin bozguna uğramalarının sebebi oldu. Resulullah (s.a.a) müşriklerin cesetlerinin Bedir Kuyusu'na atılmalarından sonra kuyunun başına dikilerek ve Kureyş ölümlerine isimleri ile seslenerek şunları söyledi: *"Rabbinizin size vermiş olduğu sözlerin doğru olduğunu gördünüz mü? Ben Rabbimin bana vaat ettiklerinin doğru olduğunu gördüm."* Müslümanların: *"Ey Allah'ın Resulü, ölmüş olan bir topluluğa mı sesleniyorsun?"* diye sormaları üzerine: *"Onlar tıpkı sizler gibi (söylenenleri) işitirler, fakat cevap vermeleri engellenmiştir."* dedi.⁴

Savaşın Sonuçları

Bedir Savaşı, geride büyük sonuçlar bıraktı. Müşrikler her yandan hayal kırıklığı ve zilletle kuşatılmış olarak Mekke'ye doğru kaçtılar. Arkalarında yetmiş ölü, yetmiş esir ve çok sayıda savaş ganimeti

1- el-Meğazî, c.1, s.61; Biharu'l-Envar, c.19, s.252

2- el-Meğazî, c.1, s.68

3- İlâmu'l-Vera, c.1, s.169; es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.628

4- İlâmu'l-Vera, c.1, s.171; es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.638

bırakmışlardı... Muzaffer Müslümanların safları arasında savaş ganimetlerinin nasıl bölüşüleceği üzerinde görüş ayrılıkları görülmeye başladı. Hz. Peygamber bu konudaki görüşünü daha sonra açıklamak üzere ele geçen ganimetlerin bir yere toplanmasını emretti. Bu sırada ganimetlerin bölüşürülmesini düzenleyen ve humus ile ilgili hükümleri yasallaştıran Enfâl Suresi'nin ilâhî emri bildiren ayetleri indi. Bu emir üzerine Hz. Peygamber her savaşçıya, diğer arkadaşları ile eşit olacak şekilde, payına düşen ganimeti verdi.¹

Resulullah (s.a.a) müşrik esirlerle ilgili özel bir açıklama yaptı. Bu açıklamaya göre on tane Müslüman çocuğa okuma-yazma öğretene esirler bu hizmetleri ile fidyelerini ödemiş sayılarak serbest kalacaklardı. Böylelikle Hz. Peygamber İslâm inancının hoşgörüsünü, eğitime ve uygar insan yetiştirmeye yönelik teşvik edici tutumunu kanıtlıyordu. Geride kalan esirlerin ise kurtarmalık fidyelerini dört bin dirhem olarak belirledi. Bu karar, Resulullah'ın (s.a.a) kızı Zeyneb'in kocası olan Ebu'l-As'ı da kapsıyordu. Hz. Peygamber onu diğer müşrik esirlerden ayrı tutmamıştı.

Resulullah'ın (s.a.a) kızı Zeynep, esir kocasını serbest bıraktırmanın fidyesi olsun diye gerdanlığını gönderdi. Hz. Peygamber kızının gönderdiği gerdanlığı görünce eşi Hz. Hatice'yi hatırlayarak ağladı ve Müslümanlara dönerek: *"Eğer bu kızımın esirini serbest bırakmayı ve gerdanlığını geri vermeyi uygun görüyorsanız öyle yapın!"* dedi.²

Rahmet Peygamberi'nin Müslümanlara yönelik bu talebi ne kadar kolaydı. Serbest kalan Ebu'l-As, Resulullah'a (s.a.a) verdiği söz uyarınca Zeyneb'i Medine'ye göndermek üzere hemen Mekte'ye hareket etti.

Zafer ve açık fetih müjdesi Medine'ye doğru dalga dalga yayıldı. Yahudilerin ve münafıkların kalpleri endişe ve korku ile titredi. Zafer haberini yalanlamaya çalıştılar. Öte yandan Müslümanlar sevinç ve sürurla coşarak savaşın muzaffer önderi olan Hz. Peygamber'i karşılamaya çıktılar.

Mekkeliler ise derin bir acıya gömülmüşlerdi. Şehrin havası üzerine hüznün çökmüştü. Yedikleri darbenin etkisi ile müşrikler

1- el-Meğazî, c.1, s.104; es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.642

2- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.652; Biharu'l-Envar, c.19, s.348

kendilerinden geçmiş, akıllarını yitirmişlerdi. Mekke'nin bütün evleri ile çevresi mateme bürünmüştü.

Kur'ân-ı Kerim'in ayetleri bu kader belirleyici savaş ile ilgili açık naslar içerir. Bu ayetler olayların ayrıntılarını anlatır, Rabbine samimiyetle bağlı Müslüman ümmetin, ilâhî risaleti yayma yolunda gördüğü ilâhî desteği açık bir dille ifade eder.¹

Hız. Ali (a.s) bu büyük savaşta İslâm'ı savunmak için olanca gücünü ortaya koydu, ya zafer ya ölüm, diyerek kendini savaşa attı. Savaş başlamadan önce Velid b. Utbe'yi ikili dövüşmede öldürdü. Ayrıca amcası Hamza ile Ubeyde b. Haris'e rakipleri Şeybe ve Utbe'yi öldürmede yardımcı oldu. Şeyh Mufid, Hız. Ali'nin (a.s) Bedir Savaşı'nda öldürdüğü otuz altı kişinin adını sayar. Öldürülmelerine katkıda bulunduğu kişiler bu hesabın dışındadır.² İbn-i İshak: "Bedir Savaşı'nda ölen müşriklerin çoğunluğunu Hız. Ali öldürdü." diyor.³

Bu hezimet, Kureyş kabilesini ticaret güzergâhını Şam'dan Irak yönüne değiştirmeye başvurmak zorunda bıraktı. Çünkü artık Müslümanlar güçlü bir varlık oldular ve bu varlık Arap Yarımadası toplumunun birleşimi üzerinde etkili bir konum kazanmıştı. Öyle ki, bu varlık yavaş yavaş gücünü gösterirken, Kureyş kabilesi Arap kabileleri arasında sahip olduğu ürkütücü imajını günden güne kaybediyordu. Bu arada gerek Müslümanlar arasında ve gerekse Müslümanlar ile önderleri Resulullah (s.a.a) arasındaki bağlar güçlenmeye başlamıştı.

2- Hız. Peygamber'in Hız. Fatıma'nın Evlenmesine Önem Vermesi

Hız. Fatıma (a.s), Resulullah'ın (s.a.a) kalbinde yüksek bir konuma sahip idi. Çünkü Hız. Peygamber onun şahsında teselli, gönül okşamayı, Hız. Hatice'nin (a.s) bıraktığı hoş simayı ve gelecekteki temiz soyunu buluyordu. Hız. Fatıma (a.s), risaletin sıkıntılarını Hız. Peygamber (s.a.a) ile paylaştı ve bu sıkıntıları hafifletmek için çok çaba harcadı. Bu yüzden Hız. Peygamber, Hız. Fatıma için: "*O, babasının anasıdır.*" dedi.

1- Enfâl, 9, 11, 12, 42, 44; Âl-i İmrân, 13, 123, 127

2- el-İrşad, s.39-40

3- el-Menakıb, c.3, s.120

Hız. Fatıma (a.s) nübüvvet evinde kadınlık çağına girince, nübüvvet kaynağından ve risalet pınarından beslenmiş bir genç kız olarak fazileti, İslâm'daki geçmişı, şerefi ve serveti ile tanınan Kureyş ileri gelenleri onu Hız. Peygamber'den (s.a.a) istediler. Hız. Peygamber bu teklifleri anlamlı sözlerle ve nazik bir şekilde reddederken ya: *"Onun hakkında takdirin kararını bekliyorum."* veya: *"Gökten gelecek emri bekliyorum."* derdi.¹

Hız. Peygamber (s.a.a) Ali b. Ebu Talib'in (a.s) Hız. Fatıma'ya talip olması ile rahatladı. Hız. Ali'ye şöyle dedi: *"Ey Ali, müjdeler olsun sana. Ben yeryüzünde onu seninle evlendirmeden önce yüce Allah onu seninle gökyüzünde evlendirdi. Sen gelmeden önce gökten bir melek inerek bana dedi ki: Ey Muhammed, -yüce- Allah yeryüzüne bir kere baktı ve kulları arasından seni seçerek risaleti ile görevlendirdi. Sonra ikinci bir kere yeryüzüne baktı ve oradan sana bir kardeş, bir yardımcı, bir dost ve bir damat seçti. Kızın Fatıma'yı onunla evlendir. Gökteki melekler bu evliliği törenle kutladılar. Ey Muhammed, -yüce- Allah sana, yeryüzünde Ali'yi Fatıma ile evlendirmeni ve onlara dünyada ve ahirette temiz, soylu, arınmış, hayırlı ve faziletli iki evlâtları olacağı müjdesini vermeni emretmemi emretti."*²

Resulullah (s.a.a) Hız. Ali ile Hız. Fatıma'nın nikâhlarını muhacirler ile ensardan oluşmuş bir cemaatin huzurunda kıydı. Nikâh sırasında küçük ve az bir mihir belirlendi. Böylece Hız. Peygamber pahalı mihirden kaçınmanın ümmet tarafından uyulacak bir sünnet olması yolundaki arzusunu göstermiş oldu. Hız. Fatıma'nın (a.s) ev eşyası Resulullah'ın (s.a.a) önüne konduğu zaman -ki, yemek kaplarının çoğu çömlektendi- gözleri yaşla doldu ve şöyle dedi: *"Allah'ım, kap-kacağının çoğunluğu çömlekten olan bu ev halkına bereket ihsan eyle."*³

Hız. Peygamber (s.a.a) kızı Hız. Fatıma'nın evliliğine, bütün ayrıntılarında son derece büyük bir önem verdi. Bu önemin bir göstergesi, zıfâf gecesi bu eşler için yapmış olduğu duadır. O duada şöyle dedi: *"Allah'ım, iki yakalarını bir arada tut; kalplerini uzlaştır, onları ve soylarından gelecek olanları nimet dolu cennetinin vârislerinden eyle. Onlara temiz, pak ve mübarek zürriyet nasip et,*

1- Kazirunî el-Yemanî'nin el-Munteka adlı eserinden naklen Hayatu'n-Nebiyy ve Siretuhu, c.1, s.309

2- Keşfu'l-Gumme, c.1, s.356-358

3- Keşfu'l-Gumme, c.1, s.359

zürriyetlerini bereketli kıl ve onları senin emrin uyarınca insanları itaatine yönlendiren ve senin razı olduğun şeyleri emreden imamlar yap!"

Başka bir duasında da şöyle dedi: *"Ey Rabbim, sen gönderdiğin her peygambere bir Ehl-i Beyt nasip ettin. Allah'm, benim doğru yola iletici Ehl-i Beytimi de Ali'den ve Fatıma'dan karar kıl."* Sonra da şunları söyledi: *"Allah sizi tertemiz kıldı ve soyunuzu tertemiz kıldı. Sizinle barışık olan ile ben de barışığım. Sizin ile savaşanla ben de savaştayım."*¹

3- Yahudiler ile Sıcak Çatışma ve Benî Kaynuka'nın Sürgün Edilmesi

Yahudiler İslâm'ın ve Müslümanların güçlenmesinin kendileri için taşıdığı tehlikeyi somut olarak idrak ettiler. Çünkü yeni oluşmuş bu yapı artık köklü ve sağlam bir ağaç, güçlü bir bilek olmuş ve İslâm risaleti, isteğince hükmeden bir güce dönüşmüştü.

Aradaki barış anlaşması, Bedir Savaşı'ndan önce çatışmanın her iki tarafını frenleyen ve patlama tehlikesini önleyen bir emniyet supabı idi. Fakat Müslümanları güçlendiren Bedir zaferi, Yahudilerdeki düşmanlık ruhunu körükledi ve kötülük dürtüsünü alevlendirdi. Münafık unsurlar da onlara yardımcı oluyordu. Bu destekle iyice şımaran Yahudiler, Müslümanlara kötü sözler dokundurmaya, aleyhlerinde entrika çevirmeye, hiciv içerikli şiirler göndermeye başladılar. Yeni dinlerinin yanı sıra yeni bir otorite sahibi de olan Müslümanları kışkırtmak için ellerinden ne geliyorsa yapıyorlardı.

Onlardan gelen bu yoldaki haberler Resulullah (s.a.a) için gizli bir şey değildi. O nedenle Müslümanlarda İslâm'ı ve Hz. Peygamber'i (s.a.a) savunma cesareti, hatta hırsı uyandı. Nitekim Müslüman bir fedaî olan Salim b. Umeyr, kendini tutamayarak Hz. Peygamber hakkında hakaret içerikli sözler sarf eden Avfoğulları'ndan Ebu Afek adındaki bir müşriki öldürüverdi.² Aynı girişim, müşrik ve kindar bir kadın olan Asma bint-i Mervan hakkında da tekerrür etti.³ Müslümanlar ayrıca kendilerine sürekli biçimde sataşan, onlarla alay

1- Keşfu'l-Gumme, c.1, s.362; Menakıb-u Âl-i Ebi Talip, c.3, s.355

2- el-Meğazî, c.1, s.172

3- el-Meğazî, c.1, s.174

eden ve namuslarına dil uzatan Kâ'b b. Eşref adındaki kişiyi suikast yolu ile öldürmeyi gerçekleştirdiler.¹

Yahudilerin tahrikçi davranışları, asılsız olayları yaymaları, yalan propagandaları, Müslümanlara meydan okumaları durmak bilmiyordu. Böylece barış içinde bir arada yaşama anlaşmasını çiğnemiş oluyorlardı. Bu nedenle rahmet peygamberi olan Resulullah (s.a.a) onlarla aradaki ilişkileri istikrara kavuşturmak düşüncesi ile Kaynukaoğulları adı ile bilinen Yahudi kabilesi ile görüşmeye gitti. Onlara hikmetle ve güzel öğütle bir çağrı yaptı. Ayrıca kendilerini hoşnutsuzluk doğuran siyasetlerinin ve hareketlerinin kötü akıbeti hakkında uyardı. Pazar yerlerinde onları topladı ve şunları söyledi: *"Ey Yahudi topluluğu, Kureyş kabilesinin başına gelen felâketin bir benzerinin sizin de başınıza gelmesi hususunda Allah'tan sakının ve Müslüman olun! Çünkü siz benim Allah'ın gönderdiği bir peygamber olduğumu öteden beri biliyorsunuz. Zira bu gerçeği kutsal kitabınızda ve Allah'ın size yönelik ahdinde buluyorsunuz."*

Hız. Peygamber'in bu sözleri onların böbürlenmelerini ve büyüklük taslamalarını arttırmaktan başka bir işe yaramadı. Hız. Peygamber'e şu karşılığı verdiler: *"Ey Muhammed, savaşta karşılaştığım kimseler seni aldatmasın. Sen ham, cahil ve tecrübesiz adamlardan oluşmuş kavimleri mağlup ettin. Ama biz, vallahi, savaş ustası bir kavimiz. Eğer bizimle savaşırsan şimdiye kadar bizim gibi birileri ile savaşmadığını öğrenirsin."*²

Yahudilerin pislüklerini ortaya seren son hareketleri, Müslüman bir kadına sataşp ırzına geçmeleri oldu. Bu olay, bir Yahudi ile bir Müslüman'ın öldürülmesine yol açtı. Bunun üzerine Hız. Peygamber (s.a.a), Müslümanlar ile birlikte harekete geçerek Kaynukaoğulları diye anılan bu Yahudi kabilesini evlerinde kuşatmaya aldı. Bu kuşatma ara vermeksizin on beş gün sürdü. Öyle ki bu kabilenin ne bir ferdi kabile sınırları dışına çıkabiliyordu ve ne dışardan biri onların yanına gidebiliyordu. Netice itibariyle teslim olmaktan ve Hız. Peygamber'in (s.a.a), silâhlarını ve teçhizatlarını bırakarak Medine'yi terk etmeleri yolundaki kararına boyun eğmekten başka yapacakları bir şey kalmadı. Böylece Medine, en önemli kötülük unsurlarının birisinden boşaltıldı ve şehirde siyasî istikrar ve sükûnet hâkim oldu. Çünkü Müslümanların gücünü, yönetim sistemindeki gelişmeyi,

1- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.2, s.51

2- el-Meğazî, c.1, s.176

hikmet dolu bir plân uyarınca çalışan önderlik makamı ile İslâm devletinin gücünün arttığını gördükten sonra Müslüman olmayanların varlığı ve fonksiyonu azaldı.

4- Müslümanların Zaferlerinden Sonra Kureyşlilerin Tepkisi

Ebu Süfyan, Kureyşli süvarilerden oluşan bir grubun başına geçerek Medine'ye doğru yola çıktı. Bunları harekete geçiren dürtü, Müslümanları fırsatını gözeterek pusuya düşürüp ansızın öldürme ve Bedir'de kaybolmuş olan kabilelerinin itibarını geri alma yönündeki gaddarca düşünceleri idi. Medine yakınlarında birtakım karışıklıklar çıkardılar; fakat Müslümanların kılıçları başlarına iner korkusu ile geri dönüp kaçtılar.

Hız. Peygamber (s.a.a) ve Müslümanlar hemen bu saldırgan müşriklerin peşine düştüler. Onları karşılık vermeye sevk eden faktör ise dinlerine bağlılıkları idi. Böylece genç devletin egemenliğini savunmaya kararlı olduklarını, onu kötü ellerden korumaktan asla geri durmayacaklarını pekiştirmek istiyorlardı.

Müşrikler kaçarken kendilerine lâzım olan her şeyi geride bıraktılar. Yanlarında yemeklik olarak taşıdıkları kavut torbalarını yere attılar. Arkalarından gelen Müslümanlar yere atılan bu kavutları topladılar. O yüzden bu savaşa "Sevik=Kavut Savaşı" adı verildi. Bu savaş, Kureyşliler için bir başka zillet olduğu gibi, düzenli bir güç olarak İslâm varlığının artık somut ve inkâr edilmez bir gerçek olduğu haberi ile çalkalanan diğer Arap kabileleri için de pekiştirici bir kanıt oldu.

Hız. Peygamber'in (s.a.a) bu aşamada en çok önem verdiği şey, Medine'deki Müslüman toplumun çeşitli katmanlarında güvenliğin tam olarak sağlanması ve herhangi bir muhtemel saldırının önlenmesi idi. Üstelik İslâm'a girmeye yanaşmamış olan ve içlerinden ona karşı düşmanlık besleyen bazı kabileler Resulullah'a ve Müslümanlara karşı uygun bir tutum takınma yoluna girmiş değillerdi. Bunlar Medine'ye saldırmak üzere askerî hazırlık yapıyorlar ve Hız. Peygamber'in (s.a.a) kendilerine karşı koymaya çıktığını işitince kaçıyorlardı.

Bu sıralarda Hız. Peygamber (s.a.a) Zeyd b. Harise komutasında bir başka seriyeyi sefere çıkardı. Görevi, Kureyşlilerin Irak üzerinden

işleyen yeni ticaret yolunu kesmekti. Seriyeye bu görevini başarı ile gerçekleştirdi.

5- Uhud Savaşı¹

Bedir Savaşı'nı izleyen günler Kureyşliler ve müşrikler için ağır oldu. Medine'de ise Hz. Peygamber (s.a.a) yeni Müslüman bireyleri eğitmeye ve devleti yapılandırmaya aralıksız devam ediyordu. Bu arada ilâhî ayetler birbiri peşi sıra iniyor ve bu inen ayetler insanın davranışlarını ve hayatlarını yasal ilkelere bağlarken Hz. Peygamber (s.a.a) gelen direktifleri açıklıyor, hükümleri uyguluyor ve herkesi Allah'a itaat etmeye yönlendiriyordu.

Diğer taraftan Mekke müşrikleri ile yandaşlarının kafalarında Müslümanlara karşı yeni bir savaşa girmenin sebepleri ve faktörleri yoğunlaşmaya başlamıştı. Böylece omuzlarına çöken Bedir hezimetinin kâbusunu dağıtmayı ve Bedir'de en büyük zarara uğramış olan Emevî ailesinin lideri Ebu Süfyan'ın körüklemeyi sürdürdüğü kinin ateşini dindirmeği hesap ediyorlardı. Savaşta yakınları ölen kadınların yas tutup ağlamaları ile bütün ticaret yollarını kaybeden tüccarların hırsları da bu savaş isteğini körükleyen iki diğer faktör idi.

Dolayısıyla, başlatılmak istenen yeni savaş Müslümanları zayıflatarak Şam'a giden ticaret yollarını güven kazandırmaya yönelik bir girişimdi. Öte yandan Müslümanların askerî gücünün gelişmesi durdurularak, Mekke'nin istilâ edilmesi ve bu şehre egemen olan müşriklik inancının ortadan kaldırılması tehlikesi bertaraf edilmiş olacaktı. Harp hazırlığına katkıda bulunan bir başka faktör de, Medine'deki Yahudilerin ve münafıkların Kureyş kabilesi ile yandaşlarının Medine'yi ele geçirip İslâmiyet'i ortadan kaldırmaya yönelik teşvikleri idi.

Mekke'de bulunan Abdulmuttalip oğlu Abbas, Hz. Peygamber'e (s.a.a) derhal bir mektup yazarak Kureyşlilerin savaş için söz birliği ettiklerini; silâh, teçhizat ve asker hazırlığına giriştiklerini haber verdi. Mektupta verilen bilgiye göre, Kureyşliler kadınlarını da kendileri ile birlikte sefere çıkarmayı plânlayarak başka kabilelere de kendileri ile birlikte savaşmak için çağrı yapmış, savaşı ve çatışma azmini kıskırtmak için çeşitli yöntemlere başvurmuşlardı.

1- Uhud Savaşı, Hicret'in üçüncü yılının şevval ayında vuku bulmuştur.

Bu mektup gizli yollardan Hz. Peygamber'e (s.a.a) ulaştı. Fakat Peygamber durum açıklık kazanıncaya ve savaş için gerekli hazırlıklar yapılıncaya kadar bu haberi Müslümanlardan sakladı.

Çok büyük atlı şirk ordusu, yürüyüşünü sürdürerek Medine'ye yaklaştı. Bunun zerine Hz. Peygamber (s.a.a) Enes ile Munis adlarındaki Fudale'nin iki oğlundan sonra düşmanın durumu hakkında bilgi almak üzere Hubab b. Munzir'i gizlice müşrik ordusunun yakınlarına gönderdi. Hubab'ın getirdiği haber ve düşmanla ilgili verdiği ayrıntılı bilgiler Abbas'ın mektubunda verilen bilgiler ve Fudale'nin iki oğlunun getirdiği haberlerle uyuşuyordu. Resulullah'ın (s.a.a) bu haberi kendileri ile paylaştığı Müslümanlardan birkaçı düşmanın baskınına uğrama korkusu ile tedbirli olmak için uyanık olmaya yöneldiler.

Resulullah (s.a.a) bir süre sonra Kureyşlilerin savaşmak için Medine'ye doğru geldiklerini açıkladı ve sahabîleri ile istişare etmeye girişti. Sahabîlerin görüşleri farklı oldu. Kimi Medine'de kalıp savunma yapmayı, kimi de düşmanı Medine dışında karşılamayı uygun gördü. Savaş plnını önceden belirlemek Hz. Peygamber (s.a.a) için zor değildi. Fakat o, Müslümanlara sorumluluklarını hissettirmeyi istiyordu. Müzakereler sonunda dışarı çıkıp düşmanı karşılamak ve onunla şehir dışında savaşmak şikkı üzerinde ortak görüşe varıldı. Karara varıldıktan sonra Hz. Peygamber (s.a.a) cuma namazını kıldırđı, arkasından minbere çıkarak cemaate bir konuşma yaptı. Konuşmasında cemaate öğütler verdi, onlara Allah'a itaat etmelerini hatırlattı, kendilerine ciddi gayret göstermelerini, cihat etmelerini ve sabırlı olmalarını emretti. Sonra minberden inip evine girdi ve zırhını giydi. Bu olay, Müslümanları heyecanlandırdı ve onları şiddetle sarstı. Çünkü Medine dışına çıkmaya Resulullah'ı (s.a.a) kendilerinin zorladıklarını sandılar ve bu düşünce ile ona: "Ey Allah'ın Resulü, sana karşı çıkmak bizim haddimiz değildir; sen neyi uygun görüyorsan onu yap." dediler. Hz. Peygamber (s.a.a) onlara şu karşılığı verdi: *"Bir peygamber zırhını giyince, savaşmadan onu çıkarması kendisine yakışmaz."*¹

Ardından Hz. Peygamber (s.a.a) bin Müslüman savaşçının başında sefere ıktı. Müşriklere karşı Yahudilerden yardım almayı reddetti. Bu kararının gerekçesini: *"şirk ehline karşı şirk ehlinden yardım*

1- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.2, s.23; el-Meğazî, c.1, s.214

istemeyin!" şeklindeki sözleriyle açıkladı.¹ Münafıklar, Müslümanlara karşı besledikleri kını saklamayı başaramadılar. Nitekim Abdullah b. Ubey üç yüz kişilik savaşçısı ile yarı yolda Resulullah'tan ayrıldı. Böylece Resulullah'ın yanında yedi yüz savaşçı kaldı. Oysa müşrik savaşçıların sayısı üç binden fazla idi.²

Uhud tepesinin eteğinde Hz. Peygamber (s.a.a), desteklenen zaferi garantiye bağlamak amacı ile sağlam bir yerleşme düzeni hazırladı. Sonra ayağa kalkarak Müslüman savaşçılar önünde şu konuşmayı yaptı:

*"Ey insanlar, size Allah'ın bana kitabında tavsiye ettiğini tavsiye ediyorum. O da O'na itaat etmek ve O'nun haram ettiği şeylerden uzak durmaktır. İmdi, siz bugün ödül ve birikim yurdundasınız. Bu ödül ve birikim, üzerindeki yükümlülüğü hatırlayanlar ve sabır, kesin inanç, ciddiyet ve şevk üzere nefsinin bu yükümlülüğe adayanlar içindir. Zira düşmana karşı cihat etmek, nefsin hoşlanmadığı ağır bir iştir. Buna sabreden az olur. Yalnız Allah'ın rüştünü pekiştirdiği kimseler bu sabrı gösterir. Çünkü Allah kendisine itaat edenlerle beraberdir, şeytan da ona asi olanlarla beraberdir. Amellerinizi cihada sabretmek ile açın. Bununla Allah'ın size vaat ettiği ödüle talip olun. Size düşen, Allah'ın size emrettiğini yapmaktır. Ben sizin rüştünüze büyük önem veriyorum. Çünkü ihtilâf, sürtüşme, başkalarını işinden alıkoyma gibi davranışlar âcizlik ve zayıflık göstergesidirler ki, Allah bunu sevmez ve böylesine destek ve zafer vermez."*³

Müşrikler savaşmak üzere saf tuttular. Savaş başlar başlamaz, çok bir zaman geçmeden müşrik güçler geri dönüp kaçmaya başladılar. Kadınları Müslümanların ellerine esir düşmek üzere idi. Müslümanların zafer kazandığı gerçeği savaş alanında açık bir şekilde ortaya çıkmıştı. Fakat tam bu sırada şeytan bazı Müslüman okçuların kalplerine vesvese saldı. Hz. Peygamber (s.a.a) bu okçuları tepenin üzerindeki bir geçide yerleştirmiş ve kendilerine, kendisinden yeni bir emir almadıkça savaşın sonucu ne olursa olsun mevzilerini terk etmemelerini emretmişti. Fakat Resulullah'ın (s.a.a) bu emrini dinlemeyerek mevkillerini terk edip ganimet peşine düştüler. Bunun üzerine Halid b. Velid komutası altındaki müşrik güçler geri dönerek

1- et-Tabakat, İbn-i Sa'd, c.2, s.39

2- Tarih-i Taberî, c.3, s.107

3- el-Meğazî, c.1, s.221

Resulullah'ın (s.a.a) terk edilmemesini emrettiği geçitten ikinci defa Müslüman güçlere karşı saldırıya geçtiler.

Müslümanlar bu yeni saldırı karşısında gafil avlandılar ve birlikleri dağıldı. Böylece bozguna uğramış Kureyş askerleri yeniden savaşılmaya dönerek çok sayıda Müslümanı öldürdüler. Ardından da müşrikler tarafından Resulullah'ın (s.a.a) öldüğü haberi yayıldı. Hz. Ali'nin, Hamza b. Abdulmuttalib'in, Sehl b. Huneyf'in ve yerini terk etmeyerek savaş alanında kalan çok az sayıda savaşçının kahramanca direnişi olmasaydı, müşrik kitalar Hz. Peygamber'e (s.a.a) ulaşmak üzere idi. Zira önde gelen sahabîler de dahil olmak üzere Müslüman askerlerin geride kalan çoğunluğu mevzilerini terk edip kaçmıştı.¹ Hatta bu önde gelen sahabîlerden biri İslâm'la ilgisini kesmeyi bile düşündü ve şöyle dedi: "Keşke, birini bulup Abdullah b. Ubeyy'e elçi göndersek de, o bize Ebu Süfyan'dan aman (can güvenliği belgesi) alsal!"²

Bu savaşta Hz. Peygamber'in (s.a.a) amcası Hamza b. Abdulmuttalip şehit oldu. Hz. Peygamber (s.a.a) de yüzünden isabet aldı ve alt çenesindeki iki azı dişi kırıldı. Ayrıca dudağı da yarıldı ve kan yüzüne aktı. Yüzündeki kanı silerken: *"Kendilerini Allah'a davet ettiği hâlde Peygamberlerinin yüzünü kan ile boyayan bir kavim nasıl iflâh olabilir?"* dedi.³ Ardından ok atmak için kullandığı yay parçalanıncaya kadar savaştı. Bir ara onu öldürmek için üzerine saldıran Ubeyy b. Halef'e mızrak darbesi indirdi ve Ubeyy bu darbeden aldığı yara sonucunda öldü. Hz. Ali bu sırada benzeri görülmemiş bir kahramanlık gösterdi. Resulullah'a (s.a.a) doğru ilerleyen her düşman askerini geri püskürtüyor ve kılıcı ile yere seriyordu. Bunun üzerine Cebrail, Resulullah'ın (s.a.a) yanına inerek: *"Ey Allah'ın Resülü, bu gerçek fedakârlıktır."* dedi. Hz. Peygamber'in (s.a.a): *"O bendendir, ben de ondanım."* diye karşılık vermesi üzerine Cebrail: *"Ben de sizdenim."* dedi. Bu sırada şöyle diyen bir ses işittiler: **"Zülfikâr'dan başka kılıç ve Ali'den başka yiğit yoktur."**⁴

1- el-Meğazî, c.1, 237; es-Siretu'n-Nebeviyye, c.2, s.83; Şerh-u Nehci'l-Belâga, c.15, s.20

2- Biharul-Envar, c.20, s.27. Kur'ân-ı Kerim'in Âl-i İmrân Suresi'nde yer alan birkaç ayette bu savaşın ayrıntıları ile Müslümanların savaşla ilgili duyguları anlatılmaktadır. Âl-i İmrân, 121-180

3- Tarih-i Taberî, c.3, s.117; Biharul-Envar, c.20, s.102

4- Tarih-i Taberî, c.3, s.116; Mecmau'z-Zevaid, c.6, s.114; Biharul-Envar, c.20, s.71

Resulullah (s.a.a) yanında kalan az sayıda Müslüman savaşçı ile birlikte Uhud tepesine çekildi. Böylece savaş duruldu. Bir süre sonra Ebu Süfyan oraya geldi, Müslümanlar ile alay ve istihza ederek: "Yücelsin Hubel!" dedi. Resulullah (s.a.a) savaş alanında uğranılan yenilgiye rağmen inançla ilgili kararlılığın kırılmadığını göstermek amacıyla bu küfür ifade eden söze, Müslümanların şu sözle karşılık vermesini emretti: *"Allah en büyük ve en yücedir!"*

Ebu Süfyan kâfirinin: "Biz o kişileriz ki, bizim Uzza'mız var; ama sizin Uzza'nız yok." şeklinde bir slogan atması üzerine Hz. Peygamber (s.a.a) ona ikinci kez karşılık verilmesini emrederek: *"Allah bizim mevlamızdır, sizinse mevlânız yok, deyin."* talimatını verdi.¹

Bir süre geçtikten sonra müşrikler Mekke'ye döndü ve Hz. Peygamber (s.a.a) ile Müslümanlar şehitleri toprağa vermeye giriştiler. Kureyşlilerin geride bıraktıkları fecî tablo Müslümanları dehşete düşürdü. Çünkü şehitlerin vücutlarına müsle yapılmış, yani organları parça parçalara ayrılıp tahrip edilmişti. Hz. Peygamber (s.a.a) amcası Hamza b. Abdulmuttalib'in cesedini vadinin ortalarında buldu. Ciğeri çıkarılmış, diğer organları vahşice ve kindarca parçalanmıştı. Bu acıklı manzarayı görünce: *" Bunun kadar bana öfke uyandırıcı bir durum karşısında hiç kalmadım."* dedi.

Savaş alanında verilen büyük sayıdaki kurbanlar ve karşılaşılacak ağır yıkım, inanç sahibi Müslümanlar ile önder Resulullah'ı (s.a.a) İslâm'ın varlığını ve genç devletin yapısını savunmaya devam etmekten alıkoyacak değildi. Nitekim Medine'ye dönüşlerinin ertesi günü Hz. Peygamber (s.a.a), düşmanın peşine düşüp onu kovalamak amacıyla Müslümanları tekrar harbe çağırdı ve bu sefere ancak Uhud Savaşı'na katılan Müslümanların çıkmalarını emretti. Bu emir üzerine Müslümanlar vücutlarındaki yaralara rağmen Hamrau'l-Esed denen mıntıkaya kadar vardılar. Önder Peygamber (s.a.a) bu çıkışı ile düşmanın canına korku salma amacı taşıyan yeni bir yöntemi devreye sokuyordu. Nitekim bu yöntemin uyandırdığı korkunun etkisi ile Kureyşliler Mekke'ye dönüş yolculuklarını hızlandırdılar.² Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.a) ve Müslümanlar kaybolan morallerinin çoğunu geri kazanmış olarak Medine'ye döndüler.

1- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.2, s.94

2- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.2, s.102; et-Tabakatu'l-Kübra, c.2, s.49

6- Müslümanlara Yönelik İhanet Girişimleri

Kaba gücün ve kılıç üstünlüğünün hükmettiği bir toplumda Uhud'da uğranılan yenilgi ve âcizlikten sonra müşriklerin Müslümanlara yönelik kötü emellerinin yoğunlaşması doğaldı. Fakat önder Peygamber (s.a.a) bütün değişikliklere karşı uyanık, kavrayıcı, İslâm risaletinin selâmeti ve güçlenmesi konusunda kararlı idi. Devleti yapılandırmak ve bu yapıyı korumak hususunda gayretli idi. Bu yüzden titizlikle haberleri öğrenmeye, niyetler hakkında bilgi edinmeye çalışır ve müşrikler hedeflerine ulaşmadan önce gereken karşılığı hızlı bir şekilde verirdi. Bu bağlamda Esedoğulları'nın Medine'ye yönelik ihanet girişimlerini geri püskürtmek üzere Ebu Seleme komutasında bir seriye görevlendirdi ve bu seriye görevini başarı ile yerine getirdi.¹ Ayrıca Müslümanlar Medine'ye saldırı hazırlığı niteliğindeki bir müşrikin komplosunu önlemeyi de başardılar.

Bütün bunlara rağmen müşriklerden bir grup Müslümanlara karşı bir komplo gerçekleştirdi. Olay şöyle oldu: Azal ve Kare kabilelerine mensup bir heyet Resulullah'a (s.a.a) gelerek kendilerini dinî konularda eğitecek bir adam istediler. Rahmet nebisi olan Hz. Peygamber (s.a.a) İslâm risaletini yaymaya yönelik bir çaba olur düşüncesi ile bu isteğe olumlu cevap verdi. Fakat komplocu eller Müslüman çağrı görevlilerini öldürmek için "Mau'r-Reci" denen yerde saldırıya geçti.

Bu çağrı görevlilerinin cinayete kurban gittikleri haberi Hz. Peygamber'e (s.a.a) ulaşmadan önce Ebu'l-Bera' el-Amirî adında bir kişi Necd halkına İslâm tebliğcileri gönderilmesi teklifini getirdi. Ona göre bu tebliğ görevlileri Necd halkını İslâm'a çağıracaktı. Oysa daha önce kendisi İslâm'a girmeyi reddetmişti. Hz. Peygamber (s.a.a) ona: *"Necd halkının bu çağrı görevlilerine zarar vereceklerinden korkarım..."* dedi. Ebu'l-Bera': *"Korkma, ben onların komşularıyım."* karşılığını verdi. Gerçekten Arap Yarımadası geleneklerinde komşuluğun akrabalığa denk bir itibarı ve önemi vardı. Bu düşünce ile rahatlayan Hz. Peygamber (s.a.a) Necd bölgesine İslâm'ı tebliğ edecek bir çağrı heyeti gönderdi. Fakat hain komplo yollarını kesti. "Bi'r-u Maune" denen yerde Amir b. Tufeyl ile Süleymoğulları kabilelerinin saldırısına uğradılar. Saldırganlar heyet mensuplarının hepsini

1- el-Meğazî, c.1, s.340

öldürdüler. Aralarından kurtulan olmadı. Yalnız Amr b. Umeyye'yi sağ bıraktılar. Bu zat, Hz. Peygamber'in (s.a.a) yanına dönerek olup bitenleri haber verdi. Fakat yolda gelirken, arkadaşlarının katilleri olan Amirîler'dendirler zannı ile iki kişiyi öldürdü. Ancak Hz. Peygamber (s.a.a) bu olaya üzüldü ve Amr'a şöyle dedi: *"Ne kötü iş yaptın. Benden taraf kendilerine güven ve komşuluk sözü verilen iki kişiyi öldürdün. Mutlaka diyetlerini vereceğim."*¹

7- Beni'n-Nadîr Savaşı²

Arka arkaya Müslümanların başlarına gelen belâlar, münafıklarda ve Medine Yahudilerinde onların heybetlerini kaybettikleri imajının belirmesine yol açtı. Buna karşılık olarak Hz. Peygamber (s.a.a) ise, siyasî bilgeliği ile Beni'n-Nadîr Yahudilerine karşı takınacağı sağlıklı tutumun ana hatlarını onların niyetlerini ortaya çıkararak belirlemek istedi. Bu düşünce ile öldürülen iki kişinin diyetlerini ödeme konusunda onların katkıda bulunmalarını istedi. Beni'n-Nadîr Yahudileri Hz. Peygamber'i (s.a.a) ve beraberindeki Müslüman heyetini evlerinin yakınında hoş görmüşlük ifade eden gösteriler ile karşıladılar. Oysa içlerinde kötülük düşünüyorlardı. Kötü niyetlerini saklı tutarak Peygamber'in isteğini gerçekleştirmek üzere ondan oturmasını istediler. Hz. Peygamber de evlerinden birinin duvarına yaslanarak oturdu. Bu durumu fırsat bilen Yahudiler yukarıdan bir taş düşürerek onu öldürmeye koştular. Fakat o anda kendisine bu sinsi komployu haber veren bir vahiy indi. Bunun üzerine sahabîleri Yahudilerin yanında bırakarak aralarından hemen ayrıldı. Hz. Peygamber'in bu tutumunu gören Beni'n-Nadîr Yahudileri sarsıldılar ve neye uğradıklarını şaşırdılar. Ayrıca yapmayı kurdukları kötü eylemin şiddeti ile endişeye ve üzüntüye kapıldılar. Oradaki sahabîler hemen mescide Hz. Peygamber'in (s.a.a) yanına gittiler. Kendisine niçin Yahudi mahallesinden döndüğünü sormaları üzerine ondan şu cevabı aldılar: *"Yahudiler bana suikast düzenlemek istediler; fakat Allah bana bunu haber verdi. Ben de kalkıp oradan ayrıldım."*³

Bu olayın ortaya çıkması ile Allah onların kanlarını helâl kıldı. Çünkü Hz. Peygamber (s.a.a) ile yaptıkları saldırmazlık sözleşmesini

1- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.3, s.193-195

2- Bu savaş, Hicret'in dördüncü yılının rebiülevvel ayında gerçekleşti.

3- et-Tabakatu'l-Kübra, c.2, s.57; İmtau'l-Esma, c.1, s.187

çiğneyerek ona suikast düzenlemeyi plânladılar. Dolayısıyla yaptıklarına karşılık Medine'den sürülmeyi hak etmişlerdi. Fakat münafıkların elebaşı Abdullah b. Ubey ve başkaları işe karışarak Beni'n-Nadîr Yahudilerini Hz. Peygamber'in (s.a.a) emrini dinlemeyip ona karşı direnmeye teşvik etti. Onlara kendisinin ve cemaatinin onlara Hz. Peygamber'e (s.a.a) karşı yardım edeceklerini, onları yarı yolda bırakmayacaklarını vaat etti. Bu kışkırtmalara güvenen Beni'n-Nadîr Yahudileri Hz. Peygamber'in (s.a.a) emrine karşı çıkarak kalelerinin içine kapanıp direnişe geçtiler.

Hız. Peygamber (s.a.a) münafıkların sinsî gayretlerini öğrenince, İbn-i Umm-i Mektum'u Medine'de yerine bırakarak Beni'n-Nadîr Yahudilerini kuşatmaya çıktı. Onlara karşı öyle bir yöntem kullandı ki, teslim olmaya ve sadece develere yükleyebileceklerini alarak zillet ve aşağılık hâlinde bölgelerinden çıkmaya mecbur oldular.¹

Müslümanlar bu Yahudi sürgünü sonucunda birçok mal ve silâhı ganimet olarak aldılar. Fakat Resulullah (s.a.a) düzenlediği bir toplantıda bu ganimetlerin, ensardan Sehl b. Huneyf ile Ebu Dücané hariç sadece muhacirlere dağıtılması, böylece onların ekonomik bağımsızlığının gerçekleşmesi yolundaki görüşünü Müslümanlara sundu. Çünkü ensar kesiminden olan bu iki kişi yoksul kimselerdi. Bu yüzden Hz. Peygamber (s.a.a), bu ganimetlerden onlara da pay verdi.²

8- Uhud'dan Sonraki Askerî Harekât

Beni'n-Nadîr Yahudilerinin sürgün edilmelerinden sonra Medine'ye sakin ve istikrarlı bir atmosfer hâkim oldu. Münafıklar kirli oyunlarının açığa çıkmasından dolayı endişeye kapıldılar ve gelecek dönemin onları bastırma dönemi olacağını iyice anladılar. İşte bu ortamda Gatafan kabilesinin Medine'ye saldırmak için hazırlık yaptığı haberi Hz. Peygamber'in (s.a.a) kulağına geldi. Bu haber üzerine Hz. Peygamber (s.a.a) ve Müslümanlar hemen bu kabile üzerine yürümeye giriştiler. Fakat yolda aniden Gatafanlılar ile karşılaştılar. Çünkü onlar Müslümanlarla karşılaşmanın hazırlıklarını daha önce yapmışlar ve onları beklemekteydiler. Ancak taraflar birbirlerinin gözünü korkuttukları için çatışma olmadı. Bu savaşta Hz. Peygamber (s.a.a)

1- Haşr Suresi'nde, Beni'n-Nadîr kabilesinin sürgünüyle ilgili olaylar anlatılmaktadır.

2- el-İrşad, s.47

namazları korku namazı şeklinde kıldı. Çünkü düşmanın saldırı tehlikesine ihtimal veremedikleri kısa bir süreleri hiç olmadı. Böylece Müslümanlar çatışmaya girmeden Medine'ye döndüler.¹ Bu savaşa Zatu'r-Rika Savaşı adı verildi.

İkinci Bedir

Müslümanlar zor günlerini hızla geride bıraktılar ve gün geçtikçe savaş tecrübeleri arttı. Bu arada peyderpey şeriat hükümleri iniyor ve bu sayede sosyal ilişkilerini kötülüklerden arındırıp hayatları bütün yönleri ile düzene giriyor, imanları kökleşip sağlamlaşıyor, son derece parlak direniş, fedakârlık, İslâm dinine ve İslâm ümmetine samimiyetle bağlılık örnekleri ortaya çıkıyordu.

Artık Uhud'daki yenilginin izlerinin silinmesinin eşiğine yaklaşmıştı. Böylece Bedir'de öldürülen müşriklerin intikamını almak azminde olduğunu belirtmek amacıyla Uhud'da: "Sizinle buluşacağımız yer Bedir'dir." diyen kâfirlerin elebaşı Ebu Süfyan'ın tehdidinin vadesi gelmişti. İşte bu buluşmanın vadesinin geldiği düşüncesi ile Hz. Peygamber (s.a.a) bin beş yüz savaşçının komutasında sefere çıktı ve orada sekiz gün konakladı. Müşriklerin gayretleri Müslümanları korkutup seferden alıkoymayı başaramadı. Tersine, Hz. Peygamber'in (s.a.a) ve Müslümanların kesin kararlılıkla bu buluşma tehdidinin üzerine vardıklarını öğrenen müşrikleri korku sardı. Ancak Hz. Peygamber'in bu kararlılığı üzerine Ebu Süfyan kendisi tarafından belirlenmiş olan buluşma yerine doğru sefer düzenlemek zorunda kaldı. Fakat askerî hazırlıkları etkileyen kuraklığı ve kıtlığı gerekçe göstererek bu seferi yarıda kesip Mekke'ye geri döndü. Bu geri dönüş Kureyşlilerin alınlarına bir hezimet ve korkaklık aybı damgası kazmış oldu. Müslümanların ise moralleri yükseldi, mutluluklarını ve neşelerini geri almış oldular.

Kısa bir süre sonra Dûmetu'l-Cendel denen bölgenin sakinlerinin yolları kestikleri ve Medine'ye saldırma hazırlığı yaptıkları yolunda haberler alındı. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.a) bu saldırganları karşılamak için bin kadar Müslümanın komutasında sefere çıktı. Dûmetu'l-Cendelliler Hz. Peygamber'in sefere çıktığını işitir işitmez apar topar kaçtılar. Kaçarken yanlarındaki bütün ganimetleri geride

1- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.2, s.204

bıraktılar. Böylece Müslümanlar savaşız olarak bırakılan ganimetleri ele geçirmiş oldular.¹

9- Beni'l-Mustalak Savaşı ve Münafıklığın Rolü

Beni'l-Mustalak kabilesinin lideri Haris b. Ebu Dirar'ın Medine'ye saldırma hazırlığı yaptığı yolunda yeni haberler geldi. Hz. Peygamber (s.a.a) her askerî harekât öncesinde yaptığı gibi soruşturma yaparak haberin doğruluğundan emin oldu. Bunun üzerine Hz. Peygamber Müslümanlara çağrı yaptı. Müslümanlar da sefere çıkarak Beni'l-Mustalak kabilesinin askerleri ile Mureysi' adı ile anılan kuyunun yanında karşılaştılar. Taraflar savaşa tutuştu. Savaşta Beni'l-Mustalak kabilesinden on kişinin öldürülmesi üzerine müşrikler vuruşmayı yarıda bırakarak kaçtılar. Bu savaşta Müslümanlar çok miktarda ganimet elde ettiler. Ayrıca kabilenin çok sayıda kadını esir alındı. Bunlar arasında Haris kızı Cuveyriye de vardı. Hz. Peygamber (s.a.a) onu azat etti ve arkasından onunla evlendi. Bunun üzerine Müslümanlar Hz. Peygamber'in (s.a.a) ve sözü edilen Cüveyriye'nin hatırı için ellerindeki Beni'l-Mustalak kabilesinden alınmış esirleri serbest bıraktılar.²

Bu savaşta kabile taasubundan kaynaklanan kibir yüzünden az kalsın muhacirler ile ensar arasında fitne çıkacaktı. Hz. Peygamber (s.a.a) bu tür sloganların atıldığını öğrenince Müslümanlara: "*Bırakın onları, onlar fitnedir.*" dedi.³ Fakat münafıkların elebaşı Abdullah b. Ubeyy, hemen fitne çıkarmaya ve tartışmayı alevlendirmeye girişti. Muhacirleri koruyup onlara yardım ettikleri için çevresindeki Medine yerlisi Müslümanlara kınamalar yöneltti. Sonra: "Vallahi, eğer Medine'ye dönersek, üstün olan, zayıf olanı oradan mutlaka çıkaracaktır." dedi. Abdullah b. Ubeyy'in bu yıkıcı gayretleri az kalsın başarıya ulaşacaktı. Bereket versin ki, Hz. Peygamber (s.a.a) Abdullah b. Ubeyy'in tahriklerinden ve münafıklığından emin olduktan sonra hemen Medine'ye dönme emri verdi. Bu arada Ömer b. Hattab'ın Abdullah b. Ubeyy'in öldürülmesi yolundaki görüşünü reddetti ve: "*İnsanlar Muhammed arkadaşlarını öldürüyor dediklerinde durum nasıl olur Ey Ömer? Kesinlikle hayır!*" dedi.⁴ Hz. Peygamber (s.a.a)

1- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.3, s.177; et-Tabakatu'l-Kübra, c.2, s.62

2- Tarih-i Taberî, c.3, s.204; İmtau'l-Esma, c.1, s.195

3- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.1, s.290

4- İmtau'l-Esma, c.1, s.202

bir gün bir gece süren dönüş yolculuğu boyunca askerlerinin dinlenmesine izin vermedi. Bu yüzden Medine'ye varıldığında aşırı yorgunluktan hâlsiz düşen Müslümanlar uykuya daldılar. Böylece karşılıklı konuşmalara ve tartışmanın derinleşmesine fırsat verilmemiş oldu. Medine'nin kapılarına gelindiğinde Abdullah b. Ubeyy'in oğlu Abdullah, başka hiçbir Müslüman işe karışmadan babasını kendi elleri ile öldürmesi yolunda Hz. Peygamber'den (s.a.a) izin istedi. Çünkü eğer Müslümanlardan biri babasını öldürme işine katılacak olursa, öfkeye kapılıp babasının intikamını almaya kalkışacağından endişe ediyordu. Fakat rahmet nebisi olan Hz. Peygamber (s.a.a) ona: "*Hayır, öyle şey olmaz. Tersine, bizimle beraber oldukça ona yumuşak ve arkadaşça davranacağız.*" dedi. Arkasından oğul Abdullah şehir kapısında durarak, Resul-i Ekram (s.a.a) izin vermedikçe babasının şehre girmesini engellemek amacıyla harekete geçti.¹ İşte bu ortamda münafıkların davranışlarını ve gizli niyetlerini açıklayan Münafıkûn Suresi indi.

10- Cahiliye Geleneklerinin Kaldırılması

Hz. Peygamber (s.a.a) bir defasında o engin merhameti ve insan sevgisi ile dolu temiz kalbi ile Kureyşliler karşısında ayağa kalkarak: "*Ey burada bulunanlar, şahit olun ki, şu Zeyd benim oğlumdur.*" dedi.² Böylece Zeyd, kölelik konumundan Allah kullarının en üstünü olan Hz. Peygamber'in oğlu olma mertebesine geçti. Sözü edilen Zeyd, peygamberliğin daha ilk günlerinde Resulullah'a (s.a.a) samimî bir yönelişle iman etmişti. Günler geçti ve Zeyd, yüce Peygamber'in (s.a.a) gözetimi altında erkeklik çağına girdi. Büyük bir devrimcinin ve yüce bir ıslâhatçının ancak gösterebileceği bir cesaretle Hz. Peygamber (s.a.a) halasının kızı Zeynep bint-i Cahş'ı bu Zeyd'e eş olarak seçti. Zeynep, itibarlı sosyal konumundan ve yüksek düzeyli soyluluğundan vazgeçerek, bu konumunun ayrıcalığını gözden çıkararak vaktiyle köle olan bir erkekle evlenmeyi ilk başta reddetti. Fakat samimî imanı onu yüce Allah'ın emrine olumlu karşılık vermeye sevk etti. Çünkü yüce Allah şöyle buyuruyor: "**Allah ve Resulü, bir işe hüküm verdiği zaman, inanmış bir erkek veya kadın o işi kendi isteklerine göre seçme hakkı yoktur.**"³

1- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.2, s.292

2- Usdu'l-Gabe, c.2, s.235; el-İstiab, Zeyd maddesi.

3- Ahzâb, 36

Bu uygulama ile Resulullah (s.a.a) ölümsüz risaletin değerlerini uygulamak üzere köhne cahiliye geleneklerine son vermenin parlak ve şaheser bir örneğini verdi. Fakat aradaki kültür farkı ile huy uyuşmazlığı, cahiliye tortularından yana hâlâ sıkıntı çeken bir toplumda bu ufuk açıcı tecrübenin başarılı olmasına engel oldu. Hz. Peygamber (s.a.a) bu ilişkide beliren geçimsizleri düzeltmek için araya girdi. Böylece işin bir çıkmaz sokağa girmesine meydan vermemeye çalıştı. Bu amaçla Zeyd'e: *"Eşini yanında tut ve Allah'tan kork."* diyerek nasihat verdi. Fakat Zeyd'in Zeynep'ten şikâyet etmesinin ardı arkası kesilmedi. Nihayet bu şikâyetler Zeyd'in Zeyneb'i boşaması ile sonuçlandı.

Bir süre sonra evlâtlık edinilen çocukların öz evlât gibi sayılmaları yolundaki yaygın Arap geleneğinin kaldırılması ile ilgili ilâhî emir indi. Bu emri içeren ayette şöyle buyuruluyordu: **"Allah... evlâtlıklarınızı da (öz) çocuklarınız gibi saymadı. Bu, sizin (yalnızca) ağzınızla söylemenizdir. Allah ise hakkı söyler ve (doğru olan) yola yöneltip iletir."**¹ Ancak yüce Allah, evlâtlıklar için velilik hakkı ile din kardeşliğini geçerli saydı.

Yüce Allah ayetler indirerek bu batıl geleneği yıkma bağlamında Peygamberi'ne (s.a.a) Zeyd tarafından boşandıktan ve bekleme süresini tamamladıktan sonra Zeynep ile evlenmesini emretti. Mesele ile ilgili az önce okuduğumuz ayetlerde yüce Allah Hz. Peygamber'i (s.a.a) söz konusu cahiliye geleneğini kaldırmaya, insanlardan korkmayarak tam bir cesaretle yüce Allah'ın hükümlerini uygulamayı sürdürmeye teşvik etmiştir.²

1- Ahzâb, 4

2- Ahzâb, 37-40; Tefsiru'l-Mizan, c.16, s.290; Mefatihul-Gayb, c.25, s.212; Ruhul-Maani, c.22, s.23

MÜŞRİKLERİN GÜÇ GÖSTERİSİ VE SERT İLÂHÎ CEZA

Müşrik Güçlerin İttifakı ve Hendek Savaşı

Hicret'in beşinci yılı sona ermek üzereydi. Müslümanların karşılaştıkları bütün olaylar, yaptıkları bütün savaşlar, genç devleti savunma ve Medine çevresinde emniyeti daha da yerleşik kılma amacına yönelikti. İslâm dinine ve İslâm devletine düşman çevreler ve odaklar tarafından meydana gelen olaylar, tür ve sayı bakımından daha önceki yıllara göre farklılık gösteriyordu. Yahudiler bu olay çeşitliliğini lehlerine kullanarak bunları bir noktada merkezleştirmeye, zenginleştirmeye, güçlendirmeye ve düşmanlık dürtüsünün kışkırtıcı unsuru yapmaya çalışıyorlardı. Tek amaçları bu yolla İslâmiyet'in varlığının köklerini Arap Yarımadası'ndan söküp çıkarmaktı. Bu gayretlerinin bir örneği şu oldu: Müşrikler bunlara gelerek İslâm dininin mi, yoksa putperestliğin mi daha üstün olduğunu sordular. Yahudiler bu soruyu fırsat bilerek putperestliğin İslâm dininden daha üstün olduğunu ileri sürmekten, müşriklerin kafalarında çöreklenen ve bu vehmi pekiştirmekten geri kalmadılar.¹

Bunlara ek olarak müşrik kabileleri birleştirip kendilerine askerî taktikler verdikten sonra onları İslâm devletinin başkenti olan Medine'ye doğru sefere çıkarmayı başardılar. Bu haber tedbirli, uyanık ve her türlü siyasî hareketi güvenilir gözlerle (casuslarıyla) yakından izleyen bir başkomutan olan Hz. Peygamber'in (s.a.a) kulağına çok çabuk ulaştı.

Hız. Peygamber (s.a.a) bu ani gelişme karşısında ne yapılması gerektiği konusunda sahabîlerle istişarelerde bulundu. Müzakereler

1- Nitekim Kur'ân-ı Kerim'de onların bu destekleyici tavırları şöyle anlatılıyor: **"Kendilerine kitaptan bir pay verilenleri görmüyor musun? Bunlar puta ve tağuta inanıyorlar ve kâfirler için; 'Bunlar, (Allah'a) inananlardan daha doğru yoldadır.' diyorlar."** (Nisâ, 51)

sonunda Medine'nin açık (sursuz) tarafının önünde hendek kazılmasına karar verildi. Hendeğin kazılması işlemi iş bölümüne bağlandıktan sonra Hz. Peygamber (s.a.a) bu kazı işine Müslümanlarla birlikte bizzat katıldı. Onları şu sözleri ile çalışmaya teşvik ediyordu: *"Ahiret hayatından başka hayat yoktur. Allah'ım, ensarı ve muhacirleri bağışla!"*¹

Samimî Müslümanların gösterdikleri gayrete ve heyecana rağmen işlerin ilerlemesini engellemede münafıkların ve görev kaçaklarının rolü de önemsenmeyecek kadar az değildi.²

Sayıları on bin kadar savaşçıya ulaşan müşrik müttefik güçler Medine'nin etrafını sardı. Şehrin sursuz tarafı önüne kazılan hendek içeri girmelerine engel olduğu kadar daha önce hiçbir yerde görmedikleri bu savunma yöntemi onları dehşete düşürdü. Hz. Peygamber (s.a.a) üç bin savaşçı ile Sel'i tepesine çıktı. Buradan sürpriz gelişmelere karşı koymak için görevleri ve rolleri savaşçıları arasında dağıttı.

Müttefik güçler bir aya yakın bir süre boyunca Medine'yi kuşatma altında tuttular, fakat birkaç kişi hariç hendeği geçmeyi bir türlü başaramadılar. Bu süreçte Müslümanlar parlak tutumlar sergilediler. Bu direnişin başta gelen kahramanı Ebu Talip oğlu Ali (a.s) idi. Hz. Ali Müslümanların, karşısına çıkmaktan çekindikleri, tanınmış bir Arap kahramanı olan Amr b. Abdevud adında bir savaşçı ile teke tek dövüşmeye çıktığı zaman Hz. Peygamber (s.a.a) tarafından cesur tutumu şu sözlerle taçlandırıldı: *"İmanın bütünü şirkin bütününe karşısına çıktı."* Çünkü Müslümanlar bu müşrik dövüşçünün karşısına çıkmaktan kaçınmışlardı.³

Benî Kurayza Yahudileri Müslümanlara karşı herhangi bir savaşa girmeyeceklerine dair Resulullah (s.a.a) ile anlaşma yapmış oldukları hâlde müşrikler onlardan yardım isteme girişiminde bulundular. Önder Resul (s.a.a), Yahudilerin savaşa katılma ve Müslümanlara karşı bir iç cephe açma kararında olduklarını kesin olarak anladı. Fakat yine de

1- el-Bidaye Ve'n-Nihaye, İbn-i Kesir, c.4, s.96; el-Meğazî, c.1, s.453

2- Ahzab Suresi'nin on ikinci ayeti ile yirminci ayeti arasındaki ayetlerde, savaştan kaçma gibi davranışlar kınanıyor ve Resulullah'ın (s.a.a) varlığı ile gerçekleşen merkeze bağlı çalışma destekleniyor.

3- Biharu'l-Envar, c.20, s.215; Şerh-u Nehci'l-Belâğa, İbn-i Ebi'l-Hadid, c.13, s.283; c.14, s.291-292 ve c.19, s.63-64; es-Siretu'n-Nebeviyye, c.3, s.281; el-Müstedrek, Hâkim, c.3, s.32

Sa'd b. Muaz ile Sa'd b. Ubade'yi Benî Kurayza Yahudilerinin tutumunu öğrenmeye gönderdi. Bu iki sahabînin dönüşte daha önce gelen haberleri pekiştirmeleri üzerine Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurdu: "*Allahu ekber. Ey Müslümanlar, fetih ile müjdelenin.*"¹

Müslümanlara Yönelik Baskı

Müslümanlar Medine kuşatması sırasında çeşitli baskılara maruz kaldılar. Bu baskıların başlıcalarını şöyle sıralayabiliriz:

1- Besin maddesinin kıtlaşması: Öyle ki, açlığın kara bulutunun Müslümanların üzerine çökmesine ramak kaldı.²

2- Ağır hava şartları: Uzun kış gecelerinin dondurucu soğuğu iliklere kadar işliyordu.

3- Münafık şebekelerin, Müslümanların safları arasında yürüttükleri amansız psikolojik savaş, Müslümanları savaşmaktan caydırma girişimleri ve onları direnmeye devam etmenin kötü sonuçlar doğuracağı yolundaki korkutmaları.

4- Kuşatma süresi boyunca sürpriz bir saldırıya uğramak endişesi ile katlanan sürekli gece uykusuzluğu. Bu durum Müslümanları bitkin düşürmüştü. Çünkü müttefik güçlerin çokluğu ile karşılaştırıldığı zaman sayıları azdı.

5- Benî Kurayza Yahudilerinin arkadan vurma girişimleri: Öyle ki, bunların bu ihaneti, Müslüman güçleri içeriden tehdit eden ve Medine'de yaşayan ailelerinin güvenliği ile ilgili endişelerini arttıran ciddi bir tehlike idi.

Düşmanın Hezimet

Müttefik güçlerin farklı niyetleri ve değişik hedefleri vardı. Kureyş kabilesi Resulullah'a (s.a.a) ve ilâhî risalete yönelik düşmanlığının dürtüsü ile hareket ederken, Yahudiler Medine üzerinde nüfuzlarını geri alma peşinde idiler. Gatafan, Fezare ve diğer kabileler de Yahudilerin kendilerine vaat ettikleri Hayber mahsullerine göz dikmişlerdi. Bunlar bir yana, öbür yandan kuşatma şartlarının sertliği, müttefik savaşçıların gönüllerinde bıkkınlık ve isteksizlik meydana getirmişti. Ayrıca Müslümanların gösterdikleri dayanıklılığın ve güçlülüğün yanı sıra Nuaym b. Mesud'un müttefik güçlerin savaşçıları

1- el-Meğazî, c.1, s.456; Biharu'l-Envar, c.20, s.222

2- el-Meğazî, c.2, s.465, 475, 489

ile Yahudiler arasında gerçekleştirdiği bölücülük faaliyetleri de bellerini büküyordu. Sözü geçen Nuaym Müslüman olduktan sonra Resulullah'a (s.a.a) gelerek: "Ne istersen bana emret." dedi. Hz. Peygamber ona şu karşılığı verdi: *"Sen bizim aramızda tek bir kişisin. (Bizimle savaşa katılmanın fazla bir önemi olmaz) En iyisi sen elinden geldiği kadar düşman askerlerini bizimle savaşmaktan vazgeçir. Zira savaş hiledir."*

Bütün bunlara ek olarak yüce Allah müttefik güçler üzerine sert ve soğuk bir rüzgâr gönderdi. Bu güçlü rüzgâr müttefik savaşçılarda korku ve kaygı meydana getirdiği gibi çadırlarını söktü ve içlerinde yemek pişirdikleri kazanlarını devirdi. Bunun üzerine Ebu Süfyan yüksek sesli bir çağrı ile Kureyşlilere geri dönme emri verdi. Bu emri alan Kureyşliler taşıyabilecekleri eşyalarını yanlarına alarak apar topar kaçtılar. Diğer kabileler de onları izledi. Öyle ki, sabahleyin gün ağardığında müttefik savaşçılardan tek bir kişi bile yerinde kalmamıştı. "Allah savaşı kazanmada müminlere yetti."¹

Benî Kurayza Savaşı ve Medine Yahudilerinin Tasfiyesi

Benî Kurayza Yahudileri, Müslümanlara karşı besledikleri gizli kin ve düşmanlığı Hendek Savaşı'nda açığa vurdular. Eğer yüce Allah bu savaşta müttefik güçleri perişan etmemiş olsaydı, Benî Kurayza Yahudileri, Müslümanları arkadan vurmaya başaracaklardı. Bu yüzden Resulullah'ın (s.a.a), onların haince davranışlarına mutlaka bir karşılık vermesi gerekirdi. Bu yüzden Müslümanların dinlenmelerine fırsat vermeden Yahudileri kalelerinde kuşatmak üzere onlara hemen hareket etmelerini emretti. Böylece yeni askerî hareketin önemini vurgulamış oldu. Nitekim müezzin Müslümanlara şöyle seslendi: "Kim emir dinleyen ve aldığı emre itaat eden biri ise, ikinci namazını mutlaka Benî Kurayza Yahudilerinin bölgesinde kılsın."²

Hz. Peygamber (s.a.a) sancağını Hz. Ali'ye (a.s) verdi ve Müslümanlar çekmekte oldukları açlığın, uykusuzluğun ve müttefik kuşatmasının yol açtığı yorgunluğun acısı ile birlikte Hz. Ali'nin peşinden gittiler... Yahudiler Resulullah (s.a.a) ve Müslümanlar tarafından kuşatıldıklarını gördüklerinde, paniğe ve korkuya kapıldılar

1- Ahzâb Suresi'nin bir dizi ayetinde bu savaşın ayrıntılı analizi yer alıyor.

2- Taberî, c.3, s.179

ve Hz. Peygamber'in onların varlıklarına son vermeden geri dönmeyeceğini iyice anladılar.

Yahudiler, müttefikleri Evs kabilesinin mensuplarından olan Ebu Lubabe b. Munzir'e gidip durumları hakkında görüşünü sordular. Fakat Ebu Lubabe, küçükleri ve yaşlıları ile ağlaya ağlaya kapısına dayanan Yahudilere hakkında bilgi sahibi olduğu akıbetlerini açıkladı.¹ Hz. Peygamber Benî Kurayza Yahudilerinden gelen ve daha önceki haince tutumları sebebi ile cezalandırılmaksızın Medine'yi terk edip gitmelerini içeren teklifi reddetti ve Allah'ın ve O'nun Resulü'nün hükmüne boyun eğmekten başka bir çareleri olmadığını söyledi. Evs kabilesi, Yahudilerinin talebi üzerine Hz. Peygamber (s.a.a) nezdinde arabuluculuk girişiminde bulundu. Hz. Peygamber (s.a.a) Evs kabilesinin temsilcilerine: *"Benimle müttefikleriniz arasında sizden birinin hakem olmasına razı olmaz mısınız?"* diye sordu. Evs kabilesi temsilcilerinin: *"Razıyız."* diye karşılık vermeleri üzerine Hz. Peygamber (s.a.a): *"O hâlde onlara söyleyin de Evs kabilesinden istedikleri bir kişiyi seçsinler."* dedi. Yahudiler de Sa'd b. Muaz'ı hakem olarak seçtiler.²

Bu tercih, Yahudiler hesabına talihsiz bir seçimdi. Çünkü tercih ettikleri Sa'd b. Muaz, müttefiklerin toplantı düzenledikleri gün onlara gelerek Müslümanlar ile müttefikler arasında tarafsız bir tutum benimsemelerini istemişti; fakat Yahudiler buna yanaşmamıştı.

Sa'd hakem olarak belirlendiği zaman yaralı idi. Onu taşıyarak Resulullah'ın (s.a.a) yanına götürdüler. Hz. Peygamber onu karşıladı ve çevresindekilere: *"Efendiniz için ayağa kalkın."* dedi. Resulullah'ın (s.a.a) bu direktifi üzerine orada bulunanlar Sa'd'ı ayakta karşıladılar. Arkasından Sa'd, Yahudi erkeklerin öldürülmesine, kadınları ile çocuklarının esir alınmasına ve mallarının Müslümanlar arasında bölüştürülmesine hüküm verdi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.a) ona: *"Onlar hakkında yedi göğün üzerinde bulunan Allah'ın hükmü ile hüküm verdin."* dedi.³

Bu karar üzerine Resulullah (s.a.a), Benî Kurayza kabilesinin mallarını, beşte birlik bölümünü humus olarak çıkardıktan sonra, kadınları ve çocukları ile birlikte Müslümanlar arasında bölüştürdü. Atlı savaşçılara üç, piyade savaşçılara bir pay verdi. Arkasından

1- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.2, s.237

2- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.2, s.239; el-İrşad, s.50

3- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.2, s.240; el-Meğazî, c.2, s.510

humus olarak ayırdığı beşte birlik payı ilerdeki savunma görevlerine hazırlık yapmak üzere binek hayvanı, silâh ve başka teçhizat satın almak için Zeyd b. Harise'ye teslim etti.¹

1- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.2, s.241

5. BÖLÜM

- Fetih Aşaması
- İslâm Yarımada Dışında
- Putperestliğin Yarımada'dan Tasfiyesi
- Hz. Peygamber'in Son Günleri
- Son İslâmî Risaletin Bazı Öğretileri
- Son Peygamber'in (s.a.a) Mirası

FETİH AŞAMASI

1- Hudeybiye Barışı

Hicret'in altıncı yılının sonuna yaklaşılmıştı. O sene Müslümanlar için sürekli bir cihat ve yıpratıcı bir savunma yılı oldu. Müslümanlar bu yılı İslâm risaletini yaymak, İslâm'ın hedeflediği insanı ve toplumu oluşturmak, İslâm medeniyetini meydana getirmek gayreti ile geçirdiler. Arap Yarımadası'nda yaşayan herkes bu dinin yüceliğini idrak etmişti; yine herkes onu yok etmenin, ortadan kaldırmanın imkânsız olduğunu fark etmişti. O dönemim en büyük siyasî ve askerî gücü olan Kureyş kabilesinin yanı sıra Yahudiler ve diğer müşrik güçlerle girilen sıcak savaşlar İslâm'ın yayılmasına, öğretilerinin yaygınlaşmasına ve hedeflerine ulaşmasına engel olmadı.

Beytu'l-Haram hiç kimsenin özel mülkü veya belirli bir mezhebin ya da inanç grubunun ticaret ve geçim kaynağı değildi. Hatta orada çeşitli heykeller ve putlar vardı. Bunlara inananlar onları ziyaret ederlerdi. Fakat Kureyş kabilesinin azgınlığı ve zorbalığı, Hz. Peygamber'i (s.a.a) Beytu'l-Haram'ı ziyaret etmekten alıkoymuştu.

Hz. Peygamber (s.a.a) o sırada Kureyş kabilesinin İslâm'a karşı takındığı tutumu sürdürme konusunda zora girdiğini anladı. Bu bilinçle Müslümanlar ile beraber umre görevini yerine getirmek üzere ibadet amaçlı bir yolculuk düzenlemeyi kararlaştırdı. Aynı zamanda bu fırsattan yararlanarak İslâm çağrısını devam ettirmeyi, imkân bulduğu oranda İslâm inancının temel kavramlarını, özelliklerini açıklamayı ve bunların yanı sıra Beytu'l-Haram'a yönelik saygısını ve kutsama içerikli yaklaşımını ifade etmeyi tasarlıyordu. Onun bu hareketi İslâm risaleti ile ilgili yeni bir açılım dönemi, savunma aşamasından yayılma ve saldırı aşamasına geçiş dönemi olacaktı.

Hz. Peygamber (s.a.a) ve sahabîleri sarp bir yolu aştıktan sonra Hudeybiye diye adlandırılan düz bir bölgeye indiler. Bu düzlüğe

indiklerinde Hz. Peygamber'in devesi yere çöktü. Bunun üzerine Peygamber: *"Böyle yapmak onun alışık olduğu bir şey değildi. Onu yürümekten alıkoyan güç, Mekke'de fili yürümekten alıkoyan güçtür."* dedi.¹

Arkasından Hz. Peygamber (s.a.a) orada konaklamayı emretti ve şöyle dedi: *"Bugün eğer Kureyş kabilesi beni sıla-i rahim (akraba ziyareti) içeren bir plânı kabul etmeye çağırırsalar, bu izni onlara veririm."*² Fakat Kureyşliler Müslümanları gözetlemeye aldılar ve atlı askerleri de geçecekleri yolu tuttular. Arkasından da Hz. Peygamber'in (a.s) amacını öğrenmek ve onu Mekke'ye girmekten vazgeçirmek maksadı ile Huzaa kabilesinden bir heyetin başında Budeyl b. Verka'yı aracı olarak gönderdiler. Heyet, Hz. Peygamber (s.a.a) ile görüştüktan sonra onun amacının barış ve umre ziyareti olduğu konusunda Kureyşlileri ikna etmek üzere geri döndü. Fakat Kureyşliler ikna olmaya yanaşmayarak Habeşlilerin lideri olan Huleys'in başkanlığında başka bir heyet gönderdiler. Hz. Peygamber Huleys'in gelmekte olduğunu gördüğünde: *"Bu gelen adam Allah'ın yüceliğini kabul eden bir kavimdir."* dedi. Huleys, konaklama yerinin çevresindeki kurbanlık hayvanları görünce, Hz. Peygamber ile görüşme gereğini duymadan Kureyşlileri onun ve diğer Müslümanların umre yapmak amacı ile geldikleri hususunda ikna etmek üzere geri döndü. Fakat Kureyşliler yine ikna olmayarak Sakıf kabilesinden Mesut b. Urve'yi elçi olarak gönderdi. Mesut, Hudeybiye'ye vardığında gördüğü manzara karşısında şaşkınlıktan donakaldı. Çünkü Müslümanlar, Hz. Peygamber'in abdest alırken yıkadığı azalarından akan suyunun dağılan damlalarını toplamak için birbirleriyle yarışıyorlardı. Bu manzarayı gördükten sonra geri dönen Mesut, Kureyşlilere şöyle dedi: *"Ey Kureyşliler, ben Kisra'nın sarayına da, Kayser'in sarayına da, Necaşî'nin sarayına da gittim. Vallahi, Muhammed'in sahabîlerinin ona olan bağlılıkları gibi hiç kavmin hükümdarına bağlı olduğunu görmüş değilim. Ben öyle bir kavim gördüm ki, onlar Muhammed'i hiç sebeple teslim etmezler. Görüşlerinizi buna göre ortaya koyun."*³

Hz. Peygamber (s.a.a) Müslümanların bu ibadet amaçlı yolculuğu sırasında haram aylara saygı gösterdiğini fiilen ifade etti. Çünkü Müslümanlar yolcular tarafından taşınması gereken silâhlar dışında

1- Biharu'l-Envar, c.20, s.229

2- Tarih-i Taberî, c.3, s.216

3- el-Megazî, c.2, s.598

hiçbir silâh yanlarına almamışlardı. Ayrıca Medine civarında yaşayan kabileleri Müslümanlığı kabul etmemiş olmalarına rağmen bu yolculukta Müslümanlar ile birlikte olmak için çağırmıştı. Böylece İslâm ile diğer güçler arasındaki ilişkinin savaş esasına dayanmadığını vurgulamak istemişti.

Hız. Peygamber (s.a.a) asgarî bir tahmine göre bin dört yüz kişilik bir Müslüman cemaatle yola çıktı. Yetmiş deveden oluşan kurbanlıkları önden göndermişti. Hız. Peygamber'in (s.a.a) umre ziyareti yapmak amacı ile Müslümanlarla birlikte yola çıktığı haberi Kureyşlilere ulaştı. Önlerinde iki yol vardı. Ya Müslümanların Umre ziyareti yapmalarını hoşgörü ile karşılayacaklardı. O takdirde Müslümanların Beytü'l-Haram'ı ziyaret etmek şeklindeki arzuları gerçekleşecek, muhacirler ailelerini ve akrabalarını görme mutluluğuna kavuşacak ve imkân olursa onları İslâm'a çağıracaklardı. Ya da Kureyşliler, Müslümanların Mekke'ye girmelerine engel olacaklardı. O takdirde Kureyş kabilesinin itibarı sarsılacaktı. Sadece umre ziyareti yapmak ve kutsal Kâbe'ye saygılarını ifade etmek isteyen barışçı bir topluluğa kötü davranması sebebi ile diğer kabilelerin kınanmalarına hedef olacaktı.

Kureyşliler sertlik ve inatçılık dışında kalan her yaklaşımı reddederek Halid b. Velid komutasında yaklaşık iki yüz kadar atlıyı Peygamber'i ve Müslümanları karşılamak üzere yola çıkardılar. Hız. Peygamber (s.a.a) savaşçı olarak değil de ihrama girmiş olarak yola çıktığı için Kureyşlilerin bu tavırları karşısında şöyle dedi: *"Yazıklar olsun şu Kureyşlilere, savaş onları yedi bitirdi. Benimle Araplar arasından çıksalar ne kaybederler? Eğer Araplar beni ortadan kaldırsalar, istedikleri olmuş olurdu. Eğer Allah beni onlar karşısında üstün getirirse, bol servete kavuşmuş olarak İslâm'a girerlerdi. Yok, eğer böyle yapmak istemeseler, güçlü oldukları hâlde savaşırldı. Kureyşliler ne sanıyorlar? Vallahi, Allah'ın benimle gönderdiği din uğruna cihat etmeye devam edeceğim. Ya Allah bu dini üstün getirir veya şu bindiğim deve yalnız kalır [canımı bu yolda veririm]."*

Bunları söyledikten sonra Kureyşli atlıların yolundan saparak başka bir yola girdi. Böylece bir çatışma çıkmasından kaçınmak istedi. Çünkü Kureyşliler çıkabilecek olan çatışmayı tutumlarının doğruluğunu kanıtlayan bir bahane ve övünme sebebi olarak kullanacaklardı. Hız. Peygamber (s.a.a) Huzaa kabilesinden Hıraş b. Ümeyye'yi durum hakkında müzakere yapsın diye Kureyşlilere

gönderdi. Fakat adamın devesinin ayaklarını keserek öldürdüler. Az kalsın kendisini de öldürüyorlardı. Kureyşliler örflere ve geleneklere saygıyı ve yükümlülüğü gözetmiyorlardı. Kureyşliler müzakere teklifini reddetmelerinin hemen arkasından elli kişilik bir grubu Müslümanları kışkırtmak için görevlendirdiler. Bunlar aracılığı ile Müslümanlardan barış sıfatı ile çelişen bir tepki almayı umuyorlardı. Fakat plânları başarısız oldu. Müslümanlar, üzerlerine gönderilen kışkırtıcıları esir almayı başardı; ancak Resulullah (s.a.a) onları affetti. Böylece barışçı amacını vurgulamış oldu.¹

Hız. Peygamber (s.a.a) Kureyşlilere başka bir elçi göndermek istedi. Hız. Ali'yi kendisini temsil etmek üzere elçi olarak göndermeyi uygun görmedi. Çünkü Hız. Ali İslâm'ı savunmak için yapılan savaşlarda Kureyş kabilesinin büyüklerini öldürerek canlarını yakmıştı. Bu yüzden Hattab oğlu Ömer'i seçti. Fakat Ömer hiçbir Kureyşliyi öldürmemiş olmasına rağmen kendisine zarar vereceklerinden korktu ve Hız. Peygamber'e (s.a.a) Affan oğlu Osman'ı göndermesini teklif etti.² Çünkü Emevî kökenli idi ve Ebu Süfyan'ın akrabası oluyordu. Kureyşliler ile görüşmeye giden Osman'ın dönüşü gecikti ve öldürüldüğü haberi yayıldı. Bu haber Mekke'ye girmek için harcanan barışçı çabaların başarısızlığını gösteren bir uyarı idi. Hız. Peygamber'in savaşımaya hazırlanmaktan başka bir çaresi kalmamıştı. İşte Rıdvan Biati o sırada gerçekleşti. Peygamber bir ağacın altında oturdu ve sahabîleri ne pahasına olursa olsun kararlı ve sebatkâr davranacaklarına dair kendisine biat ettiler. Fakat Osman'ın dönmesi ile Müslümanların öfkesi yatıştı. Kureyşliler Peygamber (s.a.a) ile müzakere yapmak üzere Süheyl b. Amr'ı gönderdiler.

Barış Şartları

Kureyşlilerin temsilcisi Süheyl'in barış şartları konusunda katı davranması sebebi ile az kalsın müzakereler başarısızlıkla sonuçlanıyordu. Fakat sonunda birtakım şartlar üzerinde anlaşma oldu. Bu şartları şöyle sıralayabiliriz:

1- Her iki taraf on yıl boyunca savaştan uzak duracaklarını taahhüt ettiler. Bu süre içinde insanlar güvene kavuşacaklar ve birbirlerinden uzak duracaklardı.

1- Tarih-i Taberî, c.3, s.223

2- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.2, s.315

2- Herhangi bir Kureyşli velisinden izinsiz olarak Muhammed'e gelirse, Muhammed onu Kureyşlilere geri verecek; buna karşılık Muhammed'in yanındakilerden biri Kureyşlilerin yanına giderse, Kureyşliler onu geri vermeyeceklerdi.

3- Kim Muhammed'in akdi ve ahdi altına girmek isterse, buna girer. Kim Kureyş kabilesinin akdi ve ahdi altına girmek isterse, buna girer.

4- Muhammed, sahabîleri ile birlikte bu yıl Mekke'ye girmeyerek Medine'ye dönecek. Gelecek yıl Mekke'ye girecek ve orada üç gün kalacak. Mekke'ye gelişinde yanında hayvan sırtında yolculuk edenlerin taşıyabilecekleri dışında başka silâh bulundurmayacak ve kılıçlar kınlarında olacak.¹

5- Hiç kimse dinini terk etmeye zorlanmayacak. Müslümanlar Mekke'de açıkça ve özgürlük içinde Allah'a ibadet edecekler. İslâm Mekke'de açıkça uygulanacak. Hiç kimse eziyet edilmeyecek ve hiç kimse kınanmayacak.²

6- Hırsızlık ve vurgunculuk olmayacak. Her iki taraf karşı tarafın mülkiyetine saygı gösterecek.³

7- Kureyş kabilesi hiç kimseyi Muhammed'e karşı insanla veya silâhla desteklemeyecek.⁴

Barış anlaşmasının maddeleri bazı Müslümanların hoşuna gitmedi. Hz. Peygamber'in (s.a.a) Kureyş karşısında geri adım attığı düşüncesi ile ona itiraz ettiler. Oysa onun Allah tarafından yönlendirildiğini, İslâm risaletinin geleceğine ve yüce çıkarlarına dört gözle baktığını kavrayamadılar. Hz. Peygamber (s.a.a) kendisine itiraz edenlere: *"Ben Allah'ın kulu ve elçisiyim. O'nun emrine karşı gelmem ve O da beni yüzüstü bırakmaz."* diyerek karşılık verdi. Hz. Peygamber bu sözüyle bazı Müslümanların hoşuna gitmeyen anlaşma maddelerini onayladı.

Diğer taraftan Ebu Cendel'in Kureyş kabilesine teslim edilmesi meselesi, Müslümanların içerisinde ki bazı kimselerin sınırlarının gergin olduğu bu ortamda yeni bir sert itiraz konusu oldu.⁵

1- es-Siretu'l-Halebiyye, c.3, s.21

2- Biharul-Envar, c.20, s.325

3- Mecmau'l-Beyan, c.9, s.117

4- Biharul-Envar, c.20, s.325

5- es-Siretu'l-Halebiyye, c.3, s.215; es-Siretu'n-Nebeviyye, c.2, s.218; Biharul-Envar, c.20, s.252

Fakat bu barış, anlaşma maddelerinin bazı Müslümanlara verdiği görüntünün tersine, aslında Müslümanlar için açık ve büyük bir fetih niteliği taşıyordu. Çünkü çok geçmeden anlaşmanın şartları Müslümanların lehine döndü.

Bu arada Medine'ye dönüş yolunda putperestliğin önder gücü ile yapılan bu anlaşmanın gerçek boyutunu vurgulayan ve Müslümanlara yakında Mekke'ye girecekleri müjdesini veren Kur'ân ayetleri indi.¹

Hudeybiye Barış Anlaşması'nın Sonuçları

1- Kureyş kabilesi, düzenli bir askerî ve siyasî güç olarak ve gerçek yeni bir devlet olarak Müslümanların varlığını kabul etti.

2- Müşriklerin ve münafıkların kalplerine korku girdi, fonksiyonları azalma yoluna girdi ve karşılaşmada zayıflıkları ortaya çıktı.

3- Barış ortamı İslâm'ın yayılmasına fırsat verdi. Çok sayıda kabile İslâm'a girdi. Çünkü Resulullah (s.a.a) İslâm risaleti hareketinin başlangıcından beri Kureyş kabilesinin kendisine İslâm'ı özgürce anlatabileceği ve güvenlik ortamında açıklayabileceği bir fırsat vermesini bekliyordu.

4- Müslümanlar Kureyş kabilesinden yana güvene kavuştular ve bu rahatlığın sonucu olarak bütün ağırlıklarını ve gayretlerini Yahudilere ve diğer İslâm karşıtlarına karşı koymaya yönelttiler.

5- Barış müzakereleri sayesinde Kureyş kabilesinin müttefikleri, Müslümanların tavrını anlamaya ve onlara karşı eğilim göstermeye başladılar.

6- Barış anlaşması, Hz. Peygamber'e (s.a.a) Arap Yarımadası dışındaki hükümdarlara ve devlet başkanlarına mektup ve elçi gönderme ve İslâmiyet'i Arap Yarımadası bölgesinin dışına taşımayı sağlayacak bir adım olarak Mute Savaşı'na hazırlanma imkânı verdi.

7- Barış anlaşması, putperestliğin en önemli kalesi olan Mekke'yi ilerdeki aşamalarda fethetmenin zeminini hazırladı.

2- İslâmî Risaletin Medine Dışına Adım Atması

Kureyş kabilesinin geçmişte İslâm'a son verme girişimleri, Hz. Peygamber'in devletin temellerini ve İslâm toplumunu

1- Feth Suresi, 1-7 ve 18-28. ayetler

sağlamlaştırmak, pekiştirmek ve savunmak uğruna verilen savaşlarla yıllar boyunca meşgul olmasına yol açan başlıca faktör oldu. Bu savaşlar sırasında Hz. Peygamber cihanşümül ve bütün dinlere son veren ilâhî mesajını tam bir özgürlük içinde tebliğ edememişti. Fakat Hudeybiye Barışı'nın imzalanması sayesinde Hz. Peygamber Kureyş kabilesinden yana güvene kavuştu. Bu güven ortamı, Hz. Peygamber'e (s.a.a) Arap Yarımadası'nı çevreleyen büyük güçlerin liderlerine ve gerek Arap Yarımadası'nda, gerekse dışında yaşayan toplumların başkanlarına elçilerini göndererek ilâhî direktifleri kendilerine açıkladıktan sonra onları İslâm'a çağırarak için uygun bir fırsat sağladı.

Rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (s.a.a) bir defasında sahabîlerine: *"Ey insanlar, Allah beni rahmet olarak ve herkese hitap etmekle görevlendirerek gönderdi. Havarilerin İsa Peygamber'e karşı çıktıkları tarzda bana karşı çıkmayın!"* dedi.

Sahabîlerin: "Havariler İsa Peygamber'e nasıl karşı çıktılar?" diye sormaları üzere Hz. Peygamber (s.a.a) şu cevabı verdi: *"İsa Peygamber havarilerini benim sizi çağırdığım görevin aynısına çağırdı. Ama aralarında yakın bir yere gönderileni razı oldu ve aldığı emre teslim oldu. Uzak bir yere gönderileni ise yüzünü ekşitti ve gevşek davrandı."*¹

Bunun üzerine çağrı ve hidayet elçileri Allah Resulü'nün emrini dünyanın çeşitli yörelerine ulaştırmak üzere yollara koyuldular.²

3- Hayber Savaşı³

Hz. Peygamber (s.a.a) samimî gayretleri, büyük tecrübesi, üstün cesareti ve ilâhî yönlendirme sayesinde Müslümanlara risalet bilinci, direniş ve iyilik merdiveninin basamaklarını bir bir tırmandırdı. Onların ruhlarına sabır ve birbirleriyle iyi ve kardeşçe geçinme tohumları ekti. İlâhî mesajı, mektupları ve elçileri aracılığı ile Arap Yarımadası dışındaki insanlık âleminde ve civardaki güçlerin liderlerine ulaştırmayı başardı.

1- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.2, s.606; et-Tabakat, c.1, s.264

2- İslâm bilginleri Hz. Peygamber'in (s.a.a) İslâm'a çağrı içerikli yüz seksen beş civarında mektup ve risaleyi dünyanın çeşitli yörelerindeki güçlere gönderdiğini belirtmişler. Bkz. Mekatibu'r-Resul, Ali b. Hüseyin Ali Ahmedî

3- Hayber Savaşı, Hicret'in yedinci yılının cemaziyülâhir ayında gerçekleşti. Bkz. et-Tabakatu'l-Kübra, c.2, s.77

H. Peygamber (s.a.a) bu tebliğ kampanyasını başlatırken, farklı tepkiler ile karşılaşabileceğini önceden hesap etti. Çağrıya muhatap olan liderlerin bazısının tepkisi, münafık grupların kalıntılarının ve özellikle tarihleri ihanetle ve arkadan vurma eylemleriyle dolu olan Yahudilerin yardımı ile girişeceği Medine'ye yönelik bir askerî saldırı olabilirdi.

Hayber, Yahudiler için güçlü bir kale ve büyük bir merkez konumunda idi. Bu yüzden Peygamber (s.a.a) geride kalmış bu gücü ortadan kaldırmaya karar verdi. Bu düşünce ile Hudeybiye dönüşünün üzerinden sadece birkaç gün geçer geçmez bin altı yüz kişiye ulaşan bir Müslüman ordusu hazırladı. Bu ordunun savaşçılara şu sözleri ile asla ganimet elde etmek için sefere çıkmamalarını tembih etti: *"İçinde sadece cihat arzusu olanlar dışında hiç kimse sakın bizimle sefere çıkmasın."*¹

H. Peygamber (s.a.a) bu sefere çıkmadan önce Yahudilerin müttefiklerini vehme düşürüp yanıltarak Yahudileri desteklemeye koşmalarını engelleyen bir yöntem izledi. Böylece savaşın uzamasını önlemeyi hesap etmişti.

Müslüman güçler, Yahudilerin kalelerine ve surlarına sürpriz bir saldırı düzenlediler. En önde H. Peygamber'in (s.a.a) sancağını taşıyan H. Ali (a.s) yürüyordu.

Yahudiler öteden beri sağlam bir plâna göre korunmuş kalelerine kapandılar. Sonra iki taraf arasında arka arkaya silâhlı atışmalar meydana geldi. Müslümanlar bu atışmalar sırasında birkaç önemli mevzii ele geçirmeyi başardılar. Bununla birlikte çatışmalar şiddetli oldu ve kuşatma süresi uzadı. Müslümanlar bu kuşatma sırasında çok açlık çektiler. Hatta bu yüzden normal durumda yenmeyecek maddeleri yemek zorunda kaldılar.

Resulullah (s.a.a) sancağını, fetih ellerinde gerçekleşsin diye, birkaç sahabîye verdi. Fakat ellerine sancak alanların girişimleri ya kaçışla ya da başarısızlıkla sonuçlandı. Müslümanların bitkinliği son noktaya ulaşınca, H. Peygamber (s.a.a): *"Yarın bu sancağı Allah ve Resulü'nü seven, Allah'ın ve Resulü'nün de onu sevdiği, ısrarla öne*

1- et-Tabakat, c.2, s.106

atılan, asla kaçmayan birine vereceğim. Allah onun eliyle fetih nasip etmedikçe o geri dönmez." dedi.¹

Hız. Peygamber (s.a.a) ertesı gün Hız. Ali'yi çağırarak sancağı ona verdi ve fetih onun ellerinde gerçekleşti. Bunun üzerine Hız. Peygamber (s.a.a) ve Müslümanlar sevindiler. Resulullah (s.a.a) geride kalan Yahudiler ile teslim olmalarından sonra artık Müslümanların mülkü olan tarlalarının ürününün yarısı kendilerine kalmak üzere barış anlaşması yaptı. Buranın geride kalan Yahudilerine Beni'-Nadîr, Benî Kaynuka ve Benî Kurayza Yahudilerine davrandığı gibi sert davranmadı. Çünkü geride kalan bu Yahudilerin gücü Medine'de önemli bir etki meydana getirecek nitelikte değildi.

4- Hız. Peygamber'e (s.a.a) Suikast Girişimi

Bir grup, gizli kinlerini yatıştırmak ve düşmanca duygularını tatmin etmek için Hız. Peygamber'e (s.a.a) suikast düzenleyerek onu öldürmeye karar verdi. Bu maksatla Yahudi Selâm b. Mişkem'in eşi Zeynep bint-i Haris, Hız. Peygamber'e kızarmış bir koyun ikram etti. Kadın, koyuna zehir katmış ve zehirin en çoğunu koyunun ön butlarına aşılamıştı. Çünkü Resulullah'ın (s.a.a) koyunun en çok ön butlarını sevdiğini biliyordu.

Kadın, koyunu Resulullah'ın (s.a.a) önüne koyunca Hız. Peygamber ön budunu alarak ondan bir lokma ağzına alıp çiğnedi; ama yutmadan ağzından çıkardı. Fakat bu koyundan kopardığı bir diğer lokmayı da çiğneyip yutmuş olan Bısr b. Bera' b. Ma'rur, zehirlenerek öldü.

Hız. Peygamber (s.a.a) işlemek istediği bu cinayeti itiraf eden kadını affetti. Çünkü kadın, Hız. Peygamber'in gerçekten peygamber olup olmadığını denemek için bu işe giriştiğini ileri sürdü. Aynı şekilde kadın ile birlikte bu suikastın düzenlenmesine katılanları araştırıp kovuşturmaya da girişmedi.²

1- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.2, s.337; Sahih-i Müslim, c.15, s.176-177; Fezailu's-Sahabe, c.2, s.603; Müsned-i Ahmed, c.3, s.384; el-Mevahibu'l-Ledünniyye, c.1, s.284; el-İstiab, c.3, s.203; Kenzü'l-Ümmal, c.13, s.123

2- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.2, s.337; el-Meğazî, c.2, s.677

5- Fedek Halkının Teslim Olması

Hakkın ve adaletin hücumları önünde ihanet yuvaları birbiri peşi sıra düştü. Yüce Allah'ın yardımı ile Hayber'in fethi gerçekleşir gerçekleşmez Allah, Fedek halkının kalplerine korku saldı. Bu korkunun etkisi ile Resulullah'a (s.a.a) bir heyet göndererek barış anlaşması imzalamak istediklerini bildirdiler. Peşin olarak kabul ettikleri şartlara göre Fedek bahçelerinden elde edilen ürünün yarısını Hz. Peygamber'e verecekler ve itaatkâr ve barışa sadık kişiler olarak İslâm egemenliğinin sancağı altında yaşayacaklardı. Resulullah (s.a.a) bu şartlar üzerine barış teklifini kabul etti.

Böylece Fedek bölgesi, Kur'ân'ın hükmüne göre Resulullah'ın (s.a.a) özel mülkü oldu. Çünkü buraya hiçbir atın ayağı basmamış ve alınması için hiçbir silâh kullanılmamıştı. Zira buranın halkı tehidsiz ve savaşız olarak Hz. Peygamber'e teslim olduğunu ilân etmişti. Resulullah (s.a.a) da burayı kızı Fatıma'ya (a.s) bağışladı.¹

Fedek yöresinin teslim olması ile Arap Yarımadası'nın ihanet odaklarından temizlenmesi işi tamamlandı. Böylece Yarımada, silâhlarından arındırılarak İslâm devletinin kanunlarının koruması altına alınan Yahudilerin fitnelerinden, ortalığı karıştırma girişimlerinden kurtuldu.

Hayber'in fethedildiği gün, Cafer b. Ebu Talip, Habeşistan'dan döndü. Hz. Peygamber (s.a.a) onu karşılayarak alnından öptü ve *"Bu iki olayın hangisine sevineyim? Hayber'in fethedilmesine mi, yoksa Cafer'in gelmesine mi?"* dedi.²

6- Kaza Umresi

Hudeybiye Barışı'yla geçen süreçte Müslümanların İslâm egemenliğinin dayanaklarını sürekli pekiştirme gayretleri devam etti. Hayber kalesinin fethedilmesinden sonra önemli bir askerî harekât olmadı. Sadece karışıklık çıkaran bazı unsurlar üzerine tebliğ veya bastırma amaçlı birkaç seriye sefere çıkarıldı.

Hudeybiye Barışı'nın üzerinden bir yıl geçti. Bu süre zarfında her iki taraf da anlaşmanın şartlarına uydular. Şimdi Hz. Peygamber'in ve

1- Mecmau'l-Beyan, c.3, s.411; Şerh-i İbn-i Ebu'l-Hadid, c.16, s.268; ed-Dürrü'l-Mensûr, c.4, s.177

2- et-Tabakat, c.2, s.108; es-Sünenü'l-Kübra, Beyhakî, c.7, s.101; es-Siretu'n-Nebeviyye, c.3, s.398

Müslümanların anlaşılmaya göre Beytü'l-Haram'ı serbestçe ziyaret etmelerinin vakti gelmişti. Bunun üzerine Hz. Peygamber'in münadisi Müslümanların kaza umresini yerine getirmek için hazırlık yapmaları yolunda çağrıda bulundu. Hz. Peygamber'le birlikte iki bin kadar Müslüman yola çıktı. Müslümanların yanlarında silâh yoktu, sadece kınlarında olan kılıçlarını götürmüşlerdi. Ama yine de Hz. Peygamber (s.a.a) bir arkadan vurma girişiminin olabileceğinden çekiniyordu. Bunun için beklenmedik gelişmeler karşısında savunma yapmaya hazır hâlde beklesinler diye silâhlı bir birliği Merru'z-Zahran denen yere yerleştirdi.

Hız. Peygamber (s.a.a) Zu'l-Huleyfe'ye varınca kendisi ve beraberindeki sahabîleri ihrama girdiler. Yanına kurbanlık olarak altmış büyük baş hayvan aldı. Atlılar kafilenin önünden gidiyordu. Sayıları yüz kadar olan bu kervanın başında Muhammed b. Mesleme vardı. Bu arada Mekke şefleri ile onların peşlerinden giden halk da Mekke yakınlarındaki şehre bakan dağlara ve tepelere çıktılar. Böylece Hız. Peygamber'i (s.a.a) ve ashabını görmek, onları seyretmek istemediklerini kanıtlamak istiyorlardı. Fakat Hız. Peygamber'in (s.a.a) azameti ve Müslümanların, Resulullah'ın çevresini sararak yüksek sesli telbiyeleri ile etrafı çınlatan görüntülerinin heybeti gözlerini kamaştırdı ve onları, ziyaret görevlerinin gereklerini yerine getiren Hız. Peygamber'i (s.a.a) ve Müslümanları kendilerini kaybetmiş bir şaşkınlık hâlinde seyretmeye sevk etti.

Hız. Peygamber (s.a.a) Beytullah'ın çevresini, yularını Abdullah b. Revaha'nın tuttuğu binek hayvanının sırtında tavaf etti ve Müslümanların yüksek sesle şunları haykırmalarını emretti: *"Tek Allah'tan başka ilâh yoktur. O'nun vaadi gerçekleşti. O kulunu destekledi, ordusunu üstün getirdi ve tek başına müttefikleri bozguna uğrattı."*

Bu sözlerin nidaları Mekke'de ve şehrin vadilerinde çınladı. Müşriklerin kalpleri korkudan küt küt çarptı ve yedi yıl önce bu şehirden kovalanıp bir kaçak olarak çıkan Hız. Peygamber'e yönelik ilâhî destek tablosu gönüllerini kin ve öfke ile doldurdu.

Hız. Peygamber (s.a.a) ve Müslümanlar, umre ibadetinin gereklerini tamamladılar. Onları istemeyerek izleyen Kureyşliler, İslâm'ın ve Müslümanların ne kadar güçlü olduğunu yakından gördüler. Böylece Hız. Peygamber'in (s.a.a) ve beraberindekilerin Medine'ye göç etmiş olmaları sebebi ile sıkıntıda, darda ve çaresizlik

içinde oldukları yolunda aldıkları haberlerin yalan olduğunu kesinlikle anladılar.

Bilal Kâbe'nin damına çıkarak Kureyşli kâfirleri kine boğan çarpıcı bir manevâ atmosfer içinde öğle ezanını okuyarak tevhid çağrısını ilân etti... Artık Mekke bütünü ile Müslümanların tasarrufu altında idi.

Muhacirler Allah yolunda terk etmiş oldukları evlerini ziyaret etmek ve uzun bir ayrılıktan sonra aileleri ve akrabaları ile buluşup görüşmek üzere ensardan kardeşlerinin eşliğinde şehre dağıldılar.

Müslümanlar Mekke'de üç gün kaldıktan sonra Kureyş kabilesi ile yapmış oldukları anlaşma gereğince şehirden ayrıldılar. Ayrılmadan önce Hz. Peygamber'in (s.a.a) Meymune ile evlenme töreninin burada yapılması yolundaki isteğini Kureyşliler reddettiler. Çünkü eğer Hz. Peygamber'in (s.a.a) Mekke'de kalışı uzayacak olursa, gücünün artacağından ve İslâm'ın Mekke toplumunu karıştıracığından korktular.

Bu yüzden Hz. Peygamber (s.a.a) yeni eşi Meymune'yi o gece alıp yanına getirmesi işi ile Ebu Rafi'i görevlendirerek öğle namazından önce Müslümanları yanına alarak Mekke'den ayrıldı.¹

1- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.2, s.372

İSLÂM YARIMADA DIŞINDA

1- Mute Savaşı¹

Hız. Peygamber (s.a.a) güveni Arap Yarımadası'nın kuzeyine yaymaya, o yörenin halkını İslâm'a çağırmaya ve oradan Şam'a doğru ilerlemeye karar verdi. Bu düşünce ile Haris b. Umeyr Ezdî'yi Gassanî hükümdarı Haris b. Ebu Şimr'e elçi olarak gönderdi. Fakat Gassanîlerden Şurahbil b. Amr, Hız. Peygamber'in bu elçisinin yolunu keserek onu öldürdü.

Tam bu sırada Resulullah (s.a.a) bir Müslüman heyetini halkı İslâm'a çağırırlar diye Şam tarafına gönderdi. Fakat Şam'a bağlı Zatu'l-Atlah denen yörenin halkı bu heyete saldırarak onları öldürdü. Heyet üyelerinin öldürüldüğü haberi Hız. Peygamber'e (s.a.a) gelince çok üzüldü ve Müslümanları sefere çıkmaya çağırdı. Üç bin savaşıdan oluşan bir ordu hazırlayarak komutanlığına Zeyd b. Harise'yi tayin etti. Gerektiği takdirde Zeyd'in yerine Cafer b. Ebu Talib'in ve onun yokluğunda da yerine Abdullah b. Revaha'nın geçeceğini bildirdi. Birlik yola çıkmadan önce bir konuşma yaparak onlara şunları söyledi:

"Allah'ın adı ile savaşın... Onları İslâm'a girmeye çağırın... Eğer bu dediğinizi yaparlarsa, artık üzerlerine varma, onları kendi hâllerine bırak... Teklifinizi kabul etmezlerse, Allah'ın ve sizin bu ortak düşmanlarımız ile Şam'da savaşın. Orada insanlarla ilişkilerini kesip kiliselere ve manastırlara kapanmış birtakım adamlar bulacaksınız. Onlara ilişmeyin. Kendilerini şeytana adanmış başka birtakım adamlar da bulacaksınız. Başlarında külâhlar olacak. Bu külâhları kılıçlarınızla başlarından düşürün. Sakın kadınları, süt

1- Mute Savaşı, Hicret'in 8. yılının cemaziyülevvel ayında gerçekleşti.

*çağındaki çocukları ve yaşlıları öldürmeyin. Sakın hurma ağaçlarını ve başka ağaçları kesmeyin ve evleri yıkmayın."*¹

Resulullah (s.a.a) sefere gönderdiği bu ordunun askerlerini Seniyyetü'l-Veda denen yere kadar uğurladı.

Müslüman ordusu, Meşarık diye adlandırılan yöreye varınca silâh, teçhizat ve asker sayısı bakımından beklediğinden çok daha büyük bir Bizans ordusu ile karşılaştı. Karşılarına çıkan Bizans ordusunun savaşçı sayısı iki yüz bini buluyordu. Müslüman ordusu Mute'ye yöneldi ve düşmana burada karşı koymaya karar verdi. Birçok sebebin etkisi ile Müslüman ordusunda çözülme belirdi ve ordunun üç komutanının üçü de öldürüldü. Çözölmeye yol açan faktörlerden biri, Müslümanların yabancıları oldukları ve yardım alacakları merkezlerden uzak bir yerde savaşmaları idi. Ayrıca Müslümanlar saldırı savaşı yaptıkları hâlde Bizanslılar büyük bir asker sayısı ile savunma savaşı yapıyorlardı. Bunlara ek bir faktör de taraflar arasındaki savaş tecrübesi konusundaki dengesizlikti. Bizans ordusu tarihte iz bırakan savaşlar yapmış düzenli bir güçtü. Oysa Müslüman ordusu, savaşçı sayısı az, tecrübesi yetersiz, oluşumu üzerinden az zaman geçmiş bir güçtü.²

Resulullah, Cafer b. Ebu Talib'in ölümüne çok üzüldü. Arkasından hümgür hümgür ağladı. Evine giderek ailesine taziyelerini sundu ve çocuklarını teselli etti. Cafer'in yanı sıra Zeyd b. Harise'ye de çok üzüldü.³

2- Mekke'nin Fethi⁴

Mute Savaşı'ndan sonra bölgedeki güçlerin tepkileri farklı oldu. Bizanslılar Müslümanların geri çekilmelerine, Şam'a girememelerine sevindiler.

Kureyşlilere gelince; onlara egemen olan duygu da sevinç oldu. Ayrıca, Müslümanlara yönelik cüretleri yeniden uyanmaya başladı ve güvenliğı ihlâl etme yolu ile Hudeybiye Barışı'nı çiğneme girişimlerini devreye soktular. Bu amaçla Hudeybiye Barış Anlaşması'nın

1- el-Meğazî, c.2, s.758; es-Siretu'n-Nebeviyye, c.2, s.374

2- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.2, s.381

3- Biharu'l-Envar, c.21, s.54; el-Meğazî, c.2, s.766; es-Siretu'l-Halebiyye, c.3, s.68

4- Mekke, Hicret'in 8. yılının ramazan ayında fethedildi.

arkasından kendilerine müttefik olan Bekroğulları kabilesini, yine o anlaşmayı izleyen günlerde Hz. Peygamber (s.a.a) ile ittifak yapan Huzaaoğulları kabilesine karşı kışkırttılar. Bekroğulları'na silâh yardımı yaptılar. Bu yardımlardan yüz bulan Bekroğulları kabilesi, ansızın Huzaa kabilesine saldırarak her şeyden habersiz, güven içinde evlerinde oturan bu kabilenin bazı fertlerini öldürdüler. Öldürülenlerin bazıları ibadet hâlinde idiler. Bu baskın üzerine Huzaalılar korku içinde Resulullah'a (s.a.a) koşarak ondan yardım istediler. Bu kabilenin temsilcisi olan Amr b. Salim, mescidin bir köşesinde otururken bulduğu Resulullah'ın (s.a.a) önünde, ayakta durarak barış anlaşmasının çiğnendiğini anlatan beyitler okudu. Dinlediği bu beyitlerden etkilenen Resulullah (s.a.a) Amr'a: *"Ey Amr b. Salim, sana yardım kesindir."* dedi.

Kureyşlilere gelince; uyandılar ve davranışlarının kötülüğünü anladılar. Müslümanlardan duydukları korkunun ve kapıldıkları paniğin baskısı altına girdiler. Yaptıkları toplantıda barışı yenilemek ve Hz. Peygamber'den (s.a.a) anlaşma süresinin uzatılmasını istemek üzere Ebu Süfyan'ın Medine'ye gönderilmesine oy birliği ile karar verdiler.

Fakat Hz. Peygamber (s.a.a) Ebu Süfyan'ın isteğine kulak asmadı. Ona: *"Bir olay var mı?"* diye sordu. Ebu Süfyan'ın: *"Allah korusun."* karşılığını vermesi üzerine Kureyş liderine: *"Biz süremize ve barışımıza bağlıyız."* cevabını verdi.

Ama Ebu Süfyan'ın kafası rahatlamadı ve aldığı cevabı yeterli bulmadı. Hz. Peygamber'den (s.a.a) taahhüt ve güvence alarak işi sağlama bağlamak istiyordu. Bunun için Hz. Peygamber (s.a.a) üzerinde etkili olabilecek kimseleri aracı olarak devreye sokmak istedi. Fakat bu amaçla kendilerine başvurduğu kimseler kendisini ya reddettiler veya ilgisizlikle karşıladılar.

Bu durumda hayal kırıklığı içinde Mekke'ye dönmekten başka yapacak bir şey bulamadı. Müşrikler hesabına gelişmeler zor bir döneme girmişti. Çünkü şartlar değişti. Hz. Peygamber (s.a.a) günden güne gelişen askerî hazırlığına ve kökleşen iman gücüne bağlı olarak Mekke'yi fethetmek isterken Kureyşlilerin istediği tek şey, can güvenliği ile mal dokunulmazlığı idi. Üstelik barış anlaşmasının çiğnenmesiyle fırsat da oluşmuş ve İslâm'ın Arap Yarımadası'na bütünü ile egemen olması yolunda Mekke, son adım olmaya yaklaşmıştı.

Hız. Peygamber (s.a.a) genel seferberlik ilân etti. Bütün Müslüman topluluklar gönderdikleri heyetler aracılığı ile onun bu çağrısına olumlu karşılık verdiler. Resulullah (s.a.a) yaklaşık on bin savaşıdan oluşan bir ordu hazırladı. Maksudını ve ne yapmak istediğini çok yakınları dışında kalan herkesten saklı tutmaya çalıştı. Bu günlerde sık sık şöyle dua ediyordu: *"Allah'ım, Kureyşlileri gözlerden ve haberlerden mahrum et ki, onları kendi beldelerinde ansızın baskına uğratalım."*¹

Anlaşılan Hız. Peygamber (s.a.a) ilâhî destekli zaferin hızlı bir şekilde, bir damla bile kan dökülmeden gerçekleşmesini arzu ediyordu. Bunun için ani baskına dayanan bir yöntem uygulamayı düşünüyordu. Fakat bu haber, duyguları karşısında zayıf düşen bir adama sızdı ve bu adam Kureyş kabilesine bu haberi içeren bir mektup yazarak onu yerine ulaştırsın diye bir kadına verdi. Bu bilginin vahiy yoluyla Hız. Peygamber'e (s.a.a) iletilmesi üzerine Allah'ın Resulü, Hız. Ali ile Zübeyr'e kadına yolda yetişip mektubu geri almalarını emretti. Hız. Ali, Resulullah'a (s.a.a) olan güçlü imanından oluşan güçle söz konusu mektubu kadından geri aldı.²

Hız. Peygamber (s.a.a) Hız. Ali'nin getirdiği mektubu teslim alınca, Müslümanları mescitte topladı. Toplantıda bir yandan sahabîlerin gayretlerini harekete geçirdi ve ihanetten sakındırıcı telkinlerde bulundu, öte yandan da Allah rızası uğruna duyguları zaptetmenin önemini açıkladı. Bu arada Müslümanlar ihbar mektubunun yazarı olduğu ortaya çıkan, fakat mektubu ihanet kastıyla yazmadığı hususunda Allah adı üzerine yemin eden Hatıb b. Ebu Beltaa'ya yüklenerek onun camiadan uzaklaştırılmasını önerdiler. Ömer ise hiddete kapılarak Hız. Peygamber'den adamın öldürülmesine karar vermesini istedi. Fakat Hız. Peygamber bu isteğe: *"Ey Ömer, ne bileceksin. Belki de yüce Allah Bedir Savaşı'na katılanlara tecelli etti ve 'Ne yaparsanız yapın, sizi peşinen affettim.' buyurdu."* karşılığını verdi.³

1- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.3, s.397; el-Meğazî, c.2, s.796

2- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.2, s.398

3- İmtau'l-Esma, c.1, s.363; el-Meğazî, c.2, s.798. Bazı araştırmacılar, bu hadis uydurma olduğu görüşünü savunmuşlardır.

İslâm Ordusunun Mekke'ye Hareket Etmesi

Hazırlanan bu büyük İslâm ordusu, ramazan ayının onunda Mekke'ye doğru hareket etti. Kedid adı ile bilinen yere varıldığında, Hz. Peygamber (s.a.a) su istedi ve Müslümanların gözleri önünde su içerek orucunu bozdu ve Müslümanlara da oruçlarını bozmalarını emretti. Fakat bazıları önderin ve Elçi'nin emrini dinlemeyerek oruçlarını bozmadılar. Hz. Peygamber (s.a.a) bu kimselerin emir dinlemezliğine kızarak: *"Bunlar asidirler."* dedi ve onların da oruçlarını bozmalarını emretti.¹

Müslüman ordusu Merru'd-Dahran adı ile bilinen yere varınca, Hz. Peygamber (s.a.a) askerlere çöle dağılmalarını ve herkesin ateş yakmasını emretti. Böylece koyu karanlık gece aydınlandı ve Müslüman ordusunun Kureyşli güçleri önüne katarak ezecek çapta büyük bir ordu olduğu görüntüsünü verdi. Bu manzara Cuhfe denen yerde Hz. Peygamber'in askerî konvoyuna katılmış son muhacir olan Abbas b. Abdulmuttalib'i kaygıya düşürdü. Abbas bu kaygının etkisi ile Hz. Peygamber Mekke'ye girmeden şehir dışına çıkıp teslim olmaları yolunda öneride bulunmak için Kureyşliler ile bağlantı kurmanın yolunu bulmaya koyuldu.

Bu sırada ansızın Budeyl b. Verka ile konuşan Ebu Süfyan'ın sesi duyuldu. Böyle büyük bir gücün Mekke yakınına gelip dayanmış olduğunu şaşkınlıkla karşılıyordu. Ebu Süfyan, Abbas'tan Hz. Peygamber'in Mekke'yi fethetmek üzere ordusu ile şehrin üzerine yürüyeceği haberini alınca, korkudan titremeye başladı. Bulabildiği tek çare Abbas aracılığı ile Hz. Peygamber'den (s.a.a) güvenlik garantisi almaktı.

Af ve yüce ahlâk kaynağı olan Hz. Peygamber'in, amcası Abbas'ın arcılığını kale almayarak hoşgörü cimriliği göstermesi beklenemezdi. Nitekim Abbas'a: *"Git; yarın sabah onu bana getirene kadar kendisine güvenlik tanıyoruz."* dedi.

Ebu Süfyan'ın Teslim Olması

Ertesi sabah Ebu Süfyan, Hz. Peygamber'in (s.a.a) karşısına gelip dikilince, Peygamberimiz ona: *"Yazıklar olsun sana, Allah'tan başka ilâh olmadığınızı öğrenmenin vakti gelmedi mi?"* diye sordu. Ebu

1- Vesailu's-Şia, c.7, s.124; es-Siretu'l-Halebiyye, c.3, s.290; el-Meğazî, c.2, s.802; Sahih-i Müslim, c.3, s.141-142. Oruç kitabı, Beyrut-Daru'l-Fikr basımı.

Süfyan, Hz. Peygamber'e şu karşılığı verdi: "Anam, babam sana kurban olsun. Ne kadar yumuşak huylu, ne kadar kerem sahibi ve ne kadar akrabalık bağlarını gözetten birisin. Vallahi, öyle sanıyorum ki, eğer Allah'ın yanı sıra bir başka ilâh olsaydı, artık bana bir yararı olması gerekirdi." Arkasından Hz. Peygamber (s.a.a): *"Yazıklar olsun sana, benim Allah'ın Resulü olduğumu öğrenmenin vakti gelmedi mi?"* diye sordu. Ebu Süfyan, bu soruya şu cevabı verdi: "Anam, babam sana kurban olsun. Ne kadar yumuşak huylu, ne kadar kerem sahibi ve ne kadar akrabalık bağlarını gözetten birisin. Vallahi, bu konuda şu ana kadar içimde şüphe var."¹

Abbas b. Abdulmuttalip, Ebu Süfyan'a Müslümanlığı kabul etmesi yolunda baskı yapmak için içinde bulunduğu durumu fırsat bilerek ona: "Yazıklar olsun sana, öldürülmeden önce Müslüman ol ve Allah'tan başka ilâh olmayıp Muhammed'in O'nun elçisi olduğuna şahadet et." dedi. Ebu Süfyan da ölümden korktuğu için kelime-i şahadet getirerek Müslüman nüfusunun bir ferdi oldu.

Ebu Süfyan'ın teslim olmasının arkasından geride kalan müşrik liderleri de teslim oldu. Fakat Hz. Peygamber (s.a.a) Kureyşliler üzerine kurulan psikolojik baskıyı tamamına erdirip kan dökülmeden teslim olmalarını sağlamak için Abbas'a şu talimatı verdi: *"Ey Abbas, Ebu Süfyan'ı vadinin dar yerinde, dağın alnacında tut ki, Allah'ın askerleri yanından geçerken onları gözleri ile görsün."*

İslâm'ın ve başkomutan Resulullah'ın merhametine yönelik güveni yaygınlaştırmak ve Ebu Süfyan'ın büyüklük duygusunu tatmin edip inatlaşmasına meydan vermemek için Hz. Peygamber (s.a.a) şu genel direktifi verdi: *"Kim Ebu Süfyan'ın evine girerse, güvendedir. Kim evinin kapısını üzerine kilitlerse, güvendedir. Kim Mescid-i Haram'a girerse, güvendedir. Kim silâhtan arınırsa güvendedir."*

Allah'ın askerleri vadinin geçidinden resmî geçit yaparken Abbas, geçen birlikleri ayrı ayrı Ebu Süfyan'a tanıtırken Kureyş lideri dehşete kapılarak Abbas'a: "Ey Ebulfazl, kardeşinin oğlunun egemenliği, krallığı gerçekten çok büyük oldu." dedi. Abbas ona: "Ey Ebu Süfyan, bu nübüvvettir." dedi. Ebu Süfyan, Abbas'ın bu cevabına karşılık verip vermemekte tereddüt ederek: "Evet, o hâlde" dedi. Sonra Mekke

1- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.3, s.40; Mecmau'l-Beyan, c.1, s.554

halkını uyarmak ve Resulullah'ın (s.a.a) verdiği güvence ile ilgili haberi ilân etmek üzere şehre hareket etti.¹

Mekke'ye Giriş

Hız. Peygamber (s.a.a), Müslüman birliklerin her birinin hangi giriş kapısından şehre girmeleri gerektiğini bilgece belirleyerek bu yoldaki emirlerini birliklere duyurdu. Bütün birliklere saldırıya karşılık vermek gereği duyulmadıkça savaşa başvurulmaması gerektiğini ısrarla hatırlattı. Belli sayıdaki bazı müşriklerin ne durumda yakalanırlarsa yakalansınlar, hatta Kâbe'nin örtüsüne asılmış olarak bulunsalar bile kanlarının dökülmesi gerektiğini vurguladı. Çünkü bu azılı müşrikler büyük cinayetler işlemişler, İslâm'a ve Hız. Peygamber'e (s.a.a) ölçüsüz derecede düşmanca davranmışlardı.

Mekke'nin evleri görülür-görülmez Hız. Peygamber'in (s.a.a) gözleri yaşla doldu. Muzaffer İslâm güçleri şehrin dört tarafından Mekke'ye girdi. Şehir, izzet ve zafer görüntüleri ile yücelik kazanmıştı. Resul-i Ekrem (s.a.a), Allah'ın kendisine sunduğu bağışa ve nimete karşılık ona duyduğu saygıyı ve şükrü ifade etmenin somut bir göstergesi olarak başı eğik bir şekilde Mekke'ye girdi. Çünkü Allah'ın adını yüceltme yolunda katlandığı uzun sıkıntılardan ve ıstıraplardan sonra "Ümmü'l-Kura=Şehirlerin Anası" diye anılan bu şehir, risaletinin ve devletin önünde dize gelmişti.

Mekke halkının ısrarlı isteklerine rağmen Hız. Peygamber (s.a.a) hiçbir kimsenin evine girmeyi kabul etmedi. Kısa bir istirahattan sonra gusletti ve binek hayvanının sırtına çıkarak tekbir getirdi. Arkasından bütün Müslümanlar da tekbir getirdiler. Dağlar ve ovalar bu tekbir sesleri ile çınladı. O dağlar ve ovalar ki, bazı müşrik liderler İslâm'dan ve onun zaferinden korktukları için oralara kaçmışlardı. Hız. Peygamber Beytullah'ı tavaf ederken etrafında bulunan her puta eli ile işaret ediyor ve "**De ki: Hak geldi, batıl yok oldu. Zaten batıl yok olmaya mahkûmdur.**"² ayetini okuyordu ve hemen arkasından putu yüzüstü yere düşüyordu.

Sonra Hız. Peygamber (s.a.a) omuzlarına ayaklarını basıp yukarıya yükselebilmek için Hız. Ali'ye oturmasını emretti. Fakat Hız. Ali, Hız. Peygamber'i (s.a.a) taşıyamadı. Hız. Ali'nin omuzları üzerinde ayakta

1- el-Meğazî, Vakıdî, c.2, s.816; es-Siretu'n-Nebeviyye, c.3, s.47

2- İsrâ, 81

durup Kâbe'nin üstündeki putları kırmak istiyordu. Hz. Ali Hz. Peygamber'i taşıyamayınca, bu sefer Hz. Ali, amcası oğlunun omuzlarına basıp yükselerek yukarılardaki putları kırdı. Arkasından Hz. Peygamber Kâbe'nin anahtarlarını istedi, kapıyı açıp içeri girdi ve orada bulunan şekilleri yok etti. Sonra Kâbe'nin kapısında durarak durmadan çoğalan kalabalığa karşı bu büyük fetih ile ilgili bir konuşma yaptı. Konuşmasında şunları söyledi:

"Tek Allah'tan başka ilâh yoktur. O'nun ortağı yoktur. Vaadini doğru çıkardı, kulunu destekledi ve müttefik orduları tek başına hezimete uğrattı. Haberiniz olsun. Bütün ayrıcalıklar, iddia edilen bütün kanlar ve mallar, Beytullah'ın bakımı ve hacıların su ihtiyacının karşılanması dışında, hepsi şu ayaklarımın altındadır..." Sonra şöyle dedi: *"Ey Kureyşliler, Allah sizden cahiliyye gururu ile ve yine o döneme ait atalarla böbürlenme geleneğini giderdi. İnsanlar Adem'den türedi ve Adem de topraktan yaratıldı..."*¹ Arkasından şu ayeti okudu: **"Ey müminler, biz sizi bir erkek ile bir kadından yarattık ve birbirinizi tanımazın için sizi milletlere ve kabilelere ayırdık. Allah katında en üstünüüz, kötülüklerden en çok sakımanızdır. Hiç şüphesiz Allah her şeyi bilen ve her şeyden haberdar olandır."**² Daha sonra şöyle buyurdu: *"Ey Kureyşliler, görüşünüüz nedir, benim size ne yapacağımı bekliyorsunuz?"*

Mekkeliler: "Sen bizim için kerem sahibi bir kardeş, kerem sahibi bir yeğensin." dediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.a): *"Gidin, serbestsiniz!"* dedi.³

Sonra Bilal, öğle ezanını okumak üzere Kâbe'nin damına çıktı. Arkasından Müslümanlar, Hz. Peygamber'in (s.a.a) imamlığı ile Mescid-i Haram'da bu fethi izleyen ilk namazlarını kıldılar.

Müşrikler şaşkınlık içinde idiler. Korku ve çekingenlikle karışık bir dehşetin yoğun etkisine maruzdular. Bunun yanı sıra ensar Müslümanları da kerem sahibi Hz. Peygamber'in Mekke halkına gösterdiği ve karşılığını da fazlası ile gördüğü sıcak ilgiyi gördükleri için onun kendileri ile birlikte Medine'ye dönmeyeceği endişesine düştüler. Bu konudaki sorular hayallerinden geçerken, Allah'a dua etmekle meşgul olan Hz. Peygamber (s.a.a) onların kafalarını

1- Müsned-i Ahmed, c.1, s.151; Feraidu's-Simtayn, c.1, s.249; Kenzü'l-Ümmal, c.13, s.171; es-Siretu'l-Halebiyye, c.3, s.86

2- Hucurât, 13

3- Biharu'l-Envar, c.21, s.106; es-Siretu'n-Nebeviyye, c.2, s.412

kurcalayan ve kendisine malum olan endişeleri, onların tarafına dönerek söylediği şu sözlerle dağıttı: *"Allah korusun, hayat sizin hayatınız ve ölüm de sizin ölümünüzdür."* Hz. Peygamber bu sözleri ile Medine'nin, İslâm'ın başkenti olarak kalacağını ilân ediyordu.

Sonra insanların ona biat etme töreni başladı. Önce ona erkekler biat etti. Bu arada bazı Müslümanlar kanlarının dökülmesi gerektiği bazı azılı müşriklerin affedilmesi için Hz. Peygamber'in (s.a.a) nezdinde aracı oldular. Peygamberimiz de bu istekleri kabul ederek söz konusu müşrikleri affetti.

Erkeklerden sonra kadınların biat etmelerine sıra geldi. Sırası gelen kadın daha önce Hz. Peygamber'in içine elini daldırdığı su dolu bir maşrapaya elini daldırarak ona biat ediyordu. Bu biatte kadınlar Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmayacaklarına, hırsızlık yapmayacaklarına, zina etmeyeceklerine, çocuklarını diri diri toprağa gömerek öldürmeyeceklerine, hiç kimseye kendilerinin uydurdukları bir isnat ile iftira atmayacaklarına ve Peygamber'in maruf içerikli emirlerine karşı gelmeyeceklerine dair söz verdiler.¹

Bu sırada Resulullah'ın (s.a.a) müttefiki olan Huzaa kabilesinden bazı kişiler müşriklerden bir erkeğe saldırarak onu öldürdüler. Hz. Peygamber (s.a.a) bu olayı öğrenince öfkeleni ve halkın karşısına geçerek şu konuşmayı yaptı: *"Ey insanlar, yüce Allah gökleri ve yeryüzünü yarattığı günden beri Mekke'yi saygın bir yer ve haram bölge kıldı. Burası kıyamet gününe kadar da kan dökülmesi haram olan saygın ve haram bölgedir. Allah'a ve ahiret gününe inanan bir kimsenin bu şehirde kan dökmesi veya bir ağacı kesmesi helâl değildir."*²

Sonra sözlerine şunları ekledi: *"Kim size: 'Resulullah bu şehirde savaştı.' derse, ona deyin ki: Ey Huzaalılar, Allah bu şehirde savaşmayı elçisine helâl kıldı; ama size helâl kılmadı."* Kureyşliler Hz. Peygamber'in (s.a.a) Mekke'ye karşı takındığı tutumu ve bu şehrin halkına gösterdiği sıcak ilgiyi, merhameti, hoşgörüyü, affediciliği, saygıyı ve kutsamayı bütünü ile takdir etti ve bu yüzden insanların kalpleri güven ve huzur içinde ona ve İslâm dinine doğru meyiletti.

1- Biharu'l-Envar, c.21, s.113; Mumtehin, 12

2- Sunen-i İbn-i Mace, hadis: 3109; Kenzü'l-Ümmal, hadis: 34682; ed-Dürrü'l-Mensûr, c.1, s.122, Daru'l-Fikr bas.

Resulullah (s.a.a) Mekke'nin her yanındaki ve çevresindeki put kalıntılarını ve müşriklere ait ibadet yerlerini yıkmak için seriyeler gönderdi. Fakat Halid b. Velid, amcasının öcünü almak için teslim olmuş Cuzeyme kabilesinden birkaç kişiyi öldürmek gibi bir yanlış iş yaptı.¹ Hz. Peygamber (s.a.a) bu olayı öğrenince kızdı ve hemen Hz. Ali'ye gerekli parayı yanına alıp Cuzeyme kabilesine giderek öldürülen kişilerin diyetini vermesini emretti. Arkasından kibleye doğru döndü ve ellerini kaldırarak: *"Allah'ım, Halid b. Velid'in yaptığı bu işten uzak olduğumu, onun sorumluluğuna katılmadığımı sana arz ederim."* dedi. Hz. Peygamber'in bu sözleriyle Cuzeyme kabilesi mensuplarının sinirleri yatıştı ve gerginlikleri yumuşadı.²

3- Huneyn Savaşı ve Taif Kuşatması³

Hz. Peygamber (s.a.a) Mekke'de on beş gün geçirdi. Böylece bu şehir uzun bir müşriklik döneminden sonra yeni bir tevhit dönemini başlatıyordu. Bu süre içinde Müslümanlarda hâkim olan duygular gıpta ve sevinç oldu. Şehirlerin anası diye anılan Mekke, tarihinin en güvenli günlerini yaşıyordu. Burada Hz. Peygamber'e (s.a.a) gelen haberlere göre Hevazin ve Sakıf kabileleri İslâm'a karşı savaş açmaya hazırlanıyorlardı. Bu iki kabile diğer müşrik ve münafık güçlerin yapamadıkları bir işi, yani İslâm'ı yok etme hedefini gerçekleştirebileceklerini sanıyorlardı.

Hz. Peygamber (s.a.a) bu iki kabile ile karşılaşmak için sefere çıkmaya karar verdi. Fakat her fetih öncesi seferde yaptığı gibi bu sefere çıkmadan önce de Mekke'deki yönetim mekanizmasının temellerini sağlamlaştırmayı ihmal etmedi. Bu maksatla insanlara Kur'ân'ı ve İslâm hükümlerini öğretmesi için Muaz b. Cebel'i, cemaate namaz kıldırması ve devlet işlerini idare etmesi için de Uttab b. Useyd'i görevlendirdi.

Arkasından on iki bin savaşçı ile sefere çıktı. Bu ordu Müslümanların o güne kadar bir eşini görmedikleri derecede büyük bir güçtü. Bu gücün büyüklüğü Müslümanların gurura ve gaflete kapılmalarına yol açtı. O kadar ki, Ebu Bekir: "Eğer bugün

1- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.2, s.420; el-Hisal, s.562; el-Emali, Şeyh Tusî, s.318

2- et-Tabakat, c.2, s.148

3- Huneyn Savaşı, Hicret'in 8. yılının şevval ayında gerçekleşti.

Şeybanoğulları ile karşılaştaydık, asla sayı azlığı yüzünden yenilmezdik." dedi.¹

Hevazin ve Sakıf kabileleri ise, aralarında ittifak yaparak kadınları ve çocukları da dahil olmak üzere tam bir seferberlik hazırlığı ile Huneyn denen yerde savaşılmaya çıktılar. Müslümanları şaşırtıp tuzağa düşürmek için pusuya yattılar. İslâm ordusunun öncü güçleri bu pusu yerinin yakınına vardıklarında, pusudaki güçler bu öncü güçleri geri kaçırmak zorunda bıraktılar. Onlar geri kaçınca, arkadan gelen diğer Müslüman güçler de düşman silâhlarından paniğe kapılarak geri kaçtı. Allah'ın elçisinin yanında sadece on kişi kaldı. Bu on kişinin dokuzu Haşimoğulları'ndan ve biri de Eymen (Ümmü Eymen'in oğlu) idi. Müslümanların uğradıkları bu bozgun, münafıklar arasında büyük bir mutluluk ve sevinç uyandırdı. Ebu Süfyan büyük bir yaygara ile ortaya çıktı ve "Denize kadar sürülünceye dek onların hezimetini son bulmaz." dedi. Bir başkası: "Haberiniz olsun, bugün büyü bozuldu." dedi. Bu arada, bu karışık durumda ortaya çıkan bir başkası Hz. Peygamber'i (s.a.a) öldürmeye girişti.²

Hz. Peygamber (s.a.a), amcası Abbas'a yüksek bir kaya üzerine çıkarak kaçmakta olan muhacir ile ensarın savaşçılarına şöyle seslenmesini emretti: "Ey Bakara Suresi'nde kastedilen Müslümanlar, ey ağacın altında Peygamber'e biat edenler! Bana doğru gelin. Nereye kaçıyorsunuz? Bu, Allah Resulü'dür."

Bu çağrı üzerine gaflet sonrası bir bilinç geri gelir gibi oldu. Müslümanlar gevşeme sonrasında yeni bir heyecan buldular. Hz. Peygamber'i (s.a.a) destekleme ve İslâm'ı savunma doğrultusundaki vaatlerine bağlılıklarını yeniledikleri görüldü... Hz. Peygamber Müslümanları coşturan bu heyecanı görünce: "*Şimdi tandır ateşlendi; ben peygamberim, bu yalan değil; ben Abdulmuttalip oğluyum.*" dedi. Yüce Allah Müslümanların kalplerine huzur ve soğukkanlılık indirdi ve onları desteği ile teyit etti. Bunun sonucunda kâfir ordusunun birlikleri hezimete uğrayarak geri kaçtılar. Arkalarında altı bin esir ile pek çok miktar da ganimet bırakmışlardı.³ Hz. Peygamber (s.a.a) düşmanın Evtas, Nahle ve Taif mıntıkalarına kadar kovalanması

1- et-Tabakatu'l-Kübra, c.2, s.150; el-Meğazî, c.2, s.889

2- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.2, s.443; el-Meğazî, c3, s.99

3- Bu münasebetle inen Tevbe Suresi'nin birkaç ayetinde yüce Allah'ın teyidi ve desteği açıklanırken silâha, teçhizata ve asker sayısına bel bağlama ve bunları zafer sebebi kabul etme yaklaşımı kınanıyordu.

tamamlanıncaya kadar ganimetlerin korunmasını ve esirlerin gözetim altında tutulmasını emretti.

Hız. Peygamber'in (s.a.a) yüce ahlâkının, büyük affediciliğinin ve geniş merhametinin bir belirtisi, bu savaş sonrasında da ortaya çıktı. Çünkü Ümmü Süleym'in cepheden kaçarak Resulullah'ı korumasız bırakanların öldürölmesi yolundaki teklifine: *"Allah işin üstesinden geldi, Allah'ın afiyeti daha geniştir."* karşılığını verdi.

Öte yandan Hız. Peygamber (s.a.a) Müslümanlardan birinin duyduğu kinin etkisi ile müşriklerin küçük çocuklarını öldürdüğünü öğrenince, buna kızdı ve *"Bazıları nasıl oluyor da öldürme eylemini küçük çocukları kapsayacak kadar ileri götürdüler. Haberiniz olsun, biz çocukları öldürmeyiz!"* dedi. Useyd b. Hudeyr'in Hız. Peygamber'e: *"Ey Allah'ın Resulü, onlar müşriklerin çocukları değiller mi?"* karşılığını vermesi üzerine Hız. Peygamber şöyle dedi: *"Sizin en iyileriniz, müşrik çocukları değil mi? Herkes fıtrat üzere doğar ve konuşmaya başlayıncaya kadar bu doğal niteliğini sürdürür. Sonra ana-babası onu Yahudi veya Hristiyan yapar."*¹

Müslüman güçler, düşman güçleri Taif'e kadar kovalamayı sürdürdüler. Taif'e ulaşınca orayı yirmi küsur gün kuşattılar. Kaleye sığınan düşman, surların ve hurma bahçelerinin arkasından Müslümanlara ok attı. Yirmi küsur günün sonunda Hız. Peygamber (s.a.a) birçok gerekçe ile Taif'ten ayrıldı.

Dönüşünde düşman esirlerin ve ganimet mallarının toplandığı yer olan Ceirrane'ye vardığında, kendisinden af isteyen Hevazın kabilesinin temsilcileri Hız. Peygamber'in huzuruna çıktılar. Şöyle dediler: *"Ey Allah'ın Resulü, bu esirler arasında çocukluğunda senin bakımını üstlenen halaların ve teyzelerin de var. -Bilindiği gibi Hız. Peygamber'in (s.a.a) yanlarında süt emme çağını yaşadığı Sa'doğulları, Hevazın kabilesinin bir kolu idi.- Eğer biz vaktiyle Haris b. Ebu Şimr'e veya Nü'man b. Münzir'e çocukluklarında süt emzirseydik de sonra senin başımıza getirdiğin durumun benzerini başımıza getirselerdi, onlardan bize şefkat ve bağlılık göstermelerini umardık. Oysa sen kendisine bakım ve gözetim hizmeti verilenlerin en hayırlısıydın."* Bu istek üzerine Hız. Peygamber ya esirleri veya ganimet mallarını tercih etmelerini istedi. Hevazınliler esirlerin serbest bırakılmasını tercih ettiler. Arkasından Peygamber onlara: *"Ganimet*

1- İmtau'l-Esma, c.1, s.409

mallarından bana ve Abdulmuttalipoğulları'na düşen payları size geri veriyorum." dedi. Hz. Peygamber böyle deyince, bütün Müslümanlar başkomutanları olan Peygamber'e uyararak hemen paylarına düşen ganimet mallarını Hevazinlilere bağışladılar.¹

Resulullah (s.a.a), üstün bilgeliğinin, insanların vicdanlarını kavrayan geniş dirayetinin, herkesi doğru yola iletme gayretinin ve savaş ateşini söndürme isteğinin somut bir göstergesi olarak bu savaşın kışkırtıcısı olan Malik b. Avf'ı bile, eğer Müslümanlığı kabul etmek üzere huzuruna gelirse, af kapsamına alacağını şöyle duyurdu: *"Malik'e haber verin. Eğer Müslüman olarak yanıma gelirse, ailesini ve malını kendisine iade edeceğim gibi, ayrıca ona yüz deve veririm."* Bu sözleri öğrenen Malik, hemen Müslüman oldu.²

Ganimetlerin Bölüşürülmesi

Müslümanlar Resulullah'ın (s.a.a) başına üşüştiler. Israrla ganimet mallarını paylaşmasını istiyorlardı. O kadar ki, onu bir ağacın altına sığınmak zorunda bıraktılar ve cüppesini çıkarıp aldılar. Bu sıkıştırmalar üzerine Hz. Peygamber onlara: *"Cüppemi verin, vallahi eğer size verilecek Tihame ağaçlarının sayısı kadar küçükbaş hayvan bile olsaydı, onları aranızda bölüştürürdüm. Sonra da beni ne cimri, ne korkak ve ne de yalancı olarak bulurdunuz."* dedi.

Hz. Peygamber (s.a.a) bu sözleri söyledikten sonra yerinden kalktı ve bir devenin hörgücünden bir tutam kıl kopararak iki parmağı arasına koydu ve sonra havaya kaldırarak ganimet mallarının bölüşürülmesini bekleyen gazilere: *"Ey insanlar, sizin ganimetlerinizde ve bir tutam bu kılta humus dışında benim payım yoktur. Humus da size geri döndürülecektir."* dedi. Arkasından bölüşürmenin adaletli olması için ele geçen bütün ganimetlerin geri döndürülmesini emretti.

Hz. Peygamber bu ganimet bölüşümünde ilkönce kalpleri İslam'a yumuşatılmak istenenlere ganimetlerden pay vermeye başladı. Uygulamanın bu ilk adımında Ebu Süfyan, oğlu Muaviye, Hekim b. Hizam, Haris b. Haris, Suheyl b. Amr, Huveytip b. Abduluzza, Safvan b. Umeyye ve benzerleri gibi daha düne kadar Peygamber'e düşmanlık yapan ve ona karşı savaşan küfür ve şirk önderlerini pay verilecekler

1- Seyyidu'l-Murselin, c.2, s.53; el-Meğazî, c.3, s.949-953

2- el-Meğazî, c.3, s.954-955

kapsamına aldı. Daha sonra kendi adına humustan ayırdığı bölümü aralarında bölüştürdü. Yalnız Hz. Peygamber'in bu uygulaması İslâm'ın yararını ve Peygamber'in (s.a.a) amacını idrak edememiş bazı Müslümanların gönüllerinde burukluk ve kıskançlık duyguları uyandırdı. Öyle ki, böylelerinden biri ona: "Seni adil görmüyorum." dedi. Hz. Peygamber bu kişiye: *"Yazıklar olsun sana, eğer bende adalet yoksa, o kimde bulunabilir?"* karşılığını verdi. Ömer b. Hattab, bu kişiyi hemen öldürmek istedi. Fakat Hz. Peygamber buna izin vermeyerek Ömer'e şöyle dedi: *"Bırak onu; onun öyle taraftarları olacak ki, dinin alabildiğine derinliklerine dalacaklar ve sonunda okun yaydan çıktığı gibi dinden çıkacaklar."*¹

Ensarın İtirazı

Ensar Müslümanların önde gelen bir temsilcisi olan Sa'd b. Ubade, ensar arasında dilden dile dolaşan şu sözleri Hz. Peygamber'e (s.a.a) iletmeyi uygun gördü: "Allah'ın Resulü, kavmi ile buluşunca sahabîlerini unuttu." Sa'd, ensarı bir yerde topladı ve kerem sahibi Hz. Peygamber (s.a.a) onlara bir konuşma yaptı. Konuşmasına başlamadan önce Allah'a hamd ve onu övme görevini yerine getirdi. Arkasından şöyle dedi:

"Ey ensar, içinizden geçen duyguları ifade ettiğiniz ve bana ulaşan sözleriniz nedir? Ben size geldiğimde, sapıktınız da Allah sizi doğru yola iletmedi mi? Fakirdiniz de Allah sizi varlıklı yapmadı mı? Birbirinize düşmandınız da Allah kalplerinizi uzlaştırmadı mı?" Ensar Müslümanları: "Evet, Allah ve O'nun Resulü, en güvenilir ve en üstündür." karşılığını verdiler. Hz. Peygamber: *"Ey ensar Müslümanları, bana cevap verir misiniz?"* sorusunu sordu. Ensar Müslümanları: "Ey Allah'ın Resulü, sana ne cevap verelim?" diye sordular. Hz. Peygamber sözlerine şöyle devam etti:

"Eğer isteseydiniz şöyle derdiniz ve doğru da söylemiş olurdunuz: 'Sen bize yalanlanmış olarak geldin, biz seni tasdik ettik; bize yalnızlığa itilmiş olarak geldin, biz seni destekledik; bize kovulmuş olarak geldin, biz seni bağrımıza bastık; bize yoksul ve çaresiz geldin, biz seni huzura kavuşturduk.' Ey ensar Müslümanları, içinizde dünya ile ilgili bir huzursuzluk sebebi buldunuz. Ben bu dünyalık ile Müslüman olsunlar diye bir kavmin kalplerini kazanmak istedim ve

1- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.2, s.496; el-Meğazî, c.3, s.948

sizi İslâm'ınıza havale ettim. Ey ensar Müslümanları, insanlar koyunları ve develeri alıp götürürken, sizin evlerinize Resulullah ile birlikte dönmeniz sizi hoşnut etmez mi? Muhammed'in nefsi kudret elinde tutan Allah'ın adına yemin ederim ki, eğer hicret olmasaydı, ben ensardan bir kişi olurdum. Eğer tüm insanlar bir geçide ve ensar başka bir geçide girse, ben ensarın girdiği geçide girerim."

Hız. Peygamber'in (s.a.a) ensar Müslümanlarına söylediği bu sözler, onların kalplerinde Peygamber'e yönelik bir sevgi ve onun hakkındaki hatalı tasavvurlarına dönük bir bilinç uyandırdı. Bu sevginin ve bilincin etkisi ile hüngür hüngür ağlayarak: "Ey Allah'ın Resülü, bu nasipten, bu paydan hoşnuduz!" dediler.

Hız. Peygamber (s.a.a) yanındakiler ile birlikte zilkade ayında Ceirrane'den ayrılarak Mekke'ye doğru hareket etti. Mekke'de umresini tamamlayarak ihramından çıktı ve Uttab b. Useyd'i Muaz b. Cebel ile birlikte Mekke'de yerine temsilci olarak bırakıp yanındaki muhacirler ve ensar ile birlikte Medine'ye doğru yola çıktı.¹

4- Tebük Savaşı²

Artık İslâm devleti, çevresine korku salan bir güç oldu. Bu devletin sınırlarını ve topraklarını korumak Müslümanların başlıca görevi idi. Çünkü bu devletin güven içinde varoluşu, İslâmî risaletin yeryüzünün her tarafına ulaştırılmasının ön şartını oluşturuyordu.

Hız. Peygamber (s.a.a) Bizanslılar ile savaşa hazır olmaları için İslâm devletinin her tarafında seferberlik ilân etti. Çünkü Bizanslıların Arap Yarımadası'na saldırarak İslâm devletini düşürmek ve İslâm dinini yok etmek için hazırlandıkları yolunda haberler geldi. O yıl kuraklık ve kıtlık yılı ve dönem, çok sıcak geçen bir yaz mevsimi idi. Bu durum güçlü, deneyimli, silâh, malzeme ve asker sayısı bakımından üstün durumda olan düşmanın karşısına çıkma zorluğunu arttırıyordu. Diğer yandan da zayıf ruhların ve maneviyatı düşük kimselerin isteksiz davranmalarına ve işi ağırdan almalarına yol açarken münafıkların tekrar ortaya çıkarak açıktan azimleri törpüleme ve İslâm'ı savunmasız bırakma doğrultusundaki çalışmalarını yoğunlaştırmaya cesaretlendirdi.

1- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.2, s.498; el-Meğazî, c.3, s.957

2- Tebuk Savaşı, Hicret'in 9. yılının recep ayında gerçekleşti.

Bazıları dünyaya aşırı bağılıkları sebebi ile orduya katılmaya yanaşmazken, diğer bazıları şiddetli sıcakları bahane gösterdiler. Samimî müminlerin Allah yolunda cihat uğruna mallarını harcamalarına rağmen, bazıları da aşırı yoksullukları ve Hz. Peygamber'in (s.a.a) savaşçıları teçhizatlandırıp yanında götürme imkânlarının kısıtlılığı sebebi ile seferberliğe katılmadılar.

Bu arada Hz. Peygamber'in (s.a.a) kulağına, münafıkların bir Yahudi'nin evinde toplanarak insanları savaşa katılmaktan caydırmaya, onları düşmanla karşılaşma konusunda korkutmaya çalıştıkları yolunda haberler geldi. Bu haberi alır-almaz hemen işe kararlı ve şiddetli bir yaklaşım ile el koyarak başkalarına ibret dersi olsun diye birilerini göndererek söz konusu bozguncuların evlerini yaktırdı.

Bu durumla ilgili inen ayetlerde münafıkların sinsî komploları açığa vurulmuş, işi ağırdan alanların isteksizlikleri kınanmış, savaşa katılma imkânına sahip olmayanların mazur oldukları vurgulanmıştır. Müslüman ordusunun savaşçı sayısı en az otuz bin kişiye ulaştı. Hz. Peygamber, zekâsının yüksekliğinden, isabetli tedbir alma yeteneğinden ve güçlü yakınından emin olduğu Hz. Ali'yi Medine'de yerine bıraktı. Çünkü münafıkların şehirde yıkıcı eylemler yapabileceklerinden endişe ediyordu. Nitekim Hz. Ali'yi yerine almak üzere görevlendirirken: *"Ey Ali, Medine şehri ancak ya benim ile veya seninle düzelir."* dedi.¹

Hz. Ali'nin Hz. Peygamber (s.a.a) Yanındaki Konumu İle İlgili Açıklama

Münafıklar ve kalplerinde hastalık olanlar Hz. Ali'nin Medine'de bırakılması konusunda çeşitli dedikodular yaymaya giriştiler. Şöyle dediler: "Peygamber onu hafif gördüğü, yanında istemediği ve onun yakasından düşmesini sağlamak için Medine'de bıraktı." Böylece Medine ortamında istedikleri gibi at oynatmanın şartlarını elde etmeyi arzu ediyorlardı. Bunun üzerine Hz. Ali (a.s) hemen Resulullah'ın (s.a.a) peşine düştü ve ona Medine yakınlarında yetişerek kendisine şöyle dedi: *"Ey Allah'ın Resulü, münafıklar benim sana ağırlık*

1- el-İrşadu, Şeyh Müfid, c.1, s.115; Ensabu'l-Eşraf, c.1, s.94-95; Kenzü'l-Ümmal, c.11, Hz. Ali'nin Faziletleri bölümü.

ettiğimi, senin beni yanında istemediğin ve benim yakandan düşmemi sağlamak için Medine'de bıraktığımı iddia ediyorlar."

Resulullah (s.a.a) Hz. Ali'ye şu karşılığı verdi: *"Yalan söylediler. Seni, arkamda bıraktığım önemli görevi yapman ve kendi ailem ile senin ailede yerimi tutman için geride bıraktım. Ey Ali, Harun Musa için ne idi ise, senin de benim için o olmandan hoşnut değil misin? Şu farkla ki benden sonra peygamber gelmeyecek."*¹

Zorluk Ordusu

İslâm ordusu yola çıktı; yol çetin ve uzundu. Hz. Peygamber daha önceki savaşların tersine bu savaşta güdülen amacı ve izlenecek yolu Müslüman askerlere açıkladı. Yolda giderken Medine'den birlikte yola çıktıkları bazı gruplar ve kişiler konvoydan ayrılıyorlardı. Peygamber bu komplolar ile ilgili olarak sahabîlerine şöyle dedi: *"Bırakın onu, eğer onda hayır varsa, Allah onun size katılmasını sağlayacaktır. Yok, eğer adamdan hayır gelmeyecek ise Allah sizi ondan kurtarmış oldu."*

Hz. Peygamber (s.a.a) Salih Peygamber'in kavminin harabeliğinden geçerken yürüyüşünü hızlandırdı ve öğüt vermek maksadı ile sahabîlerine şunları söyledi: *"Onların başlarına gelenlerin benzerinin sizin de başınıza gelmesi korkusu ile zalimlerin evlerine girerken mutlaka oralara ağlayarak girin."* Müslüman askerlere bu yörenin suyunu kullanmayı yasakladı. Oraların hava şartlarının tehlikesi konusunda askerlerini uyardı.² Su, yiyecek, zarurî ihtiyaçlar ve binek hayvanı bakımından bu savaşı kuşatan zorluklar sebebiyle bu savaşa çıkan orduya "Zorluk Ordusu" adı verildi.

Müslümanlar Bizans ordusunu bulamadılar. Çünkü Bizans ordusu dağılmıştı. Bunun üzerine başkomutan Peygamber düşmanın kovalanması veya Medine'ye dönülmesi hususunda sahabîlerinin görüşlerini bildirmelerini istedi. Sahabîleri ona: "Eğer sana yolunu devam etmen doğrultusunda emir verildi ise, ilerlemeye devam et." dediler. Resulullah onlara: *"Eğer bana böyle bir emir verilmiş olsa idi, sizden görüşlerinizi bildirmenizi istemezdim."*³ Hz. Peygamber (s.a.a) bu noktada geri dönmeye karar verdi.

1- İmtau'l-Esma, c.1, s.449; Sahih-i Buharî, c.3, s.1359, hadis: 3503; Sahih-i Müslim, c.5, s.23, hadis: 2404; Sünen-i İbn-i Mace, c.1, s.42, hadis: 115; Müsned-i Ahmed, c.1, s.284, hadis: 1508

2- el-Meğazî, c.3, s.1019

3- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.2, s.521; es-Siretu'l-Halebiyye, c.3, s.134

Bu arada Resulullah (s.a.a) Yarımada'nın kuzeyini oluşturan bölgenin liderleri ile ilişki kurarak kendileri ile iki tarafın birbirine saldırmayacağına dair anlaşma imzaladı. Ayrıca Halid b. Velid'i Dûmetu'l-Cendel denen yörenin lideri üzerine yürümeye göndererek Bizanslıların bundan sonra girişebilecekleri başka bir saldırıda onlarla işbirliği yapması ihtimalini bertaraf etmeye çalıştı. Bu yürüyüş sırasında Müslümanlar bu yörenin liderini esir almayı ve çok miktarda ganimet elde etmeyi başardılar.¹

Hz. Peygamber'e (s.a.a) Suikast Girişimi

Hz. Peygamber (s.a.a) ve Müslümanlar Tebük'te on küsur gün kaldıktan sonra Medine'ye dönmek üzere yola çıktılar. Bu yolculuk sırasında Allah'a ve Peygamber'e inanmamış olan bir grup, şeytanın tahrikine kapılarak Resulullah'a (s.a.a) suikast düzenlemeyi kararlaştırdı. Bu menfur eylemi Peygamber'in devesi yanlarından geçerken onu ürküterek Resulullah'ı yakınlardaki bir vadiden aşağı atmasını sağlamak suretiyle gerçekleştirmeyi plânladılar.

Ordu Şam ile Medine arasında yer alan bir geçide vardığında Hz. Peygamber askerlerine: *"İçinizde vadinin tabanı boyunca yol almak isteyenler varsa, orası sizin için daha geniştir."* dedi. Bunun üzerine askerler vadi tabanı boyunca yol almayı tercih ederlerken, Resulullah'ın kendisi geçit yolundan gitmeyi uygun gördü. Devesini önden Ammar b. Yasir çekerken, arkadan onu Huzeyfe b. Yeman güdüyordu. Hz. Peygamber (s.a.a) bu sırada ay ışığında yüzleri örtülü ve kuşku uyandırıcı bir hareket tarzı ile peşinden gelen birkaç atlıyı fark etti. Onlara kızarak kendilerine yüksek sesle bağırdı ve Huzeyfe'ye binek hayvanlarının yüzlerine elindeki kamçı ile vurmasını emretti. Bunun üzerine adamlar korkuya kapıldılar, Hz. Peygamber'in (s.a.a) içlerinde gizledikleri hain plânı sezdiğini anladılar. Bu korku ile insanlar arasına karışarak kimliklerinin ortaya çıkmamasını sağlamak için geçit yolundan ayrılıp hızla gözlerden kayboldular.

Huzeyfe bu canilerin binek hayvanları aracılığı ile kim oldukları belirlendikten sonra üzerlerine gönderilecek kişiler eli ile

1- et-Tabakat, c.2, s.166; Biharu'l-Envar, c.21, s.246

öldürölmelerini Resulullah'tan (s.a.a) istedi. Fakat rahmet peygamberi olan Resulullah onları affetti ve işlerini yüce Allah'a havale etti.¹

Tebük Savaşı'nın Bazı Sonuçları

1- Müslümanlar güçlü bir inanca sahip, komşu devletlerin ve diğer dinlerin bağlılarının yüreklerine korku salan, düzenli ve büyük bir güç olarak sahneye çıktılar. Bu durum, İslâm beldelerinin içinde ve dışında yaşayan bütün güçleri İslâm'a ve Müslümanlara saldırmaktan caydırarak gerçek bir uyarı idi.

2- Müslümanlar kuzey sınırlarında egemen olan liderler ile imzaladıkları anlaşmalar yolu ile bölgenin güvenliğini garantiye bağladılar.

3- Müslümanlar asker sayısı, silâh ve teçhizat bakımından büyük bir orduyu sefere çıkarmaya güçlerinin yettiğini kanıtladılar. Böylece ordu düzenleme ve savaşa hazırlama deneyimlerini artırdılar. Tebük'e kadar uzanan yolculukları bir tür tatbikat ve geniş çaplı arazi keşfi mesabesinde bir eylem oldu. Müslümanlar bu seferde elde ettikleri arazi bilgilerinden daha sonraki aşamalarda çok yararlandılar.

4- Tebük Seferi Müslümanların maneviyatına yönelik bir deneme ve münafıkları belirleyip onları diğer Müslümanlardan ayırma fırsatı oldu.

5- Zırar Mescidi

Hız. Peygamber (s.a.a) hoşgörü içerikli bir şeriat ve tevhid ilkesine dayalı bir din getirdi. Bütün gücü ile salih bir insan tipi yetiştirmeye ve ilâhî öğretiler uyarınca sağlıklı bir toplum oluşturmaya çalıştı. Karşılaştığı bütün sıkıntılara, zorluklara ve savaşlara, insanı müşriklilik kirlerinden, şeytan kışkırtmalarından ve ruhsal hastalıklardan arındırmak için katlandı.

Hız. Peygamber bu yoğun çabayı harcamakla meşgulken bir kısım münafık grupların kalplerinde kıskançlık ve kin duyguları harekete geçti. Bu şer odakları Kuba Mescidi'nin karşısında başka bir mescit inşa etmeye giriştiler ve bu girişimlerini sonuca vardırıdılar.

1- el-Meğazî, c.3, s.1042; Mecmau'l-Beyan, c.3, s.46; Biharul-Envar, c.21, s.247

İddialarına göre bu yeni mescit özürlülere, sakatlara, uzağa gidemeyenlere hizmet edecek ve yağmurlu gecelerde işe yarayacaktı.

Mescidin yapımı bittikten sonra onu inşa eden şer güçlerin temsilcileri Hz. Peygamber'e (s.a.a) koştular. Ondan yaptırıldıkları mescitte namaz kıldırmasını istiyorlardı. Böylece yaptıkları işe meşruluk kazandıracaklarını hesap ettiler. Hz. Peygamber bu isteğe cevap vermeyi erteledi. Çünkü Tebük Seferi'ne çıkma hazırlığı ile meşgul idi. Tebük Seferi'nden döndükten sonra ise Peygamber'i bu mescitte namaz kılmaktan men eden ilâhî emir indi. Çünkü bu mescit Müslümanların sözbirliğini parçalayacak ve ümmete zarar verecek bir fitne faktörü idi. Takva ilkesine dayalı olarak inşa edilen yapı ile Müslümanlara zarar vermek amacı üzerine inşa edilen öbür yapı arasında dağlar kadar fark vardı. Bundan dolayı Hz. Peygamber (s.a.a) bu yeni mescidin yıkılmasını ve yakılmasını emretti.¹

6- Heyetler Yılı

Arap Yarımadası üzerinde İslâm egemenliği belirgin bir şekilde ortaya çıktı. Resulullah (s.a.a) mühlet tanıma ve uyarma yollarına başvurup eli boş dönmedikçe güç kullanma ve savaşma yoluna asla başvurmuyordu. Hatta çoğu olaylarda Müslümanların giriştikleri savaşlar savunma amaçlı idi. Şu da var ki, bazı müşrik güçler şiddete, kaba güce, tehdide ve korkutmaya maruz kalmadıkça hakkı tanımıyor, yola gelmiyorlardı.

Müslümanlar devletlerinin başkenti olan Medine'ye döndükten sonra Hz. Peygamber (s.a.a) beldeleri putperestlik mekânlarından ve şirk heykellerinden temizlemek üzere birkaç seriye sefere çıkardı.

Müslümanların gücü ve birbirini izleyen başarılar, hedeflerinin belirginlik kazanması ve yol göstericiliğinin etkinliği sayesinde Arap Yarımadası'nın bütün kabileleri ve bu kabilelerin liderleri İslâm'ın sesini duyarlı kulaklarla dinlemeye başladılar. Bunun sonucu olarak kabilelerin seçilmiş heyetleri Resulullah'ın (s.a.a) önünde Müslümanlığı kabul ettiklerini ifade etmek için Medine'ye akın ettiler. Bu yüzden Hicret'in dokuzuncu yılı olan bu yıla "Heyetler Yılı" adı verildi.² Hz. Peygamber bu heyetleri bizzat karşılıyor, onlara nazikçe

1- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.20, s.530; Biharu'l-Envar, c.20, s.253

2- es-Siretu'n-Nebeviyye, İbn-i Hişam

davranıyor, kendilerine Kur'ân'ın farzlarını ve İslâm'ın hükümlerini öğretecek hocalar gönderiyordu.

Sakıf Kabilesinin Müslüman Olması

İlâhî desteğin oluşturduğu şartlar, her aklı başında kimseyi durumunu gözden geçirmeye ve İslâm karşısında aklının hakemliğine başvurmaya sevk etti. Sakıf kabilesi, kalelerinin içine kapandığında Hz. Peygamber'in Taif'in fethedilmesini sonraya bırakması, ona yaraşan son derece bilgece bir karar oldu. İşte şimdi aynı Sakıf kabilesi uzun bir süre inatla direndikten, karşı durduktan, yanlarına Müslüman olarak gelerek hemşerilerini yeni dine çağıran bir lider olan Urve b. Mes'ud Sakafî'yi öldürdükten sonra, seçtiği bir heyeti Hz. Peygamber'e göndererek Müslümanlığı kabul ettiğini bildiriyor.

Hız. Peygamber Sakıf kabilesinin heyetinin gelişini hoşnutlukla karşıladı. Mescid-i Nebevî'nin bir köşesinde onlar için özel bir bölüm hazırlandı ve Halid b. Said'i onlarla ilgili teşrifatı yerine getirmek için görevlendirdi. Sonra heyet Hız. Peygamber ile İslâm üzerine müzakerelere başladı. İslâm'a girmek için bazı şartlar ileri sürüyorlardı. Bunların başta geleni, Peygamber'in belli bir süre için kabilelerinin özel putuna dokunmaması idi. Hız. Peygamber sırf Allah için olan katıksız tevhit ilkesi üzerinde ısrar ederek bu tekliflerini reddetti. Müzakereler ilerledikçe heyetin adım adım tavizler vermeye başladığı görüldü. Nitekim konuşmaların bir aşamasında İslâm'ı kabul ettiler. Yalnız Peygamber'den putlarını kendi elleri ile kırmaları şartından muaf tutulmalarını istiyorlardı. Bir de namaz kılma yükümlülüğünden muaf tutulmayı teklif ediyorlardı. Hız. Peygamber bu teklifi: *"Namazı içermeyen bir dinde hayır yoktur!"* diyerek geri çevirdi. Sonuçta İslâm'ı şartsız olarak kabul ettiler. Heyet, dinin hükümlerini öğrenmek üzere bir süre Hız. Peygamber'in (s.a.a) yanında kaldı. Sonra Resulullah (s.a.a) Taif'teki putları kırmak üzere Ebu Süfyan b. Harb ile Muğire b. Şu'be'yi oraya gitmekle görevlendirdi.¹

7- Hız. Peygamber'in (s.a.a) Oğlu İbrahim'in Vefatı

İslâm'ın başarıları ve risaletin yayılması dolayısıyla Hız. Peygamber'in (s.a.a) sevinçlerinin yoğunlaştığı ve birbirini izlediği, insanların akın akın Allah'ın dinine girdikleri bir sırada henüz ikinci

1- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.2, s.537; es-Siretu'l-Halebiyye, c.3, s.216

yaşına yeni basmış olan oğlu İbrahim ağır bir hastalığa yakalandı. Annesi Mariya'nın tedavisi için elinden gelen her şeyi yapmasına rağmen ona hiçbir şey fayda etmedi. Sonunda Hz. Peygamber'e (s.a.a) oğlunun ölmek üzere olduğu haberini verdiler. Peygamberimiz geldiğinde İbrahim annesinin kucağında son nefesini vermek üzere idi. Hz. Peygamber (s.a.a) İbrahim'i kucağına alarak şunları söyledi: *"Ey İbrahim, Allah'ın sana yapacağı hiçbir şeyi biz önleyemeyiz. Biz senin için üzülüyoruz. Göz ağlıyor ve kalp hüznleniyor; ama Rabbimizi öfkeliendirecek bir şey söylemeyiz. Sondan gelecek olanımızın önden gidenimizle buluşacağı, doğru bir vaat ve birleştirici bir müjde olmasaydı, ey İbrahim, senin için şimdiye kadar benzerini hiç yaşamadığımız şiddette bir iç sarsıntı ve rahatsızlık yaşırdık."*¹

Hız. Peygamber'in (s.a.a) yüzünün her tarafını hüznün kapladığı açıkça görülüyordu. Kendisine: "Ey Allah'ın Resulü, daha önce bize böyle olmayı yasaklamamış mıydın?" diye sordular. Hız. Peygamber bu soruya: *"Ben üzülmeyi yasaklamadım. Benim yasakladığım şey, yüzleri tırmalamak, yakaları parçalamak ve şeytandan gelen feryatlardır."* dedi.²

Bir başka rivayete göre de sahabîlerin az önceki sorusuna: *"Bu bir merhamet, bir acıma duygusu ifadesidir. Merhamet etmeyene merhamet edilmez."* karşılığını verdi.³

Hız. Peygamber'in yüce Allah nezdindeki itibarının yüksekliğinden ve insanların iman etmelerini sağlayan birçok mucize göstermiş olmasından dolayı bazı Müslümanlar İbrahim'in öldüğü gün güneşin tutulmuş olmasının onun ölümü ile bağlantılı bir ilâhî mucize olduğunu sandılar.

Fakat Hız. Peygamber (s.a.a) böyle bir hurafenin bir sünnete ve cahiller tarafından benimsenen bir inanca dönüşmesinden kaygılanarak bu asılsız yakıştırmayı derhal reddetti ve şöyle dedi: *"Ey insanlar, güneş ile ay Allah'ın üstün gücünü kanıtlayan ayetlerden (belirtilerden) iki ayettir. Bunlar, biri öldü veya hayata kavuştu diye tutulmazlar."*⁴

1- es-Siretu'l-Halebiyye, c.3, s.311; Biharul-Envar, c.22, s.157

2- es-Siretu'l-Halebiyye, c.3, s.311

3- Biharul-Envar, c.22, s.151

4- Tarih-i Yakubî, c.2, s.87

PUTPERESTLİĞİN YARIMADA'DAN TASFİYESİ

1- Müşriklerle İlişkilerin Kesilmesinin İlân Edilmesi

Hoşgörü esasına dayanan İslâm şeriati ve İslâm inancı, Arap Yarımadası'nın her yanına yayılıp insanların çoğu bu inancı ve şeriati benimsedikten sonra, bu bölgede az sayıdaki bazı kişiler dışında müşriklik ve putperestlik geleneğini devam ettiren kimseler kalmadı. Bu noktada en büyük siyasî ve ibadetle ilgili toplantıları oluşturan törenlerde müşriklik ve putperestlik görüntülerini ortadan kaldıran açık ve kesin ifadeli bir açıklamanın yapılması gerekli hâle geldi.

İslâm devletinin, ilkelerini her yerde ilân ederek önceki aşamanın gerekli kıldığı işi idare etme ve kalpleri uzlaştırma aşamasına son verdiğini ilân etmenin uygun vakti gelmişti.

Hız. Peygamber (s.a.a) bu açıklama için zaman olarak Hicret'in dokuzuncu yılının zilhicce ayının onuncu gününe rastlayan Kurban Bayramı gününü ve yer olarak Mina bölgesini belirledi. O gün Ebu Bekir'i bu konu hakkında inen ve bütün müşrikler ile ilişki kesmeyi açıkça içeren Tevbe Suresi'nin başından on üçüncü ayetin sonuna kadarki bölümünü okumakla görevlendirdi. Bu ilişki kesme ilânı somut olarak şu maddeleri içeriyordu:

1- Kâfirler cennete giremezler.

2- Hiç kimse Beytullah'ı çıplak olarak tavaf edemez. Çünkü cahiliye geleneklerine göre Beytullah'ı çıplak olarak tavaf etmek serbest idi.

3- Bu yıldan sonra hiçbir müşrik hac edemez.

4- Kimin Resulullah (s.a.a) ile arasında bir anlaşma varsa bu anlaşma, süresinin sonuna kadar geçerlidir. Fakat Peygamber ile arasında anlaşma olmayanlara dört aylık bir süre verilecektir. Bu sürenin sonunda Daru'l-İslâm (İslâm Yurdu) sınırları içinde müşrik olarak bulunan kimseler öldürülecektir.

Bu arada Hz. Peygamber'e şu önemli ilkeyi tebliğ emekle ilgili olarak bir ilâhî vahiy indi: **"Bu açıklamayı ya kendin yapacaksın veya senden olan bir kişi yapacaktır."** Bu vahiy üzerine Hz. Peygamber (s.a.a), Hz. Ali'yi çağırdı ve ona kulağı yarık devesine binerek Ebu Bekir'e yetişmesini ve söz konusu ilânı içeren belgeyi ondan alarak kendisinin insanlara duyurmasını emretti.¹

Belgeyi Ebu Bekir'den alan Hz. Ali, hacılar topluluğu arasında ayağa kalkarak söz konusu ilâhî duyuruyu, kararın kesinliği ve açık sözlülüğü ile örtüşen bir güç ve cesaretle okudu. İnsanlar çekingenlik içinde ve dikkatle onu ayakta dinlediler. Bu açıklamanın müşrikler üzerindeki etkisi, Müslümanlığı kabul etmiş olarak Resulullah'a (s.a.a) gelmeleri şeklinde görüldü.

2- Necran Hıristiyanlarıyla Mübahele

Necran Hıristiyanlarının liderleri ile düşünce adamları, Hz. Peygamber'in (s.a.a) kendilerini İslâm'a çağırmayı içeren mektup konusunu incelemek üzere bir araya geldiler. Yaptıkları bu toplantıda kesin bir görüşe varamadılar. Çünkü ellerinde İsa Peygamber'den sonra bir peygamberin geleceğini haber veren kutsal metinler vardı ve Hz. Muhammed'in sergilediği görüntü onun peygamber olduğuna işaret ediyordu. Bundan dolayı Necranlı Hıristiyan liderler ile düşünürler Hz. Peygamber'le (s.a.a), bizzat görüşerek onunla diyalog kurmak için bir heyet göndermeye karar verdiler.

Hz. Peygamber (s.a.a) bu büyük heyeti karşıladı. Fakat yüzünde, putperestlik karakterini yansıtan görüntülerinden hoşlanmadığını belirten bir ifade açıkça belirdi. Çünkü halis ipekten ve ipekli kumaşlardan dikilmiş cüppeler giymişlerdi, altın takıları vardı ve boyunlarında haçlar taşıyorlardı. Aynı kişiler ertesi gün dış görünüşlerini değiştirerek ikinci defa geldiklerinde, Hz. Peygamber kendilerini hoş karşıladı, kendilerine saygılı davrandı ve dinî törenlerini uygulamaları için onlara alan açtı.

Arkasından onlara İslâm'ı takdim etti ve kendilerine Kur'ân'dan bazı ayetler okudu. Ancak onlar İslâm'ı kabul etmeye yanaşmadılar ve aralarındaki tartışma uzun sürdü. Sonunda Hz. Peygamber'le (s.a.a)

1- el-Kâfi, c.1, s.326; el-İrşad, s.37; el-Vakidî, c.3, s.1077; Hasaisu'n-Neseî, s.20; Sahih-i Tirmizî, c.2, s.183; Müsned-i Ahmed, c.3, s.283; Fezailu'l-Hamse Mine's-Sihah'is-Sitte, c.2, s.343

mübahele yapmayı kabul ettiler. Bu, yüce Allah'ın emrinin gereği idi. Mübahele günü olarak da sözbirliği ile ertesi günü kararlaştırdılar.

Resulullah (s.a.a) yüce Allah'ın aşağıdaki ayetinde ifadesini bulan ilâhî emir uyarınca Necran Hristiyanlarının karşısına mübahele amacı ile çıktı. Onlarla karşılaşmaya çıkarken Hz. Hüseyin'i kucığına aldı, Hz. Hasan'ın elinden tuttu; kızı Fatıma ile amcasının oğlu Ali b. Ebu Talip de arkasında yer almışlardı. Allah'ın emrini içeren ayette şöyle buyuruluyor: **"Artık sana gelen bilgiden sonra kim onun hakkında seninle tartışacak olursa de ki: Gelin, biz kendi oğullarımızı, siz kendi oğullarınızı, biz kendi kadınlarımızı, siz kendi kadınlarımızı, biz kendimizi ve siz kendinizi çağıralım. Sonra da dua edelim de Allah'ın lânetini yalan söyleyenlerin üstüne kılalım."**¹

Hz. Peygamber bu saydığımız yakınları dışında başka hiç kimseyi yanına almadı. Amacı, peygamberliğinin ve ilâhî elçiliğinin doğruluğunu herkese ispat etmektir. Bu durum karşısında Necran'ın baş papazı şunları söyledi: "Ey Hristiyanlar, ben karşımda öyle yüzler görüyorum ki, eğer Allah'tan bir dağı yerinden oynatmayı isteseler, Allah o dağı yerinden oynatır. Sakın onlarla mübaheleye, karşılıklı lânetleşmeye kalkışmayın ki, yok olursunuz ve yeryüzünde bir tek Hristiyan kalmaz."

Necranlılar Hz. Peygamber ve Ehl-i Beyt'i (tümüne Allah'ın selâmı olsun) ile karşılıklı lânetleşmeden vazgeçince, Allah'ın Resulü onlara şöyle dedi: *"Madem ki lânetleşmekten kaçındınız, öyleyse Müslüman olmak suretiyle onların sahip oldukları hak ve sorumluluklara siz de sahip olun."* Bunu da reddettiklerinde, Hz. Peygamber onlara: *"O hâlde ben sizi savaş meydanına davet ediyorum."* karşılığını verdi. Hz. Peygamber'in bu meydan okuması üzerine şöyle dediler. "Bizim Araplarla savaşılabilecek gücümüz yok. Biz sizinle, bize saldırmaman ve bizi dinimizden döndürmeye çalışmaman şartı ile barış anlaşması yapmak istiyoruz. Teklif ettiğimiz bu anlaşmanın şartı olarak sana bin tanesi safer ve bin tanesi recep ayında olmak üzere yılda iki bin top kumaş elbise ile otuz tane demirden yapılmış normal zırh vermeyi taahhüt ediyoruz."

Hz. Peygamber Necranlı Hristiyanlar ile bu şartla anlaşma yaptıktan sonra şunları söyledi: *"Nefsîmi kudret elinde tutan Allah'a yemin ederim ki, yok olmak, Necran halkının üzerine inmek üzereydi."*

1- Âl-i İmrân, 61

Eğer lânetleşselerdi, çarpılarak maymunlara ve domuzlara dönüşeceklerdi. Vadileri tutuşup üzerlerine ateş yağdıracaktı. Necran bölgesinin halkı, ağaç tepelerindeki kuşlara varıncaya kadar, yok olacaktı. Hristiyanların üzerinden bir yıl geçmeden hepsi helâk olacaktı." Böylece Necran Hristiyanlarının temsilcileri Müslümanlığı kabul etmeden beldelerine döndüler.¹

Rivayet edildiğine göre Necran Hristiyanlarının Seyyid ve Akıb isimli liderleri çok kısa bir süre sonra Müslümanlığı kabul ettiklerini açıklamak üzere Hz. Peygamber'in (s.a.a) yanına geri döndüler.²

3- Veda Haccı

Resul-i Ekrem (s.a.a) insanlığın tümü önünde güzel bir örnek oldu. Allah'ın ayetlerini insanlara duyuruyor, ayetleri yorumluyor ve hükümlerini ayrıntılı biçimde açıklıyordu. Müslüman topluluklar da sözde ve davranışta ona uymaya özen gösteriyorlardı. Hicret'in onuncu yılının zilkade ayı girince, Hz. Peygamber (s.a.a) hac farızasını yerine getirmeye karar verdi. Daha önce hac farızasını yerine getirme fırsatı bulamamıştı. Böylece Müslüman ümmete hac farızasının içerdiği hükümleri fiilen göstermiş olacaktı.

Onun bu kararını öğrenen binlerce Müslüman Medine'ye akın etti ve Hz. Peygamber (s.a.a) ile birlikte hac ziyareti yapmak için gereken hazırlıkları yaptılar. Öyle ki, Medine'den katılanlarla, çöllere dağılmış yerleşim birimlerinden ve kabilelerden gelen bu hacı adaylarının sayısı yüz bin Müslümana ulaşmıştı.

Bu büyük kalabalığı birleştiren temel faktörler sahici bir sevgi, İslâm kardeşliği ve başkomutan elçinin çağrısına verilen olumlu cevap idi. Oysa onlar daha düne kadar birbirine karşı nefret duyguları besleyen düşmanlar, cahiller ve kâfirlerdi. Hz. Peygamber (s.a.a) yanına bütün eşleri ile kızı Hz. Fatıma'yı almıştı. Hz. Fatıma'nın eşi Hz. Ali, Resulullah (s.a.a) tarafından bir göreve gönderildiği için bu yolculuğa katılamamıştı. Hz. Peygamber, Medine'de yokluğu sırasında yerini almak üzere ensar Müslümanlarından Ebu Dücan'e yetki vermişti.

Zulhuleyfe adı ile anılan yerde Hz. Peygamber (s.a.a) beyaz kumaştan oluşan iki parçayla ihrama girdi. İhrama girerken şu sözleri

1- Tefsir-i Kebir, Fahr-i Razî, c.8, s.85

2- et-Tabakat, c.1, s.357

söyleyerek telbiye getirdi: "**Lebbeyk, allahumme lebbeyk, lebbeyk lâ şerike leke lebbeyk, inne'l-hamde ve'n-nimete leke ve'l-mülk, lebbeyke lâ şerike leke lebbeyk:** *Emrin baş üstüne Allah'ım, emrin baş üstüne. Yoktur ortağın senin, emrin baş üstüne. Hamd, nimet ve egemenlik sana mahsustur, emrin baş üstüne. Yoktur ortağın senin, emrin baş üstüne.*"

Zilhicce ayının dördünde Hz. Peygamber (s.a.a) Mekke'ye bakan tepeye vardı ve telbiye getirmeyi kesti. Sonra Mescid-i Haram'a girdi. Bu sırada sık sık Allah'ı övüyor, O'na hamd ve şükrediyordu. Arkasından Hacerü'l-Esved'e elini sürüp ziyaret etti, Beytullah'ı yedi kere tavaf etti, İbrahim makamının yanında iki rekât namaz kıldı, sonra Safâ ile Merve tepeleri arasında sa'y yaptı. Arkasından hacılara dönerek: "*Sizden kim beraberinde kurbanlık hayvan sevk etmemişse, ihramdan çıksın ve buraya kadar yaptığını umre kılsın. Kim kendisiyle kurbanlık hayvan sevk etmişse, ihramlı olmaya devam etsin.*"(Peygamber (s.a.a) kendisiyle birlikte kurbanlık getirmiş olduğundan ihramdan çıkmadı.)

Bazı Müslümanlar, Hz. Peygamber'in (s.a.a) bu açık emrini yerine getirmediler. Hz. Peygamber (s.a.a) onların takındıkları tavra kızarak: "*Eğer önceden yapmış olduğumu şimdi yapacak olsaydım [yani, böyle bir hükmün geleceğini bilseydim, sizin gibi ben de kurbanlık deve getirmezdim]; size emrettiğim şeyi ben de yapardım.*" dedi.¹

Bu arada Hz. Ali (a.s), Resulullah'a (s.a.a) katılmak üzere Yemen'den Mekke'ye hareket etti. Yanında otuz dört kurbanlık hayvan getirdi. Mekke'ye yaklaşınca hemen şehre girmek istedi ve kendi yerine seriyesindekilerden birini bıraktı. Hz. Peygamber (s.a.a) Hz. Ali ile buluşmaktan ve onun Yemen'de gerçekleştirdiği başarıdan dolayı sevindi ve ona: "*Git, Beytullah'ı tavaf et ve arkadaşlarının yaptıkları gibi ihramdan çık.*" dedi. Hz. Ali (a.s): "*Ben senin tehlil getirdiğin (ihrama girdiğin) niyetle ihrama girdim.*" dedikten sonra sözlerine şöyle devam etti: "*Ben ihrama girdiğimde şöyle dedim: Senin kulun, nebin ve resulün Muhammed nasıl tehlil getirdiyse, ben de aynı niyetle tehlil getiriyorum.*" Sonra Hz. Peygamber (s.a.a) Hz. Ali'ye seriyesinin başına dönmesini ve onları yanına alarak Mekke'ye gelmesini emretti. Seriyeyi oluşturan savaşçılar Mekke'ye döndüklerinde Hz. Ali'yi Hz. Peygamber'e (s.a.a) şikâyet ettiler.

1- Biharul-Envar, c.21, s.319

Çünkü Hz. Ali, onların kendi yokluğu sırasında gerçekleştirdikleri hatalı bir tasarruflarına karşı çıkmıştı. Hz. Peygamber (s.a.a) söz konusu seriyenin mensuplarına şu cevabı verdi: *"Ey insanlar, Ali'den şikâyetçi olmayın. Vallahi o, Allah'a itaat konusunda kendisinden şikâyet edilemeyecek derecede sert ve tavizsizdir."*¹

Zilhicce ayının dokuzuncu günü Hz. Peygamber (s.a.a) yoğun Müslüman kalabalığın beraberinde Arafat'a yöneldi.

Resulullah (s.a.a) zilhicce ayının dokuzuncu günü güneş batıncaya kadar Arafat'ta kaldı. Havanın kararması ile birlikte devesine binerek Müzdelife'ye indi ve gecenin bir bölümünü orada geçirdi. Tan yerinin ağarmasından güneşin doğuşuna kadar Meşaru'l-Haram'da vakfe yaptı. Sonra zilhiccenin onuncu günü Mina'ya vararak oraya ait ibadetleri yaptı; şeytan taşladı, kurban kesti ve tıraş oldu. Sonra hac farızasının geriye kalan diğer ibadetlerini tamamlamak üzere Mekke'ye doğru yola çıktı.

Bu hacca "Veda Haccı" adı verildi. Çünkü Resulullah (s.a.a) bu hac sırasında vefatının yakın olduğuna işaret ederek Müslümanlar ile vedalaştı. Ayrıca bu hacca "Belâğ Haccı" da denir. Çünkü Hz. Peygamber (s.a.a) bu hac sırasında kendisinden sonra yerine kimin geçeceği konusunda Rabbinden inen talimatı Müslümanlara tebliğ etti. Bazıları ise bu haccı "Haccetu'l-İslâm" (İslâm Haccı) diye adlandırdılar. Çünkü bu hac, Hz. Peygamber'in (s.a.a) gerçekleştirdiği ilk hacdır ve kendisi bu ziyaret sırasında hac göreviyle ilgili sabit hükümleri fiilen açıklamıştır.

Veda Hutbesi

Rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber (s.a.a) bu hac sırasında çok sayıda konuyu ele alan bir konuşma yaptı. Söze başlarken Allah'a hamd ettikten ve O'nu övdükten sonra şunları söyledi:

"Ey insanlar, beni dinleyin, size bazı açıklamalar yapacağım. Bu yıldan sonra burada sizinle belki de bir daha buluşamayacağım. Ey insanlar, bu beldede ve bu aydaki bu gününüz sizin için nasıl saygın ve dokunulmaz ise, kanlarınız ve mallarınız da Rabbinize kavuşuncaya dek birbiriniz için aynı şekilde saygın ve dokunulmazdır. Hey, tebliğ ettim mi? Allah'ım şahit ol. Kimin yanında bir emanet varsa, onu sahibine versin. Cahiliye döneminden kalan faiz alacakları

1- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.2, s.603; Biharu'l-Envar, c.21, s.385

geçersizdir. İlk geçersiz saydığım faiz sözleşmesi, amcam Abdulmuttalip oğlu Abbas'ın faiz alacağıdır. Cahiliye döneminden kalma kan davaları geçersizdir. İlk geçersiz saydığım kan davası, Amir b. Rebia b. Haris b. Abdulmuttalib'in kan davasıdır. Kâbe'nin bakım ve hacıların su ihtiyaçlarının giderilmesi dışında kalan cahiliye döneminden kalma bütün ayrıcalıklar geçersizdir. Kasten adam öldürmenin cezası, öldürülmektir. Yarı kasıtlı cinayetlerde ise, sopa ile ve taşla adam öldürmenin diyeti yüz devedir. Kim daha fazlasını isterse, o cahiliye dönemi ehliendir."

"Ey insanlar, şeytan bu bölgenizde kendisine tapılmaktan ümidini kesti. Fakat tapılmanın dışında kalan ve sizin küçümsediğiniz davranışlarda kendisine itaat edilmesine razıdır."

"Ey insanlar, haram aylardaki savaş yasağını başka aylara aktararak ertelemek kâfirlikte daha ileri gitmektir. Kâfirler bu yolla sapıklığa sürüklenirler. Onlar Allah'ın haram kıldığı ayları sayıca denk getirmek için bu ertelemeyi bir yıl helâl sayarken, bir sonraki yıl haram kabul ederler. Zaman döndü ve Allah'ın göklerle yeryüzünü yarattığı günkü gibi oldu. Allah'ın gökleri ve yeryüzünü yarattığı günden beri geçerli olan evrensel yasasına göre O'nun katında ayların sayısı on ikidir. Bunlardan dördü haram aylardır. Bu dört ayın üçü birbirini izlerken dördüncüsü diğer aylar arasında kalan tek bir aydır. Bu dört ay; zilkade, zilhicce ve muharrem ayları ile cemaziyülâhîr ile şaban ayları arasında kalan recep ayıdır. Hey, tebliğ ettim mi? Allah'ım şahit ol."

"Ey insanlar, sizin nasıl kadınlarınız üzerinde haklarınız varsa, onların da sizin üzerinizde hakları vardır. Sizin onlar üzerindeki haklarınız, yatağınızı sizden başkasına çiğnetmemeleri, hoşlanmadığınız kimseleri sizden izinsiz evlerinize almamaları ve fuhuş yapmamalarıdır. Eğer bunlardan birini yaparlarsa, onları engellemenize, kendilerini yataklarında yalnız bırakmanıza ve şiddetli olmayacak şekilde onları dövmenize Allah izin verdi."

"Eğer yaptıkları kötü işlere son verir ve size itaat ederlerse, orfe uygun şekilde yiyeceklerini, içeceklerini ve giyeceklerini karşılamakla yükümlüsünüz. Kadınlarınız sizin yanınızda çıplaktırlar; kendileri için hiçbir şeye sahip değildirler. Onları Allah'ın emaneti ile aldınız ve Allah'ın sözü gereğince namusları size helâl oldu. O hâlde kadınlar hakkında Allah'tan korkun ve onlara iyi olanı tavsiye edin."

"Ey insanlar, müminler birbirinin kardeşleridir. Gönül rızası ile verilmedikçe hiç kimseye kardeşinin malı helâl değildir. Hey, tebliğ ettim mi? Allah'ım şahit ol."

"Benden sonra birbirinizin boyunlarını vuran kâfirlere dnşmeyin.

Ben size öyle iki şey bıraktım ki, eğer onlara sarılırsanız, kesinlikle doğru yolu kaybetmezsiniz. Bunlar Allah'ın kitabı Kur'ân ile benim soyum olan Ehl-i Beyt'imdir. Hey, tebliğ ettim mi? Allah'ım, şahit ol."

"Ey insanlar, Rabbiniz birdir, atanız birdir. Hepiniz Adem'in soyundansınız ve Adem de topraktan yaratılmıştır. Allah katında en stnnz, kötülüklerden en çok kaınanınızdır. Arabın Arap olmayana, karşı takva dışında bir üstünlüğü yoktur. Hey, tebliğ ettim mi?"

Dinleyenlerin: "Evet." diye karşılık vermeleri zerine Hz. Peygamber (s.a.a): "O hâlde bu sözlerimi burada olanlar burada olmayanlara iletin!" dedi [ve ardından şöyle devam etti]:¹

"Ey İnsanlar, yüce Allah her mirasçının mirastaki payını belirlemiştir. Hiçbir miras bırakanın mirasının üçte birlik bölümünden fazlası üzerinden vasiyet etmesi caiz değildir. ocuk kimin yatağında doğmuşsa, ona aittir. Fuhuş yapan ise, taşlanarak öldürülür. Babasından başkasının, babası olduğunu iddia eden kimse veya velilerinden başkalarının, velisi olduğunu ileri süren kimse, Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların lnetine maruz kalır. Allah ondan ne bir fidiye, ne de azabı geri çevirerek bir ameli kabul eder... Selâm ve Allah'ın rahmeti üzerinize olsun."²

4- Vasi Tayini³

Müslümanlar Hz. Peygamber'i (s.a.a) dört bir yandan kuşatmış ve aralarına almış bir durumda haclarını tamamladılar. Hac farizasını ondan öğrenme işi gerçekleşmişti. Resulullah (s.a.a) Medine'ye dönmeye karar verdi. Büyük hac kafilesi Gadir-i Hum denen yerin

1- Biharul-Envar, c.21, s.405

2- Ikdu'l-Ferid, c.4, s.57; et-Tabakat, c.2, s.184; el-Hisal, s.487; Biharul-Envar, c.21, s.405. Hz. Peygamber'in bu konuşmasının metni, çeşitli siyer ve tarih kaynaklarında farklı uzunluk ve kısalıkta olmak üzere yer almıştır.

3- Ayrıntılı bilgi için bkz. el-Gadir, Allme Emin, c.1

yakınındaki Rabığ adı ile anılan mıntıkaya varmıştı. Burada hacılar dağılıp kendi beldelerine döneceklerdi. İşte bu dağılma öncesinde emredici ve uyarıcı bir tebliğ ayeti içeren şu ilâhî vahiy indi: **"Ey Elçi, Rabbin tarafından sana indirilen mesajı tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan, O'nun elçisi olma görevini yerine getirmemiş olursun. Allah seni insanlardan korur."**¹

Bu ilâhî hitap, son derece önemli bir ilâhî emir içeriyordu. Acaba Resulullah'tan (s.a.a) gerçekleştirilmesi istenen ve onun o ana kadar gerçekleştirmemiş olduğu bu önemli tebliğ görevi ne idi? Bilindiği gibi Hz. Peygamber (s.a.a) ömrünün yaklaşık son yirmi üç yılını Allah'ın ayetlerini ve hükümlerini insanlara duyurmakla ve onları Allah'ın dinine çağırmakla geçirmişti. Kendisine: **"Allah'ın elçisi olma görevini yerine getirmemiş olursun."** denmesin diye bunca büyük sıkıntılara, belâlara ve zorluklara katlanmıştı.

Çok sıcak bir gündü. Öyle ki, insan yerin aşırı şiddetinden dolayı başının ve ayaklarının üzerini örtmek zorunda kalıyordu. İşte böyle bir anda Hz. Peygamber (s.a.a) geride kalanlar baş taraftakilere yetişsinler diye kabilelere durmalarını emretti. Maksudı hacılara ilâhî emri okumak, onlara peygamberlik görevinin son duyurusunu iletmektir. Duyurunun bu mekânda ve bu şartlarda gerçekleşmesi ilâhî bir hikmete dayanıyordu. Böylece bu duyuru, geçecek zaman boyunca ümmetin vicdanına yapışık ve hafızasında canlı bir şekilde kalarak ilâhî risaleti ve İslâm ümmetini koruma altında tutacaktı.

Hz. Peygamber (s.a.a) büyük bir cemaatle namaz kıldıktan sonra deve eyerlerinden üst üste yığılması ile kurulan minbere çıktı ve Allah'a hamd-ü sena ettikten sonra orada bulunan herkesin işitebildiği yüksek bir sesle şu konuşmayı yaptı:

"Ey insanlar, yakında çağrılacağım ve o çağrıya icabet edeceğim (dünyadan göçüp gideceğim). Ben sorumluyum, siz de sorumlusunuz. O hâlde ne diyeceksiniz?" Dinleyenler: "Senin aldığın mesajları duyurduğuna, nasihat ettiğine ve elinden gelen çabayı harcadığına şahadet ederiz. Allah seni hayırla ödüllendirsin." dediler. Hz. Peygamber (s.a.a) sözlerine şöyle devam etti: *"Allah'tan başka ilâh olmadığına, Muhammed'in onun kulu ve elçisi olduğuna, Allah'ın cennetinin gerçek olduğuna, kıyamet anının geleceğinde hiçbir şüphe olmadığına ve Allah'ın, mezarlardaki ölüleri tekrar dirilteceğine"*

1- Mâide, 67

şahadet etmiş değil misiniz?" Dinleyicilerin: "Evet, bunlara şahadet ediyoruz." karşılığını vermeleri üzerine Hz. Peygamber (s.a.a): "Allah'ım, şahit ol." dedi ve arkasından sözlerine şöyle devam etti: "Ben, önceden havuzumun başına varıp sizi bekleyeceğim. Siz bana, havuzumun yanında geleceksiniz. Havuzumun genişliği San'a ile Busra arası kadardır. Orada yıldızların sayısınca gümüş bardaklar vardır. Benim arkamdan iki değerli emanetime karşı nasıl davranacağınıza bakın."

Dinleyenlerden biri: "Ey Allah'ın Resulü, bu iki değerli emanet nelerdir?" diye seslendi. Hz. Peygamber (s.a.a) bu soruya şu cevabı verdi: *"En büyük emanet Allah'ın kitabıdır. Bir tarafı yüce Allah'ın elinde, öbür tarafı sizin ellerinizdedir. Ona sarılın, o takdirde doğru yolu kaybetmezsiniz. İki emanetin öbürü ve küçüğü, benim soyumdur. Lütfkâr ve her şeyden haberdar olan Allah bu ikisinin havuzumun başında benim yanıma gelinceye kadar birbirinden ayrılmayacaklarını haber verdi. Ben de onlarla ilgili olarak bunu Rabbimden istedim. Öyleyse bu ikisinin önüne geçmeyin; yoksa helâk olursunuz. Gerilerinde de kalmayın, yoksa yine helâk olursunuz."*

Sonra Hz. Peygamber (s.a.a) Hz. Ali b. Ebu Talib'in elini tuttu ve her ikisinin koltuk altı beyazlığı görülecek şekilde havaya kaldırdı. Onu oradaki Müslümanların tümü tanıdı. Arkasından karşısındakilere: *"Ey insanlar, müminler için kendilerinden önde gelen kimse kimdir?"* diye sordu. Dinleyenlerin: "Allah ve O'nun Resulü daha iyi bilir!" karşılığını vermeleri üzerine Hz. Peygamber (s.a.a) şöyle dedi: *"Allah benim mevlâm ve ben müminlerin mevlâsıyım. Ben müminler için kendilerinden daha evlâ (onlar üzerinde tasarruf ve yetki sahibi) kişiyim. Ben kimin önderi, velisi isem, Ali de onun önderi ve velisidir."* Hz. Peygamber bu son cümleyi üç kere üst üste tekrarladı.

Arkasından şöyle dedi: *"Allah'ım, kim ona dost olursa, sen de onun dostu ol. Kim onun düşmanı olursa, sen de ona düşman ol. Kim onu severse, sen de onu sev. Kim ondan nefret ederse, sen de ondan nefret et. Kim onu desteklerse, sen de onu destekle. Kim onu yüzüüstü bırakırsa, sen de onu yüzüüstü bırak. O ne tarafa dönerse, hakkı da onunla birlikte o tarafa döndür. Hey, bu söylediklerimi burada bulunanlar, burada olmayanlara duyursunlar."*

Bu sözlerin arkasından oradaki kalabalık henüz dağılmadan vahiy görevlisi olan Cebrail şu ayetle indi: **"Bugün sizin dininizi**

olgunlaştırdım, size nimetimi tamamladım ve size din olarak İslâm'a razı oldum."¹

Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) şunları söyledi: *"Dinin kemale erişi, nimetin tamamlanması ve Rabbimin benim elçiliğimden ve benden sonra Ali'nin velâyetinden hoşnut olması üzerine Allahu ekber!"*

Arkasından Hz. Peygamber (s.a.a) Hz. Ali (a.s) için bir çadır kurulmasını ve müminlerin akın akın bu çadıra girerek onun müminlerin emiri olarak teslimiyetlerini bildirmelerini emretti. Orada bulunanların hepsi Hz. Peygamber'in bu emrini yerine getirdi. Hz. Peygamber, başta kendi eşleri olmak üzere orada bulunan kadınların da bu teslimiyetlerini bildirme görevini yerine getirmelerini emretti.

Hz. Ali'yi kutlayanların başında Ebu Bekir ve Ömer vardı. Hepsisi ona şöyle diyordu: "Kutlu olsun, kutlu olsun sana, ey Ebu Talib'in oğlu, benim ve erkek-kadın bütün müminlerin önderi olarak sabahladın ve akşamladın."²

5- Yalancı Peygamberler

Hacı kabileleri Gadir-i Hum denen yerden dağılarak Irak, Şam ve Yemen'e doğru yola çıktılar. Hz. Peygamber (s.a.a) de Medine'ye hareket etti. Çeşitli istikametlere dağılan hacıların her biri Resulullah'ın (s.a.a) kendinden sonra halifeliği ve liderliği amcasının oğlu Ali b. Ebu Talib'e (a.s) devrettiği yolundaki vasiyetini gittiği yere taşıdı. Böylece İslâmî hareket, Hz. Peygamber'in yöntemi ile devam edecek ve ilk önderin ahirete irtihalinden sonra karşılaşacağı engelleri aşacaktı. Bu aşama, Hz. Peygamber'in (s.a.a) o sonsuzluğa açılan tarihî günde Hz. Ali'yi halife olarak tanıttasından itibaren başladı. Hatta bu başlangıç, "Yevmu'd-Dar=Ev Günü"³ olarak bilinen çok eski

1- Mâide, 3

2- Tarih-i Yakubî, c.3, s.112; Müsned-i Ahmed, c.4, s.281; el-Bidaye Ve'n-Nihaye, c.5, s.213; el-Gadir, c.1, s.43, 165, 196, 215, 230, 238, 276, 283, 285, 297, 379, 402; c.11, s.131

3- [Peygamber'e, yakın akrabalarını uyarması emri gelince, Hz. Peygamber yemekli bir toplantı düzenledi ve çağrısını onlara duyurdu; konuşmasında şu sözlere de yer verdi: "Aranızdan hanginiz bana iman edecek ve beni destekleyecek? O kimse benim kardeşim, vasım ve aranızdaki halifem olacaktır." Orada bulunanlardan sadece Hz. Ali (a.s) ona iman etti ve Resulullah (s.a.a) da: "Bu, benim kardeşim, vasım ve aranızdaki halifemdir..." buyurdu.]

bir güne kadar geriye gider. Çünkü o gün Peygamberimiz, Hz. Ali'yi yararlı olanı öneren bir yardımcı, destekleyici bir kardeş, savunucu bir kol ve kendisinden sonra herkesin itaat etmesi, tâbi olması, önder ve lider olarak bilmesi gereken bir halife olarak nitelemişti.

Yeni dinin egemenlik alanı genişledikten ve Medine'deki merkezî yönetim güçlendikten sonra herhangi bir topluluğun dinden uzaklaşması veya bazı kişilerin Hz. Peygamber'in (s.a.a) getirdiği ilkelerden dönmesi ya da Medine'den uzak yörelerde yaşayan bazı kişilerin şahsî emellerini ve hastalıklı arzularını gerçekleştirmek için din unsurunu araç olarak görmeleri çok tehlikeli bir olay olarak sayılmaz.

İşte bu istikrarı fırsat bildiği anlaşılan Müseyleme adında biri, yalancı bir peygamber olarak ortaya çıktı. Hz. Peygamber'e (s.a.a) gönderdiği bir mektupta kendisinin de peygamber olarak görevlendirildiğini iddia etti ve Hz. Peygamber'den (s.a.a) kendisini yeryüzü egemenliğine ortak saymasını istedi. Hz. Peygamber (s.a.a) gelen mektubun içeriğini öğrenince, mektubu getirenlere dönerek onlara şöyle dedi:

"Elçilerin dokunulmazlığı ilkesi olmasaydı, her ikinizin de boynunu vururdum. Çünkü siz daha önce Müslüman oldunuz ve benim peygamberliği kabul ettiniz. Sonra nasıl oldu da bu aptalın peşinden giderek dininizi bıraktınız."

Sonra yalancı Müseyleme'nin mektubuna yine bir mektupla karşılık verdi. O mektubunda şunlar yazılı idi: *"Bismillahirrahmanirrahim. Allah'ın elçisi Muhammed'den yalancı Müseyleme'ye. Allah'ın selâmı hidayete uyanların üzerine olsun. İmdi, yeryüzü Allah'ın mülküdür, onun vârisliğine kulları arasından dilediklerini getirir. Akıbet, kötülüklerden sakınanlarımdır."*¹

Müslümanlar, Esved-i Ansî, Müseyleme ve Tuleyha gibi bazı deccalların öncülük etmeye kalkıştıkları dinden dönme hareketlerini bastırmayı başardılar.

6- Bizans Savaşı İçin Genel Seferberlik¹

Hız. Peygamber (s.a.a) İslâm devletinin kuzey sınırlarına büyük önem veriyordu. Çünkü bu sınırların ötesinde düzenli bir devlet yapısına ve güçlü bir orduya sahip olan Bizans devleti vardı. Pers devleti, İslâm devleti için o kadar büyük bir endişe kaynağı değildi. Çünkü bir yandan yıkılma belirtileri gösteriyor, bir yandan da Bizanslıların Hristiyanlığı gibi, savunacakları köklü bir manevî inanç sisteminin sahibi değildi. Genç İslâm toplumu için asıl tehlike oluşturan güç, Bizans devleti idi. Özellikle İslâm devletinin sınırları içinde karışıklık çıkaran bazı yıkıcı ve münafık unsurların devletin sınırları dışına çıkarıldıktan sonra Şam'a gitmiş olmaları ve onlara başka bozguncu odakların katılması, kuzeyden kaynaklanan bu tehlikeyi daha da arttırıyordu. Bir başka faktör de Necranlı Hristiyanların varlığı idi. Bizanslılar bunları desteklemeyi siyasî bir koz olarak kullanıyorlardı.

Bununla birlikte bütün bu gerekçeler, Hız. Peygamber'in -Hız. Ali ve onunla birlikte Hız. Peygamber'e samimî olarak bağlı birkaç kişi dışında kalan- büyük sahabîlerin önde gelen simalarından oluşturduğu büyük bir ordu hazırlamasında açıkça görülen büyük önem vermeyi gerektiren ve bir anda ortaya çıkmış faktörler değildi. Aslında Hız. Peygamber (s.a.a), kendinden sonra hilâfet görevinin Hız. Ali'ye intikal etmesini engelleyebilecek bazı unsurlardan siyasî ortamı arındırmak istiyordu. Çünkü Hız. Peygamber (s.a.a) Hız. Ali'nin (a.s) başvurulacak merci olduğunu ve başlatmış olduğu hareketi tamamen erdirmekte yeterli olduğunu sürekli vurguladıktan sonra bazı çevrelerde beliren kırılganlığı ve rahatsızlığı somut kanıtlarla belirlemişti. Özellikle Gadir-i Hum'da alınan biatten sonra bu hoşnutsuzluk daha da su yüzüne çıkmıştı. Bu yüzden Hız. Peygamber (s.a.a) Medine'deki siyasî ortamın gerginlikten arınmasını ve sakin bir ortamda Hız. Ali'nin (a.s) kendisinden sonra devlet dizginlerini çatışmasız ve karışıklıksız bir şekilde ele alabilmesini sağlamayı istiyordu.

İşte bu düşünce ile hazırladığı sancağı genç yaşında komutanlığa atadığı Usame b. Zeyd'e teslim etti. Böylece komutan olmak için yaşın değil, yeterliliğin önemli olduğuna dair anlamlı bir işaret vermiş oldu. Ensarin ve muhacirlerin yaşlı simalarını emrine verdiği Usame'ye şu

1- Hız. Peygamber (s.a.a) 11 Hicrî yılının safer ayında sancağı Usame'ye teslim etti ve onu komutanlığa atadı.

talimatı verdi: *"Babanın öldürüldüğü bölgeye git ve onları atının ayakları altında çiğne. Bu orduyu senin emrine veriyorum. Sabah vakti Ubna halkı üzerine saldırıya geç."* Hz. Peygamber Hicret'in on birinci yılının safer ayında Usame'ye sancağı teslim etme töreni düzenlemişti.

Fakat serkeşlik ruhu, iktidar hırsı ile disiplin eksikliği, bazı unsurları Hz. Peygamber'in (s.a.a) emrine tam teslim olmamaya sevk etti. Belki de bu unsurlar Hz. Peygamber'in (s.a.a) güttüğü amacın farkında idiler. Bundan dolayı Curf karargâhında toplanan ordunun hareketini geciktirmeye kalkıştılar. Hz. Peygamber (s.a.a) bu geciktirme girişimini haber alınca kızdı. Vücudunu saran yüksek ateşten dolayı alnına sargı bağlamış ve kadife bir örtüye bürünmüş bir hâlde evinden ayrıldı ve mescide giderek minbere çıktı. Allah'a hamd-ü sena ettikten sonra şunları söyledi:

*"İmdi, ey insanlar, Usame'yi komutan tayin etmemle ilgili olarak kulağıma gelen bazılarınızın sözleri de ne oluyor? Eğer şimdi Usame'yi komutanlığa getirdim diye beni eleştiriyorsanız, daha önce babasını komutan yapmamı da eleştirmiştiniz. Allah'a yemin ederim ki, babası Zeyd komutanlığa lâayık idi ve ondan sonra oğlu da komutanlığa lâayıktır. Babası, benim en sevdiğim insanlardan biri idi. Bu baba ve oğul her ikisi bütün hayırlara lâayıktyrlar. Onun için hayır tavsiye edin. Çünkü o sizin hayırlılarınızdan biridir."*¹

Resulullah'ın (s.a.a) ateşli hastalığı şiddetini artırmıştı. Fakat hastalığının ağırlaşması, ordunun sefere çıkmasına verdiği büyük önemi aklından çıkarmıyordu. Ashabından kendisini ziyaret etmeye gelenlere sürekli olarak: *"Usame ordusunu harekete geçirin!"* diyordu.² Bu konudaki ısrarını, *"Usame ordusunu sefere hazırlayın, Allah'ın lâneti bu ordudan ayrılanların üzerine olsun!"*³ diyerek pekiştiriyordu. Bazı Müslümanlar Hz. Peygamber'in hastalığının ağırlaştığı yolundaki haberleri Curf'taki ordu karargâhına ulaştırmışlardı. Bu haberler üzerine Usame, Hz. Peygamber'i (s.a.a) ziyaret etmeye gitti. Ziyaret sırasında Hz. Peygamber, Usame'yi kendisi için çizdiği hedefe doğru ilerlemek hususunda teşvik etti ve ona: *"Allah'ın bereketi üzerine, erken sefere çık!"* dedi.

1- et-Tabakat, c.2, s.190, Daru'l-Fikr basımı

2- age.

3- el-Milel ve'n-Nihal, c.1, s.23

Hız. Peygamber'in bu ısrarlı direktifi üzerine Usame b. Zeyd, hemen ordusunun yanına dönerek onları yola çıkmaya ve kendisine verilen görevi gerçekleştirmeye yönelmeye teşvik etmeye girişti. Fakat işi ağırdan alanlar ve halifelikle ilgili ihtiras besleyenler, ordunun yola çıkışını engellemeyi başardılar. Bahaneleri Hız. Peygamber'in komaya girdiği yolundaki söylenti idi. Oysa Resulullah (s.a.a) bir an önce yola çıkılmasını ve Usame komutasındaki ordunun omuzlarına yüklediği görevin savsaklanmamasını ısrarla vurgulamıştı.

RESULULLAH'IN (S.A.A) SON GÜNLERİ

1- Vasiyet Yazımına Engel Olunması

Hız. Peygamber'in (s.a.a) yüksek ateşinin ağırlığına ve hastalığının verdiği acıya rağmen cemaate namaz kıldırmak ve önceden hırsıla göz koydukları halifelik ile liderliği ele geçirmek için plânlar yapan fırsatçıların bu şekilde yollarını kesmek üzere Hız. Ali ile Fazl b. Abbas'a dayanarak, onların kollarında evinden çıkıp mescide gitti. Çünkü sözünü ettiğimiz fırsatçılar Usame b. Zeyd'in komutasındaki ordunun yola çıkması ile ilgili Resulullah'ın (s.a.a) emirlerine bütün yalınlığı ile karşı koymuşlardı. Hız. Peygamber namazdan sonra cemaate dönerek şöyle dedi: *"Ey insanlar, ateş [fitne ateşi] yakıldı ve fitne, karanlık gece katmanları gibi üzerinize doğru geliyor. Allah adına yemin ederim ki, elinizde bana karşı hiçbir bahaneniz yoktur. Ben size sadece Allah'ın helâl kıldıklarını helâl ve yine sadece Allah'ın haram kıldıklarını haram ilân ettim."*¹

Hız. Peygamber bu sözleri ile emirlerine karşı gelmemeleri yolunda bir başka uyarı yapıyordu. Gerçi ufukta kötü niyetler açıkça görülüyordu. O kötü niyetler ki, ümmetin başına cahiller geçtiği takdirde başına belâlar açacaktı.

Hız. Peygamber'in (s.a.a) hastalığı şiddetlendi. Sahabîler evinde bir araya geldiler. Bir araya gelenler arasında Usame komutasındaki ordudan ayrılanlar da vardı. Hız. Peygamber (s.a.a) bu ayrılmalarından dolayı onları azarladı. Onlar da geçersiz bahaneler ileri sürerek mazeret beyan ettiler. Hız. Peygamber (s.a.a) İslâm ümmetini alçalma ve gerileme tehlikesi karşısında korumak için başka bir yola girişti. Yanındakilere: *"Bana kalem ve kâğıt getirin, size bir yazı yazayım ki, ondan sonra doğru yoldan sapmayasınız."* dedi. Oradakiler arasında

1- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.2, s.954; et-Tabakatu'l-Kübra, c.2, s.215

bulunan Ömer b. Hattab: "Allah Resulü ağrıya yenik düşmüştür, Kur'ân elinizin altındadır, Allah'ın kitabı bize yeter!" dedi.¹

Bu şekilde tartışma ve ihtilâf meydana geldi. Orada bulunan kadınlar perde arkasından: "Allah'ın Resulü'ne istediklerini getirin." dediler. Fakat Ömer onlara: "Susun, siz Yusuf Peygamber'e gönül kaptıranlar gibisiniz. Hasta olunca ağlıyor, sağlığı yerine gelince ise, ona musallat olur boğazını sıkarsınız." dedi.

Resulullah (s.a.a): *"Onlar sizden daha iyidirler."*² karşılığını verdikten sonra: *"Kalkın yanımdan, yanımda tartışmanız yakışık almaz."* dedi.

Oysa bu ümmet, Resulullah'ın (s.a.a) bu yazılı belgesine o kadar şiddetle muhtaç idi ki! Nitekim İbn-i Abbas, bu olayı her hatırlayışında üzüntü ve esef içinde şöyle derdi:

"Resulullah'ın yazmasını engelleyen ve bizi ondan mahrum eden olay, [İslâm için] en büyük musibetti."

Bazı sahabîlerin Hz. Peygamber'in yanında tartışmaya girişmelerinden sonra rahmet peygamberi olan Allah'ın Resulü, bir belge yazma hususunda ısrar etmedi. Çünkü edepsizliği sürdürmelerinden ve karşı gelmelerini daha ileri boyutlara vardırımlarından çekindi. Zira içlerinde sakladıkları duyguları artık biliyordu. Tekrar yazılı belge konusunda kendisine döndüklerinde: *"Söylemiş olduğunuz sözlerden sonra mı?!"*³ diye söyledikten sonra sahabîlere üç konuyu vasiyet etti. Fakat tarih kitapları bu üç konunun sadece iki tanesini kaydederler. Bunlar, müşrikleri Arap Yarımadası'ndan çıkarmak ve ziyarete gelmek isteyen heyetlere o güne kadar olduğu gibi serbestlik tanımaktı.

Bu konuda Seyyid Muhsin Emin Amilî, şu yorumu yapıyor: "Olayları iyice irdeleyebilen birisi, hadisçilerin bu üçüncü vasiyet konusunu unuttukları için değil, kasten yazmadıklarından, onları o konudan söz etmemeye, onu unutmuş gibi görünmelerine zorlayan faktörün siyaset olduğundan ve yine bu sessizlikle geçirilen vasiyet maddesinin, Hz. Peygamber'in kalem, kâğıt isteyerek resmi bir belge olarak yazmak istediği şey olduğundan şüphe etmez."⁴

1- Sahih-i Buharî, Kitabu'l-İlm, Bab-u Kitabetu'l-İlm ve Kitabu'l-Cihad, Bab-u Cevaizi'l-Vefd.

2- et-Tabakatu'l-Kübra, c.2, s.244; Kenzü'l-Ümmal, c.3, s.138

3- Biharul-Envar, c.22, s.469

4- A'yanu's-Şia, c.1, s.294; bk. Sahih-i Buharî, Bab-u Marazi'n-Nebiy

2- Hz. Fatıma'nın (a.s), Babasını Ziyaret Etmesi

Hız. Fatıma, tamamen hüzne bürünmüş ve gözlerini babasına dikmiş olarak çıkageldi. Babası o anlarda Rabbine kavuşmanın eşiğinde idi. Kalbi kırık ve gözlerinden yaşlar akan bir perişanlıkta şu beyti mırıldanarak yanına oturdu:

"Beyaz yüzlüdür. Yüzü hürmetine bulutlardan yağmur istenir / Yetimlerin koruyucusu, dulların sığınağıdır."

O anda Hız. Peygamber (s.a.a) gözlerini açtı ve kısık bir sesle: *"Bu mırıldandığım beyit, amcan Ebu Talib'in söylediği bir beyittir. Onu okuma, fakat şu ayeti oku:*

"Muhammed sadece bir peygamberdir. Ondan önce daha nice peygamberler gelip geçti. Şimdi eğer o ölür veya öldürülürse, topuklarınızın üzerinde geri mi döneceksiniz? Kim iki topuğu üzerinde geri dönerse, bilsin ki Allah'a hiçbir zarar vermez. Allah şükredenleri ödüllendirecektir."¹

Anlaşılan Hız. Peygamber (s.a.a), kızı Fatıma'yı (a.s) ilerde cereyan edecek olan müessif olaylara hazırlamak istiyordu. Bu yüzden az önceki ayet ilerdeki müessif olaylara, Ebu Talib'in (r.a) söylediği beyitten daha uygun düşer.

Bir süre sonra Hız. Peygamber (s.a.a) sevgili kızı Fatıma'ya (a.s) kendisine yaklaşmasını, ona bir şey söyleyeceğini işaret etti. Hız. Fatıma, Hız. Peygamber'e doğru eğildi, o da onun kulağına bir şey söyledi. Bunun üzerine Hız. Fatıma ağlamaya başladı. Arkasından yine kulağına bir şey daha söyledi ve bu defa Hız. Fatıma gülümsedi. Bu görüntü oradakilerin bazılarının dikkatini çekti ve Hız. Fatıma'dan bunun sırrını sordular. Ama Hız. Fatıma (a.s) onlara: *"Allah Resulü'nün sırrını açıklayamam."* karşılığını verdi.

Fakat aynı soru kendisine babasının vefatından sonra bir daha sorulunca, şu cevabı verdi: *"Allah'ın Resulü bana ölümünün iyice yakın olduğunu ve bu hastalığımda canının almacağını haber verdi. Bu yüzden ağladım. Sonra da ailesinin kendisine en önce katılacak ferdi olacağını bana haber verdi, bu verdiği haber üzerine de gülümsedim."*²

1- Âl-i İmrân, 144

2- Tabakat, c.2, s.247; el-Kâmil fi't-Tarih, c.2, s.219

3- Hz. Peygamber'in (s.a.a) Son Anları

Hz. Ali (a.s), Resulullah'la (s.a.a) hayatının son anlarına kadar gölgenin gölge sahibi ile olan beraberliği gibi beraberdirdi. Bu ayrılmazlık ilişkisi sürecinde Hz. Peygamber ona tavsiyelerde bulunur, bilgi verir ve sırlarını kendisi ile paylaşırdı. Resulullah (s.a.a) son anlarında: *"Bana kardeşimi çağırın!"* dedi. O sırada Hz. Peygamber onu bir iş için bir yere göndermişti. Resulullah'ın (s.a.a) onun çağrılmasını istemesi üzerine başka bazı Müslümanlar hemen yanına koştular. Fakat Hz. Ali (a.s) gelinceye kadar Resulullah (s.a.a) yanına gelenlerle ilgilenmedi. Hz. Ali gelince, Hz. Peygamber kendisine: *"Bana yaklaş!"* dedi. Hz. Ali'nin (a.s) kendisine yaklaşması üzerine Hz. Peygamber (s.a.a) ona dayandı. Bir süre ona dayalı kalarak kendisine bir şeyler söyledi ve arkasından kendisinde son nefesini verme belirtileri görüldü.¹ Bir süre sonra Hz. Ali'nin (a.s) meşhur hutbesinden birinde belirttiği gibi Allah'ın Resülü (s.a.a), onun kucağındayken vefat etti.²

4- Hz. Peygamber'in (s.a.a) Vefatı ve Defnedilmesi

Hz. Peygamber'in (s.a.a) son anlarında yanında sadece Hz. Ali, Haşimoğulları ve onun eşleri vardı. İnsanlar, sevdiklerinin ayrılmasının üzüntüsü ile Allah Resülü'nün evinden yükselen çığlıklardan ve feryatlardan onun öldüğünü öğrendiler. Allah'ın kullarının en şereflişinin ahiret yolculuğuna çıkmış olması, kalplerin yuvalarından çıkacakmış gibi çarpmalarına yol açan bir şok etkisi meydana getirdi. Hz. Peygamber'in vefatı, ateşin kuru otlar arasında yayılmasına benzeyen bir hızla Medine halkı arasında yayıldı. İnsanlar üzüntüden kendilerini kaybetme aşamasına girdiler. Oysa Hz. Peygamber (s.a.a) bu acı olayın daha önce zeminini hazırlamış, bizzat kendisi ölüme yakın olduğunu birkaç kez haber vermiş, ümmete vekili ve kendisinden sonraki halifesi olan Ebu Talip oğlu Ali'ye gereken itaati göstermesini vasiyet etmişti. Onun vefatı Müslümanların vicdanlarını sarsan ağır bir darbe oldu. Medine şehri, halkı ile birlikte heyecan kasırgasına tutuldu. Bu sırada Hattap oğlu Ömer'in söylediği bir söz karşısında Resulullah'ın (s.a.a) evi önünde toplanan insanların şaşkınlığı katlanarak arttı. Ömer, herkesi kılıcı ile tehdit ederek şöyle

1- et-Tabakatu'l-Kübra, c.2, s.263

2- Nehcü'l-Belâğa, Hutbe: 197

dedi: "Bazı münafıklar Resulullah'ın (s.a.a) öldüğünü sanıyorlar. Vallahi, o ölmedi. Fakat İmrân oğlu Musa nasıl Rabbine doğru (Tur dağına) gittiye, o da Rabbine gitti."¹

Gerçi Musa Peygamber'in (a.s) gaybete çekilmesi ile Hz. Muhammed Peygamber'in (s.a.a) vefatı arasında benzerlik yoktu. Fakat Hattap oğlu Ömer'in daha sonra sergilediği tutumlar belki de onun bu konuda niçin ısrar ettiği sorusu üzerindeki perdeyi kaldırır.

Evet, Ömer b. Hattap bir türlü sakinleşmiyordu. Sonunda Ebu Bekir Sunuh'tan geldi, Resulullah'ın (s.a.a) evine girdi, yüzünü açıp baktı ve hızla evden çıkarak kalabalığa şu sözleri söyledi: "Ey insanlar, kim Muhammed'e tapıyor idiyse bilsin ki, Muhammed öldü. Ama kim Allah'a kulluk ediyor idiyse bilsin ki, Allah diridir ve ölümsüzdür." Arkasından: **"Muhammed sadece bir peygamberdir, ondan önce daha nice peygamberler gelip geçti."**² cümleleri ile başlayan ayeti okudu. Bunun üzerine Hattap oğlu Ömer'in feveranı dindi ve Kur'ân'da böyle bir ayetin varolduğunun farkında olmadığını bilincine vardı.³

Ebu Bekir ile Ömer, Resulullah'ın (s.a.a) vefatı sonrasında yerine kimin halife olacağı konusunda Benî Saide Sakifesi'nde olağanüstü bir toplantı düzenlediğini öğrendikten sonra bazı arkadaşları ile birlikte hemen söz konusu bu toplantı yerine gittiler. Böyle bir toplantıya katılanlar, Ebu Talip oğlu Ali'nin halife olarak tayin edilmiş olduğunu ve kendilerinin de biat ettiklerini unutmuş göründükleri gibi, ayrıca Resulullah'a (s.a.a) ve üzeri örtülü henüz soğumamış naaşına saygısızlık sayılan bir davranış sergilediklerinin farkında değildiler.

Ebu Talip oğlu Ali (a.s) ile onun ailesine gelince; onlar, Resulullah'ın (s.a.a) cenaze hazırlığı ve toprağa verilmesi ile meşgul oldular. Hz. Ali, Hz. Peygamber'in bedenini, giydiği gömleği üzerinden çıkarmadan yıkadı. Cenazeyi yıkama işinde ona Abdulmuttalip oğlu Abbas ile oğlu Fazl yardım etti. Hz. Ali, cenazeyi yıkarken: "Babam, anam sana kurban olsun; sağlığında da, ölü iken de ne güzel kokuyorsun." diyordu.⁴

1- el-Kâmil fi't-Tarih, c.2, s.323; et-Tabakatu'l-Kübra, c.2, s.266; es-Siretu'n-Nebeviyye, Zeyni Dahlan, c.2, s.306

2- Âl-i İmrân, 144

3- et-Tabakatu'l-Kübra, c.2, İkinci Bölüm, s.53-56

4- es-Siretu'n-Nebeviyye, c.4, s.518

Sonra Resulullah'ın (s.a.a) naaşını bir sedirin üzerine koydular. Hz. Ali (a.s) şöyle dedi: *"Resulullah (s.a.a) ölü veya diri olsun imamımızdır. Bu yüzden gruplar hâlinde arka arkaya yanına girsinler ve cenaze namazını imamsız olarak kılıp gitsinler."* Onun cenaze namazını ilk kılanlar, Hz. Ali ile Haşimoğulları oldu. Sonra bunların arkasından ensar Müslümanları cenaze namazı kıldılar.¹

Hz. Ali, Resulullah'ın cenazesinin karşısına geçerek şunları söyledi:

"Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerine olsun, ey Peygamber. Allah'ım, onun kendisine indirilen ilâhî mesajı tebliğ ettiğine, ümmetine nasihat ettiğine; Allah'ın, dinini üstün getirerek sözü tamam oluncaya kadar O'nun yolunda cihat ettiğine şahitlik ediyoruz. Allah'ım, bizi Allah'ın ona indirdiği mesaja uyanlardan, onun arkasından gösterdiği yolda sabit kalanlardan eyle ve bizi onunla bir araya getir."

Hz. Ali bu sözleri söylerken orada bulunanlar "amin" diyordu. Böylece onun cenaze namazını önce erkekler, sonra kadınlar ve sonra da çocuklar kıldı.²

Hz. Peygamber (s.a.a) için içinde vefat ettiği odada bir mezar kazıldı. Hz. Ali onun naaşını mezara koymak istediğinde ensar Müslümanları duvarın arkasından şöyle söylediler: "Ey Ali, sana Allah'ı ve bugün Allah Resulü ile ilgili hakkımızın elden gitmesini hatırlatıyoruz. Bizden birini içeri al ki, onunla Resulullah'ı toprağa verme işinde biz de pay sahibi olalım." Bu uyarı üzerine Hz. Ali, *"Evs b. Hulî içeri girsin!"* dedi. Bu zat, Avfoğulları'ndan erdemli ve Bedir Savaşı'na katılmış bir kişi idi.

Arkasından Hz. Ali (a.s) mezara indi, Resulullah'ın yüzünü örten örtüyü kaldırdı ve yanağını toprağa yasladı ve üzerini toprakla örttü.

Benî Saide Sakifesi'ne giden sahabîlerin hiçbiri Hz. Peygamber'in (s.a.a) defin merasimine ve cenaze namazına katılmadı.

Ey Allah'ın Resulü, doğduğun gün, vefat ettiğin gün ve yeniden diriltileceğin gün Allah'ın selâmı üzerine olsun.

1- el-İrşad, c.1, s.187; Âyanu's-Şia, c.1, s.295

2- et-Tabakatu'l-Kübra, c.2, s.291

SON İSLÂM RİSALETİNİN BAZI ÖĞRETİLERİ

Muhammed Peygamber (s.a.a) Ne İle Gönderildi?¹

Yüce Allah, Hz. Muhammed'i (s.a.a) peygamberlerin sonuncusu, kendisinden önceki peygamberlerin şeraitlerinin neshedicisi olarak siyahı ve beyazı ile, Arap'ı ve Arap olmayanı ile bütün insanlığa gönderdi. Onun gönderildiği dönemde yeryüzü hurafeler, akıldışı saçmalıklar, bidatler, çirkinlikler ve puta tapıcılık uygulamaları ile dolmuştu.

Hz. Peygamber (s.a.a) bütün dünyanın karşısına dikilerek herkesi tek, yaratıcı, rızık verici, her olaya ve gelişmeye malik, faydayı ve zararı elinde tutan, egemenlikte ortağı olmayan, zelillikten kimseyi dost edinmeyen, bir eş edinmemiş olan, doğmamış, doğrulmamış olan ve hiçbir dengi olmayan Allah'a iman etmeye çağırdı.

Yüce Allah onu, ne fayda ve ne zarar verebilen, düşünmeyen, işitmeyen, ne kendisine ve ne başkasına yönelik bir belâyı ve zulmü geri çeviremeyen putlara ve heykellere tapmayı ortadan kaldırıcı olarak, ahlâkî erdemlerin tamamlayıcısı, güzel sıfatların teşvikçisi, her türlü iyinin emredicisi ve her türlü kötünün yasaklayıcısı, sadece Allah'a kulluk etmeyi emredici olarak, gönderdi.

İslâm Şeriatının Kolaylığı ve Hoşgörülüğü

Hz. Peygamber (s.a.a), insanlardan sadece "Lâ ilâhe illallah, Muhammedun Resulullah" demelerini, namaz kılmalarını, zekât vermelerini, ramazan ayında oruç tutmalarını, Beytullah'ı ziyaret etmelerini ve İslâm'ın hükümlerini benimsemelerini istedi. "Lâ ilâhe illallah, Muhammedun Resulullah" cümlelerini söylemek, bu

1- Bu konu için Muhsin Emin Amilî'nin A'yanu's-Şia adlı eserine bakınız.

cümleleri söyleyenin Müslüman'ın haklarını elde etmesi, sorumluluk ve yükümlülüklerini üstlenmesi için yeterli sayılmıştır.

İslâm İlkelerinin Yüceliği

Hız. Peygamber (s.a.a), bütün insanların haklar bakımından aralarında eşitlik olması, bir kişinin diğer kişiden ancak takva ve kötülüklerden sakınmakla üstün sayılacağı, müminlerin birbirlerinin kardeşi, birbirlerine eşit oldukları, yani kanlarının birbirine denk değerde olduğu ve en aşağı sosyal konumda olanın sosyal güvenlik talebinin karşılanması gerektiği ve yine İslâm'a girenlerin genel affa kavuşacakları ilkeleri ile gönderildi.

Hız. Peygamber (s.a.a) yüce Allah'tan aldığı parlak bir şeriat ve adil bir yasal sistem ortaya koydu. Bu yasal sistem, insanların ibadetlerini, fertler arasındaki ilişkileri ve muameleleri, dünya hayatları ile ahiretleri için ihtiyaç duyacakları düzenlemeleri bir bütün olarak içeriyordu. Bu yasal sistem ibadetle, siyasetle, sosyal ilişkilerle ve ahlâkla ilgili ayrıntıları kapsıyordu. Gelecekte insan hayatında meydana gelecek ve insanoğullarının ihtiyaç duyacakları hiçbir gelişmeyi dışarıda bırakmıyordu. Başka bir deyimle meydana gelen her yeni gelişmenin, vuku bulan her olayın İslâm şeriatında Müslümanlar tarafından kabul edilmiş ve gerektiğinde başvurulacak bir dayanağı, bir temeli vardı.

Üstelik, İslâm dininde ibadetler sadece ibadetle sınırlı bir işlev taşımıyordu. Bu ibadetlerde ibadet olmalarının yanı sıra bedensel, sosyal ve siyasî faydalar vardı. Meselâ taharet ibadeti temizlik faydasını içeriyordu. Namazda psikolojik ve bedensel egzersiz vardı. Cemaatle kılınan namazlar ve hac, açıkça görülen sosyal ve siyasî faydalar içeriyordu. Oruncun insan sağlığına sağladığı yararlar inkâr edilemezdi. İslâm hükümlerinin gizli faydaları bir yana, bu hükümlerin açık faydalarını tek tek sayıp dökmek ya imkânsız veya çok zor bir iştir.

Bu din birçok güzellikler içerdiği gibi akılla uyuşan hükümlere sahiptir. Uygulanması kolaydır ve hoşgörülüdür. Zorluğu kaldırmıştır. İki şahadet cümlesi ile yetinmektedir. İlkelerinde yücelik, kesin kararlılık ve ciddiyet vardır. Bu yüzden insanlar bu dine akın akın girdiler. Bu dinin mensupları yeryüzündeki ülkelerin önemli bir bölümüne hâkim oldular. Bu dinin ışığı yeryüzünün doğusunu ve

batısını aydınlattı. Yeryüzünün bütün bölgeleri ve yöreleri dönem dönem bu dinin sancağı altına girdi. Bu din sayesinde ırkları ve dilleri birbirinden farklı olan milletler birbirleriyle kaynaştı.

Bu dinin ilk ortaya çıktığı dönemde Hz. Peygamber (s.a.a) Mekke'yi gizlice terk etmek zorunda kaldı. Sahabîleri işkence görüyor, aşağılanıyor ve dinlerinden döndürülme girişimlerine maruz kalıyorlardı. Bir defasında gizlice Habeşistan'a göç ediyorlar, başka bir defasında saklana saklana gerçekleştirdikleri yolculuklarla Medine'ye sığınıyorlardı. İşte bu önder adam, sözünü ettiğimiz sahabîleri ile önce zamanında yapamadığı bir umre ziyaretini gerçekleştirmek üzere Mekke'ye ayak basıyor, çağrısının düşmanları onu önleyemiyor, engelleyemiyor. Kısa bir süre sonra ise Mekke'ye bir fethedici sıfatı ile giriyor, bu şehrin halkına bir damla kan dökmeden egemen oluyor. İnsanlar İslâm dinine isteyerek ve bazen de istemeyerek giriyor. Arap kabilelerinin şefleri gönderdikleri heyetler aracılığı ile itaat dizginlerini o önder adamın ellerine veriyorlar.

Bu önder adam, daha Mekke şehrini fethetmeden öyle bir güce ulaştı ki, elçilerini ve temsilcilerini Kisra, Kayser ve onlardan alt düzeydeki dünya hükümdarlarına göndererek onları İslâm'a çağırabildi. Bütün zorluklarına rağmen Kayser'in, yani Bizans imparatorluğunun bazı bölgelerine askerî seferler düzenledi. Yüce Allah'ın Nasr, Feth ve diğer surelerindeki açık vurgulamaları uyarınca ve tarih kitaplarının bize haber verdikleri üzere Rabbinin kendisine vaat ettiği gibi bu önder adamın getirdiği din bütün diğer dinlere üstünlük kurdu.

Bu din, ona insafsız bir dille saldırmak isteyenlerin anlattıkları gibi kılıca ve baskıya dayanan bir yayılma yöntemi uygulamadı. Tam tersine yüce Allah'ın şu emrini ilke edindi: **"İnsanları Rabbinin yoluna hikmet ve güzel öğütle çağır, onlarla üslûpların en güzeli, en etkilisi ile tartış."**¹ Hz. Peygamber, Mekke halkına ve diğer Araplara karşı savaş başlatmadı. Aksine, onlar Hz. Peygamber'e karşı savaş açtılar, onu öldürmek istediler ve onu Mekke'den çıkardılar. Hakkında semavî kitap inen dinlerin bağlılarının dinlerine bağlı kalmalarını onayladı, onları İslâm'a girmeye zorlamadı.

1- Nahl, 125

Kur'ân-ı Kerim

Yüce Allah, Peygamberi'ne, onu peygamber olarak gönderdiğinde açık ifadeli, hiçbir tarafına batılın sızmadığı Arapça bir Kur'ân indirdi. Hz. Peygamber (s.a.a) onunla belâgat ustalarını âciz ve fesahat ustalarını dilsiz bıraktı. Onun üzerinde belâgat ve fesahat ustalarına meydan okudu; ama onlar onun benzerini ortaya koyamadılar. Oysa bu kimseler Arapların en önde gelen fesahat ustaları idi, hatta fesahat ve belâgat onlarda son buluyordu. Hakîm ve Alîm olan Allah katından indirilmiş olan bu yüce kitap, dinî hükümleri, geçmişteki toplumların haberlerini, ahlâkı arındırmayı, adaleti emredip zulmü yasaklamayı, onu gökten inen kitaplardan bile farklı yapacak şekilde her şeyi açıklamayı içeriyordu. Birbirini izleyen çağlarda ve gelip geçen günlerde sürekli okunmasına rağmen çekicilik ve yeniliğini korumuştur. Açıklama tarzı akılları şaşkınlığa uğrattır. Okunması ne kadar tekrarlanırsa tekrarlansın, çağı ne kadar eskide kalırsa kalsın insan zevkine bıkkınlık vermez.

Kur'ân-ı Kerim, cahillerin yaşadıkları cahiliye karanlıkları içinde bilimsel ve kültürel bir devrim meydana getirmede bir mucizedir. O bu devrimin temellerini sağlam ve tutarlı ilmi bir yönetime dayandırdı. İlmi teşvik etti ve onu insanın kendine lâıyk kemale doğru yükselmesinin ilk faktörü saydı. Düşünmeyi, akıl yürütmeyi, denemeyi, tabiatın görüntülerini incelemeyi ve tabiatın kanunlarını ve yasalarını keşfetmek için bu alanda derinleşmeyi teşvik etti. İnsanın sosyal hayatının dayanağını oluşturan bütün ilim dallarını zorunlu kıldı. Kelâm, felsefe, tarih, fıkıh ve ahlâk gibi teorik ilimlere önem verdi. Taklidi ve zanna dayanmayı yasakladı ve açık delile sarılmanın temellerini attı.

Çalışmaya, ciddiyete, iyiliklerde yarışmaya özendirirken aylaklığı, tembelliği yasakladı. Birliğe çağırdı ve ayrılığı reddetti. Irkçılığı ve cahiliye kültürünün körüklediği kabile taassubunu ortadan kaldırdı.

İslâm yaratılıştta, doğal oluşumda, yasa yapımında, sorumlulukta, cezada ve ödülde adaleti esas kabul etti. Bu din, insanoğullarının Allah'ın kanunu ve şeriatı önünde eşit olma hakkına sahip olduğunu haykıran, sınıf ayrılığını, ırk ayrımcılığını kınayan, Allah katında üstünlük gerekçesini manevî bir kriter olan kötülüklerden sakınmaya ve iyiliklerde yarışmaya bağlayan, bu üstünlüğü insan toplumunun fertleri arasında sınıfsal bir ayrıcalık sebebi saymaya izin vermeyen ilk din oldu.

İslâmiyet güvenliği korumaya, mal, kan ve ırz dokunulmazlığına büyük önem verdi. Güvenliğin ve adaletin berkarar olması için gereken ortamı pekiştirdikten sonra güvenliğin ihlâl edilmesine veya ortadan kaldırılmasına şiddetli cezalar öngördü. Ama cezaları bu tür sosyal hastalıkların tedavisinde en son başvurulacak bir ilâç olarak kabul ettiği gibi, bu ilâca başvurduğunda da verilecek cezanın, insan için öngördüğü özgürlükle bağdaşık olmasını şart koştu. Bundan dolayı İslâm şeriatında yargı, gerekli bütün teminatlar ile birlikte adalet, güvenliği yerleştirme ve yasal hakların sahibine verilmesi ilkesi üzerine oturtulmuştur.

İslâmiyet organik ve psikolojik sağlık ve esenliğin korunmasına son derece büyük bir özen göstermiş, bütün yasal düzenlemelerini hayatta önemli olan bu ilke ile uyumlu olarak belirlemiştir.

İslâm Şeriatında Farzlar ve Yasaklar

İslâm şeriatında gereklilikler (farzlar) ve haramlar gerçek fitrî temellere, insanı cahiliye karanlıklarından çıkarıp hak ve kemal aydınlığına yönlendirmek için gelen yüce şeriatın amaç ve karakterinin gerektirdiği hususlara dayanır. İnsanın kemale ermesi için ihtiyaç duyduğu ve ermeye çalıştığı kemal için dayanak olan her şey İslâm şeriatında insan karşısına emir olarak çıkarılmış ve ona ulaşmanın yolları şeriat tarafından hazırlanmıştır. Bunun yanı sıra İslâm şeriatı, insanı arzu edilen gerçek mutluluktan mahrum eden her şeyi haram ilân etmiş ve bedbahtlık çukuruna düşmeye götüren bütün geçitleri kapatmıştır.

İslâmiyet, şeriatın ilkeleri ile çelişmeyen, kemal merdiveninin basamaklarını çıkmayı engellemeyen, dünya hayatına ait bütün nimetleri, hazları ve güzellikleri serbest ilân etmiş, yüce amaçlara paralel ve o amaçlarla eş zamanlı olarak bu dünyalık hazların sınırlarını belirlemiş, bunların içinde zararlı olanları haram ederek insana benimsenmesi ve uyulması yaraşanları gerekli ve farz saymıştır.

Bununla birlikte İslâm şeriatı, ahlâkî erdemleri akıllı ve zeki bir insanın bu dünyada edinin mutluluğa ulaşacağı ve ahirette de sürekli ve ebedî bir hayat yaşamasını garanti edeceği temel hedefler olarak saymıştır.

İslâm, kadına son derece büyük bir özen göstermiş, onu ailenin temel direği ve evlilik hayatında mutluluğun temeli kabul etmiş, ona şerefini ve onurunu garanti eden, kendisinin, çocuklarının ve içinde yaşadığı toplumun mutluluğunu gerçekleştiren haklar tanımış ve görevler yüklemiştir.

Kısacası İslâmiyet, insan toplumunun gelişmesi ve ilerlemesi için ihtiyaç duyacağı hiçbir yasal düzenlemeyi ihmal etmemiştir.

SON PEYGAMBER'İN İLMİ MİRASI

Yüce Allah şöyle buyuruyor: **"Ümmîler arasından kendilerine Allah'ın ayetlerini okuyan, onlara kitabı ve hikmeti öğreten bir peygamber gönderen Allah'tır. Kuşkusuz onlar, daha önceleri apaçık bir sapıklık içinde idiler."**¹

İslâm tarihi ile ilgili incelemeler, bize son peygamber Hz. Muhammed'in gönderilişinin getirdiği önemli sonuçları açıkça gösteriyor. Bu ilâhî görevlendirmenin başta gelen kazanımlarını şöyle sıralayabiliriz:

- 1- Hz. Peygamber'in bütün insanlığa tebliğ etmeye çalıştığı kapsamlı bir ilâhî risalet.
- 2- Bu risaletin meşalesini taşıyan ve ilâhî mesajı diğer milletlere aktaran Müslüman bir ümmet.
- 3- Bağımsız bir siyasî yapının ve benzersiz bir ilâhî düzenin sahibi olan bir İslâm devleti.
- 4- Önder Peygamber'in halifeliğini üstlenen ve onu en iyi şekilde temsil eden masum bir önderlik.

Eğer bakışlarımızı kulaktan kulağa geçen veya yazıya geçirilen ve derlenip toparlanan İslâm'ın kültürel mirası üzerinde yoğunlaştırsak ve son Peygamber'den (s.a.a) kalan mirası "onun okuduğu vahiy veya ondan duyulan söz olmak üzere insanlığa ve İslâm ümmetine sunduğu kazanımların tümü" şeklinde tarif edersek, onun insanlığa ve İslâm ümmetine sunduğu mirası şu şekilde tasnif etmemiz gerekir:

- 1- Kur'ân-ı Kerim
- 2- Sünnet-i Nebevî

Bu iki miras kaynağının ortak özelliği, göğün bu yüce peygamber aracılığı ile insana sunduğu bağışlar olmalarıdır. Çünkü bu iki kaynak

1- Cum'a, 2

da yüce Allah'ın hevâdan konuşmayan Hz. Muhammed'in kalbine indirdiği vahyin ürünüdür.

Kur'ân-ı Kerim'in ilk karakteristik özelliği şeklinin ve muhtevasının, bir başka deyişle sözünün ve özünün bir arada Allah'tan gelmesidir. Onun ifade tarzı ilâhî ve mucizevî olduğu gibi, içeriği de öyledir. Bunun yanı sıra sahih rivayetler ile tarihî kaynakların kanıtladıklarına göre Kur'ân-ı Kerim'in toplanması ve bir kitap hâlinde derlenmesi işlemleri bizzat Resulullah'ın (s.a.a) döneminde tamamlandı ve Kur'ân, orijinal şekli ile hiçbir değişikliğe uğratılmadan bize kadar geldi.

Kur'ân'ın, Resulullah'ın (s.a.a) zamanında bir kitap hâlinde derlendiğini kanıtlayan tarihî belgeler az değildir. Biz burada biri Kur'ân'dan ve öbürü Kur'ân dışından alınan iki belge ile yetiniyoruz. Kur'ân'dan alınan belge yüce Allah'ın şu buyruğudur: **"Yine onlar: 'Bu Kur'ân, onun başkasından yazdırıp da kendisine sabah-akşam okunmakta olan, öncekilere ait masallardır.' dediler."**¹

Kur'ân dışından alınan belge ise, Emirü'l-Müminin Ebu Talip oğlu Ali'den (a.s) gelen bir rivayettir ki, o rivayete göre Hz. Ali şöyle diyor:

*"...Resulullah'a (s.a.a) inen hiçbir ayet yoktur ki, bana okutmuş olmasın ve bana yazdırmış olmasın. Böylece ben o ayeti kendi yazımla yazardım. Yine ona inen hiçbir ayet yoktur ki, bana onun tevîlini, tefsirini, neshedenini, neshedilenini, muhkemini, müteşâbihini, özel nitelikli olanını, genel nitelikli olanını öğretmiş olmasın. Arkasından Allah'ın bana onları kavramayı ve aklımda tutmayı nasip etmesi için dua etti. Bu yüzden onun benim için yaptığı bu duadan sonra, ne Allah'ın kitabından olan bir ayeti ve ne bana yazdırdığı bir bilgiyi hiç unutmuş değilim."*²

Hız. Peygamber'in (s.a.a) Kur'ân'ı eksiksiz olarak tebliğ ettiği, günümüzde Müslümanlar arasında elden ele dolaşan Kur'ân'ın Hız. Peygamber (s.a.a) zamanında elden ele dolaşan Kur'ân'ın aynısı olduğu, o Kur'ân'a bir şey eklenmediği gibi hiçbir eksilmeye de uğratılmadığı konusunda bütün Müslümanlar hemfikirdirler.

Sünnete ve nebevî hadise gelince; bu kaynağın sözü beşerî, fakat içeriği ilâhîdir. Temel karakteristiği, tam bir fesahat örneği olmasıdır.

1- Furkan, 5

2- el-Kâfî, c.1, s.62-63, İlmin Fazileti Kitabı, Hadis İhtilâfı Babı

Bu metinler Resulullah'ın büyüklüğünü, kemalini, masumluluğunu ve ilâhî desteğe mahzar oluşunu somut bir şekilde yansıtmaktadır.

Bundan dolayı Kur'ân-ı Kerim, yasal düzenlemelerin ilk kaynağı ve insanlığın hayatı boyunca ihtiyaç duyacağı bilginin esas pınarıdır. Nitekim yüce Allah şöyle buyuruyor: **"De ki, doğru yol sadece Allah'ın yoludur. Eğer sana gelen bilgiden sonra onların arzularına uyacak olursan, Allah tarafından ne bir dost ve ne bir yardım edici bulamazsın."**¹

Kur'ân-ı Kerim, sünneti ilâhî yasa koyma işleminin ikinci kaynağı saymıştır. Çünkü Hz. Peygamber Kur'ân'ın yorumlayıcısı ve kendisine uyulacak bir örnek olması itibarı ile, onun sünneti Kur'ân'ın ardından ikinci derecede yasa koyma kaynağı kabul edildi ve insanlara onun emirlerine uyup yasakladıklarından kaçınmaları talimatı verildi.²

Fakat üzülerek belirtelim ki, Resulullah'ın (s.a.a) sünneti ondan sonra, özellikle ilk halifeler döneminde kötü bir durumla karşı karşıya bırakıldı. Çünkü Ebu Bekir ile Ömer, Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinin derlenmesini yasakladılar; hatta bazı sahabîlerin yaptıkları derlemeleri yaktılar. Bu olumsuz tutumun özellikle Ömer tarafından ısrarla savunulan gerekçesi, Kur'ân-ı Kerim'e yönelik tizizlikti. Onlara göre hadisleri derlemek ve bunlara önem atfetmek, yavaş yavaş Kur'ân'ı ihmal etmeye veya hadis metinleri ile ayet metinlerinin birbirine karışması ile Kur'ân'ın kaybedilmesine yol açacaktı.

Fakat Ehl-i Beyt, onların bağlıları ve birçok Müslüman Resulullah'ın (s.a.a) sünnetine lâyık olduğu saygı ve kutsallaştırma yaklaşımını sergilediler. Bu yaklaşımı gösterirken ilhamlarını Kur'ân'dan aldılar. Bunun sonucu olarak bu konuda aralarında hadis ezberleme, birbirine aktarma, derleme ve metinleri karşılaştırma faaliyetlerini yürüttüler. Bütün bu faaliyetleri, derlemeye yönelik resmî yasaklamaya rağmen gerçekleştirdiler. Öyle anlaşıyor ki, bu derleme yasağının arkasında söylenenin dışında başka bir gerekçe vardı. Çünkü ileri sürülen gerekçelerin asılsızlığı ortaya çıkmıştı. Nitekim bu yasaklayıcı dönemden sonra bilginler ve halifeler bu yasağa karşı çıkararak hadis derlemeyi teşvik etmeye yöneldiler.

1- Bakara, 120

2- Nahl, 44; Ahzâb, 21; Haşr, 7

Sünneti derlemeye ilk girişen ve bu işe son derece büyük önem veren kişi, Resulullah'ın himayesinde yetişip büyüyen ve vasisi olan Ebu Talip oğlu Ali'dir. Hz. Ali bu konuyu şöyle anlatıyor:

"Ben her gündüz ve her gece birer defa Resulullah'ın (s.a.a) yanına girerdim. O benimle baş başa kalırdı. O nereye giderse, ben de onunla birlikte giderdim. Resulullah'ın (s.a.a) ashabı onun benden başka hiç kimseye böyle davranmadığını biliyorlardı... Ben ona bir soru sorduğumda, cevap verirdi. Sustuğumda ve sorularım tükendiğinde, o benimle konuşmaya başlardı. Resulullah'a (s.a.a) inen hiçbir ayet yoktur ki, bana okutmuş olmasın ve bana yazdırmış olmasın. Böylece ben o ayeti kendi yazımla yazardım. Yine ona inen hiçbir ayet yoktur ki, bana onun tevilini, tefsirini... öğretmiş olmasın. Allah'ın ona öğrettiği bütün helâlleri, haramları, emirleri, yasakları, eskiden olanları ve bundan sonra olacakları, daha önceki peygamberlere inen itaat ve günahla ilgili bütün ilâhî bilgileri mutlaka bana öğretti. Ben de bunları ezberledim ve bir tek harfini bile unutmadım..."¹

Hiz. Ali (a.s) Resulullah'ın (s.a.a) kendisine yazdırdığı hadislerden oluşan derlemeleri Kitab-u Ali ve el-Camia veya Sahife adları ile bilinen kitaplarında toplamıştır.

Hicrî 450 yılında vefat eden Ebu Abbas Necaşî şöyle der: Muhammed b. Cafer (Temimî lakaplı, nahiv bilgini ve onun icazet hocası) bize Azafir Sayrefî'ye dayanarak haber verdiğine göre Azafir Sayrefî şöyle dedi: "Bir defasında Hakem b. Uteybe ile birlikte İmam Bâkır'ın (a.s) yanındaydım. Hakem, İmam Bâkır'a soru sormaya başladı. İmam ona saygı besliyordu. Bir konuda görüş ayrılığına düştüler. Bunun üzerine İmam Bâkır: *'Yavrum, kalk ve Kitab-u Ali'yi çıkar.'* dedi. O, bir muhafaza içinde saklı büyük bir kitap çıkardı. İmam, muhafazayı açtı ve kitaba bakmaya başladı, sonunda tartıştıkları meseleyi bulup çıkardı ve *'Bu kitap Ali'nin yazısı ve Allah Resulü'nün yazdırmasıdır.'* dedikten sonra Hakem'e dönerek şunları söyledi: *Ey Ebu Muhammed, sen, Seleme ve Ebu Mikdam sağa-sola, istediğiniz yere gidin. Allah adına yemin ederim ki, Cebrail'in üzerlerine indiği hiçbir kavmin yanında ondan daha güvenilir bilgi bulamazsın.*"²

1- Besair'ud-Derecât, s.198; el-Kâfi, c.1, s.62-63

2- Tarihu't-Teşrii'l-İslâmî, 31

İbrahim b. Haşim'den nakledildiğine göre İmam Bâkır (a.s) şöyle dedi: *"Kitab-u Ali'de tırmalama cezasına varıncaya kadar ihtiyaç duyulan her şey vardır."*¹

"Sahifet-u Ali" veya "el-Camia" adlı esere gelince; bu eser Hz. Ali tarafından derlenmiş bir başka hadis kitabıdır. Uzunluğu yetmiş dirsek boyudur. Ebu Basir'in verdiği bilgiye göre İmam Sadık ona bu kitap konusunda şunları söyledi: *"Camia, bizim yanımızdadır. O, bir sahifedir ki uzunluğu Resulullah'ın (s.a.a) ziraiyle yetmiş zira eder. Peygamber söylemiş, yazdırmış, Ali de yazmıştır. Onda bütün helâller, haramlar ve insanların ihtiyaç duyacakları her şey vardır. Hatta birini tırmalayıp yaralamanın cezası bile onda yazılıdır."*²

İşte Ehl-i Beyt'in sünnet karşısındaki tutumu budur.

Ama ilk iki halifenin dönemlerindeki resmî devlet tutumuna gelince; bu tutum, geride çok büyük olumsuz sonuçlar bıraktı. Çünkü söz konusu yasak bir yüzyıldan az olmayan bir süre devam etti ve birçok hadisin kaybolmasına yol açtı. Bu durum İsrailiyat'ın Müslümanların kültür kaynaklarına sızmasına kapı açtı. Ayrıca şahsî görüş (re'y) ve istihsan kapısının ardına kadar açılması sonucunu getirdi. Öyle ki, şahsî görüş (re'y), yasa koymanın kaynaklarından biri oldu; hatta bazıları bunu apaçık nebevî sünnetin metinlerinin önüne geçirdi. Çünkü birçok hadis metni bilimsel eleştiri karşısında ayakta kalamadı. Bu da Ehl-i Sünnet nezdinde hadis metinlerinin kıt kalmasına ve sonraki yüzyıllarda ümmetin bu alandaki ihtiyacına cevap vermeye yetmemesine yol açtı.

Fakat Ehl-i Beyt bütün kararlılıkları ile bu azgın akıma karşı koydular ve gerek yönlendirici çabaları ve gerekse imamlık ve meşru halifelik sıfatlarının gereği olarak sünnetin müminler arasında kaybolmaktan korunmasını başardılar. Çünkü nasla belirlenmiş imamın ve halifenin başta gelen görevi, şeriatı ve onun metinlerini kaybolmaktan korumaktır.

Bundan dolayı sünnet araştırmacılarının, Ehl-i Beyt ile bağlılarının nezdindeki sünnet kaynaklarına başvurmaları zorunludur. Çünkü onlar Peygamberimizin evinde neler olduğunu en iyi bilen kimselerdir.

1- Tarihu't-Teşrii'l-İslâmî, 32

2- Tarihu't-Teşrii'l-İslâmî, s.33

Ehl-i Beyt'e göre sünnet; inancın, fıkhn, ahlâkın, eğitimin ve insanlığın hayatın her alanındaki ihtiyaç duyduğu bütün düzenlemelerin ayrıntılarını kapsar.

Hız. Peygamber'in (s.a.a) torunlarından İmam Cafer b. Muhammed Sadık (a.s) bu gerçeğı şu sözü ile ifade ediyor: *"Hiçbir şey yoktur ki, onun hakkında kitapta bir ayet veya sünnette bir açıklama olmasın."*¹

Resulullah'ın (s.a.a) Mirasından Örnekler

1- Akıl ve İlim

a) Resulullah (s.a.a) akla son derece büyük bir önem verdi. Onu tarif etti, hayattaki görev, sorumluluk, davranış ve mükafatı hakketme düzeyinde görevini ve rolünü, açıkladı. Bunların yanı sıra gelişmesinin ve tekâmül etmesini sağlayan faktörleri sayarak şöyle buyurdu:

"Akıl, cehalete düşmekten koruyan bir bağ, bir dizgindir. Nefis, en pis bir hayvan gibidir. Eğer dizginlenmezse şaşırır. Buna göre akıl cehalete düşmekten koruyan bir dizgindir. Yüce Allah akıı yarattı ve ona 'Gel.' dedi. O da geldi. Arkasından ona 'Geri dön.' dedi, o da geri döndü. Sonra Allah (Tebareke ve Tealâ) ona şöyle dedi: İzzetim ve celalim hakkı için senden daha önemli, daha büyük ve daha itaatkâr bir şey yaratmadım. Seninle [hilkati] başlatır, seninle yenileyeceğim. Sevap sana ve ceza da senin aleyhinedir."

"Akıldan yumuşak huyluluk (hilim) çıkar. Hilimden ilim, ilimden rüş (olgunluk), rüşten afiflik, afiflikten sakınmak, sakınmaktan hayâ, hayâdan vakar, vakardan hayra devam etme, hayra devam etmekten kötülükten nefret etmek ve kötülükten nefret etmekten iyiliğe tavsiye edene itaat çıkar."

"Bu sayılanlar, hayır türlerinin on tanesidir. Bu on hayır biriminin her birinin on türü vardır..."²

1- el-Kâfi, c.1, s.48

2- Bu hadisin tamamı için "Tuhefu'l-Ukul" adlı eserin "Hz. Peygamber'in Öğütleri ve Hikmetli Sözleri" başlıklı bölümüne başvurun. Rivayete göre Hristiyan dinine mensup bir kişi olan Şem'un b. Lavî, bir gün Hz. Peygamber'e geldi ve onunla yaptığı uzun tartışmaların ardından Müslüman oldu. Bu tartışmalar sırasında Peygamber'e: "Bana akıl hakkında bilgi ver. Akıl ne olduğunu, nasıl bir şey olduğunu, ondan nelerin dallandığını, nelerin dallanmadığını anlat. Onu ve onun bütün türevlerini bana tanımla." dedi. Hz. Peygamber de ona cevap vermek üzere

b) Önder Peygamberimiz (s.a.a) ilme ve marifete büyük önem verdi. İlmin hayattaki fonksiyonunu ve diğer kemal türleri ile karşılaştırıldığında taşıdığı değeri açıklamak üzere şöyle buyurdu:

"İlmi aramak, onun peşinden koşmak her Müslüman için farzdır. İlmi bulunabileceği yerde arayın, onu ehlinden alın. İlmi Allah için öğretmek hasene (sevabı olan bir iş), onu aramak ibadet, onu müzakere konusu yapmak tespih, onunla amel etmek cihat, onu bilmeyenine öğretmek sadaka, onu ehli olana sunmak yüce Allah'a yaklaşıtııcı bir davranıştır. Çünkü ilim helâl ve haramın göstergesi, cennet yollarının işaret feneri, yalnızlıkta yoldaş, gurbette ve teklikte arkadaş, uzlet köşesinde konuşan, sevinçte ve üzüntüde rehber, düşmanlara karşı silâh ve dostlar yanında ziynettir. Allah onun sayesinde bazı kavimleri yükselterek hayırda önder yapar. Öyle ki, onların eserleri iktibas edilir, davranışları ile yol bulunur, görüşlerine başvurulur. Melekler dostluklarını arzular, kanatları ile onları okşarlar, dualarında onları kutsarlar. Denizlerdeki balıklar ile böceklerle, karadaki yırtıcılar ile küçükbaş hayvanlara varıncaya kadar kuru, yaş her varlık onlar için Allah'tan af diler. İlim, kalpleri cehaletten kurtaran hayat, gözleri karanlıktan koruyan ışık ve bedenlerin zaafını gideren güçtür. İlim, kulu seçkinlerin mertebelerine, iyilerin meclislerine, dünyada ve ahirette yüksek derecelere ulaştırır. İlimdeki müzakere oruca ve onu öğrenip hıfzetmek namaza denktir. Onun sayesinde Rabbe itaat edilir, onun sayesinde akrabalık ilişkileri gözetilir, yine onun sayesinde helâl ile haram bilinebilir. İlim, amelin imamı, önderidir; amel ona tâbidir. Allah, ilmi iyi kullara ilham eder, kötülerini ise ondan mahrum bırakır. Allah'ın ilim payından mahrum etmediği kimselere ne mutlu!"

"Akıllı kişinin özellikleri, kendisine karşı cahilce davranana yumuşak davranması, kendisine zulmedene karşılık vermemesi, kendisinden aşağı olanlara alçakgönüllü davranması, kendisinden üstte olanlar ile iyilikte yarışmasıdır. Akıllı kişi konuşmak istediğinde önce düşünür. Eğer söyleyeceği söz hayır ise konuşur ve kazanç elde eder. Eğer söyleyeceği söz kötü ise susar ve kurtulur. Eğer fitne ile karşılaşır Allah'a sığınarak elini ve dilini tutar. Fazilet gördüğü zaman onu fırsat bilir. Hayâ kendisinden hiç ayrılmaz. Hiçbir zaman hırslı görünmez. İşte akıllı kişi bu on hasletle tanınır."

metnini verdiğimiz hadisi dile getirdi. Daha geniş bilgi için "Kelimetu'r-Resuli'l-Âzam" adlı esere de (s. 91) başvurulabilir.

"Cahilin nişaneleri, kendisi ile düşüp kalkanlara zulmetmesi, kendisinden aşağı konumda olanlara karşı saldırgan olması, kendisinden üst konumda olanlara karşı gelmesidir. Konuşması tedbirsiz ve düşüncesizdir. Eğer konuşursa, günah işler ve eğer susarsa, gaflete dalar. Eğer karşısına fitne çıkarsa, ona balıklama ve acele ile dalıp helâk olur. Eğer karşısına fazilet çıkarsa, ona arka döner ve ağırdan yaklaşır. Eski günahlarından korkmaz ve ömrünün geri kalan bölümünde günah işlemekten vazgeçmez. İyilik karşısında yavaş ve geç kalır. Kaçırdığı veya kaybettiği iyiliğe üzülmez. Bu on haslet de akıldan yoksun cahilin niteliklerini oluşturur."¹

2- Şeriatın Kaynakları

c) Resullerin sonuncusu olan Hz. Peygamber (s.a.a) bütün insanlara gerçek mutluluğun yolunu gösterdiği gibi, kendilerine açıkladığı talimatlara uymaları şartı ile o mutluluğa ulaşmayı da garanti etti. Resulullah'ın (s.a.a) açıklamalarına göre mutluluk yolu, biri diğerinin yerine geçmeyen iki önemli emanet olan temel kaynağa sarılmaktır. Hz. Peygamber bu konuda şöyle buyurmuştur:

"Ey insanlar, ben sizin öncünüz, önden gideninizim (sizden önce sizden ayrılacağım). Sizler havuzun başında bana geleceksiniz. Ben size iki emaneti soracağım. O iki emanet konusunda benden sonra ne yapmanız gerektiğine bakın. Çünkü lütufkâr ve her şeyden haberdar olan Allah bu iki emanetin bana varıncaya dek birbirinden ayrılmayacağını bana haber verdi. Ben bunu Rabbimden istedim, o da bunu bana verdi. Haberiniz olsun ki, bu iki emaneti size bıraktım. Bunlar Allah'ın kitabı ile soyum olan Ehl-i Beyt'imdir. Ehl-i Beyt'im'in önüne geçmeyin ki, ayrılığa düşersiniz. Onların gerisinde kalmayın ki, helâk olursunuz. Onlara bir şeyler öğretmeye kalkışmayın ki, onlar sizden daha bilgilidirler."

"Ey insanlar, sizi arkamdan birbirinizin boynunu vuran kâfirler olarak bulmayayım, yoksa beni önüne geleni silip süpüren bir sel yatağı gibi bir ordu içinde bulursunuz."

1- Biharu'l-Envar, c.1, s.171, Müessesetu'l-Vefa basımı; Tuhefu'l-Ukul, s.28, Müessesetu'n-Neşri'l-İslâmî basımı

"Haberiniz olsun ki, Ebu Talip oğlu Ali benim kardeşim ve vasımdır. O benden sonra Kur'ân'ın tevili üzerinde, benim tenzili üzerinde savaştığım gibi savaşır."¹

Kur'ân ve Onun Benzersiz Fonksiyonu

d) Hz. Peygamber (s.a.a) en geniş ve fasih ifade ile Kur'ân'ın büyüklüğünü tanımladı. Onun hayattaki rolünü, ona tam anlamı ile sarılmanın değerini bütün insanlara hitap ederek ortaya koydu. Bu konudaki sözleri şunlardır:

"Ey insanlar, sizler bir dinlenme, bir geçiş yurdundasınız. Bir yolculuğun sırtındasınız. Yolculuk sizi hızla götürüyor. Gecenin, gündüzün, güneşin, ayın, her yeniye yıprattıklarını, her uzağı yakınlılaştırdıklarını, her vaadi ve tehdidi yanınıza getirdiklerini gördünüz. O hâlde geçişin uzaklığına uygun malzemeyi hazırlayın. Burası belâ ve sınav, kesilme ve yok olma yurdu. İşler üzerinize karanlık gece katmanları gibi çöreklenip karışık görüldüğü zaman Kur'ân'a sarılın. Çünkü Kur'ân, şefaati kabul gören bir şfaatçi ve tanıklığı onaylanan bir şikâyetçidir. Kim onu önüne alır ve kendine imam edinirse, o onu cennete götürür. Kim onu arkasına atarsa, o onu cehenneme sürükler. Kim onu rehber edinirse, o ona doğru yolu gösterir. O, meselelerin nihaî çözümünü ayrıntılarıyla içeren bir hüküm kitabıdır, bir açıklamadır, kesin bilgilerin kaynağıdır. O, hak ile batılı kesin olarak ayırır, şaka değildir. Onun zahiri ve batını vardır. Zahiri Allah'ın hükmü, batını ise Allah'ın ilmidir. Zahiri güzel, batını ise derindir. Onun sınırları, işaretleri ve sınırlarının, işaretlerinin üzerinde de sınırları ve işaretleri vardır. Acayıpleri sayıya sığmaz. İlginç şeyleri eskimez. Hidayet kandillerini içerir. Hikmetin işaret feneridir. Sıfatını tanıyan [çıkarsamada bulunabilen] için marifet rehberidir. Şu hâlde kişi gözünü dört açsın, bakışını netleştirsin. O zaman helâk olmaktan kurtulur ve tıkanıp kalmaktan uzaklaşır. Çünkü düşünmek, kalp gözünün hayatıdır. Tıpkı ışıktan aydınlık alan birinin karanlıkta yürümesi gibi. Bu durumda sizin için kurtuluş kolaylaşır ve korkulu gözlerle etrafı gözetlemeniz azalır."²

1- Ayanu's-Şia, c.2, s.226; Tarih-i Yakubî, c.2, s.101-102

2- Tefsiru'l-Ayyaşî, c.1, s.2-3; Kenzü'l-Ümmal, c.2, s.298

Dinin Rûknü Ehl-i Beyt

e) En son Peygamber (s.a.a), büyük emaneti, yani kendi Ehl-i Beyti olan Hz. Ali ile on bir oğlunu ve torununu çeşitli şekillerde tarif etti. Bu konuda söylediklerinden biri, son konuşmalarından birini oluşturan şu konuşmasıdır:

"Ey muhacirler ile ensar topluluğu ve ey cinlerden ve insanlardan bugün ve bu saatte beni dinleyenler! Söylediklerimi burada bulunanlar burada bulunmayanlara iletin. Haberinizi olsun ki, size Allah'ın kitabı Kur'ân'ı bırakıyorum. Bu kitapta, nur, hidayet ve açıklama vardır. Allah o kitapta hiçbir şeyi ihmal etmedi. O benim için Allah'ın size karşı hüccetidir. Bunun yanı sıra size en büyük bayrağı, dinin bayrağı ve hidayet ışığı olan vasım Ebu Talip oğlu Ali'yi bırakıyorum. Haberinizi olsun, o, Allah'ın ipidir. Hep birlikte ona sarılın, sakın ondan ayrılmayın. **Allah'ın size bağışladığı nimeti hatırlayın. Hani bir zamanlar düşman olduğunuz hâlde O, kalplerinizi uzlaştırdı da O'nun bu nimeti sayesinde kardeş oldunuz.**"¹

"Ey İnsanlar, bu Ebu Talip oğlu Ali, bugün ve bugünden sonra Allah'ın hazinesidir. Kim onu bugün ve bugünden sonra sever ve dost edinirse, o verdiği sözü yerine getirmiş ve kendisine düşen görevi gerçekleştirmiş olur. Kim bugün ve bugünden sonra ona düşmanca davranırsa, kıyamet gününde kör ve sağır olarak gelir ve Allah nezdinde kendi lehine bir hüccet bulunmaz."

"Ey insanlar, yarın benim yanıma Ehl-i Beyt'im dağınık, toz toprak içinde, itilip kakılmış, mazlum durumda, kanları önünüzde akan vaziyette, boyunlarınızda sapıklık biatlerinin ve cahillik şuralarının sorumluluğunu taşıyarak dünyaya taze bir gelinmiş gibi gönül kaptırmış olarak gelmeyin."

"Haberiniz olsun ki, bu işin adamları ve ayetleri vardır. Allah onların isimlerini kitabında bildirdi ve ben de size onları tanıttım. Bana gönderilen mesajı size ilettim. Fakat ben sizi cahilce davranan bir toplum olarak görüyorum. Benden sonra Allah'ın kitabını bilgiye dayanmadan tevil eden, sünneti arzuza uyduran, dininden dönmüş kâfirlere dönüşmeyin. Çünkü Kur'ân'a ters düşen her sünnet, her hadis ve her söz, geçersiz ve batıldır."

"Kur'ân hidayet imamıdır. Onun kendine ileten bir önderi vardır. İnsanları hikmet ve güzel öğütlerle ona çağırır. O benden sonraki

1- Âl-i İmrân, 103

veliyyulemr'dir (yetki sahibidir). O benim ilmimin, hikmetimin, gizli sırlarımın ve açığa vurduklarımın ve benden önceki peygamberlerin bıraktıkları mirasın vârisidir. Ben hem vârisim, hem geride mirasçı bırakanım. Sakın nefsiniz sizi yalanlamasın."

"Ey insanlar, Ehl-i Beyt'im hakkında Allah'ı göz önünde bulundurun. Çünkü onlar dinin temel direkleri, karanlıkların kandilleri ve ilmin madenleridirler. Ali benim kardeşim, vârisim, yardımcım, güvendiğim (yakınım), işimin yürütücüsü, sünnetim uyarınca taahhüdümün yerine getiricisidir. Bana ilk inanan ve ölümüm sırasında en son görüşeceğim ve kıyamet günü benimle buluşacakların ortasında yer alacak olan kimsedir. Bu söylediklerimi burada olanlarınız burada olmayanlara iletin. Kim ümmetin içinde kendisinden daha bilgilisi varken, bir kavme kör gözlü bir imamlıkla imam olursa, kâfir olur."

"Ey insanlar, kimin yaptığım işlerden dolayı üzerimde bir hakkı varsa, kimin benimle ilgili vadesi ileride dolacak bir hesabı varsa, bu konularda Ebu Talip oğlu Ali'ye gelsin. O onların hepsini tazmin eder. Böylece hiç kimsenin üzerimde hakkı kalmasın."¹

3- İslâm İnancının Temel İlkeleri

Yaratıcı Nitelenemez

"Yaratıcı, kendisini nitelediği sıfatlardan başka hiçbir sıfat ile nitelenemez. Duyu organlarının kendisini algılamaktan âciz olduğu, vehimlerin erişemediği, tasavvurların sınırlandırmadığı, gözlerin kapsayamadıkları yaratıcı nasıl nitelenebilir? O niteleyicilerin nitelemelerinden yücedir. Yakınlığında uzak ve uzaklığında yakındır. Nasıl'a nasıllık verip nasıl olmasını sağladığı için ona 'Nasıl?' denemez. 'Nerede'yi nerelendirdiği için O'nun hakkında 'Nerede?' denemez. O nasıllıktan ve neredelikten kopuk ve bağımsızdır. O kendisini nitelediği gibi tek ve sameddir. Niteleyiciler O'nu niteleme derecesine eremezler. O doğmadı, doğrulmadı ve hiç kimse O'nun dengi değildir."²

1- Biharul-Envar, c.22, s.484-487, Resulullah'ın son hutbesi

2- Biharul-Envar, c.2, s.94; el-Kifaye: Ebu'l-Mufaddal Şeybanî'nin Ahmed b. Mutavvak b. Sevar'dan, onun Muğire b. Muhammed b. Mihleb'den, onun Abdulgaffar b. Kesir'den, onun İbrahim b. Humeyd'den, onun Ebu Haşim'den, onun Mücahid'den, onun İbn-i Abbas'tan rivayet ettiğine göre bir gün Peygamberimiz

Tevhidin Şartları

"Kul; 'Lâ ilâhe illallah' (Allah'tan başka ilâh yoktur) dediği zaman cümlelerin beraberinde tasdik, tazim, haz duyma ve saygı olmalıdır. Kul; 'Lâ ilâhe illallah' dediğinde eğer bu cümlelerin beraberinde tazim yoksa, o kul bidat ehlidir. Eğer o cümlelerin beraberinde haz duyma yoksa, o kul iki yüzlü bir gösterişçi; eğer beraberinde saygı yoksa, o kul fasıktır."¹

Allah'ın Rahmeti

"İsrailoğulları'ndan iki kişi vardı. Biri ibadette gayretli, öbürü ise günahkârdı. İbadette gayretli olan kişi öbürüne: 'Yaptıklarından geri dur.' der, günahkâr kişi de: 'Beni Rabbim ile baş başa bırak.' derdi. Sonunda bir gün ibadette gayretli kişi öbürünü ağır olarak değerlendirdiği bir günah işlerken buldu ve yine: 'Yaptığından geri dur.' dedi. Günahkârın karşılığı: 'Beni Rabbim ile baş başa bırak, başıma gözetleyici olarak mı görevlendirildin?' oldu. İbadet düşkünü Yahudi, öbürüne: 'Allah adına yemin ederim ki, Allah seni affetmez ve seni cennetine koymaz.' dedi. Yüce Allah her ikisine bir melek gönderdi, gelen melek ikisinin de canını aldı ve her ikisi Allah'ın huzurunda bir araya geldi. Yüce Allah günahkâra: '*Rahmetimle cennete gir.*' buyurdu. Öbürüne de: '*Sen benim kuluma yönelik rahmetime yasak koyabilir misin?*' dedi. İbadet düşkünü Yahudi: 'Hayır, ey Rabbim.' dedi ve Allah: '*Bu kulumu cehenneme götürün.*' buyurdu."²

Ne Zorlama ve Ne Tam Serbestlik

"Allah ne zorlayarak kendisine itaat ettirir ve ne mağlup edilerek kendisine isyan edilir. Ayrıca kullarını sultasında ihmal etmemiştir. Fakat O, kullarını güçlü kıldığı konular üzerine kadir olandır. Onları malik kıldığı şeylerin malikidir. Eğer kullar aldıkları emre uyarak

Na'sal adında bir Yahudi geldi ve "Ey Muhammed, sana uzun zamandır zihnimi kurcalayan bazı sorular soracağım. Eğer onları cevaplandırırsan senin elinle İslâm'ı kabul edeceğim." dedi. Hz. Peygamber ona: "Ey Ebu Amare, sor." dedi. Yahudi: "Ey Muhammed, bana Rabbini tanımla." dedi. Peygamberimiz de ona az önce naklettiğimiz sözleri ile cevap verdi.

1- Kelimetu'r-Resuli'l-Âzam, s.30

2- Kelimetu'r-Resuli'l-Âzam, s.31

Allah'a itaat ederlerse, bu itaate engel olan ve ondan vazgeçiren bulunmaz. Eğer ona karşı gelen bir iş yaparlar da o kulları ile o iş arasına girmeyi dilerse, bunu yapar. Senin ile bir şey arasına girmeyi dileyebilen ancak bunu yapmayan bir gücü düşün. Eğer bu durumda kul o işi yaparsa, oraya girip engel olmayan güç, adamı o işe sokmuş anlamına gelmez."¹

Hız. Peygamber'in Ayrıcalıkları

"Altı konuda diğer peygamberlere üstün tutuldum: Bana özlü sözler verildi. Bir aylık yoldan düşmana korku salmakla desteklendim. Ganimetler bana helâl kılındı. Yeryüzü benim için secde yeri, temiz ve temizleyici kılındı. Bütün kullara peygamber olarak gönderildim. Benimle peygamberlere son verildi."²

Beni Allah Seçti

"Allah, İbrahim'in çocuklarından İsmail'i, İsmail'in çocuklarından Kenaneoğulları'nı, Kenaneoğulları'ndan Kureyş kabilesini, Kureyş kabilesinden Haşimoğulları'nı ve Haşimoğulları'ndan beni seçti. Yüce Allah şöyle buyuruyor: **Size kendinizden öyle bir peygamber geldi ki, sıkıntıya düşmeniz ağırına gider. Size son derece düşkün, müminlere karşı şefkatli ve merhametlidir.**"³

Ben Yağmura Benzerim

"Allah'ın benimle gönderdiği hidayet ve ilim, yeryüzüne düşen bol yağmura benzer. O yeryüzünün bir kesimi iyidir; suyu içine kabul eder; çayır ve bol ot bitirir. Bir kesimi ise çoraktır; suyu dışında tutar; Allah onunla insanlara yararlanma imkânı verir. O sudan kendileri içerler, hayvanlarına su verirler ve tarım yaparlar. Yağmurun bir bölümü ise başka bir yeryüzü kesimine düşer. Orası düz ve engin bir çölden ibarettir. Ne suyu tutar ve ne ot bitirir. İşte bu, Allah'ın dinini anlayan ve onun benimle gönderdiği mesajdan faydalanıp bu mesajı öğrenen ve başkalarına öğreten ile bu mesaja başını kaldırıp bakmayanın, getirdiğim ilâhî hidayeti kabul etmeyen örnekleridir."⁴

1- Biharu'l-Envar, c.77, s.140

2- Biharu'l-Envar, c.16, s.324

3- Tevbe, 128; Kelimetu'r-Resuli'l-Âzam, s.35; Biharu'l-Envar, c.16, s.323

4- Biharu'l-Envar, c.1, s.184

Resulullah'tan (s.a.a) Sonraki İmam

"Ey Ammar, benden sonra facialar ve felâketler olacaktır. Bu facialar birbirlerine kılıç çekmelerine, birbirlerini öldürmelerine, birbirleri ile ilişkilerini kesmelerine kadar varacaktır. O olayları gördüğünde bu sağ tarafımdaki asla'dan,¹ yani Ebu Talip oğlu Ali'den ayrılma. Eğer bütün insanlar bir vadinin yolunu tutarlarsa da Ali başka bir vadinin yolunu tutarsa, sen Ali'nin girdiği vadinin yolunu tut, insanlardan ayrı kal."

"Ey Ammar, Ali seni hidayetten ayrı düşürmez, seni alçalmaya doğru sevk etmez."

"Ey Ammar, Ali'ye itaat etmek bana itaat etmek demek, bana itaat etmek demek Allah'a itaat etmek demektir."²

"Kim benim vefatımdan sonra şimdi oturmakta olduğum bu yerde Ali'ye zulmederse, benim peygamberliğimi ve benden önceki peygamberlerin peygamberliklerini inkâr etmiş gibi olur."³

Hiz. Ali'nin (a.s) Üstünlüğü

"Eğer Hristiyanların Meryem oğlu İsa hakkında söylediklerini bazı grupların senin hakkında söylemelerinden çekinmeseydim, bugün senin hakkında öyle bir söz söylerdim ki, bu gruplardan birinin yanından geçerken mutlaka ayağının altındaki toprağı alırlardı."⁴

1- Asla'; başının ön kısmının saçları dökülen kişi anlamındadır. Hiz. Ali (a.s) savaşlarda başına koyduğu miğferden dolayı saçının ön kısmı dökülmüştü.

2- Mecmau'l-Beyan, c.3, s.534; Ebu Eyyub Ensari'nin rivayetine göre Hiz. Peygamber (s.a.a) bu sözleri Ammar b. Yasir'e hitaben söyledi.

3- Mecmau'l-Beyan, c.3, s.534; Hâkim Ebu'l-Kasım Haskani'nin "Şevahidu't-Tenzil" adlı kitabından, onun Ebu Hamd Mehdi b. Nizar Hasani'den, onun Muhammed b. Kasım b. Ahmed'den, onun Ebu Said Muhammed b. Fudayl b. Muhammed'den, onun Muhammed b. Salih Arzemi'den, onun Abdurrahman b. Ebu Hatem'den, onun Ebu Said Eşec'den, onun Ebu Halef Ahmer'den, onun İbrahim b. Tahman'dan, onun Said b. Ebu Arube'den, onun Katade'den, onun Said b. Museyyeb'den rivayet ettiğine göre Abdullah b. Abbas: "**Sadece aranızdaki zalimlerin başına gelmekle yetinmeyecek olan fitneden sakının...**" (Enfâl, 25) ayeti indiğinde, Hiz. Peygamber (s.a.a) bu sözleri söyledi." dedi.

4- el-İrşad, c.1, s.165; Peygamberimiz, Hiz. Ali'nin Zatu's-Selâsil Savaşı'nda yüce Allah'ın onun ellerinde Müslümanlara fetih bağışlamasından sonra bu sözleri söyledi.

Resulullah'tan (s.a.a) Sonraki İmamlar

"Benden sonra soyumdan gelecek olan imamlar, İsrailoğulları'nın nakıblerinin ve İsa'nın havarilerinin sayısı kadardır. Kim onları severse, o mümindir. Kim onlardan nefret ederse, münafıktır. Onlar Allah'ın kulları arasında O'nun hüccetleri ve yaratıkları arasında O'nun hidayet önderleridir."¹

Hakk İmamları

"Ey Ali, sen benden sonraki imam ve halifesin. Sen Müslümanlar için kendilerinden önce gelirsin (onlar üzerinde tasarruf ve yetki sahibisin). Sen geçip gidince, oğlun Hasan Müslümanlar için kendilerinden önce gelir. Hasan geçip gidince, Hüseyin müminler için kendilerinden önce gelir. Hüseyin geçip gidince, oğlu Ali b. Hüseyin müminler için kendilerinden önce gelir. Ali geçip gidince, oğlu Muhammed müminler için kendilerinden önce gelir. Muhammed geçip gidince, oğlu Cafer müminler için kendilerinden önce gelir. Cafer geçip gidince, oğlu Musa müminler için kendilerinden önce gelir. Musa geçip gidince, oğlu Ali müminler için kendilerinden önce gelir. Ali geçip gidince, oğlu Muhammed müminler için kendilerinden önce gelir. Muhammed geçip gidince, oğlu Ali müminler için kendilerinden önce gelir. Ali geçip gidince, oğlu Hasan müminler için kendilerinden önce gelir. Hasan geçip gidince, Kaim Mehdi müminler için kendilerinden önce gelir. Allah yeryüzünün doğusunu ve batısını onun aracılığıyla fetheder. Bunlar hakkın imamları, doğrunun sözcüleridir. Kim bunları desteklerse desteklenir; kim onları yüzüstü bırakırsa perişan olur."²

1- Kifayetu'l-Eser, s.166; Ebul Mufaddal Şeybanî'nin Ahmed b. Amir b. Süleyman Taî'den, onun Muhammed b. İmrân Kufî'den, onun Abdurrahman b. Ebu Necran'dan, onun Safvan b. Yahya'dan, onun İshak b. Ammar'dan, onun Cafer b. Muhammed'den, onun babası Muhammed b. Ali'den, onun babası Ali b. Hüseyin'den, onun Hüseyin b. Ali'den, onun kardeşi Hasan b. Ali'den (hepsine selâm olsun) rivayet ettiğine göre Resulullah (s.a.a) bu sözleri söyledi.

2- Kifayetu'l-Eser, s.195-196; Hüseyin b. Ali'nin Harun b. Musa'dan, onun Muhammed b. İsmail Fezarî'den, onun Abdullah b. Salih Kâtibulleys'ten, onun Rüşd b. Sa'd'dan, onun Hüseyin b. Yusuf Ensarî'den rivayet ettiğine göre Sehl b. Sa'd Ensarî şöyle dedi: "Resulullah'ın (s.a.a) kızı Fatıma'ya imamlar hakkında soru sordum. Bana: "Allah'ın Resulü, Ali'ye bu sözleri... söyledi." cevabını verdi." Bu konuda Cabir Ensarî'den iki başka metin daha rivayet edilmiştir. Onlara da başvurulabilir.

Hz. Peygamber'in (s.a.a), Mehdi'nin (a.s) Geleceğini Müjdelemesi

Ahmed'in rivayet ettiğine göre Hz. Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdu: *"Yeryüzünü zulüm ve saldırganlık doldurduktan sonra soyumdan biri çıkıp yeryüzünü adalet ve insaf ile doldurmadıkça kıyamet kopmaz..."*¹

Abdurrahman b. Ebu Leyla'nın rivayet ettiğine göre babası şöyle dedi: Hz. Peygamber (s.a.a), Hayber Savaşı'nda İslâm'ın sancağını Ali'nin eline verdi ve Allah onun elinde Müslümanlara fetih bağışladı. Sonra Gadir-i Hum denen yerde Hz. Peygamber, Ali'nin, kadın-erkek bütün müminlerin önderi olduğunu bildirdi. Hz. Peygamber sözlerine devam ederek Ali'nin, Fatıma'nın, Hasan'ın ve Hüseyin'in bazı faziletlerini saydı ve sonra şöyle dedi:

*"Cebrail bana haber verdi ki, Ehl-i Beyt'im benden sonra zulme uğrayacak. Bu zulüm onlardan olan Mehdi ortaya çıkıncaya, onların şânı yücelinceye ve İslâm ümmeti onları sevmekte birleşinceye kadar devam edecektir. O dönemde onları kötüleyenler azalacak, sevmeyenleri zelil olacak ve övenleri çoğalacaktır. Bütün bunlar ülkelerin değişmeye uğrayacağı, kulların zayıf duruma düşeceği ve Mehdi'nin çıkmasından ümit kesileceği bir dönemde gerçekleşecektir. İşte o zaman benim soyumdan olan Kaim, bir kavimle ortaya çıkacak ve Allah bu kavim aracılığıyla hakkı üstün getirip onların kılıçları ile batılı söndürecek... Ey insanlar, Mehdi'nin çıkışı ile müjdelenin. Çünkü Allah'ın vaadi gerçektir, boşa çıkmaz. O'nun hükmü geri çevrilmez. O, her şeyi hikmet üzere yapar ve her şeyi bilir. Allah'ın fethi yakındır."*²

Ümmü Seleme'den nakledilir ki: Resulullah'tan (s.a.a): *"Mehdi benim soyumdan Fatıma'nın torunları arasından çıkacaktır."* dediğini duydum.³

Huzeyfe b. Yeman şöyle diyor: Bir gün Allah'ın Resulü bize hitap etti ve bize kıyamet gününe kadar neler olacağını anlattı. Sözlerinin devamında: *"Eğer dünyanın sadece bir günü kalsa, Allah o günü benim soyumdan olan ve ismi benim isminin aynı olan bir kişiyi gönderinceye kadar uzatır."* dedi. Selman-ı Farisî, ayağa kalkarak:

1- Müsned-i Ahmed, c.3, s.425; hadis: 10920

2- Yenabiu'l-Mevedde, s.440

3- Sahih-i Ebu Davud, c.4, s.87'den naklen Yenabiu'l-Mevedde, s.430

"Ey Allah'ın Resülü, o kişi hangi torununun soyundan gelecek?" diye sordu. Hz. Peygamber eli ile Hüseyin'e dokunarak: *"O kişi bu torunumun soyundan gelecek."* karşılığını verdi.¹

4- Resulullah'ın (s.a.a) Mirasına Dayalı Şeriat Düzenlemelerinin Temel İlkeleri²

a) İslâm'ın Karakteristik Özellikleri

- 1- İslâm yücelir, hiçbir şey onun üstüne çıkamaz.
- 2- İslâm kendinden öncekini [yani işlenmiş günahları] siler, yok eder.
- 3- İnsanlar bilmedikleri sürece genişlik içindedirler.
- 4- Ümmetimden yanılmanın, unutmanın ve zorla yaptırılan işlerin sorumluluğu kaldırılmıştır.
- 5- Şu üç kimseden kalem kaldırıldı: Çocuk, deli, uyuyan kişi.

b) İlim ve Âlimlerin Sorumluluğu

- 1- Kim zamanının imamını bilmeden ölürse, cahiliye ölümü ile ölmüştür.
- 2- Kim bilgiye dayanmadan Kur'ân üzerinde bir söz söylerse, cehennemdeki yerini hazırlasın.
- 3- Kime bildiği bir şey sorulur da bilgisini saklarsa, Allah onun ağzına ateşten bir gem vurur.
- 4- Kim bilgiye dayanmadan fetva verirse, gökteki ve yeryüzündeki melekler kendisine lânet eder.
- 5- Her fetva veren kişi tazmin ile sorumludur.
- 6- Her bidat sapıklıktır ve her sapıklığın yolu cehenneme çıkar.
- 7- Allah kim için iyilik isterse, onu din alanında derin bilgili yapar.
- 8- Farzları öğrenin ve bu ilmi insanlara öğretin. Çünkü bu alan ilmin yarısıdır.

1- el-Beyan fi Ahbar-i Sahib'iz-Zaman, Hafız Ebu Abdullah Muhammed b. Yusuf b. Muhammed Nevfelî, s.129

2- Bu hususta bk. A'yanu's-Şia, c.1, s.303-306

9- Size benim bir hadisim getirildiği zaman onu Allah'ın kitabına sorun. Ona uyanı kabul edin. Ona ters düşeni duvara çarpın.

10- Bidatçilik başını alıp yürüdüğü zaman âlimler ilimlerini ortaya koysunlar. Kim bunu yapmaz ise, Allah'ın lâneti üzerine olur.

c) İslâmî Tutumun Genel Kuralları

- 1- İslâm'da ruhbanlık yoktur.
- 2- Yaratıcıya karşı gelindiği konuda kula itaat edilmez.
- 3- Takiyesi olmayanın dini yoktur.
- 4- Farzlara zarar verdiklerinde, nafilelerde hayır yoktur.
- 5- Problemlı her işin çözümü için kura çekilir.
- 6- Ameller niyetlere bağlıdır.
- 7- Kişinin niyeti amelinden daha etkilidir.
- 8- Amellerin en faziletlisi, en çetin olanlarıdır.
- 9- Kim bir kavmin dinini benimserse, onların hükmü kendisi için bağlayıcı olur.
- 10- Kim bir iyi çığır açarsa, yaptığı iyiliğin sevabı ile birlikte kıyamete kadar açtığı çığırdan gidenlerin sevabı kadar sevap kazanır. Buna karşılık kim bir kötü çığır açarsa, yaptığı kötülüğün cezası yanında açtığı çığırdan gidenlerin alacakları ceza kadar cezaya çarptırılır.

d) Yargı İle İlgili Genel Hatlar

- 1- Hâkim çaba sarf edip de yanılırsa, bir sevap kazanır; eğer çabası sonucu isabetli olursa, ona iki sevap vardır.
- 2- Akklı başında kimselerin kendi aleyhlerindeki ikrarları geçerlidir.
- 3- Şahit göstermek iddia sahibine, yemin etmek iddiayı inkâr edene düşer.
- 4- Ancak Allah adına yemin edilir.
- 5- Şüphe varsa, hadleri uygulamayın. (Şüpheler sebebi ile hadleri düşürün.)
- 6- Kim malı uğruna öldürülürse, şehittir.
- 7- Aldığın şeyin sorumluluğu sahibine teslim edilinceye kadar sana aittir.

8- Vahşi hayvanların verdikleri zayıtın karşılığı yoktur, kovuşturma konusu edilmez.

9- Baba, oğlunun suçundan sorumlu tutulamayacağı gibi, oğlu da babasının suçundan sorumlu tutulamaz.

10- İnsanlar malları üzerinde egemendirler.

e) Ana Hatları İle İbadetler

1- Şüphesiz, dinin direği namazdır.

2- Yapacağınız ibadetleri benden öğrenin.

3- Beni namaz kılarken gördüğünüz gibi namaz kılın.

4- Mallarınızın zekâtını verin ki, namazlarınız kabul edilsin.

5- Fitre zekâtı her erkek ve kadına farzdır.

6- Benim için yeryüzü secde yeri, toprağı temiz ve temizleyici kılındı.

7- Camilerinizi satışlarınızdan, satın almalarınızdan ve husumetlerinizden uzak tutun.

8- Ümmetimin seyahati oruçtur. [Oruç, gezip dolaşmak gibi insana canlılık ve ferahlılık kazandırır.]

9- Her maruf (güzel davranış) sadakadır.

10- Cihadın en faziletlisi, zalim bir hükümdarın önünde söylenen hak sözdür.

f) Aile Düzeninin Bazı Temel İlkeleri

1- Evlenmek benim sünnetimdir. Kim benim sünnetimden yüz çevirirse benden değildir.

2- Evlenin ve çoğalın. Çünkü ben kıyamet günü sizin ile diğer ümmetlere karşı övünç duyarım.

3- Evlenin ve eşlerinizi boşamayın. Çünkü boşamaktan, Rahman olan Allah'ın arşı sarsılır.

4- Menilerinizi akıtacağınız eşleri dikkatlice seçin, birbirine denk olanları evlendirin ve öyle olanlarla evlenin.

5- Çocuk kimin yatağında doğmuşsa, ona aittir. Fuhuş yapan ise, taşlanarak öldürülür.

6- Kadının cihadı, kocasına karşı vazifesini en iyi şekilde yerine getirmektir.

7- Kadınlar için cuma namazı, cemaatle namaz kılmak, ezan okumak, kamet getirmek, hasta ziyaret etmek, Safâ ile Merve tepeleri arasında koşarcasına hızlı yürümek, cihat, Hacerü'l-Esved'e el sürmek, hâkimlik görevi üstlenmek ve (hacda) başı tıraş etmek yoktur.

8- Birbirini lian (lânetleşme) yapan çiftler bir daha birleşemezler.

9- Namuslu bir kadına zina etti diye iftira atmak, yüz yılın ibadetini boşa çıkarır.

10- [Mahrem olmaya sebep olan süt emzirmede aranan şartlardan biri de] çocuk emzirmenin, bedende et oluşturacak ve kemikleri güçlendirecek kadar olmasıdır.

11- Çocuklarınıza yüzmeyi ve okçuluğu öğretin.

12- Kimin yanında küçük çocuk varsa, onunla çocukcasına davransın.

g) İslâmî Ekonomik Düzendeki Aydınlatıcı Noktalar

1- İbadet yedi bölümdür. En faziletlisi helâl kazanç aramaktır.

2- Önce din bilgisi, sonra ticaret.

3- Bakım ve gözetim yükünü başkalarının üzerine atan kişi mel'undur (Allah'ın rahmetinden uzaktır).

4- Bakmakla yükümlü olduğun kişilerden başla.

5- İşçinin ücretini teri kurumadan önce verin.

6- Her çekilen zahmete karşılık uygun bir ücret vardır.

7- Müslümanlar şartlarına bağlı kalırlar.

8- Müslüman, malını nerede bulursa onu alma yetkisine sahiptir.

9- Vakıflar vakfedenlerin arzularına göre işletilir.

10- Müslümanın malı bir başkasına ancak sahibi gönül rızası ile verirse, helâl olur.

11- Önce kefen tedariki, sonra borç, sonra vasiyet, sonra miras bölüşme gelir.

12- Müslümanlar arasında yapılan anlaşmalar geçerlidir. Yalnız anlaşma, haramın helâl veya helâlin haram olmasını gerektirirse, o başka.

13- Zengin Müslümanın borç hususunda karşı tarafı oyalaması Müslümana zulümdür.

14- Alıcı ve satıcı pazarlık yerini terk etmedikleri sürece alışverişi geçerli sayıp saymamakta serbesttirler.

- 15- Kazançların en kötüsü faizdir.
- 16- Ölü hayvanın derisi ile sinirinden yararlanılamaz.

h) Sosyal Dayanışmanın Bazı Temel İlkeleri

- 1- Mümin ile savaşmak küfürdür; müminin etini yemek [gıybetini yapmak] günahdır.
- 2- Müminin ölü olarak saygınlığı yaşarkenki saygınlığı gibidir.
- 3- Ölünün saygınlığı, cenaze hazırlıklarının acele yapılmasını gerektirir.
- 4- Müminler kardeşler. Kanları birbirine denktir. Onlardan en aşağı sosyal konumda olanın düşmanlardan birine verdiği aman, onların hepsini bağlar. Onlar kendileri dışındakilere karşı bir tek el gibidirler.
- 5- Velâ mirası, köle azat etme karşılığındadır.
- 6- Velâ yakınlığı, nesep ve soy yakınlığı gibidir.
- 7- Mümine sövmek fasıklıktır.
- 8- Her sarhoş edici madde haramdır.
- 9- Çoğu sarhoş eden maddenin, bir yudumu da haramdır.
- 10- Kabir azabı söz taşımaktan, gıybetten ve yalandan dolayıdır.
- 11- Fasığın arkasından konuşmak gıybet değildir.
- 12- Ümmetimin erkekleri için altından elbise haramdır; fakat bu elbiseler kadınlar için helâldir.

5- Resulullah'ın (s.a.a) İlmi Mirasından Bazı Kapsamlı Geniş Sözler

- 1- Ben üstün ahlâkî değerleri tamama erdirmek için gönderildim.
- 2- Ben ilmin şehriyim, Ali de o şehrin kapısıdır.
- 3- Allah nezdinde amellerin en sevileni, az da olsa en devamlı olanıdır.
- 4- Biriniz bir iş yaptığı zaman onu sağlam şekilde yapsın.
- 5- İman iki eşit bölümdür. Bir bölümü sabırda, öbür bölümü ise şükürde gizlidir.
- 6- Ağzınızı sıkı tutmak suretiyle işlerinizi kolaylaştırın.
- 7- Güvenilir olmak rızkı, hıyanet ise fakirliği celp eder.

8- Eller üç türlüdür: İsteyen, veren ve vermekten kaçınan el. Ellerin en hayırlısı veren eldir.

9- Kavmin efendisi fasıkları olduğu, en aşağılıkları liderleri olduğu ve fasık kişiye ikram edildiği zaman belâyı bekle.

10- En çabuk gelen kötülük, zulmün cezasıdır.

11- Haberiniz olsun, ümmetimin en kötü kişileri kötülüklerinden korkulduğu için saygı gösterilenlerdir. Haberiniz olsun, kötülüğünden korktukları için insanların saygı gösterdikleri kimse, benden değildir.

12- İyilik sayesinde özgür kişiler köle yapılır.

13- Müjdeleyin, nefret ettirmeyin.

14- Dört şeyden önce dört şeyin değerini bil: Yaşlılığından önce gençliğinin, hastalığından önce sağlığının, fakirliğinden önce zenginliğinin ve ölümünden önce hayatının değerini.

15- Üç şey dünyada ve ahirette üstün ahlâk örneğidir: Sana haksızlık edenı affetmen, seninle ilişkiyi kesen ile ilişkiyi devam ettirmen, sana kabalık edene karşı yumuşak davranman.

16- Üç şey perdeleri yırtarak Allah'ın huzuruna ulaşır: Âlimlerin kalemlerinin cızırtısı, mücahitlerin ayak sesleri, namuslu ev kadınlarının ipek eğirme sesleri.

17- Üç şey kalbi karartır: Boş ve hevaî şeyler dinlemek, avcılık, hükümdar kapısına gitmek.

18- Kalplerin yaratılıştan gelen özelliği, kendisine iyilik edenleri sevmek ve kendisine kötü davrananlardan nefret etmektir.

19- Hesaba çekilmeden önce kendinizi hesaba çekin.

20- Dünya sevgisi bütün kötülüklerin başıdır.

21- Hikmet, müminin yitiğidir. Hikmetin başı Allah korkusudur.

22- Cennet nefsin hoşlanmadığı şeylerle ve cehennem ise nefsî isteklerle kuşatılmıştır.

23- Ahlâkınızı güzelleştirin, komşularınıza karşı nazik olun, kadınlarınıza iyi davranın ki, hesaba çekilmeden cennete giresiniz. Hastalıklarınızı sadaka ile tedavi edin.

24- Akıllı olmanın en önde gelen göstergesi, Allah'a iman etmekten sonra hakkı çiğnemeksizin insanlarla iyi geçinmektir.

25- Dünyadaki efendiler, cömertler; ahiretteki efendiler, kötülüklerden sakınanlardır. Mutlu kimse başkalarından ibret alandır.

26- İnsanların en kötüsü dünyası karşılığında ahiretini satandır. Bundan daha kötüsü ise ahiretini başkasının dünyası uğruna satandır.

27- Kendi kusurunu görmekten başkasının kusuruna bakmaya fırsat bulamayana müjdelersun!

28- Cemaatten sakın ayrılma. Çünkü kurt sürüden ayrılan koyunu kapar.

29- Sakın kanaatkârlıktan, harcamalarda hesaplı davranmaktan ayrılmayın. Zira kanaatkâr toplum asla fakir düşmez.

30- Hastalık korkusu ile yemeklerden korunup perhiz yaptığı hâlde, cehennem korkusu ile günahlardan uzak durmayan kimseye şaşarım.

31- Müminin şerefi, insanlardan müstağni olmasıdır.

32- Seni ziyaret etmeyeni sen ziyaret et. Sana hediye vermeyene sen hediye ver.

33- Asıl zenginlik, gönül zenginliğidir.

34- Ya âlim ol, ya öğrenci ol, ya dinleyici ol veya bunları seven birisi ol; beşinci gruptan olma ki helâk olursun.

35- Akıldan daha faydalı bir mal yoktur.

36- Cahillikten daha büyük fakirlik yoktur.

37- Tedbirlilik gibi akıl yoktur.

38- Kim bir Müslümanı aldatır veya ona zarar verir ya da hile yaparsa, bizden değildir.

39- Malı ıslâh etmek mertliktendir.

40- Kim bir toplumun yaptığı işi beğenirse, o toplumun yaptığı işe ortak olmuş olur.

41- Kim bir kavmi severse, onlarla birlikte haşrolur.

42- Kim bildiği ile amel ederse Allah ona, bilmediğini öğrenmeyi nasip eder.

43- Kim bir zalime zulmü konusunda destek olursa, Allah o zalimi başına musallat eder.

44- Kim Allah ile arasını düzeltirse, Allah da onun insanlar ile arasını düzeltir.

45- Merhamet etmeyene merhamet edilmez.

46- Kim aldatırsa aldatılır.

47- Kimin iki günü eşit olursa, o ziyan etmiştir.

48- Kanaatkâr davranan, harcamalarında hesaplı olan, geçim sıkıntısına düşmez.

49- Mümin; insanların, elinden ve dilinden emin oldukları kimsedir.

50- Müslüman; insanların, eziyetinden güvende oldukları kimsedir.

51- Toplantılar emanet üzere düzenlenir. (Toplantılarda konuşulan sözler, ve cereyan eden olaylar gizli tutulmalıdır.)

52- Müslüman, Müslüman kardeşinin aynasıdır.

53- Müslüman Müslümanın kardeşidir, ona zulmetmez, onu kırmaz.

54- Kendisiyle istişarede bulunulan, güvenilir olmalıdır.

55- Kendinin değerini (haddini) bilen kişi helâk olmaz.

56- Kim kendini fakir gösterirse, fakir düşer.

57- Kim bilgiye dayanmadan bir iş yaparsa bozduğu, düzelttiğinden çok olur.

58- Kim bir çirkin işi halk arasında yayarsa, onu başlatan kimse gibi olur.

59- Kim bir mümini bir şey ile ayıplarsa, o şeyi yapmadan ölmez.

60- Kim yarını ömründen sayarsa, ölüm ile arasındaki dostluğa gölge düşürmüştür olur.

61- Kim bir hükümdarı Allah'ı kızdırma pahasına hoşnut ederse, Allah'ın dininden çıkar.

62- İnsanlar ile iyi geçinmek imanın yarısı, onlara yumuşak davranmak yaşamın yarısıdır.

63- Kolaylaştırın, zorlaştırmayın.

64- Mümin her haslete alışır, uyum gösterir; fakat yalancılık ile hıyanete alışmaz, uyum göstermez.

6- Resulullah'ın (s.a.a) Dualarından Örnekler

a) Hz. Peygamber'in (s.a.a) ramazan ayında farz namazlardan sonra yaptığı dualarının biri şöyledir:

"Allah'ım, kabirlerdekilere sevinç bağışla. Allah'ım bütün fakirleri zenginleştir. Allah'ım, bütün açları doyur. Allah'ım, bütün çıplakları giydir. Allah'ım, bütün borçluların borçlarını ödemelerini nasip eyle. Allah'ım, bütün sıkıntı çekenleri feraha kavuştur. Allah'ım, bütün

gurbetçileri evlerine döndür. Allah'ım, bütün esirleri kurtar. Allah'ım, Müslümanların bütün bozuk işlerini düzelt. Allah'ım, bütün hastaları iyileştir. Allah'ım, fakirliğimizi zenginliğin ile önle. Allah'ım, kötü durumumuzu iyi durumunla değiştir. Allah'ım, bize borçlarımızı ödemeyi nasip eyle ve fakirlikten kurtararak zenginleştir. Hiç şüphesiz senin her şeye gücün yeter."

b) Hz. Peygamber (s.a.a) Bedir Savaşı günü şu duayı yaptı:

"Allah'ım, bütün sıkıntılı durumlarda güvendiğim sensin, bütün dar durumlarda ümidim sensin, başıma gelen bütün işlerde sen benim güvenim ve hazırlığımsın. Gönülleri zayıf düşüren, çaresi az olan, yakınların beni desteksiz bıraktıkları, düşmanların sevinç çılgınlıkları atmalarına yol açan, şartların beni bitkin düşürdüğü nice sıkıntım oldu ki, onları sana arz ettim, sana şikâyet ettim ve bu şikâyeti senden başkalarından yüz çevirip sana sığınmak için yaptım. Sen bu sıkıntılarımdan giderip beni rahatlattın, onu benden kaldırdın, benim yerime onu hallettin; sen bütün nimetlerin velisi, bütün hacetlerin sahibi, bütün isteklerin son noktasısın. Sana çok çok hamdeder, bol bol minnet sunarım."

c) Hz. Peygamber (s.a.a) Ahzab Savaşı günü şu duayı yaptı:

"Ey sıkıntı içinde kıvrananların feryadını işiten, ey dara düşenlerin çağrılarına karşılık veren Allah'ım! Kederimi, derdimi, sıkıntıyı benden gider. Sen benim ve arkadaşlarımdan durumunu biliyorsun. Düşmanımın gücüne karşı bana yeterli ol. Çünkü bu sıkıntıyı senden başka hiç kimse ortadan kaldıramaz."

d) Hz. Peygamber'in (s.a.a) bir sahabesine öğrettiği düşmanın şerrinden korunma amaçlı duası: İbn-i Tâvus "Muhecu'd-Daavât" adlı eserinde bu duayı şöyle naklediyor:

"Ey bütün sesleri işiten, ey insanları öldükten sonra diriltene, ey fırsatı kaçırmaktan endişe etmediği için acele etmeyen, ey sabitliği sürekli olan, ey bitkileri topraktan çıkaran, ey çürümüş, toz olmuş kemiklere can veren Allah! Allah'ın adı ile. Allah'a sığındım, ölümsüz diriye sırtımı dayadım, ancak 'Yüce ve ulu Allah'a dayanmayan hiçbir güç ve kuvvet yoktur.' inancıyla bana eziyet eden defediyorum."

e) Hz. Peygamber'in (s.a.a) borç ödeme isteği içeren ve Ali b. Ebu Talib'e öğrettiği dua:

"Allah'ım, beni helâlin ile haramından ve bağışınla senden başkalarından müstağni kıl."

f) Hz. Peygamber'in (s.a.a) önüne yemek sofrası konduğunda yaptığı dua:

"Seni noksanlıklardan tenzih ederim, Allah'ım! Bizi ne güzel sınavdan geçiriyorsun! Seni noksanlıklardan tenzih ederim Allah'ım! Bize ne kadar çok nimet veriyorsun! Seni noksanlıklardan tenzih ederim Allah'ım! Bizi ne kadar kötülüklerden kurtarıyorsun! Allah'ım, bize, müminlerin ve Müslümanların fakirlerine bolluk ihsan eyle."¹

Son çağrımız, "Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun"dur.

1- A'yanu's-Şia, c.1, s.306